

ΟΧΟΨΙΔΙΟ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗ ΓΣΕΕ

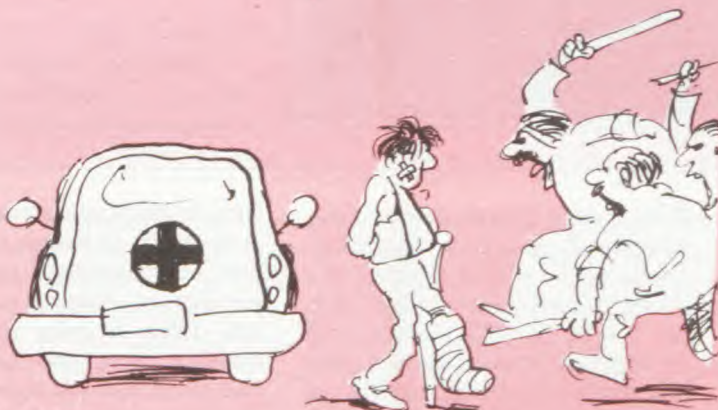
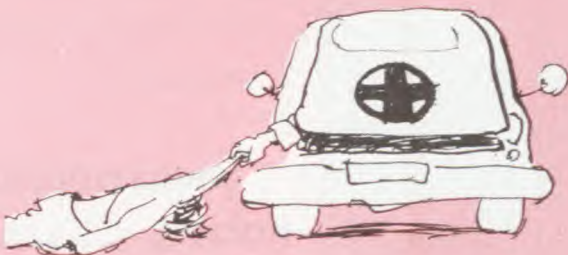
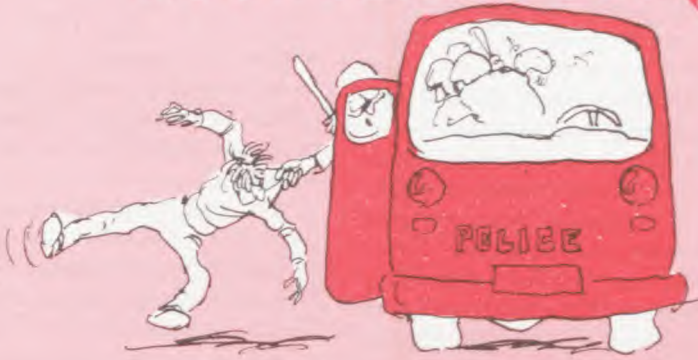
ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ:

ΔΙΑΓΡΑΦΕΤΑΙ Ο ΑΝΤΡΕΑΣ;

Ε.Α.Μ. - ΕΛ.ΑΣ.
ΠΟΥΤΕΧΝΕΙΟ!

ΤΕΥΧΟΣ 33, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1985, ΔΡΧ 160

ΓΙΑΔΑΚΟΣ.

T

1 θα μείνει άραγε στην ιστορία από το δραματικό Νοέμβριο του 1985; Ο Μιχάλης Καλιτζάς που στα δεκαπέντε του έπεσε νεκρός από σφαίρα αστυνομικού, γωνία Στουρνάρα και Μπότσα; Το ξύπνημα του εργατικού κινήματος και η οπισθοχώρηση που του επέβαλε η ηγεσία του; Η νέα κατάληψη του Πολυτεχνείου που τέλειωσε χωρίς τα τανκς; Ο διορισμός μιας ακόμα

φιλοκυβερνητικής ΓΣΕΕ; Ή η αποχώρηση του Κώστα Λαλιώτη από την ενεργό πολιτική;

Ο χειμώνας πάντως προοιωνίζεται θερμός. Ο Νίκος Εγγονόπουλος δεν υπάρχει πια για να οραματιστεί το νέο Μπολιβέρ, που ίσως δεν θα 'χει πατήσει τα είκοσι. Και το μακρύ μπουζούκι του Μπαγιαντέρα που σημάδεψε μια εποχή δεν θα ξανακουστεί. Φτωχότεροι και στην τέχνη λοιπόν, όπως φτωχότερους μας κάνει καθημερινά η κυβερνητική πολιτική λιτότητας για τους πολλούς...

Όμως το ποτάμι των γεγονότων παρέσυρε στο δρόμο του πολλά. Από κοντά και τον Παν Παν που σε τούτο το τεύχος θα απουσιάσει εκτάκτως. Όπως και ο αγαπητός Μήτσος που δεν μπόρεσε ένα τέτοιο μήνα να επαναλάβει την τυπική ευχή του. Συγνώμη και υπομονή μερικές μέρες.

Γιατί λίγο πριν τα Χριστούγεννα, όπως κάθε χρόνο, θα κυκλοφορήσει ο Πρωτοχρονιάτικος Σχολιαστής. Αν έχετε φυλάξει το περσινό ημερολόγιο του Αρκά, κουράγιο! Το '85 δεν θα κρατήσει ακόμα πολύ...

Σ

Το «Πολυτεχνείο» δεν ήταν γιορτή...

Δεν είναι λίγοι πια, αυτοί που βρίσκουν κάποια σχέση ανάμεσα στη «συντηρητική στροφή» της κυβέρνησης, την ανεργία και τη μизέρια της νεολαίας; σπουδαστικής, εργατικής και άνεργης. Μόνο ο κοινοβουλευτικός κρεπνισμός ή ο κοινωνικός συντηρητισμός μπορεί να θεωρεί και μάλιστα με κυδαιό τρόπο, γενικά και ειδικά, εκθρικές ή προβοκατόρικες συγκρούσεις, που πλησιάζουν τα όρια των κοινωνικών εξεγέρσεων.

Και βέβαια όσο επιμένουν τμήματα της αριστεράς και των εργαζομένων να δέχονται, εκστασιαζόμενοι και άναυδοι τη διόγκωση και την αύξηση του ειδικού βάρους της κοινωνικής εξελίξεως, των δυνάμεων καταστολής (ΜΑΤ, ΜΕΑ, ΚΥΠ κ.λ.π.), τόσο το «εσωτερικό» τους πραξικόπημα που σχεδόν επίκειται θα τους επανακαταλάβει εξαποίνης...

Αν κάπ εξαγεται σαν συμπέρασμα στην κρίση εβδομάδα του τελευταίου Νοεμβρίου (14-21), αυτό είναι: το ξέσπασμα της κρίσης στην κορυφή της πολιτικής εξουσίας, η επιτάχυνση των διαδικασιών και των εξελίξεων, η αποκάλυψη των μηχανισμών και οι εσωτερικές τριβές τους. Και όλα αυτά συνέβησαν απ' τη στιγμή που μερίδες των λαϊκών τάξεων με οργανικές ή αόριστες σχέσεις με την πολιτική και «κοινωνική» Αριστερά, βγήκαν στο προσκήνιο, δεν υποτάχτηκαν στον κυρίαρχο λόγο της πολιτικής εξουσίας,

υπερέβησαν τα όρια του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού.

Το κυβερνητικό κόμμα συνταράσσεται από μια σοβαρότατη κρίση, παύει να αποτελεί φορέα αναγνώρισης των κοινωνικών μερίδων και των λαϊκών τάξεων που εξέφρασε. Γίνεται εκθρικό διεκδικεί νέες ενόπτιες για την αναπαραγωγή του με ασπικές πολιτικές μερίδες σπρίζεται στους μηχανισμούς καταστολής θεωρώντας τους σαν μοχλό περάσματος της πολιτικής του. Η διαχείριση του συστήματος απαιτεί χειρισμούς συναίνεσης μα και καταστολής. Έτσι το σύνθημα της μεγάλης «παράνομης» απεργίας της ΓΣΕΕ (14-11) «Νόμος είναι το δικό του εργάτη» οι συμπλοκές απεργών με τα ΜΑΤ, οι δικαστικές παρεμβάσεις κ.λ.π., με το επόμενο σύνθημα, «Το Πολυτεχνείο δεν ήταν γιορτή ήτανε εξέγερση και πάλη ταξική» στις (17.11), και το σύνθημα «Τα ΜΑΤ χτυπούν, δολοφονούν, εδώ και τώρα να διαλυθούν» (18.11), εμφανίζονται δεμένα και ανημάχονται πολιτικά την καταστολή, νομική και αστυνομική. Απ' τη μια η σκλήρυνση του κράτους και η επιβολή της δικής του τάξης, απ' την άλλη οι αμφισβητήσεις του μοντέλου «εθνικής οικονομίας», της ίδιας της λογικής του καπιταλιστικού συστήματος και των πολιτικών του.

Απ' αυτή τη σκοπιά έχουμε και τα πρώτα «διδάγματα του Νοέμβρη 1985». Από την άλλη σκοπιά, παραδείγματος χάριν της ηγεσίας του ΚΚΕ, δεν έχουμε παρά την υποχώρηση, την ηττοπάθεια, τη συσκόπηση και τελικά την επανένταξη στο «μυλόκο της αλλαγής» που τώρα δεν είναι ούτε για τα μέλη του ΠΑΣΟΚ αλλαγής...

Δ.Τ.

Ο πετροβολητής

«Τρίτη 19/11. Ώρα 08.30 Γωνία Αβέρωφ και Πατισίων:

«Αγανακτισμένοι πολίτες» έχουν καταλάβει το οδόστρωμα συνεχίζοντας τις νυκτερινές επιδόσεις τους στο φως της ημέρας.

Πέρα απ' τις αντεγκλήσεις με τους καταληψίες επιδίδονται συστηματικά στη θραύση των υαλοπινάκων του Πολυτεχνείου. Κάποια στιγμή η «ήρεμη δύναμη» ευαισθητοποιείται κι αφήνει το ρόλο του θεατή. Αποτέλεσμα: πέφτει στα χέρια ένας «αγανακτισμένος» που γλυτώνει από θαύμα και μόνο το λυντσαρίσμα. Η συνέχεια στο Δ' Αστυνομικό τμήμα, μετά την άρνησή του να αποκαλύψει τα στοιχεία του. Μετά από συγκεκριμένη καταγγελία έγινε γνωστή η ταυτότητά του. Λέγεται: ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑΣ ΗΡΑΚΛΗΣ και είναι οικοδόμος από τον Πειραιά (τα υπόλοιπα στοιχεία είναι στη διάθεση του περιοδικού). Ωστόσο το ερώτημα παραμένει: Τι έδειξε η εξακρίβωση των στοιχείων του; Με ποια ιδιότητα επιδιδόταν σ' αυτές τις δραστηριότητες χωρίς να προκαλεί την προσοχή της Αστυνομίας; Σαν ΜΕΑτζής, Σαν χαφιάς, Σαν ΕΠΕΝΙΤΗΣ, σαν μέλος του ΠΑ.ΣΟ.Κ.;»

Ο Γιώργος Θεοδωρίδης που μας καταγγέλλει τα πάρα πάνω, δεν περιμένει καμιά «παραδειγματική πμωρία» του «πετροβολητή των ΜΑΤ» ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ, απλώς θά 'θελε (όπως και μεις) μια δική του... εξήγηση για τη στάση του, ή μια οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία τέτοιων φαινομένων απ' την «αρμόδια» αριστερά και τους «συμμάχους τους» στην κυβέρνηση...

Σ.

Αγανακτισμένοι πολίτες

Αγανακτούν γιατί:

— «Μαζεύεις χρόνια ολόκληρα λεφτά για ν' αγοράσεις ένα αμαξάκι, κι ύστερα έρχονται αυτά τα κωλόπαιδα

● Νέο περιοδικό βρίσκεται στα σκαριά. Πραγματικά αυτό δεν θα μοιάζει με κανένα. Η πρωτοτυπία του: Θα εκδίδεται συγχρόνως σε 4 γλώσσες: Ελληνικά, Γαλλικά, Αγγλικά, Γερμανικά. Ο τίτλος του «ΟΡΙΖΩΝ» επειδή η ρίζα της λέξης είναι ίδια και στις 4 γλώσσες. Αυτοί που ασχολούνται λένε ότι πρόκειται για ακριβή - πολυτελή έκδοση και πάνω απ' όλα έγκυρη. Σκοπός του η διεθνής ενημέρωση, κυρίως στις χώρες της ΕΟΚ, για τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην χώρα μας καθώς και για τις Ελληνικές θέσεις στα διεθνή θέματα. Θα είναι φιλόξενο και ανοιχτό και σε κριτικές απόψεις για την κυβερνητική πολιτική. Το περιοδικό προετοιμά-

ζεται στο «Ινστιτούτο Στρατηγικών Σπουδών» με την έγκριση και εποπτεία του Υπ. Εξωτερικών. Ήδη συνεργάζονται γνωστά ονόματα της πολιτικής, οικονομικής και πνευματικής ζωής. Στόχος το πρώτο τεύχος να κυκλοφορήσει την 1η Γενάρη του '86. Το ξεκίνημά του θα είναι, «για τεχνικούς λόγους», στα Γαλλικά και σιγά-σιγά θα αρχίσει να εκδίδεται και στις άλλες γλώσσες. Να δούμε αν η ιδέα του κ. Καψή θα έχει επιτυχία, στο χώρο και στο χρόνο. ● Μπροστά στην Αμερικάνικη πρεσβεία, την Κυριακή 17/11 του Πολυτεχνείου κρατώντας αστυνομικό ασύρματο ο κ. Γ. Παναγιωτακόπουλος, σύμβουλος του κ. Κουτσόγιωργα και τελετάρχης του ΠΑΣΟΚ, ή-

και στο καίνε».

— «Δεν μπορούν 300 προζάκδες να τα βάζουν με το Κράτος».

— «Ρίχνουν κοκτέιλ Μολότοφ στους αστυνομικούς, που είναι κι αυτοί επαγγελματίες και βγάζουν το ψωμί τους».

— «Αυτός ο μπάσαρδος που σκοτώθηκε δεν είχε καμιά δουλειά έξω απ' το σπίτι του τέτοια ώρα».

Προτείνουν όθεν:

— «Να τους φορτώσουν όλους σ' ένα καράβι και να τους φουντάρουν σ' ανοικτά».

— «Να τους κρεμάσουν στο Σύνταγμα».

— «Να τους στείλουν σε καταναγκαστικά έργα».

— «Να κατεβάσει ο Ανδρέας τα τανκς»(!)

— «Να γαμήσουν οι αστυνομικοί τις αναρχικές που πιάσανε».

Όλα αυτά (και πολλά άλλα) ακούγονταν στα πηγαδάκια της Ομόνοιας, των Χαυτείων και του Συντάγματος στις 18, 19 και 20 Νοεμβρίου, από τους περίφημους πια «αγανακτισμένους πολίτες». Ίσως μερικές από τις «ριζοσπαστικές» λύσεις που προτείνουν να μην είναι και τόσο ανεδαφικές: η Ιωάννα - Παμφίλη Πετρούνια (Ηπείρου 8 - Μουσείο, αρ. ταυτότ.: Α012733) καταγγέλλει ότι γύρω στις 8 π.μ. της 18 Νοεμβρίου έγινε απόπειρα ομαδικού βιασμού της σε περιπολικό, στην οδό Χαριλάου Τρικούπη.

Δεν ξέρουμε αν κάποιοι αρμόδιοι θ' ασχοληθούν μ' αυτή την καταγγελία. Ελπίζουμε πάντως ότι η δική μας αγανάκτηση θα εμποδίσει τις άλλες ευφάνταστες ιδέες των «αγανακτισμένων πολιτών» να μπουν στο χώρο του εφικτού. Διαφορετικά θα είμαστε εμείς «της αγανάκτησης», που λένε...

Δ. Κούρτοβικ

Τρε(πε)κλίσματα

Η απογοήψη του κ. Τρεπεκλή (μέσα σε μια νύχτα) με πρόσχημα την «ανυποταξία» του έθεσε με σφοδρό τρόπο, πλην της κυβερνητικής σήψης, και τα

ζητήματα νεο-πατριωσμού και των συνταγματικών «διακρίσεων».

Εννοούμε τη βροχή των αμφιβολιών για τη στρατολογική κατάσταση στελεχών της κυβέρνησης και της διοίκησης. Παραδείγματος χάριν ένας βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και ένας υφυπουργός έσπευσαν να βεβαιώσουν για τα νεφρά τους και τα απολυτήριά τους (15), επίσης ο Άκης εξαγόρασε νομίμως τη θητεία του, ο Γιώργος επίσης, ο κ. Βαΐτσος το ίδιο, και ούτω καθεξής. Αυτά τα γεγονότα πιστοποιούν αν μη τι άλλο την υποκρισία της εξουσίας. Αλλά και υπογραμμίζουν ότι, παρά την εν πολλοίς «λευκή θητεία» των «παραγόντων» της ελληνικής

κοινωνίας (στην περίπτωση που στρατεύονται), ακόμα και έτσι η θητεία είναι ΤΙΜΩΡΙΑ!

Όσο για τις 65.000 των ανυποτάκτων του εξωτερικού το σπρίτ της απαγόρευσης εισόδου στη χώρα και της υπαρπαγής των διαβατηρίων συνεχίζεται... Κάποιοι επιμένουν να μιλούν και για... άρνηση στράτευσης για λόγους συνείδησης...

Και για την ιστορία. Σε ποιον στρατό υπηρέτησε ο John Skoulas (τέως Γ.Γ. του ΕΟΤ);

Η πότε πήγε φαντάρος ο φοιτητής ιστορίας και πολιτειολογίας κ. Βαγ. Πατούχας Γεν. Διευθυντής του Ε.Ο.Τ. στη Φινλανδία;

Όχι ότι είμαστε υπέρ της πτωρίας τους, ούτε επειδή θεωρούμε γίγαντα του σοσιαλισμού τον ως λεμονόκουπα σημμένο, κ. Τρεπεκλή.

Δ.Τ.

Ο υδέν κακόν...

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι νέες ρυθμίσεις που ανάγγειλε ο πρωθυπουργός για τον τρόπο ενημέρωσης των πολιτικών συντακτών και η ουσιαστική κατάργηση του κυβερνητικού εκπροσώπου αποτελούν συμπτώματα της κυβερνητικής κρίσης και της τέλει αδυναμίας του ΠΑΣΟΚ στον τομέα της πληροφόρησης. Εύλογες, συνεπώς, οι αντιδράσεις των δημοσιογράφων.

Το γεγονός έχει ακόμα οδυνηρότερες συνέπειες γιατί ο μηχανισμός της πληροφόρησης στην Ελλάδα σπρίζεται εξ ολοκλήρου στην κρατική λειτουργία. Οι απίτες έχουν και επανάλληψη αναλυθεί και συνιστούν αυτό που συνηθίσαμε να ονομάζουμε «κρίση του τύπου». Ανεξάρτητα από την κομματική συμπάθεια κάθε εφημερίδας, η προέλευση, η αξιολόγηση και η πληρότητα των εδήσεων είναι περίπου κοινή και πολλές φορές σε κείμενα αντιπαλών -θεωρητικά- εφημερίδων το μόνο που διαφέρει είναι ο τίτλος. Στο ρεπορτάζ των υπουργείων η κατάσταση είναι χειρότερη και πολλές φορές η «είδηση» αρκείται στην αναδημοσίευση του σχετικού δελτίου τύπου της κυβέρνησης. Ακόμα και τα περίφημα «αποκλειστικά» στη συντριπτική πλειοψηφία τους δεν είναι αποτέλεσμα μιας επιτυχημένη έρευνας σε βάθος. Πρόκειται συνήθως για σκόπιμες διαρροές που οφείλονται σε εσωτερικές κυβερνητικές διαμάχες ή αποτελούν ανταλλάγματα για την εξασφάλιση της εύνοιας των εκδοτών.

Η πρόκληση λοιπόν που προκύπτει στο χώρο του τύπου είναι διπλή: Απ' τη μια μεριά να αντιμετωπιστούν οι αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις της κυβέρνησης. Απ' την άλλη, να βρεθούν τρόποι ώστε τουλάχιστον ένα μέρος του τύπου να απαλλαγεί από το κρατικό σφισμα και να σταθεί μόνος στα πόδια του. Μια νέα εφημερίδα:

Δ.Ψ.

ταν επικεφαλής της περιφρούρησης της ΕΦΕΕ και της Αστυνομίας. Είναι αυτό που λέμε αυτονομία των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Αλλά αυτό δεν είναι τίποτα μπροστά στη δήλωσή του όταν περνούσε το μπλοκ των Αυτονόμων: «Εγώ αν ήμουν (σ.σ. εννοεί αρχηγός...) θα τους έστελνα στα ξερονήσια». Κατά βάσιμες πληροφορίες ο κύριος αυτός που μοιράζεται αδρά, έχει του κόσμου τα προνόμια και τα υπηρεσιακά ταξίδια του, διαβάζει τη φτηνή εφημερίδα του λαουτζίκου, «Αυριανή». Κατά άλλες πληροφορίες την γράφει κιόλας. ● Ξέρετε ότι βρέθηκε τουλάχιστον ένας, που θύμωσε και έκραξε τους καταθέτοντες στεφάνι στο Πολυτεχνείο

Αστυνομικούς: Την τιμή όλων μας έσωσε ένας ιδιαίτερα ταλαιπωρημένος από τη χουντική τη δεξιά αλλά και τη «σοσιαλιστική» καταστολή αριστερός. Ο φίλος μας Γιάννης Φελέκης χάλασε την εθνικοενοτική ατμόσφαιρα, σαν να ξερε τι επρόκειτο να ακολουθήσει... Εμάς μας εξέφρασε απολυτα εσάς ● Ξέρετε πως ψηφισε η «ΕΛΛΑΔΑ» στις 25 Οκτωβρίου 1985 στον Ο.Η.Ε. στην προπαρασκευαστική σύνοδο, για τη λήψη μέτρων κατά του καθεστώτος της ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ. Και στις δύο ψηφοφορίες ΑΠΕΙΧΕ. Πάλι στο πλευρό των 14 άλλων «πολιτισμένων» χωρών όπως το Ισραήλ και φυσικά μην καταψηφίζοντας όπως οι 9 χώρες της πρώτης Ιμπεριαλιστικής βαθμίδας

ΗΠΑ, Ο.Δ.Γ., Γαλλία, Μ. Βρετανία κ.λ.π. Κρίμα που έφυγε ο κ. Λαλιώτης. Τώρα δεν ελπίζουμε σε εξήγηση, ούτε καν σε «διάψευση». ● Δεν προλάβαμε να το πούμε, πως ο Κώστας Λαλιώτης έμεινε μόνος μες στο ΠΑΣΟΚ από τη συντονιστική του Νοέμβρη 1973 και τον... γρουσουζέψαμε. Όπως φαίνεται το ΠΑΣΟΚ τα καταφέρνει και χωρίς τη γενιά του Πολυτεχνείου. Ψεμάτα. ● Βάλθηκαν να αντιστρέψουν τη σοφή παροιμία «δρυός πεσούσης πας ανήρ ξηλεύεται» οι αριστεροί δημοσιογράφοι και αναλύθηκαν σε ύμνους και εγκώμια για την εκπεσούσα ηγεσία του Υφυπουργείου Τύπου και για τον Κώστα Λαλιώτη προσωπικά. Τι τους έπιασε. ● Είδατε πόσο βιάζεται ο «Ρι-

ζοσπάσης» να χαρακτηρίζει «χαφιέδες»: Κανονούμε την προσπάθειά του να στηρίξει την ανόητη άποψη περί «προβοκάτσας» και έτσι να δικαιολογήσει τη γραμμή της άτακτης υποχωρήσης, λίγο μετά το φονο του 15χρονου. Αλλά γίνονται συκοφάντες και αφερέγγυοι όσοι παίζοντας με τις φωτογραφίες, ισχυρίζονται πως ο 22χρονος Κ.Χ. (που είναι κατηγορούμενος από την Αστυνομία για την κατάληψη του Χημείου) είναι «άνδρας των ΜΕΑ». Και αυτό το «συμπέρασμα» του ο «Ρ», το εξαγεί... επειδή ο Κ.Χ. υποβαστάζει (στις φωτογραφίες) έναν ποδοπατημένο από τα ΜΕΑ φίλο του. Τώρα θα πείτε. Τι περιμένουμε από το ΚΚΕ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΙΣΤΕ
ΕΤΕΡΟΚΛΙΤΟΙ...

Ο ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ
ΝΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ
Γ.Σ.Ε.Ε. ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΠΛΟΣ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ...
Ο ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΣΕΕ ΕΙΝΑΙ
Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ

... ΚΑΙ
ΑΝΙΕΡΟΙ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΧΕ
ΤΗΝ ΕΜΠΝΕΥΣΗ
ΝΑ ΓΙΟΡΤΑΣΘΕΙ ΦΕΤΟΣ
Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΥ-
ΤΕΧΝΕΙΟΥ ΚΙ ΑΠΟ
ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩ;

ΑΣΥΛΟ

ΑΣΥΛΟ

ΧΗΜΕΙΟ

Η κατάληψη του '85

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ του Πολυτεχνείου από 2.000 αγωνιστές της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς το απόγευμα της 18 Νοέμβρη σαν απάντηση στη δολοφονία του 15χρονου μαθητή Μιχάλη Καλτζά από την αστυνομία του ΠΑΣΟΚ, ήταν μια πολιτική επιλογή που φιλοδοξούσε να αντιμετωπίσει με μαζικούς όρους την κυβερνητική πολιτική και να ανοίξει ένα ακόμη μέτωπο απέναντι στις αντιλαϊκές και αντεργατικές μεθοδεύσεις και πρακτικές του ΠΑΣΟΚ.

Μέσα σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη πολιτική συγκυρία που χαρακτηρίζεται από την εργατική αντίσταση στα κυβερνητικά οικονομικά μέτρα και από μια βαθμιαία αποσύνθεση του κοινωνικού μπλοκ της «Αλλαγής» η δολοφονική υστερία του κράτους έπρεπε να απαντηθεί με διαφορετικές μορφές από τις γνωστές εσωστρεφείς και προπαγανδιστικές εκδηλώσεις της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Απ' αυτή την άποψη η απόφαση για την κατάληψη του Πολυτεχνείου εκτός των άλλων αποτελούσε και απόπειρα υπέρβασης της εγγενούς περιθωριοποίησης των δυνάμεων της Ε.Α. Φυσικά η επιλογή του Πολυτεχνείου στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν είχε το στόχο να αναβιώσει την ατμόσφαιρα του Νοέμβρη και πολύ περισσότερο να εμπορευτεί το Πολυτεχνείο, όπως με πολύ θράσος μας κατηγορήσε ο κ. Λαλιώτης που κατά τ' άλλα εξαργύρωσε τη συμμετοχή του στο Πολυτεχνείο με υψηλές κομματικές και κρατικές θέσεις. Κάτι τέτοιο και μεταφυσικό θα ήταν και αντίθετο με το ήθος της Ε.Α.

Η κατάληψη του Πολυτεχνείου ήταν μια συμβολική πολιτική ενέργεια, μια υπεύθυνη πράξη, απόλυτα θεμιτή και δικαιολογημένη στο βαθμό που είχαμε να κάνουμε με μια δολοφονία που διαπράχτηκε έξω από το Πολυτεχνείο και μάλιστα τη μέρα της 12ης επετείου της Εξέγερσης του Νοέμβρη.

Οι διεκδικήσεις της κατάληψης διαμορφώθηκαν μέσα από την πρώτη Γενική Συνέλευση ως εξής:

1. Άμεση τιμωρία των φυσικών και ηθικών αυτουργών της δολοφονίας.
2. Να παραιτηθούν οι υπουργοί Κουτσόγιωργας και Τσούρας.
3. Να ξηλωθεί η ηγεσία της αστυνομίας.
4. Να παραιτηθεί ο πρύτανης των ΜΑΤ Σταθόπουλος.
5. Να απελευθερωθούν οι συλληφθέντες του Χημείου.
6. Να διαλυθούν τα ΜΑΤ και ΜΕΑ και να αποπλιστεί η αστυνομία.

Δυστυχώς αυτός ο πολιτικός σχεδιασμός δεν έγινε δυνατόν να προχωρήσει και να ολοκληρωθεί. Η

κατάληψη μετά από 24 ώρες υποχρεώθηκε να αναδιπλωθεί και να τερματιστεί, με μια όντως θεαματική πορεία εξόδου στους δρόμους της Αθήνας στην οποία πήραν μέρος 5.000 περίπου άτομα. Οι αιτίες της άδοξης κατάληξης του πολιτικού εγχειρήματος θεθαίως δεν έχουν να κάνουν με τη «σιδερένια πυγμή» του κ. Κουτσόγιωργα και των φασιστοειδών που συσπειρώσε «η έννομη τάξη». Σ' αυτό το επίπεδο η θέληση και η δύναμη των αγωνιστών να περιφρουρήσουν την κατάληψη, δηλώθηκε με τρόπο ανέκφραστο στη διάρκεια της «νύχτας του τρόμου!!» Οι λόγοι που καθόρισαν τις εξελίξεις, έχουν να κάνουν με τη ραγδαία ανατροπή των πολιτικών δεδομένων και την αναστροφή του πολιτικού κλίματος, σαν αποτέλεσμα της τυφλής βίας και καταστροφικής μανίας των πολιτικά ανεγκέφαλων στοιχείων που προτίμησαν «να εκδικηθούν την κοινωνία» για την ανοχή της στις αστυνομικές αγριότητες παρά να πλήξουν πολιτικά την εγκληματικά υπόλογη στη συνείδηση του λαού κυβέρνηση.

Η περιχαράκωση του Πολυτεχνείου από αστυνομικές δυνάμεις, η προδοκατορολογία των κομμάτων της Αριστεράς, ο τρομοκρατικός λόγος του τύπου, η καταγγελία της κατάληψης από τη Γ.Σ.Σ.Ε. διαμόρφωσαν ένα ασφυκτικό πολιτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο η πρωτοβουλία της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς ήταν αδύνατο να λειτουργήσει συσπειρωτικά και καταλυτικά.

Σ' αυτό θεθαίως σοβαρό ρόλο έπαιξαν και οι υποκειμενικές αδυναμίες της ίδιας της κατάληψης που δεν μπόρεσε να διαχωριστεί μ' ό,τι συνέβαινε έξω από το Πολυτεχνείο, να αποσαφηνίσει το πολιτικό της στίγμα, να προβάλλει τους διεκδικητικούς της στόχους.

Η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά για μια ακόμη φορά αποδείχτηκε αδύναμη «να παίξει» με μαζικούς όρους, να δημιουργήσει μείζον πολιτικό γεγονός.

Για μια ακόμη φορά η κυβέρνηση και τα κοινοβουλευτικά κόμματα νιώθουν ανακουφισμένα από την τροπή των πραγμάτων. Ωστόσο η ιστορία δεν τελειώνει εδώ, ίσως μάλιστα από μια ορισμένη άποψη να αρχίζει.

Αν ο χώρος της Ε.Α. δεν επιστρέψει στα ίδια και βγάλει τα σωστά συμπεράσματα από τη μάχη που έδωσε, είναι σε θέση αξιοποιώντας την εμπειρία και προβάλλοντας με μαζικούς όρους τα αιτήματα της κατάληψης να αναπτύξει μια σοβαρή πολιτική δραστηριότητα.

Αγησίλαος Χριστοδουλόπουλος
Μέλος της Επιτροπής Κατάληψης.

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ του εργατικού κινήματος που συνεχίζει να αμφισβητεί την κυβερνητική πολιτική λιτότητας παρά την περιπέτεια της ΓΣΕΕ και η έκρηξη οργής που συγκλόνισε την Αθήνα μετά το φόνο του 15χρονου διαδηλωτή σημάδεψαν ασφαλώς το μήνα που πέρασε. Όμως, πολύ μονιμότερα, σημάδεψαν και την Αριστερά.

Η αφύπνιση του εργατικού κινήματος

Το σημερινό εργατικό κίνημα είναι η λογική συνέχεια της κυβερνητικής επίθεσης ενάντια στο εισόδημα των εργαζομένων. Παρά την ενορχηστρωμένη τηλεοπτική προπαγάνδα, δεν ήταν ποτέ δυνατόν να πειστεί το σύνολο των μισθωτών πως η οικονομική κρίση οφείλεται στο ότι καταναλώνουν οι ίδιοι περισσότερο απ' όσο παράγουν. Αντίθετα, το πιο προχωρημένο κομμάτι της εργατικής τάξης φαίνεται να έχει συνειδητοποιήσει πως η αυθαίρετη συμπίεση της τιμής της εργατικής δύναμης υπήρξε μια καθαρά πολιτική επιλογή που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με τον αγώνα των ίδιων των εργαζομένων.

Το ίδιο το γεγονός της διαγραφής των σημαντικότερων συνδικαλιστικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ είναι ενδεικτικό. Η εξέγερση (χωρίς εισαγωγικά πια) των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ θα ήταν αδύνατη χωρίς την πίεση που δέχτηκαν από την εργατική βάση. Άλλωστε, παντού όπου τέθηκαν μέχρι στιγμής υπό κρίση, οι διαγραφέντες κατάφεραν να ξαναπάρουν «ψήφο εμπιστοσύνης» μετά τη διαγραφή τους, γεγονός εξαιρετικά σπάνιο σε τέτοιες περιπτώσεις.

Η αγωνιστική διάθεση της βάσης συνδυάστηκε με τον ευνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων στην εκλεγμένη Διοίκηση της ΓΣΕΕ, που προσέφερε ένα ενιαίο καθοδηγητικό κέντρο στο εργατικό κίνημα. Το ίδιο όργανο (η εκλεγμένη Διοίκηση της ΓΣΕΕ) αποτέλεσε στο πολιτικό επίπεδο το σημείο σύγκλισης των δύο Κ.Κ., των συνδικαλιστών που διαφοροποιήθηκαν από την κυβερνητική ΠΑΣΚΕ, και με δυο λόγια όλης της Αριστεράς. Έτσι, και με τη δεδομένη διαφοροποίηση ηγετικών στελεχών στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, οι προοπτικές για μια κλιμάκωση των εργατικών αγώνων που μπορεί και να αμφισβητούσαν τη συνέχιση της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής διαγράφηκαν κάποια στιγμή αισιόδοξες.

Τόσο μάλλον που στον καθαυτό συνδικαλιστικό χώρο δεν υπήρχε και δεν υπάρχει ορατό σημείο αναδίπλωσης που να δικαιολογεί μια από τις τόσο συνηθισμένες παλιότερα πυροσβεστικές παρεμβάσεις των κομματικών ηγεσιών. Η διατήρηση του πρωταγωνιστικού ρόλου της Αριστεράς στη ΓΣΕΕ, η ίδια η ενότητα του συνδικαλιστικού κινήματος, η προσπάθεια τέλος του στοιχειώδους όπλου της απεργίας, απαιτούσαν και απαιτούν την ένταση και την κλιμάκωση των εργατικών κινητοποιήσεων. Ακόμα και η ηγεσία του ΚΚΕ φαινόταν να έχει συνείδηση αυτού του γεγονότος.

Κι όμως. Μια ιστορική ευκαιρία χάθηκε για την Αριστερά από την ασυγχώρητη αδυναμία της ηγεσίας της να κατανοήσει τον αντικειμενικά σύμμαχο χαρακτήρα του νεολαιίστικου κινήματος που ξέσπασε από διαφορετικά αίτια σχεδόν ταυτόχρονα με το εργατικό. Κι ακόμα από τη χρόνια ανικανότητα της Αριστεράς ν' αναλάβει την πολιτική ευθύνη οποιασδήποτε κοινωνικής ρήξης.

Ο πανικός μπροστά στη νεολαιίστικη εξέγερση

Η αρχή του τέλους για τον πρωτοπόρο ρόλο, τον οποίο βρέθηκε να παίζει η Αριστερά το πρώτο μισό του Νοέμβρη, ήταν η υποχώρηση και ο συμβιβασμός

ΑΡΙΣΤΕΡΑ:

Άλλη μια χαμένη ευκαιρία

των κομματικών παρατάξεων στην ΕΦΕΕ πάνω στο θέμα του «ενωτικού» γιορτασμού του Πολυτεχνείου. Κι αυτό τη στιγμή που είχε ήδη διαμορφωθεί πλειοψηφία για ένα αγωνιστικό πλαίσιο υποστήριξης των εργατικών διεκδικήσεων. Ένα πλαίσιο που κοντά σ' άλλα μπορούσε ίσως να ξαναδώσει λίγη ζωντάνια και μαχητικότητα σ' αυτή τη θαλασσωμένη πλέον επέτειο.

Όμως το καθαυτό σημείο τομής υπήρξε η απότομη στροφή του ΚΚΕ από την ευμενή ουδετερότητα στην ανοιχτή καταγγελία της νεολαιίστικης εξέγερσης που ακολούθησε το φόνο του 15χρονου Μιχάλη Καλτζά.

Τη Δευτέρα (18/11) η Π.Σ.Κ. ψήφισε μαζί με το Δημοκρατικό Αγώνα και τις Συσπειρώσεις να γίνει την επομένη συγκέντρωση και πορεία της ΕΦΕΕ που να καταγγέλλει την παραβίαση του πανεπιστημιακού ασύλου και την αστυνομική βία, να ζητά τη διάλυση των ΜΕΑ και την απελευθέρωση των 37 του Χημείου. Φαίνεται όμως πως η κατάληψη του Πολυτεχνείου, με τα ίδια ουσιαστικά αιτήματα που ψήφισε η Π.Σ.Κ. στην ΕΦΕΕ, και η πρωτοφανής μαχητικότητα των νεαρών παιδιών που από νωρίς συγκρούονταν με τα ΜΑΤ, τόσο πολύ τρόμαξαν την ηγεσία του ΚΚΕ, ώστε ξανα-συγκλήθηκε την Τρίτη η ΕΦΕΕ για να «αναστείλει» την αποφασισμένη πορεία. Οι ψήφοι αυτή τη φορά ή-

ταν της Π.Σ.Κ. και της ΠΑΣΠ. Ο Δ.Α. επέμεινε στην πραγματοποίηση της αποφασισμένης κινητοποίησης.

Η πρωτοφανής «ελαστικότητα», που επέδειξε τη Δευτέρα η ΚΝΕ απέναντι στους «αναρχικούς» του Χημείου, όχι μόνο δικαιολογείται, αλλά έρχεται σα φυσική συνέπεια του νέου ρόλου που είχε αναλάβει το ΚΚΕ στο εργατικό κίνημα. Η εξίσου πρωτοφανής παλινωδία της την επομένη δεν εκφράζει παρά πανικό μπροστά στο κίνημα και επιστροφή στην πεπατημένη. Μπορεί η ΕΦΕΕ (και κατ' ακολουθίαν η ΚΝΕ) να εισέπραξε «όχι ένα, αλλά χίλια μπράβο» από την αντικομμουνιστική *Αυριανή*, έχασε όμως έτσι την ευκαιρία να απαγκιστρωθεί από τον αντιδραστικό ρόλο που χρόνια παίζει μέσα στο νεολαιίστικο κίνημα.

Σε αντίθεση με την ΚΝΕ, ο Ρήγας Φεραίος αποτέλεσε παραδόξως την εξαίρεση στη γενική ηττοπάθεια της επίσημης Αριστεράς. Σε πείσμα της γραμμής του ΚΚΕ εσωτερικού πραγματοποίησε, έστω και για την τιμή των όπλων, την πορεία που τόσο άδοξα ανέστειλε η ΕΦΕΕ.

Όμως ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη. Ο καθηφορος της ΚΝΕ και του ΚΚΕ δεν άργησε να συμπαράσχει και την εκλεγμένη Διοίκηση της ΓΣΕΕ. Η ανακοίνωση που έδωσε η τελευταία στη δημοσιότητα

στις 19-11-85 ταυτίζει με τον πιο άτεχνο τρόπο σαν «προβοκατόρικες ενέργειες» το φόνο του 15χρονου και τις καταλήψεις Χημείου και Πολυτεχνείου. Ανατίναξε έτσι θάναυσα η ΓΣΕΕ τις γέφυρες που κάποιοι άλλοι πάσχισαν να χτίσουν λίγα τετράγωνα παρακάτω: «Σήμερα ένας αναρχικός, αύριο ένας απεργός», «Καλούμε τη ΓΣΕΕ και τις Ομοσπονδίες να καταδικάσουν την αστυνομική βία». «Οι απεργοί της ΕΑΣ είναι ακόμα στα νοσοκομεία». Βοούσαν τα megafona του Πολυτεχνείου. Εν τη ερήμω...

Οι συνέπειες ενός ιδεολογήματος

Το γεγονός που τρόμαξε το ΚΚΕ σε σημείο να κάνει απότομη στροφή είναι το ίδιο που θα επιδίωκε με κάθε τρόπο μια διαφορετική Αριστερά, πρόθυμη να επωμισθεί τον ιστορικό της ρόλο: Αν τη νύχτα της 18ης Νοεμβρίου το εργατικό και το νεολαιίστικο κίνημα έρρεαν στην ίδια κοίτη, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα ένιωθε την απειλή ενός υπολογισμού αντιπάλου. Πόσο ανέτοιμο είναι το ΚΚΕ να κάνει μια τέτοια επιλογή σύγκρουσης φάνηκε καθαρά.

Αλλά το πρόβλημα δεν περιορίζεται στο ΚΚΕ. Η αβασάνιστη καταγγελία του νεολαιίστικου κινήματος από τη ΓΣΕΕ αποδεικνύει τον κυρίαρχο ρόλο ενός ιδεολογήματος που οι συνέπειές του θα μπορούσαν, με άλλες συνθήκες, να καθυστερήσουν πάρα πολύ να φανούν.

«Η εργατική τάξη είναι δύναμη σταθερότητας» απαντούσε σε όλους τους τόνους η ΓΣΕΕ στην επίμονη κινδυνολογία της κυβέρνησης. Εκ πρώτης όψης το ιδεολόγημα μοιάζει θεμιτό απέναντι σε μια εκστρατεία φημολογίας που στόχευε να κάμψει το εργατικό κίνημα. Όμως η κοινωνική πραγματικότητα είναι διαφορετική. Απέδειξε πως η εργατική τάξη δεν μπορεί να παίξει ατιμώρητα το ρόλο του εγγυητή της κοινωνικής σταθερότητας. Γιατί η εργατική τάξη είναι από τη φύση της δύναμη ανατροπής. Έστω και αν σήμερα πρόκειται απλά για την ανατροπή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής ή της συνολικής συντηρητικής στροφής της κυβέρνησης. Και η ανατροπή προϋποθέτει σύγκρουση.

Πιστεύω ότι είναι πια φανερό σήμερα πως ούτε η καταγγελία της νεολαιίστικης εξέγερσης, ούτε η αναστολή των απεργιακών κινητοποιήσεων που προγραμματίζονταν για τις 28 Νοεμβρίου, βοήθησαν στο παραμικρό την εκλεγμένη Διοίκηση της ΓΣΕΕ ή το εργατικό κίνημα. Αντίθετα, αποδεχόμενη στην πράξη η Αριστερά την κυβερνητική κινδυνολογία συνέβαλε αντικειμενικά στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος για να περάσει κατά το δυνατόν ανώδυνα ο διορισμός διοίκησης στην πρώτη συνδικαλιστική οργάνωση της χώρας.

Και τώρα;

Με την αδυναμία της να συμφιλιώσει το εργατικό με το νεολαιίστικο κίνημα η Αριστερά έχασε μια μάχη. Αλλά όσο θα ισχύει η πολιτική της λιτότητας, οι εργαζόμενοι θα εξακολουθούν να την αμφισβητούν. Και όσο θα εντείνεται η σκλήρυνση των κατασταλτικών μηχανισμών, η Αριστερά θα έχει ευκαιρίες να επανεξετάσει τη στάση της απέναντι στις αυθόρμητες αντιδράσεις της νεολαίας.

Στο συνδικαλιστικό κίνημα η Αριστερά διατηρεί ακόμη δυό ισχυρά ατού: την πλειοψηφία της εκλεγμένης διοίκησης της ΓΣΕΕ και τις σημαντικότερες και μαζικότερες δευτεροβάθμιες οργανώσεις. Το ερώτημα είναι αν έχει τη διάθεση να τεθεί επικεφαλής του εργατικού κινήματος και να ανατρέψει την πολιτική της λιτότητας και τη συντηρητική στροφή του ΠΑΣΟΚ.

Κώστας Βουρνάς

ΙΣΩΣ Οι περισσότεροι ξέρουν ότι είναι η πρώτη φορά μετά από 9 χρόνια (25 Μάη 1976) που η αστυνομία πνίγει με δακρυγόνα το κέντρο της Αθήνας. Σίγουρα όμως οι λιγότεροι φαντάζονται το μέγεθος αυτής της «επιχείρησης». Στην κτηνώδη λοιπόν αυτή επιχείρηση που εξαπέλυσε η αστυνομία στις 3.00 τα ξημερώματα της Τρίτης 19/11/85, ρίχτηκαν, με μετριοπαθείς εκτιμήσεις, τουλάχιστον 400 δακρυγόνα. Και λέμε με μετριοπαθείς εκτιμήσεις γιατί μόνο στο προαύλιο και στους άλλους χώρους μέσα στο Πολυτεχνείο, η περιφρούρηση της ΕΦΕΕ καταμέτρησε 210 περίπου κάλυκες.

Η ιστορία θέβαια δεν σταματάει εδώ. Στην «επιχείρηση» αυτή δεν χρησιμοποιήθηκαν μόνο δακρυγόνα αλλά και ερεθιστικά, πταρνιστικά, ασφυξιογόνα και καπνογόνα.

«α) **Δακρυγόνα:** με κύριον συστατικόν την χλωροκεταφαινόλην προκαλούν ισχυρόν ερεθισμόν του επιπεφυκότος των οφθαλμών και των άλλων βλενογόνων μεμβρανών (στόματος-ρινός).

β) **Πταρνιστικά, ερεθιστικά:** παρουσιάζουν το πλεονέκτημα ότι εκτός του ερεθισμού των οφθαλμών, προκαλούν πτάρνισμα και θήχα.

γ) **Καπνογόνα:** προς δημιουργίαν πανικού και διάσπασιν της στενής επαφής των.

δ) **Εμετικά:** Χρησιμοποιούνται μόνον εις πολύ σοβαράς καταστάσεις, καθ' οις τα δακρυγόνα δεν αναχαιτίζουν τους διαδηλωτάς» [Σ.Σ. τα τελευταία δεν χρησιμοποιήθηκαν].

Παραθέτουμε παρακάτω μερικά από αυτά που μπορέσαμε να συλλέξουμε και να φωτογραφίσουμε μαζί με την ταυτότητα του καθενός. Τα στοιχεία αυτά (όπως και τα αποσπάσματα) προέρχονται κυρίως από εγχειρίδιο της αστυνομίας με τίτλο «οχλοκρατικές εκδηλώσεις» (κεφάλαιο περί χημικών μέσων) του οποίου συντάκτης είναι ο πρώην υπαρχηγός Αστυνομίας Πόλεων κ. Ηλίας Ψυχογιός, εμπνευστής και ιδρυτής των ΜΑΤ. (Βλέπε Αντι τ. 131-132).

Δυστυχώς η συλλογή μας δεν είναι πλήρης. Παρόλα αυτά την αφιερώνουμε στον αγωνιστή του Πολυτεχνείου κ. Θανάση Τσούρα, που πριν 12 χρόνια «ήταν εκεί» και τα αντιμετώπιζε.

– Τα δακρυγόνα του Νοέμβρη 1973 σκεπασμένα με σελοφάν

– Τα δακρυγόνα του Νοέμβρη 1985

Τα χημικά της «Αλλαγής»

A. ΒΛΗΜΑΤΑ

1. Δακρυγόνον Ν. 206 (cn)

Χρώμα: Ερυθρόν

Μικτόν βάρος: 255 γρ.

Μικτόν βάρος γομώσεως: 120 γρ.

Βάρος δακρυγόνου: 48 γρ.

Διάρκεια εξόδου αερίου: 25-35"

Διάρκεια καύσεως θρυαλλίδος: 4"

Μέγιστον βεληνεκές: 135 μέτρα.

Ταχύτης θλήματος: 75 μ. κατά δεύτερον λεπτόν.

Το θλήμα τούτο έχει μέγιστον βεληνεκές 135 μέτρα (150 γιάρδες). Η έξοδος του δακρυγόνου νέφους γίνεται από τας οπές αι οποίαι ευρίσκονται εις τα τοιχώματα αυτού επί 23-35", αρχίζει δε 4" μετά την εκτόξευσιν του θλήματος. Το θλήμα κατά την πτήσιν του στριφογυρίζει. Τούτο χρησιμοποιείται προκειμένου να προσβάλωμεν διαδηλωτάς εκ του μακρόθεν, οσάκις δεν είναι δυνατή η προσέγγισις τούτων. Απαγορεύεται η ρίψις τοιούτων θλημάτων επί ανθρώπων διότι είναι ικανά να προκαλέσουν θάνατον. Η ταχύτης πτώσεως των είναι (100) μέτρα κατά δεύτερον λεπτόν. Οσάκις πρόκειται να χρησιμοποιηθούν από μεγάλας αποστάσεις εκτοξεύονται κατά τοιοῦτον τρόπον ὥστε να προσκρούσουν πρώτον επί του εδάφους και μετά από πολλά πηδήματα να φθάσουν εις τον στό-

χον των, ὅτε θα ἔχει ελαττωθῇ ἡ ὠστικὴ των δύναμις.

2. Δακρυγόνον Ν. 219 (CN)

Τούτο είναι ὅμοιον με τὸ Ν.206. Ἡ διαφορὰ ἐγκτεται εις τὸ βεληνεκές. Τὸ Ν.219 ἔχει βεληνεκές 50-60 μέτρα. Ταῦτα ἐνδεικνύται να ριπώνται ἐναντίον πλήθους ευρισκόμενον μακρὰν των Αστυνομικῶν, οὐδέποτε ὁμως ἐπὶ των ἀνθρώπων. Ἡ γωνία του ὅπλου θα εἶναι τοιαύτη ὥστε να προσκρούει ἀρχικῶς τὸ θλήμα ἐπὶ του εδάφους και μετὰ να πλησιάζει τὸ πλήθος.

3. Ερεθιστικό MK II 560 CS

Χρώμα: μπλε

Τα θλήματα αὐτῆς τῆς κατηγορίας εἶναι μικρότερα και ἔχουν μέγιστο βεληνεκές

135 μέτρα (150 γιάρδες). Χρησιμοποιοῦνται και αὐτὰ για να χτυπηθοῦν οἱ διαδηλωτὲς ἀπὸ μακρὰ. Μποροῦν να προκαλέσουν φωτιά. Ἀνήκουν στὴν κατηγορία που στὴν ορολογία του Χημικοῦ Πολέμου χαρακτηρίζονται σαν «ερεθιστικά». Τα ερεθιστικά, πταρνιστικά: «Παρουσιάζουν τὸ πλεονέκτημα (sic) ὅτι ἐκτὸς του ερεθισμοῦ των οφθαλμῶν, προκαλοῦν πτάρνισμα και θήχα». Μποροῦν ἐπίσης να προκαλέσουν ἀναπνευστικὴ δυσφορία και ἀσφυξία. Γι αὐτὸ και οἱ διεθνεῖς συνθήκες για τὸν Χημικὸ Πόλεμο ἀπαγορεύουν αὐτὴν τὴν κατηγορία (CS) αερίων.

B. ΧΕΙΡΟΒΟΜΒΙΔΕΣ

1. Νοῦμερον 112 (CN)

Χρώμα: Ερυθρόν

Μικτόν βάρος: 425 γρ.

Βάρος γομώσεως: 389 γρ.

Βάρος δακρυγ. κόνεως: 128 γρ.

Διάρκεια εξόδου αερίου: 25-35" λεπτά

Διάρκεια καύσεως θρυαλλίδος: 1" 1" λεπτόν

Ἡ ρίψις τῆς βομβίδος γίνεται ὡς ἀκολούθως: Κρατεῖται ὁ μοχλὸς ασφαλείας και ἀφαιρεῖται ἡ ασφαλιστικὴ περόνη. Μετὰ ριπτεται ἡ βομβίς. Ἐνα δεύτερον λεπτόν ἀπὸ τῆς ρίψεως, ἡ θρυαλλὶς μεταδίδει τὸν σπινθήρα εις τὴν γόμωσιν μετὰ τῆς οποίας εἶναι ἀναμειγμένη ἡ χλωρακετοφονόνη. Ἡ γόμωσις ἀναφλέγεται ἀπὸ τὴν καύσιν τῆς

πυρίτιδος, και διανοίγει τας οπές, αἰτίνας ευρίσκονται εις τὴν βάση, τὴν κορυφήν και τὰ τοιχώματα ἀπὸ ὅπου ἀναδίδεται δακρυγόνον νέφος. Ἡ έξοδος του αερίου διαρκεῖ ἐπὶ 35" λεπτά περίπου. Ἡ χειροβομβίς δεν ἐκρήγνυται, οὔτε και τέμνεται εις τεμάχια δυνάμενα να προξενήσουν σωματικὴν βλάβην.

2. Καπνογόνος Ν. 108 (HC)

Χρώμα: κίτρινον

Μικτόν βάρος: 710 γρ.

Διάρκεια καύσεως θρυαλλίδος: 1" λεπτόν

Διάρκεια εξόδου καπνοῦ: 2,5 λεπτά

Ἡ χειροβομβίς αὐτὴ ἐκβάλλει μεγάλην ποσότητα καπνοῦ. Ἐνδεικνύται ἡ ρίψις τῆς οσάκις ἐπιθυμοῦμεν να δημιουργήσωμεν προπετάσματα καπνοῦ. Ἐπίσης ριπώνται ὁμοῦ μετὰ δακρυγόνων προς δημιουργίαν πανικού.

3. Ερεθιστικὴ Ν. 519 CS

Χρώμα: Μπλε

Σχήμα: στρογγυλὸ

Λαστιχένια, σουηδικῆς κατασκευῆς.

Ὅλα τὰ θλήματα και οἱ χειροβομβίδες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τελευταία εἶναι ἀμερικανικῆς κατασκευῆς και κατασκευάζονται ἀπὸ τὴν: «Federal Laboratories Inc» Saltsburg, Pennsylvania, USA.

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ αργόσυρτη διαδοχή των μνημόσυνων του Πολυτεχνείου υπήρξαν δύο στιγμές με ιδιαιτερότητα.

Νοέμβρης 80:

Ενώ το θέατρο του παράλογου παίζεται στους δρόμους της Αθήνας, η ατμόσφαιρα αρχίζει να μυρίζει θάνατο. Το ΚΚΕ παρελαύνει συντεταγμένο στη Σταδίου κραυγάζοντας «ΚΚΕ - Αλλαγή - Β' κατανομή». Ένα κομμάτι της πορείας προσπαθεί να σπάσει την απαγόρευση προς την πρεσβεία. Επίθεση της αστυνομίας. Το ΚΚΕ φτιάχνει ανθρώπινες αλυσίδες για να εμποδίσει τους διαδηλωτές που ζητούν καταφύγιο στην πορεία. Ο Κουμής πέφτει στο πεζοδρόμιο κλινικά νεκρός. Η φωτογραφία της Κανελλοπούλου ντυμένης στ' άσπρα συγκλονίζει το πανελλήνιο. Ο Ανδρέας Παπανδρέου καλύπτει απροσχημάτιστα τη βία της αστυνομίας.

Νοέμβρης 85:

Η κοινωνική συναίνεση στην οποία στηριζόταν το ΠΑΣΟΚ έχει σπάσει με τα οικονομικά μέτρα.

Η κυβέρνηση προσπαθεί να περάσει την οικονομική της πολιτική επιστρατεύοντας όλο το παλιό, καλό οπλοστάσιο του εκφοβισμού, απεργοσπαστισμού ή εργατοπατερισμού.

Αυτό κάνει το χάσμα πιο βαθύ.

Νοέμβρης 85:

Παρακολουθείτε στους δέκτες σας κατάθεση στεφάνων στο Πολυτεχνείο από την ΕΛ.ΑΣ., «Ε.Α.Μ., Ε.Λ.Α.Σ., Πολυτεχνείο».

Σε λίγες ώρες, η πορεία κλείνει με παρέλαση διμοιριών ΜΑΤ, ΜΕΑ ή άλλων χακένιων σε τακτικούς σχηματισμούς.

Η προκλητική αυτή παρουσία, πριν, κατά και μετά την πορεία εξαγριώνει πολύ κόσμο και τους αναρχικούς. Κλέφτες κι αστυνομικοί στους δρόμους. Η Αθήνα μια μεγενθυμένη αλάνα για πετροπόλεμο.

Και ξαφνικά:

Ένας νεκρός στ' αζήτητα στο πεζοδρόμιο. Ετών 15. Μια σφαίρα ριγμένη εν ψυχρώ στην θρεγματική χώρα του κόβει μια κι έξω τη δυνατότητα να ζήσει, να αισθανθεί, να χαρεί.

Μια δολοφονική σφαίρα για την οποία εκφράστηκε όλος ο αποτροπιασμός που αρμόζει σε δολοφόνους, αλλά που εν τέλει ρίχτηκε εν αμύνη καθ' υπέρβαση της άμυνας.

Τα θεϊκά οξέα ταμπουρώνονται στο Χημείο. Επέμβαση από την ταράτσα. Τους θγάζουν δεμένους πισθάγκωνα κομάντος ειδικών αποστολών, μετά την σύμφωνη γνώμη της επιτροπής ασύλου, στην οποία συμμετέχει και φοιτητής. Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται. Ένας τσόγλανος, ο φοιτητής, δηλώνει πως το θέμα ήταν πολιτικό και δεν χωρούσε συναισθηματισμούς. Οι κομμένες κεφαλές δεν καταλαβαίνουν ότι για να κάνεις πολιτική πρέπει κατ' αρχήν να μπορείς να αισθάνεσαι.

Κατάληψη του Πολυτεχνείου. Μαζική και πολιτική. Ένα αίτημα για αφοπλισμό της αστυνομίας, βρίσκει ανταπόκριση στον κόσμο που για άλλη μια φορά αντιμετωπίζει το αποκρουστικό πρόσωπο της εξουσίας, της όποιας εξουσίας, της εξουσίας του ΠΑΣΟΚ τώρα. Η ηγεσία της αστυνομίας τίθεται σε διαθεσιμότητα κι αντικαθίσταται. Ένα σύνθημα αρχίζει να πλανιέται στον αέρα: «Αρκουδέας - καθαρός».

Ο Κουτσόγιωργας κι ο Τσούρας παραιτούνται από ευθιξία (!) αλλά δεν κρίνεται ότι υπάρχει αποχρών λόγος. Την ίδια στιγμή κατευθύνουν το στρατηγικό σχέδιο στο επιχειρησιακό πεδίο, ένα επιχειρησιακό πεδίο που αρχίζει απελπιστικά να θυμίζει το Νοέμβρη του 73.

Δημοκρατική ευαισθησία κι αγαστή συνεργασία ΜΕΑ και φασιστών. Ευθιξία κι ασφυξιογόνα.

Στους δρόμους τακτικές μάχες εκ του συστάδην. Ρείθρα πεζοδρομίων εναντίον κεραμιδιών. Ασφυξιογόνα εναντίον μολότωφ. Το αλήστου μνήμης ΚΕ-

Ετών δεκαπέντε

ΦΑΛΙ, δια χειρός Μέμου Μακρή βρίσκει επιτέλους μια χρήση, ρίχνοντας προστατευτικά τη σκιά του στο παρασκευαστήριο και συσκευαστήριο των κοκτέιλ που στήνεται πρόχειρα εκεί δίπλα.

Δ16/15 σχολιαστής

Η ΕΦΕΕ. Μέρες έρωτα κι αναρχίας. Κλίμα εθνικοεθνικής έξαρσης στην αριστερά. Αριστερή ανακοίνωση, η μόνη από καταβολής ΕΦΕΕ ζητάει την απελευθέρωση των 37 (συντρόφων μόνο που δε λέει). Παρέχεται μεγάλωμα πολιτική ασυλία στην εξωκοινοβουλευτική αριστερά. Πού οι αλησμόνητες μέρες που οι πύλες σφραγίζονταν ερμητικά για να διατηρηθούν αλώβητα τα ιερά και τα όσια. Γιατί αυτή η αλλαγή; Μήπως το άλλο Πολυτεχνείο χρησιμεύει σαν διαπραγματευτικό χαρτί στις οξυμένες σχέσεις κυβέρνησης - παραδοσιακής αριστεράς, σαν ατού στις πυρετώδεις διαβουλεύσεις Γιαννόπουλου - ΕΣΑΚ για τη ΓΣΕΕ;

Ποια όμως είναι τα όρια αυτού του διαπραγματευτικού κόλπου; Τι θα γινόταν αν τα γεγονότα αποκτούσαν μια ανεξέλεγκτη δυναμική; Τι θα γινόταν αν λόγω χάρη υπήρχε άλλος ένα νεκρός; Τι θα γινόταν για όλους;

Για την κυβέρνηση καταρχήν. Η αστυνομία του ΠΑΣΟΚ μπορεί να ξεκαθαρίσει με τους αναρχικούς κι έχει γι' αυτό την κοινωνική συναίνεση.

Παρά ταύτα μοιάζει να συντηρεί τα επεισόδια. Επιτίθεται και αποτραβιέται. Δεν μπορεί όμως εύκολα να αντιμετωπίσει ούτε τους έγκλειστους ούτε τους συμπαράστατες τους. Η επιφυλακτική αναμονή της εκτόνωσης εναλλάσσεται με την απειλητική στάση προς τους μέσα συμπεριλαμβανομένης και της συγκλήτου. Το πολιτικό κενό εναλλάσσεται όχι μόνο με το αστυνομικό ματσούκι αλλά και με το πολιτικό χέρι που το κατευθύνει.

Για την παραδοσιακή αριστερά. Μπορεί αυτό το Πο-

λυτεχνείο να είναι χρήσιμο, αλλά ως ένα σημείο. Κι αυτό το σημείο δεν είναι καθόλου μακριά. Εξαντλείται στην ανακοίνωση της ΕΦΕΕ και στην παροχή πολιτικού ασύλου. Η διαδήλωση της ΕΦΕΕ ματαιώνεται λόγω κρίσιμων περιστάσεων. Κρίση στο ΚΚΕσσ. για τη συμμετοχή του Ρήγα στην πορεία. Η τίγρη είναι χάρτινη.

Και οι μέσα:

Οι ήρωες κουράστηκαν και πήγαν για ύπνο.

Η εξωκοινοβουλευτική αριστερά έκανε μια πολιτική εμφάνιση που καταγράφηκε στην ιστορία της, επωμίστηκε ένα φορτίο πιο βαρύ απ' τους ώμους της κι επιθυμούσε κι αυτή με τη σειρά της την εκτόνωση της κατάστασης. Διότι τι θα έκανε σε περίπτωση που τα γεγονότα αποκτούσαν μια ανεξέλεγκτη δυναμική; Ποιο θα ήταν τότε το κεντρικό πολιτικό αίτημα συσπείρωσης. «Κάτω οι αυταρχικές παρεκκλίσεις» ή «Κάτω η δεξιά στροφή»; Τι θα γινόταν αν μέσα στη δίνη των γεγονότων βρισκόταν εκ των πραγμάτων υποχρεωμένη να φωνάξει «Κάτω το ΠΑΣΟΚ»; Ποιος θα επωμιζόταν την πολιτική ευθύνη και σε ποιον θ' απευθύνονταν.

Έτσι ο από μηχανής θεός προβάλλει στην έλλειψη πολιτικού αντιπάλου.

Στάχτες, αποκαΐδια, σπασμένα τζάμια ή λεωφορεία που γίναν αιφνιδιαξ θερινά, θυμίζουν πια τι έγινε πριν λίγες μέρες στο κέντρο της πόλης. Αυτά μόνο; Όχι.

Ο Νοέμβρης του 85 μοιάζει να τροχιοδρομεί σοβαρές πολιτικές ανακατατάξεις. Το γεγονός ότι στη διαμάχη Λαλιώτη - Γιαννόπουλου για τον έλεγχο των μέσων μαζικής ενημέρωσης προκρίθηκε ο δεύτερος, σημαίνει μια πλήρη επικράτηση του παλαιοκομματισμού, ενώ ο Ανδρέας Παπανδρέου μοιάζει έρμαιο του νέου συσχετισμού, του οποίου υπήρξε θύτης και θύμα ταυτόχρονα.

Α. Λαζαρίδου

Ρωγμή ή Τάφος;

Η παραίτηση του υφυπουργού Κώστα Λαλιώτη

Ο ΣΤΙΓΜΙΑΙΟΣ απολογισμός είναι ότι η «μάχη» χάθηκε. Η αποχώρηση του Κώστα Λαλιώτη από την Κυβέρνηση και την ενεργό πολιτική αποτελεί την επιβεβαίωση. Ταυτόχρονα όμως η παραίτησή του καταγράφεται σαν κίνηση επιθετική με μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους που αποβλέπει στην αναδιάταξη των συσχετισμών μέσα και έξω από το ΠΑΣΟΚ με βάση μια «κυρίαρχη αριστερή φυσιογνωμία» στηριγμένη στις θεωρητικές και πολιτικές επεξεργασίες της στρατηγικής του «τρίτου δρόμου».

Η στόχευση αυτή που προκύπτει από τη δήλωση παραίτησης του Κώστα Λαλιώτη θα είχε μικρή αξία αν δεν είχε την έμμεση αλλά σαφή επιδοκιμασία του Πρωθυπουργού. «...γιατί η αποχώρησή του συνδέεται άρρηκτα με την επιλογή του να επισημάνει μ' αυτήν του την πράξη, τους κινδύνους που αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ σαν κίνημα εξουσίας. Κινδύνους που συνδέονται με τη φθορά που συνεπάγεται η άσκηση της εξουσίας και με τον αποπροσανατολισμό στελεχών και μελών του από το μήνυμα της 3ης του Σεπτεμβρίου».

Έτσι ο Κώστας Λαλιώτης αποδεχόμενος τους

«στιγμιαίους» (ή όχι) συσχετισμούς δέχεται να «απομακρυνθεί» από την Κυβέρνηση όχι σαν «καμένο χαρτί» αλλά σαν «ευαίσθητος θεματοφύλακας» των αρχών της 3ης του Σεπτεμβρίου, σαν «άφθαρτος αγωνιστής» και σαν άμεμπτος τιμητής του «ύψους και του ήθους της εξουσίας».

Με μια εξωτερική και τυπική λογική των γεγονότων όλα αυτά φαίνονται ανεξήγητα και παράλογα. Δηλαδή να απομακρύνεται Αυτός που επισημαίνει τους «κινδύνους» που και ο Πρωθυπουργός αποδέχεται την ύπαρξή τους ενώ παραμένουν άτρωτοι οι φορείς της επικίνδυνης «πρακτικής». Τόγραψε και μάλιστα τόσο παραστατικά, ο Γ. Μασσαβέτας στο «Καλημέρα κύριε Πρόεδρε»:

«Αρχίζω να πιστεύω, ότι δεν χτύπησα μόνο στο πόδι, αλλά και στο κεφάλι. Και ότι άρχισα ως εκ τούτου, να μην καταλαβαίνω. Διότι ομολογώ δεν κατάλαβα τίποτα. Ούτε τι ακριβώς ήθελε να πει ο Κώστας Λαλιώτης με τις πολλές σελίδες ούτε τι ακριβώς απάντησε ο Πρωθυπουργός με την μία. Διότι αν προς στιγμήν ισχυριστώ ότι «κατάλαβα», θα πρέπει να πω ότι και οι δύο καταγγέλλουν ότι κάτι δεν πάει καλά με το ΠΑΣΟΚ. Και τότε θ' αρχίσω να

αναρωτιέμαι ποιος καταγγέλλει ποιον;» Και πιο κάτω συνεχίζει:

«Πώς είναι δυνατόν ο Λαλιώτης να παραιτείται διαπιστώνοντας ότι "δεν πάμε καλά" και ο Πρωθυπουργός να απευθύνεται σε όλους τους άλλους και να τους λέει "είδате παλιόπαιδα τον στενοχωρήσατε τον Κωστάκη και έφυγε. Κοιτάξτε τώρα να συμμορφωθείτε." Θεέ μου, κτύπησα στο κεφάλι και δεν το κατάλαβα, ή με δουλεύουν με τον πιο προκλητικό τρόπο; Εγώ τον έφαγα, τέλος πάντων, τον Λαλιώτη; Εγώ τον πίκρανα;»

Ποιος τον έφαγε τέλος πάντων...

Και βέβαια όλα και πάντα θα είναι ακατανόητα με το ΠΑΣΟΚ, για όσους πιστεύουν ότι «ο Παπανδρέου κάνει ό,τι θέλει...», αναγορεύοντάς τον σε Υποκείμενο της Ιστορίας, τις δε κατά καιρούς τοποθετήσεις του αποτέλεσμα (μόνο η κυρίαρχη) των συγκρούσεων και μηχανορραφιών που γίνονται στο Καστρί. Αποτέλεσμα αυτής της λογικής είναι η ιχνογράφηση της πολιτικής επικαιρότητας σαν μάχης κύρια φατριών και την παρουσίαση του κ. Παπανδρέου σαν του «Κρόνου που τρώει τα παιδιά του».

Αντίθετα η στάση και οι επιλογές του Πρωθυπουργού θα πρέπει να ερμηνευθούν με κριτήριο τους ευρύτερους κοινωνικούς και πολιτικούς συσχετισμούς, (μέσα στους οποίους βέβαια κινείται και συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωσή τους θετικά ή αρνητικά ο Χαρασματικός ηγέτης - έχοντας τις ευθύνες του), και με κριτήριο τη βασική αντίφαση του ΠΑΣΟΚ σαν κόμματος - διαχειριστή της αστικής εξουσίας και σαν μαζικού σοσιαλιστικού κόμματος στο οποίο αντιπροσωπεύονται οι λαϊκές τάξεις.

Είναι χαρακτηριστικό από την πλευρά αυτή, ότι οι διαγραφές των μελών της Κεντρικής Επιτροπής και η αποχώρηση του Κώστα Λαλιώτη έρχονται σε μία πολιτική συγκυρία που έχουμε όξυνση της βασικής αντίφασης του ΠΑΣΟΚ, μια και η εντεινόμενη οικονομική κρίση περιορίζει ασφυκτικά τα περιθώρια για μια αστική διαχείριση με παραχωρήσεις στις λαϊκές τάξεις, ενώ αντίθετα επιβάλλει μια επιθετική μετωπική σχεδόν, πολιτική του «κεφάλαιου» ενάντια στους εργαζομένους.

Και αυτή υλοποιεί σήμερα η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με την πρόσφατη οικονομική πολιτική της.

Αυτή η πολιτική δημιουργεί αυτόματα μια ανακατάταξη στους κυβερνητικούς συσχετισμούς, μετασχηματίζει τη «φυσιογνωμία» του ΠΑΣΟΚ και μετεξελίσσει το σημείο ισορροπίας του δημιουργώντας από τα αριστερά του ένα «κενό εκπροσώπησης». Οι εξελίξεις αυτές φέρνουν ραγδαία στην επικαιρότητα ένα ζήτημα αναδιάρθρωσης της πολιτικής σκηνής και συνακόλουθα επαναπροσδιορισμό και του ρόλου του ΠΑΣΟΚ.

Δεν είναι καθόλου άσχετη με τις σημερινές εξελίξεις, η προηγηθείσα επιχείρηση «διαχωρισμού του κόμματος από το κράτος» που κατέληξε στην αποχώρηση της «ιστορικής ηγεσίας» (Τρόικα). Ίσα-ίσα μάλιστα που επιβεβαιώνεται ότι επρόκειτο για την αυτονόμηση της Κυβέρνησης από τις «κομματικές πιέσεις» δηλ. από την αριστερή πολιτική αντιπροσωπευση που υλοποιείται σ' αυτές. Η όλη κίνηση είχε σαν στόχο τη μετατροπή του κόμματος σε «ψάντα μεταβίβασης» της κυβερνητικής πολιτικής αξιοποιώντας τις σχέσεις εκπροσώπησης που είχε με τις λαϊκές δυνάμεις και ενισχύοντας το ρόλο του κόμματος σαν ιδεολογικού κρατικού μηχανισμού, που υλοποιεί και προπαγανδίζει την κυβερνητική πολιτική εξασφαλίζοντας τη συναίνεση και την «κοινωνική ειρήνη» στους μαζικούς χώρους. Με άλλα λόγια η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ απέβλεπε στη δημιουργία του μηχανισμού εκείνου, μέσω του οποίου θα «πέρναγε» την πολιτική της, χωρίς όμως να διαρρήξει τις σχέσεις εκπροσώπησης με τις λαϊκές δυνάμεις, όσο βέβαια αυτό είναι εφικτό...

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο των συσχετισμών και εξελίξεων, είναι φυσικό να περιορίζονται οι δυνατότητες για *οριακές πολιτικές*. Έχοντας ο Κώστας Λαλιώτης επωμισθεί (χωρίς τη θέλησή του) το άχαρο και φθοροποιό έργο του κυβερνητικού εκπροσώπου, υπολόγιζε σαν αντίβαρο σ' ένα θετικό έργο στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, και κυρίως στο «άνοιγμα» και τον «εκδημοκρατισμό» της Τηλεόρασης, έχοντας εξασφαλίσει κατ' αρχήν και την πρωθυπουργική συναίνεση. Ένα τέτοιο όμως εγχείρημα, είναι προεξωφλημένο ότι θα αποτύχει, όταν αναπτύσσεται τη στιγμή που κυριαρχούσε στην Κυβέρνηση μια συντηρητική οικονομική, κοινωνική και θεσμική πολιτική, που ερχόταν σε σκληρή αντιπαράθεση με τις λαϊκές δυνάμεις και τα πολιτικά κόμματα της Αριστεράς. Τη στιγμή που η αξιοπιστία της Κυβέρνησης είχε φτάσει σε τόσο χαμηλό σημείο, αμφισβητούμενη

έσωθεν και έξωθεν. Τη στιγμή δηλαδή που η Κυβέρνηση κλονίζεται από μία έντονη καταλυτική κρίση δημιουργώντας ένα κλίμα πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ανασφάλειας. Η «άνοιξη» στα μέσα μαζικής επικοινωνίας δεν είναι «αποκομμένη νησίδα». Μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν έχει σαν υπόβαθρο μια συνολικά διαφορετική πολιτική για την κοινωνία που η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν είχε ούτε έχει...

Έτσι δεν άργησε, η *στοιχειώδης αντικειμενικότητα*, σε ορισμένα και μόνο γεγονότα, να εκληφθεί σαν «υπονόμηση της Κυβέρνησης»!! Από εκεί και πέρα το έργο του όποιου Κουτσόγιωργα ή Γιαννόπουλου ή Μαρούδα είναι μάλλον εύκολο. Είτε με «αξιοπρέπεια» είτε με «λάσπη» και «υπονοούμενα». Είναι θέμα πια προσωπικής ποιότητας και «ταμπεραμέντου»...

Ο ιδιότυπος συμβιβασμός

Μέσα σ' αυτούς τους διαμορφωμένους συσχετισμούς, ο Κώστας Λαλιώτης, έχοντας καταγραφεί στο πλαίσιο της «ιστορικής ηγεσίας» σαν η «αριστερή συνειδηση» του κινήματος, δεν είχε πλέον άλλη διέξοδο, αν ήθελε να παραμείνει ο εκφραστής και στο μέλλον αυτής της τάσης, από την αποχώρηση από την Κυβέρνηση. Η κρίση στην ΕΡΤ ήταν μια προνομιακή ευκαιρία. Από την άλλη μεριά η νέα πολιτική κατάσταση που διαμορφώνεται από την Κυβερνητική πολιτική δημιουργεί στο ΠΑΣΟΚ ένα «αριστερό πρόβλημα» που επιτείνει η υπό διαμόρφωση πολιτική συνεργασία ΚΚΕ-ΚΚΕ εσωτ., γεγονός που κυριολεκτικά *εξαναγκάζει* τον κ. Παπανδρέου να αναγνωρίσει τον Κώστα Λαλιώτη σαν θεματοφύλακα των αρχών της 3ης του Σεπτέμβρη και της χαμένης «αριστερής συνειδησής του».

Από την ανταλλαγή των κειμένων, φαίνεται ότι αυτό επιτυγχάνεται μέσα από ένα *ιδιότυπο συμβιβασμό*.

Την «εύλογη σιωπή» και την «αποστροφή σε μία ορισμένου τύπου αντιπαράθεση» που διακήρυξε με τη δήλωσή του ο Κώστας Λαλιώτης. Έτσι ο πρώην Υφυπουργός αναδεικνύεται σαν *πόλος αναφοράς* της Αριστερής δυσαρέσκειας του ΠΑΣΟΚ, με δηλωμένη τη θέλησή του να μην αντιπολιτευθεί τον Πρόεδρο και το ΠΑΣΟΚ και κυρίως τον Πρόεδρο, αναγνωρίζοντάς του ευρύτερο ρόλο από εκείνον του ΠΑΣΟΚ.

Πρόκειται για μια οξυδερκή «κίνηση» που έχει πολλαπλούς στόχους άμεσους και απώτερους.

Όπως πολύ πετυχημένα έγραψε στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ο Στάμος Ζούλας «Η ρωγή (που έφερε η παραιτήση του Κ.Λ.) μπορεί να μεταβληθεί τελικά σε όρυγμα, με την έννοια της διαχωριστικής τάφρου, που θα παρεμποδίζει τη διαρροή στελεχών και ψηφοφόρων του, σε αντίπαλα πολιτικά στρατόπεδα».

Και όχι μόνο αυτό, αλλά στο μέλλον και κάτω από ορισμένες εξελίξεις και συνθήκες να απορροφά στελέχη και ψηφοφόρους από το χώρο του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσωτ.

Πάντως *άμεσα* ο πολιτικός ελιγμός του Κώστα Λαλιώτη υπερφαλαγγίζει τις αριστερές κριτικές μέσα στο ΠΑΣΟΚ με διάθεση «αντιπολιτευτικής τριβής», εγράφεται σαν προνομιακός ηγέτης της Αριστερής του πτέρυγας και αναδιατάσσει υπέρ του τους συσχετισμούς στο πλαίσιο της «ιστορικής ηγεσίας» (Τρόικας) του κινήματος.

Το πολιτικό μέλλον του Υφυπουργού και η επάνοδος του στην ενεργό πολιτική, σαν μοχλού αναδιάταξης του ΠΑΣΟΚ ή ίσως και της ευρύτερης πολιτικής σκηνής στο χώρο της Αριστεράς, θα εξαρτηθεί από ένα σύνολο πολιτικών παραγόντων που είναι αδύνατο από τώρα να προδικαστούν. Αποφασιστικό ρόλο θα έχει η έκβαση της σημερινής κυβερνητικής πολιτικής τα δύο επόμενα χρόνια, όπως και οι ανακατατάξεις στον πολιτικό χώρο της «παραδοσιακής» Αριστεράς και Δεξιάς.

Ας μην ξεχνάμε ότι ο κ. Παπανδρέου κρατάει στα χέρια του δύο αποφασιστικά όπλα αναδιανομής της πολιτικής σκηνής, την *απλή αναλογική* και την *Προεδρία*. Σε μια τέτοια περίπτωση ο διαχωρισμός του «κινήματος της Αλλαγής» σε δύο εκδοχές, μια «πιο συντηρητική» και μια «πιο αριστερή» που θα διαμορφώνουν μαζί ένα ενιαίο ηγετικό μπλοκ εξουσίας, ίσως να μην κινείται εντελώς στο χώρο της φαντασίας.

Πάντως ο Κώστας Λαλιώτης φαίνεται ότι είναι πεισμένος ότι έχασε μόνο μια «μάχη» όχι τον «πόλεμο» μια και προσβλέπει σταθερά και αποφασιστικά στο μέλλον διακηρύσσοντας στη δήλωσή του ότι «*ανεξάρτητα από τους στιγμιαίους απολογισμούς, πάντα υπάρχει η καταγραφή, η δυναμική και η διακαίωση των ιδεών, των απόψεων και των προσπαθειών*».

Παν. Παναγκώτου

Η σύγκλιση των δύο κομμουνιστικών κομμάτων

ΣΤΗ ΔΙΝΗ των τελευταίων γεγονότων μοιάζει άχαρο ν' ασχολείται κανείς με τις «εσωκομματικές» εξελίξεις και συσχετισμούς στο χώρο της κομμουνιστικής αριστεράς. Όταν μάλιστα αυτές δεν δείχνουν, δια γυμνού οφθαλμού, να επηρεάζουν τις πολιτικές εξελίξεις αλλά απλά παραμένουν στο περιθώριο της πολιτικής σκηνής. Αποκτούν όμως νόημα όταν συνδέονται ή πρωτοδοτούνται απ' αυτή την ίδια τη δίνη των γεγονότων, την ίδια την κινητικότητα σε κοινωνικό επίπεδο, την κρίση που διαπερνά όλους τους πολιτικούς σχηματισμούς, αυτούς που κυριάρχησαν μέχρι σήμερα από την πτώση της δικτατορίας. Αποκτούν σημασία με τη διαπίστωση ότι τελειώνει η πρώτη περίοδος της μεταδικτατορικής αστικής δημοκρατίας και ότι μπαίνουμε σε μια νέα φάση ως προς τη διαμόρφωση τουλάχιστον της πολιτικής σκηνής, (αλλά όχι μόνο αυτής).

Αυτή η διαπίστωση στηρίζεται στα ίδια τα χαρακτηριστικά της μετεκλογικής συγκυρίας.

- Στη νέα νίκη του ΠΑΣΟΚ.
- Στη μείωση του εκλογικού ποσοστού της αριστεράς συνολικά.
- Στη μικρή βελτίωση υπέρ του ΚΚΕ εσ. του συ-

νδιαφερόμενοι για μια τέτοιου τύπου αποτυχημένη ενότητα πιέζε προς αυτή την κατεύθυνση ταυτίζοντας το σύνολό της ως «παραδοσιακή αριστερά» σ' οποιαδήποτε αναφορά του τα 2 τελευταία χρόνια. Όσο όμως το ΠΑΣΟΚ ενδιαφερόταν και ενδιαφέρεται για μια ενότητα κορυφής των 2 ΚΚ σε μια ταύτισή τους χωρίς πραγματικό αντικείμενο, τόσο ανησυχεί και ίσως φοβάται την ενότητα της αριστεράς, που στηριγμένη στην κοινωνική βάση θα αντιπολιτεύεται τη νέα πολιτική της δεύτερης τετραετίας. Μια ενότητα που θα μπορεί να αφομοιώνει με κοινωνικούς και πολιτικούς όρους την απ' τα αριστερά φθορά του ΠΑΣΟΚ. Μια ενότητα που δεν θα είναι στα σίγουρα αποτυχημένη και ίσως θα προβάλλει σαν η εναλλακτική λύση.

Η παραίτηση Λαλιώτη, η αναβάπτισή του στην αριστερά ως άφθартου και σεμνού αγωνιστή με ήθος, αξίες και άσβεστα οράματα, ή αποστασιοποίηση από την κυβερνητική φθορά με την διατήρηση γέφυρας

συνεργασία και ενότητα είναι ήδη έτοιμο.

Η αλλαγή τίτλου του ΚΚΕεσ. όμως είναι δεδομένη μια και δεν υπάρχει σήμερα κανείς που να υποστηρίζει τη διατήρησή του. Οι διαφωνίες που υπάρχουν αφορούν την ίδια τη φυσιογνωμία του κόμματος της ανανέωσης. Από τη μια βρίσκεται η μειοψηφούσα στην ΚΕ και πλειοψηφούσα στο κόμμα άποψη των Μπανιά-Δρακόπουλου που επιμένει στην κομμουνιστική φυσιογνωμία και τη διατήρηση της διάσπασης. Από την άλλη είναι η πλειοψηφούσα στην ΚΕ και μειοψηφούσα στο κόμμα άποψη των Κύρκου - Μπριλλάκη για νέο φορέα της αριστεράς που να είναι αποδεδειγμένος από το «στενό» κομμουνιστικό χαρακτήρα. Η δεύτερη άποψη πιέζεται και πιέζει να ξεκαθαρίσει γρήγορα την εσωκομματική διαμάχη για το

Παλιές ιδέες νέος φορέας;

σχετισμού στην ενδοκομμουνιστική διαμάχη. Και ακόμα τελευταία.

- Στη νέα οικονομική πολιτική.
- Στην ανάπτυξη λαϊκών αγώνων ενάντια σ' αυτή την πολιτική.
- Στην κρίση του ΠΑΣΟΚ και την αποδέσμευση στελεχών και μελών που διαφωνούν μ' αυτή την πολιτική.
- Στην πλήρη σύμπλευση των 2 Κ.Κ. στην αντιπολίτευσή τους προς το ΠΑΣΟΚ.
- Στα όρια που θέτει ο ίδιος ο χαρακτήρας της αντιπολίτευσης μπροστά στον κίνδυνο πτώσης του ΠΑΣΟΚ.
- Στην αυτονόμηση του συνδικαλιστικού κινήματος από τις κυβερνητικές επιλογές.

Τα χαρακτηριστικά αυτά προσδιορίζουν τις κινήσεις στη σκακιέρα της πολιτικής, διαμορφώνουν απόψεις, δημιουργούν νέες αναζητήσεις και ανατρέπουν παλιές στάσεις και αποστάσεις. Βέβαια οι εξελίξεις ακολουθούν πολλές φορές μια δική τους αυτόνομη δυναμική που δεν μπορεί να ελεγχθεί. Έτσι η νέα οικονομική πολιτική και η ανατροπή της πλειοψηφίας στη ΓΣΕΕ οδήγησε σε μια ενότητα της αριστεράς που στηρίζεται στις ίδιες τις λαϊκές κινητοποιήσεις, στην ίδια την κοινωνική δυναμική.

Μια ενότητα, συγκόλληση ή σύμπλευση, χωρίς κοινωνικό έρεισμα, των δυνάμεων της αριστεράς, δυνάμεων με έντονες και δυναμικές αντιπαραθέσεις στο παρελθόν τους είναι στα σίγουρα καταδικασμένη σε οδυνηρή αποτυχία και σε παρά πέρα περιθωριοποίησή τους. Ίσως γι' αυτό το ΠΑΣΟΚ και ο Ανδρέας

προς το ΠΑΣΟΚ και τον Α. Παπανδρέου δεν είναι ίσως άσχετη με τις ανησυχίες, για τις «επικίνδυνες» εξελίξεις στην αριστερά.

Ποιες είναι όμως αυτές οι εξελίξεις στην αριστερά του ΠΑΣΟΚ, που δημιουργούν βάσιμους ή αβάσιμους φόβους στο κυβερνητικό κόμμα;

Μετά την ανακοίνωση των νέων κυβερνητικών μέτρων έχουν ενταθεί οι συζητήσεις και οι προβληματισμοί για «το πού πάμε» μέσα στους κομματικούς μηχανισμούς. Η άποψη από τη μια του Μ. Ανδρουλάκη που μέρος της μόνο εκφράστηκε μετά τις εκλογές από τις στήλες του Ριζοσπάστη και η πρόταση του Α. Κύρκου από την άλλη για το νέο φορέα της αριστεράς φαίνεται αν όχι να δικαιώνονται πάντως ότι βρίσκουν έδαφος ν' αναπτυχθούν γόνιμα. Ο Μ. Ανδρουλάκης δείχνει ενισχυμένος, παρά τους κλυδωνισμούς, στο ΚΚΕ με την άποψή του της στροφής στην κοινωνία, τη νέα γλώσσα, τη συνεύρεση με τις άλλες δυνάμεις της αριστεράς και του ΚΚΕεσ., την εγκατάλειψη της μουσειακού χαρακτήρα αναφοράς στην παράδοση και τις θυσίες του κόμματος. Η πολιτική του ΚΚΕ και πριν τις εκλογές, αλλά ακόμα περισσότερο τελευταία, δεν φαίνεται να διαχωρίζεται από την πολιτική που ασκούσε χρόνια τώρα το ΚΚΕεσ. και μάλιστα μια ιδιαίτερη τάση του. Αυτή του Α. Κύρκου. Υπάρχουν βέβαια δύο σημαντικότερες διαφορές. Το ΚΚΕ από τη μια στηρίζεται σε μια εργατική κυρίως βάση συσπειρώνοντας το 10% του λαού, από την άλλη σχετίζεται στενά με τη Σοβιετική Ένωση και παρακολουθεί από κοντά τα δικά της ανοίγματα. Βέβαια η επικράτηση του συνόλου της πολιτικής Ανδρουλάκη εξαρτάται και από τις εξελίξεις στους άλλους φορείς της αριστεράς και κυρίως του ΚΚΕεσ. Λέγεται ότι αμέσως με την αλλαγή τίτλου του ΚΚΕεσ. το πακέτο των προτάσεων προς την ανανέωση για

προς τα πού πάει το κόμμα πριν από το συνέδριο. Για να γίνει έτσι το συνέδριο το ιδρυτικό σώμα του νέου φορέα. Για τίτλος προτείνεται «Ανανεωτική Αριστερά», ίσως με την προσθήκη «Σοσιαλιστών - Κομμουνιστών» σαν υποχώρηση στην πίεση της βάσης. Οι εμμένοντες στην κομμουνιστική φυσιογνωμία προτείνουν για τίτλο το «Ανανεωτική Δημοκρατική Κομμουνιστική Αριστερά».

Δυνάμεις που βρίσκονται έξω από το ΚΚΕεσ. - ανένταχτοι, το ΕΚΚΕ του Χρ. Μπίστη, αποχωρήσαντες από το ΠΑΣΟΚ, αλλά και επώνυμα στελέχη που βρίσκονται διαφωνούντες μέσα σ' αυτό, πρώην Κνίτες κ.λ.π.- φαίνεται ότι ανταποκρίνονται μετά από συνεχείς επαφές, σε επίπεδο ιδεών τουλάχιστον, στην πρόταση για ένα νέο φορέα που θα «ξεπερνά το ιστορικό σχίσμα σοσιαλιστών - κομμουνιστών». Η ανταπόκριση αυτή ενισχύει αντικειμενικά αυτή την άποψη στην εσωκομματική διαμάχη. Την άποψη ενισχύει και πρωτοδοτεί και ο Μ. Ανδρουλάκης. Όχι για να συμμετάσχει, αλλά για να ξεπεράσει τα δικά του εσωκομματικά προβλήματα ως προς τη συνεργασία του ΚΚΕ με τις άλλες δυνάμεις της αριστεράς.

Το μεγάλο όμως πρόβλημα της άποψης Κύρκου βρίσκεται στο ίδιο το κόμμα και τη νεολαία. Η βάση του κόμματος αντιδρά, γιατί διαισθάνεται τον κίνδυνο της σύμπλευσης και της ενότητας με το ΚΚΕ που καθόλου δεν την ενθουσιάζει. Διαισθάνεται επίσης ότι μια τέτοια μετεξέλιξη, διευκολύνει και τη συνεργασία με το κυβερνητικό κόμμα το ΠΑΣΟΚ.

Και πράγματι εδώ βρίσκεται το παράδοξο: Οι συμφιλίωτικές προς το ΠΑΣΟΚ τάσεις των 2 ΚΚ να είναι συμφιλίωτικές και μεταξύ τους. Οι αντιπολιτευτικές προς το ΠΑΣΟΚ να είναι εχθρικές μεταξύ τους.

Γ. Πιτουρόπουλος

**Ο Αλέξης Μητρόπουλος μιλά για το ΠΑΣΟΚ,
για την Αριστερά,
για τις προοπτικές του λαϊκού κινήματος.**

Σχολιαστής: Είναι λίγο πολύ γνωστή η κριτική σου στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ όλη την 4ετία, παρ' όλα αυτά παρέμενες στέλεχος της Κ.Ε. Τι ήταν αυτό, μετά τα οικονομικά μέτρα που εκμηδένισε την ανοχή του μηχανισμού απέναντι σ' οποιαδήποτε κριτική στάση;

Α. Μητρόπουλος: Όπως είναι γνωστό ένα μεγάλο κομμάτι του λαϊκού κινήματος που πιστεύει στον εθνικοαπελευθερωτικό αντιιμπεριαλιστικό αγώνα και στην ανάγκη σοσιαλιστικής πορείας της πατρίδας μας, με τη συνεχή και προγραμματισμένη δημοκρατική πάλη, βρίσκεται στο ΠΑΣΟΚ. Οι λόγοι έχουν επαρκώς αναλυθεί και ασφαλώς δεν είναι άσχετοι και με την ιστορία και τις επιλογές, μέχρις και σήμερα, της Κομμουνιστικής Αριστεράς.

Η κυρίαρχη άποψη στο ΠΑΣΟΚ είναι μέχρις σήμερα ότι, ανεξάρτητα από την προέλευση των στελεχών και των οπαδών του, που με διάφορα ανοίγματα αμφισβητούμενης ιδεολογικής καθαρότητας, στρατο-λογούνταν κατά καιρούς και πάντα προ εκλογικών αναμετρήσεων, χωρίς καμιά δοκιμασία ή προϋπόθεση, υπάρχει αδιάσπαστος και αναμφισβήτητος και σχεδόν «αξιωματικός» ιδεολογικός δεσμός που είχε τη μαγική ιδιότητα να μεταμορφώνει τους μέχρι χθες ταξικούς αντιπάλους σε πολιτικούς συμμάχους για την Αλλαγή. Αρκούσε η ευλογία της Ηγεσίας και όλοι με μιας μεταβάλλονταν σε πολέμιους του κατεστημένου.

Εμείς θέβαια πάντα πιστεύαμε και πάντα διακηρύσσαμε ότι στους κόλπους του «πολυσυλλεκτικού» ΠΑΣΟΚ μεταφέρεται και αναπαράγεται η ταξική πάλη με την ίδια ορμή και βιαιότητα, τα κύματα της οποίας προσέκρουαν στον ακλόνητο βράχο του Καστρίου, που είχε τη δυνατότητα να τα στρέφει στο αντιθετικό κανάλι της εύπλαστης πολιτικής ομογενοποίησης με τη βοήθεια μιας αρκετά περίτεχνης και μαρξικοφανούς ανάλυσης της αρκετά και περίπλοκα διαταξικής,

Η αλλαγή

σε επίπεδο πολιτικής έκφρασης, ελληνικής παράδοσης.

Η τελευταία εσωκομματική εκδήλωση αυτής της τεχνικής ήταν στην Κ.Ε. που προηγήθηκε των εκλογών της 2ας Ιουνίου όπου, αφού διαπιστώθηκε η ανυπαρξία προγράμματος μετάβασης, δεν δημοσιεύθηκε πρόγραμμα και δεσμεύθηκε η ηγεσία να φέρει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την Β' τετραετία και να συζητήσει το κυβερνητικό οργανόγραμμα, το επιτελείο της υλοποίησής του. Αυτό όμως δεν έγινε ποτέ.

Εμείς πρώτοι είχαμε προβλέψει την εξέλιξη και δώσαμε την εκ των προτέρων χαμένη μάχη συνειδητά ώστε να μπορέσουν οι σύντροφοι που οραματίζονται ακόμη το Σοσιαλισμό με Κοινωνικοποίηση, αυτοδιαχείριση και συμμετοχή να αντιληφθούν ότι η ηγεσία δεν θέλει να τις θυμίζουμε τις παλιές κι αγαπημένες λέξεις. Να τους πούμε ότι δώσαμε τη μάχη έντιμα, χωρίς συναλλαγή, με το σοσιαλιστικό ήθος και την αγωνιστική παράδοση που πρέπει, ότι δώσαμε κάθε ευκαιρία στην ηγεσία ν' αλλάξει δρόμο αλλ' αυτή όχι απλώς αρνείται αλλά δεν ανέχεται κάθε αντίθετη φωνή.

Η λήψη των οικονομικών μέτρων ήταν το αποκορύφωμα της αλλαγής της Αλλαγής, η κρίσιμότερη στροφή της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ. Διάλεξε τους «ομόψυχους» κανόνες της Ε.Ο.Κ., τις συμβουλές των καπιταλιστικών κέντρων, την αντιπαλότητα με την Αριστερά, τον οριστικό κατακερματισμό του λαϊκού κινήματος.

Ο χώρος προς τα Δεξιά της δίνει νέες δυνατότητες επεκτατισμού. Είναι αναμφισβήτητη αλήθεια πως ετοιμάζει τη δεξιά της επίθεση και πως η κατάληψη κάποιου χώρου της την καθιστά κυρίαρχο του παιχνιδιού. Σκέφτηκε ότι αρκετά την απασχολήσαμε και ότι προτιμά τη σιωπή του τάφου παρά τη φωνή της συνειδήσεως. Εμείς βρισκόμαστε στ' αριστερά του, ρί-

τη συγκυρία θα πρέπει να χαρακτηριστεί ανίατη. Μπορεί να δώσει ένα ενιαίο φορέα με κοινό πρόγραμμα χωρίς πατερναλιστικές σκοπιμότητες και αποτυχημένες πρακτικές; Η πείρα του παγκόσμιου αριστερού κινήματος απαντά θετικά. Αν μετά το ΠΑΣΟΚ έλθει η Δεξιά, η Αριστερά θα χάσει κάθε ελπίδα κυριαρχίας για πολλά χρόνια. Το εγχείρημα είναι δύ-

στον αμήχανο ή ασύνδετο ή γραφειοκρατικό στα πρώτα χρόνια λόγω με τα Κ.Κ.Ε. Εγνώρισαν από κοντά τους όχι και τόσο καθαρούς διαδρόμους της γραφειοκρατικής «συνειδήσεως», μακριά από τη βάση, τον κύριο κορμό του εργατικού κινήματος, για την κατανομή των επιτελικών θέσεων. Αλλά ποτέ δεν θεώρησαν το λαϊκό κίνημα που βρίσκεται στα Κ.Κ. σαν ταξικό αντίπαλο, όπως σιγά-σιγά επίσημα πια τα θεωρεί η ηγεσία, και ο μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ. Απεναντίας το θεωρούν και το θεωρούσαν φυσικό σύμμαχο στον αγώνα για την αλλαγή της οικονομίας και της κοινωνίας, για τη μετάβαση στο σοσιαλισμό και πιστεύουν ότι με το διάλογο και την ιδεολογική ζύμωση θα θρουν μονιμότερους δρόμους συνεργασίας.

Υπάρχει δυνατότητα για ένα ευπρόσωπο πλατύ ενωτικό μέτωπο της Αριστεράς; Όλοι το σκέφτονται με τον τρόπο τους. Το ζήτημα είναι να αναζητηθούν τα κοινά σημεία όλων των τρόπων σκέψης και δράσης. Μπορούν να καθίσουν όλοι σε ένα τραπέζι, αφήνοντας κατά μέρος τις όποιες κομματικές διευθετήσεις που είχαν δημιουργηθεί, προτού εκδηλωθεί η κρίση στη ΓΣΕΕ, που βέβαια είναι όπως είπα, βαθύτερη και μεγαλύτερη. Και επειδή πρέπει όλοι να προσέλθουν αφήνοντας στο σπίτι τους την κομματική τους παράδοση και την αναπαραγωγή της ή την αμηχανία της μοναξιάς τους, ο διάλογος πρέπει να είναι ελεύθερος, συνεχής και προ πάντων αποτελεσματικός, έτσι που να φέρει κάτι περισσότερο από μian περιστασιακή και μακαλιστική εκλογική σύμπραξη, που την εύθραυστη φύση της έχει μυριστεί κι έχει απορρίψει ο λαός.

Σ.: Μετά τα τελευταία γεγονότα νομίζεις ότι υπάρχει μέλλον σ' αυτό που εμφανιζόταν μέχρι σήμερα σαν η αριστερά του ΠΑΣΟΚ;

Α.Μ.: Το μέλλον της Αριστεράς Τάσης του ΠΑΣΟΚ είναι η ίδια η ιστορία του, η φυσιογνωμία του, η ραχοκοκαλιά του. Χωρίς αυτήν το ΠΑΣΟΚ γίνεται κεντροδεξιό κόμμα. Δεν πρέπει να προσθλέσουμε σε αυτοτελή πολιτική παρουσία. Μπορεί και πρέπει να γίνει η αωστική δύναμη που θα προκαλέσει τις ενωτικές διαδικασίες στην Αριστερά. Θα παίξει εκ των πραγμάτων το ρόλο του καταλύτη γιατί έχει και δύναμη και εμπειρία και διακλαδώνεται σ' όλη την Ελλάδα.

Σ.: Βλέπεις εσύ τη δυνατότητα υλοποίησης μιας πρότασης που υπάρχει για τη συνάντηση όλων των ομάδων που κατά καιρούς έχουν αποχωρήσει ή διαγραφεί από το ΠΑΣΟΚ;

Α.Μ.: Δεν βλέπω τη μεγάλη αναγκαιότητα της συνάντησης. Ο αρνητικός συνδετικός κρίκος (αποχώρηση ή διαγραφή) που σε κάθε μια περίπτωση έχει και ιδιαιτερότητα δεν μπορεί από μόνη της να θεμελιώσει μian αξιόπιστη πολιτική κίνηση.

Το πρόβλημα του Λαϊκού Κινήματος δεν λύεται με τη δημιουργία κάποιου αριστερού κόμματος από τις ομάδες ή τα πρόσωπα που κατά καιρούς αποχώρησαν ή διαγράφηκαν από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Η μόνη λύση, όπως τόνισα παραπάνω, είναι ένα πλατύ μέτωπο της ελληνικής Αριστεράς. Δεν θα πρέπει όμως και τα δύο Κ.Κ. να νομίσουν ότι ήρθε ο καιρός να διευρύνουν την οργανωτική τους βάση ή την επιρροή τους. Ο Λαός ζητά ενότητα της Αριστεράς. Και περιμένει πριν απογοητευθεί και αποστρατευθεί την έναρξη των διαδικασιών.

Την πίστη αυτή του Λαού πολλοί την εκμεταλλεύτηκαν μέχρι τώρα. Η Αριστερά αυτή την πίστη πολλές φορές την υποτίμησε ή την αντιπαρήλαθε. Εμείς που έχουμε κάποια γνώση της πείρας του Εργατικού Κινήματος, που εξελίσσεται και αναθεωρεί πρακτικές και εκφράσεις, βλέπουμε από μian άλλη, διαχρονική, ιστορική σκοπιά τις διαφορές των διαφόρων αποχωρήσεων της Αριστεράς και τις βλέπουμε πολύ μικρότερες από όσες οι ίδιες οι ηγεσίες τους τις θεωρούν.

της «Αλλαγής»

χνουμε γέφυρα με την Κομμουνιστική Αριστερά, όπως πάντα. Επόμενο είναι να επιθυμεί να μας αποχωρισθεί.

Σ.: Σε πρόσφατη συνέντευξή σου στην «Αυγή» ισχυρίζεσαι ότι «οποιαδήποτε ενωτική συμμαχία στο συνδικαλιστικό επίπεδο δεν έχει προοπτική χωρίς αντιοιχα και αξιόπιστη πολιτική έκφραση». Με δεδομένες τις υπαρκτές σήμερα πολιτικές δυνάμεις τι μπορεί να σημαίνει και πώς υλοποιείται η πολιτική έκφραση του εργατικού κινήματος;

Α.Μ.: Μιλώ για μια ενωτική κίνηση της Νέας Αριστεράς ή όπως αλλιώς θέλετε να την ονομάσουμε. Χρησιμοποιώντας τη φράση γνωστού στελέχους της Αριστεράς τονίζω πως η Αριστερά ή θα γίνει ενωτική και αποτελεσματική ή δεν μπορεί να υπάρχει.

Αυτή τη στιγμή η Αριστερά μπορεί να παίξει ρόλο πρωταγωνιστή. Τα Κ.Κ. μπορούν να μεταβάλλουν μορφή και οργανωτική λειτουργία. Μπορούν να εγκαταλείψουν τις καταδικασμένες από το λαό πρακτικές. Μπορούν να βγουν από το «αυτοποιητικό» τους σύστημα. Είναι δύσκολο, τα βρήκαν οι καιροί ανέτοιμα, αλλά οι κρίσεις φέρνουν τις μεγάλες ανακατατάξεις και τις γενναίες αποφάσεις.

Ο ευρύτερος χώρος της Αριστεράς έχει διαμορφώσει ένα κλίμα ευχάριστης κι ελπιδοφόρας αναμονής. Ο λαός θέλει να βαδίζει αριστερά αλλά έντιμα, αποτελεσματικά και σίγουρα. Αν η αριστερά αρνηθεί

σκολο και μεγάλο. Αλλά μπορεί να γίνει και πρέπει να γίνει.

Σ.: Η αντικειμενική σύμπραξη των διαγραμμένων με τα 2 Κ.Κ. έρχεται σε αντίθεση με την μέχρι τώρα επιφυλακτική τους στάση στη συνεργασία ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ και σε συνδικαλιστικό και σε πολιτικό επίπεδο. Η σημερινή σύμπραξη προωινίζει μια συνολικά νέα προοπτική για το κίνημα; Βλέπεις τη δυνατότητα για ένα μέτωπο της αριστεράς;

Α.Μ.: Η επιφυλακτική ή και αντίθετη στάση με τα δύο Κ.Κ. στο παρελθόν έχει πρώτα απ' όλα εσωκομματικές αιτίες. Η ηγεσία ήθελε τη «λελογισμένη» συνεργασία για λόγους κοινωνικής ειρήνης σε επίπεδο κυβερνητικής πρακτικής, όπως επίσης και για να μπορεί να πλειοδοτεί σε αριστερή αμφίεση στο επίπεδο των εσωκομματικών συγκρούσεων. Η «γραφειοκρατία της υποταγής» απαντούσε στερεότυπα σε κάθε κριτική από αριστερά «εμείς κάναμε τη συνεργασία με τα Κ.Κ.», «εμείς πετύχαμε το μορατόριουμ». Κι έτσι η κοινωνικοποίηση των στρατηγικών τομέων της οικονομίας ή η Δημοκρατία στο κόμμα πήγαινε περίπατο. Έπειτα η ιδεολογική αντιπαράθεση και σε συνθήκες «μορατόριουμ» στους μαζικούς χώρους έγινε με την Κομμουνιστική Αριστερά. Οι έννοιες Κοινωνικοποίηση, Αυτοδιαχείριση, Δημοκρατικός Προγραμματισμός, λαϊκή Συμμετοχή κ.λ.π. αποτέλεσαν την ιδεολογική φάρετρα των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ απέναντι

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Γεράσιμου Αρσένη, τέως υπουργού Εθνικής Οικονομίας του ΠΑΣΟΚ, από το θήμα της ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ μερικές μέρες πριν αναγγελθούν τα «νέα μέτρα», θεωρείται πλέον μία συνολική τοποθέτηση εναντίον των μέτρων, και σαν τέτοια αναδημοσιεύτηκε στο ΑΝΤΙ της 8ης Νοεμβρίου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τέως υπουργός Εθνικής Οικονομίας αποτελεί — για τα ανώτερα πολιτικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ — μοναδικό παράδειγμα κριτικής στάσης έναντι της τρέχουσας κυβερνητικής πολιτικής. Ποιο είναι όμως ακριβώς το περιεχόμενο της ομιλίας στη ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ; Και πώς εντάσσεται στη συνέχεια της πρακτικής ενός στελέχους του ΠΑΣΟΚ που διηύθυνε για τέσσερα περίπου χρόνια την οικονομική πολιτική;

Όσο ευπρόσδεκτη κι αν είναι η εκδήλωση μιας αντίθεσης στα μέτρα λιτότητας από μία τόσο εξεχούσα προσωπικότητα, πρέπει συγχρόνως να διαπιστωθεί ότι η προσέγγιση του κ. Αρσένη δεν αποτελεί εναλλακτική οικονομική πολιτική, και κυρίως δεν σκοπεύει να παρουσιάσει μία τέτοια πολιτική. Η διαπίστωση αυτή έχει σημασία διότι πρόκειται για τέως υπουργό Εθνικής Οικονομίας, ο οποίος μάλιστα υπερασπίζεται την πολιτική που ο ίδιος έχει εφαρμόσει, χωρίς όμως να διευκρινίζει το ακριβές της περιεχόμενο μετά τις οικονομικές εξελίξεις που οδήγησαν στα πρόσφατα μέτρα.

Μ' άλλα λόγια, η υπεράσπιση από τον Αρσένη της «αριστερότερης» πολιτικής που εφάρμοσε, σε σχέση με μία «συντηρητική» πολιτική λιτότητας που δεν οδηγεί στην «οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη», χρησιμεύει κυρίως για να συγκαλύψει το μέγεθος της αποτυχίας τεσσάρων χρόνων «αναπτυξιακής πολιτικής», ή καλύτερα τεσσάρων χρόνων διαχείρισης του αστικού κράτους. Αυτό θέβαια που αποφεύγει σχολαστικά να θίξει ο κ. Αρσένης στις αναπτυξιακές του εξάρσεις, είναι ότι το καθοριστικό για την ανάπτυξη — δηλαδή για την αύξηση του συνολικού προϊόντος μέσω της αύξησης των επενδύσεων σε παραγωγικό δυναμικό — κομμάτι της πολιτικής που εφαρμόστηκε, ήταν φυσικά η στήριξη των «ελπίδων» μας στις δυνατότητες των ιδιωτών επιχειρηματιών να κεντριστούν από μία πολιτική επιχορηγήσεων και επιδότησης των μακροπρόθεσμων δανείων: και αφού η θητεία του «αναπτυξιακού νόμου περί κινήτρων» 1262/82 ξεκίνησε με θριαμβευτικές προβλέψεις του ίδιου του Αρσένη για 100 δις επενδύσεων, η υπόθεση έφθασε κάποτε στον Ρουμελιώτη που άνοιξε διάπλata τις πόρτες για να αυξηθούν οι εγκρίσεις (αλλά όχι οι πραγματοποιήσεις επενδύσεων), και που ετοιμάζεται όπως φαίνεται να περάσει στο κωμικοτραγικό στάδιο της τόνωσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με... πρωτοβουλίες του ΥΠΕΘΟ για συγκεκριμένες δυνατότητες επενδύσεων οι οποίες θα παρουσιάζονται στη συνέχεια στους... δαίμονιους επιχειρηματίες.

Η ομιλία στη ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ αναφέρει ότι χρειάζονται δετή προγράμματα ανάπτυξης, και ότι «το ετήσιο ξεχωριστό πρόγραμμα σταθεροποίησης είναι συντηρητική αντίληψη δεν είναι προοδευτική». Η ανάδειξη τέτοιου είδους διλημάτων, μπορεί να έχει αποτελέσματα στο ιδεολογικό επίπεδο, αλλά δεν έχει μεγάλη σχέση με την πραγματικότητα: είναι πλέον κοινό μυστικό ότι το περίφημο πενταετές δεν ανταποκρίνεται ούτε στην πορεία της οικονομίας, ούτε στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ, και ότι κάτι τέτοιο είναι φυσικό διότι από την αρχή το «πρόγραμμα» αυτό δεν ήταν παρά το άθροισμα ενός προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και κάποιων — αστήρικτα — αισιόδοξων προβλέψεων για την εξέλιξη των μακρο-οικονομικών μεγεθών. Αντίθετα η πολιτική που εφάρμοσε πράγματι η κυβέρνηση στην οποία συμμετείχε ο κ. Αρσένης, ήταν ένα ετήσιο πρόγραμμα «σταθεροποίησης της οικονομίας» — το 1983 — με την υποτίμηση και τον «ετεροχρονισμό» της ΑΤΑ, ένα πρόγραμμα το οποίο είχε

Ο Αρσένης στην αντιπολίτευση;

ορισμένες βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις, αλλά κανένα αποτέλεσμα στο επίπεδο της μεσοπρόθεσμης έστω ανάπτυξης. Και η λογική αυτής της πολιτικής δεν είχε σχέση με υποτιθέμενα συνθετικά προγράμματα «οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης», αλλά είναι η ίδια με αυτήν των πρόσφατων μέτρων: μειώνεται το εργατικό κόστος για να αυξηθούν τα κέρδη των ιδιωτικών επιχειρήσεων και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα των τιμών τους, χωρίς να είναι δυνατόν να «προγραμματιστεί» οτιδήποτε, πέρα από την πάρα πολύ πιθανή συνέχιση της ύπαρξης των προβλημάτων του ελληνικού καπιταλισμού, και άρα της ανάγκης προσφυγής στην υποτίμηση της αξίας της εργατικής δύναμης.

Οι θέσεις για «προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης», και για σύγκρουση συντηρητικής και προοδευτικής αντίληψης για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, δεν είναι δυνατόν να στηριχθούν στην πολιτική που εφάρμοσε ο κ. Αρσένης, ούτε καταλήγουν σε προτάσεις οικονομικής πολιτικής, που αποφεύγονται σχολαστικά. Γιατί όμως γίνεται όλη η φασαρία; Σε ποιον απευθύνεται αυτός ο πολιτικός λόγος; Και από πού αντλεί τη συνοχή του;

Αν όλη αυτή η φιλολογία έχει κάποιο νόημα, δεν βρίσκεται στο επίπεδο των συνολικών οικονομικών και κοινωνικών στόχων, αλλά αφορά πολύ ειδικότερα τη διαμόρφωση και σταθεροποίηση των δεσμών του κρατικού μηχανισμού με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία: ο πυρήνας της σκέψης του Αρσένη δεν αφορά τα ποσοστά ανάπτυξης, αλλά την ένταξη ενός ηγετικού στρώματος συνδικαλιστών του δημοσίου (αν και όχι αποκλειστικά) τομέα, στους μηχανισμούς αποφάσεων και στην ιεραρχία που συνεπάγονται.

Η προβληματική της ομιλίας στη ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ στρέφεται καθοριστικά γύρω από τις έννοιες της παραγωγικότητας, της συμμετοχής, της κοινωνικοποίησης. «Όταν εμείς μιλάμε για παραγωγικότητα, λέει ο τέως υπουργός του ΠΑΣΟΚ, μιλάμε για μία αύξηση της παραγωγής κατά εργατική μονάδα που έρχεται σαν αποτέλεσμα της αλλαγής των σχέσεων στη διαδικασία της παραγωγής, όπου οι εργαζόμενοι αρχίζουν

να έχουν ενεργό συμμετοχή στη διαδικασία της παραγωγής αναλαμβάνοντας με ένα σταθερά αυξανόμενο ρυθμό ολοένα και μεγαλύτερες ευθύνες στις αποφάσεις». Είναι προφανές ότι το πρόβλημα που εξετάζεται είναι μόνο οι εργασιακές σχέσεις, διότι το γνωστό θέμα παραγωγικότητα - επενδύσεις δεν αναφέρεται καν. Είναι επίσης προφανές ότι αυτή η προοπτική «αύξησης της παραγωγικότητας» δεν παρουσιάζεται στη μάζα των εργαζομένων στον ιδιωτικό μεταποιητικό τομέα για τους οποίους η «ολοένα και μεγαλύτερη ευθύνη στις αποφάσεις», είναι στην καλύτερη περίπτωση ένα κακόγουστο αστείο. Εξάλλου το παράδειγμα των «κοινωνικοποιήσεων» στους δημόσιους οργανισμούς έχει δείξει για ποια «συμμετοχή» και για ποια «αλλαγή σχέσεων στη διαδικασία παραγωγής» μιλάμε: μειοψηφική εκπροσώπηση των εργαζομένων στο Διοικητικό Συμβούλιο, και εγκλωβισμός τους ανάμεσα στις πάντα κυρίαρχες επιταγές της κυβερνητικής διαχείρισης, και στις πιέσεις των εργοδοτικών φορέων στην υποτιθέμενη «συνέλευση κοινωνικού ελέγχου». Αλλά αυτή η πολιτική δεν έχει μόνο το προτέρημα να αποσπά από τη διεκδικητική τους ανεμελιά ορισμένες πανίσχυρες συνδικαλιστικές οργανώσεις: διαμορφώνει για τα μέλη αυτών των οργανώσεων πολλαπλές δυνατότητες καριέρας, σε κανάλια επίσημα, ημιεπίσημα, ή σαφώς παράνομα, διαμορφώνει δηλαδή μία εκτεταμένη συνδικαλιστική γραφειοκρατία.

Τελικά, η αντίδραση και παρέμβαση του Αρσένη μετά τις αντιδράσεις που προκάλεσαν τα οικονομικά μέτρα στο συνδικαλιστικό χώρο, και μετά τις διαγραφές των «αιρετικών» συνδικαλιστών, δεν αφορά κατά κύριο λόγο μία διαφορετική αντίληψη στο επίπεδο της οικονομικής πολιτικής, αλλά μία ανησυχία για το μέλλον του όλου εγχειρήματος της «κοινωνικοποίησης». Γι' αυτό και μία στάση που ερμηνεύθηκε σαν παρακινδυνευμένη αριστερή αναβάπτιση, ήταν στην πραγματικότητα μία εξαιρετικά υπεύθυνη αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων ισορροπιών της Πασοκικής διαχείρισης.

Πάνος Γεωργίου

Αριστερά και εξωτερικό εμπόριο

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΗ η επιχειρηματολογία της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ σχετικά με τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της χώρας: «χρωστάμε» πολλά, το ισοζύγιο πληρωμών είναι ελλειμματικό, άρα πρέπει να εξοικονομήσουμε συνάλλαγμα για να πληρωθεί το χρέος και να εξισορροπήσει το ισοζύγιο, και συγχρόνως να «αυξήσουμε» τις εξαγωγές «μας» με τους ίδιους στόχους.

Απέναντι σ' αυτό το σκεπτικό και απέναντι στο φαινόμενο και τις επιπτώσεις της ένταξης της ελληνικής οικονομίας στην ταραγμένη διεθνή αγορά, οι «αριστερές» τοποθετήσεις είναι ιδιαίτερα φτωχές: ο Φαράκος ανακαλύπτει την επαναδιαπραγμάτευση της εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους, ο Γιάνναρος θέλει να εκτελωνίζονται οι σαμπάνιες στα Κύθηρα, και από την πλευρά της άκρας αριστεράς πολλοί είναι αυτοί που καταγγέλλουν κάθε υποψία προστατευτισμού. Μ' άλλα λόγια, το πεδίο του διεθνούς εμπορίου προσφέρεται λιγότερο — ακόμα — από τα άλλα για την ανακάλυψη στοιχείων εναλλακτικής οικονομικής πολιτικής.

Η παγκόσμια όμως καπιταλιστική αγορά είναι ένας ενεργός παράγοντας σ' ό,τι αφορά την εξέλιξη του ελληνικού καπιταλισμού: οι αναδιρθρώσεις που πραγματοποιούνται σε διεθνές επίπεδο για να αντιμετωπισθεί η κρίση, έχουν την τάση να οδηγούν σε μία υποβάθμιση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας του ελληνικού παραγωγικού δυναμικού. Η διαδικασία αυτή που οι ιδεολόγοι της ανάπτυξης φορτώνουν σε εσφαλμένους χειρισμούς της διαχείρισης του ελληνικού καπιταλισμού, είναι τελικά εξίσου «φυσιολογική» με την παρακμή της ευρωπαϊκής χαλουργίας, ή με την επέκταση της Ιαπωνικής κυριαρχίας στην αγορά ηλεκτρονικών και ηλεκτρικών συσκευών. Έτσι τα κατά καιρούς κηρύγματα διαφόρων αριστερών οικονομολόγων για αύξηση της ανταγωνιστικότητας, και κατάκτηση ξένων αγορών — κηρύγματα που δείχνουν να βασίζονται στην κοινή λογική — αγνοούν ότι η διεθνοποίηση της καπιταλιστικής αγοράς είναι και μία δεθνοποίηση της παραγωγής, και ότι η διαδικασία αύξησης της παραγωγικότητας και μείωσης του παραγωγικού δυναμικού που χαρακτηρίζει κατά κανόνα τους — παραδοσιακούς τουλάχιστον — βιομηχανικούς κλάδους, δεν μπορεί παρά να πλήττει καίρια μία βιομηχανική υποδομή σαν την ελληνική.

Η άγνοια αυτής της διαπιστωμένης πραγματικότητας συνοδεύεται από μία αντιφατική και καθόλου δια-

φωτιστική ανάλυση των συμφερόντων της αστικής τάξης. Η άποψη ότι μία αστική τάξη δεν μπορεί παρά να επιδιώκει και να επιτυγχάνει την ανάπτυξη, συνυπάρχει με την άποψη ότι κάθε προσπάθεια να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις του διεθνούς ανταγωνισμού είναι αναγκαστικά μία αστική πολιτική. Αυτό βέβαια που τελικά συμβαίνει είναι ότι τα επιτεύγματα της αστικής τάξης δέχονται σαν μία φυσιολογική εξέλιξη τη σχετική επιδείνωση της θέσης του ελληνικού καπιταλισμού, αρνούμενα συγχρόνως μία στρατηγική προστατευτισμού. Αυτός ο «διεθνισμός» της ελληνικής αστικής τάξης δεν είναι παράδοξος διότι είναι το αποτέλεσμα μιας ρεαλιστικής στάσης απέναντι στις παγκόσμιες τάσεις, και μιας κοινής στρατηγικής των διαφόρων αστικών στρωμάτων απέναντι στη διεθνή συγκυρία.

Το μέτωπο όμως των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων είναι υπαρκτό και σημαντικό για το εργατικό κίνημα. Αυτό όμως που χαρακτηρίζει τη σημερινή περίοδο και σ' αυτό το μέτωπο είναι η απουσία εναλλακτικών προτάσεων των αριστερών κομμάτων, ή καλύτερα η απόλυτη κυριαρχία της καπιταλιστικής λογικής της ανταγωνιστικότητας και της κατάκτησης των αγορών. Είναι βέβαια γεγονός ότι η διεθνοποίηση του καπιταλισμού έχει διευρύνει σε ακραίο βαθμό την εξάρτηση μιας χώρας από τις εξωτερικές συναλλαγές της για την ικανοποίηση βασικών αναγκών. Και δύσκολα θα αρνηθεί κανείς ότι η μία μη καπιταλιστική προσέγγιση του ζητήματος των αναγκών και της παραγωγικής διαδικασίας θα απαιτούσε την εγκαθίδρυση νέων σχέσεων παραγωγής σε γεωγραφικές περιοχές αρκετά μεγαλύτερες από μία χώρα σαν την Ελλάδα.

Η προσπάθεια επεξεργασίας μιας αντικαπιταλιστικής προγραμματικής στάσης πρέπει να πάρει πολύ στα σοβαρά τις επιπτώσεις που έχει για τους εργαζόμενους η δυναμική της διεθνούς εξέλιξης του καπιταλισμού: η διαδικασία της αύξησης της ανεργίας και της μείωσης των μισθών για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας είναι ήδη μία κυρίαρχη τάση. Μπορεί όμως να στοιχηματίσει κανείς πως όταν γίνουν κάπως σαφέστερες οι εκδηλώσεις αυτής της τάσης, τώρα που η κυβέρνηση αποφάσισε να την αποδεχθεί πλήρως, τα αριστερά κόμματα θα δείξουν μεγαλύτερη εφευρετικότητα σ' ό,τι αφορά τα ζητήματα εξωτερικών συναλλαγών.

Π. Γ.

Αυτο - παγιδεύσεις της εξουσίας

■ Ο τέως Γ. Διευθυντής του ΟΤΕ κ. Κ. Μπρόπουλος παραδέχεται: «είναι γεγονός ότι έγιναν παγιδεύσεις».

■ Με υπηρεσιακό του έγγραφο ο κ. Μα-
ραβέλιος, στέλεχος του ΟΤΕ, βεβαιώνει
τις παγιδεύσεις των τηλεφώνων του
συνδικαλιστή Ροβέρτου Σπυρόπουλου
(ΟΜΕ - ΟΤΕ) και του κ. Κ. Μπρόπου-
λου και ίσως... άλλων μελών του Δ.Σ.
του ΟΤΕ.

■ Ο κ. Μα-
ραβέλιος κατηγορείται απ' τον
Μένιο Κουτσόγιωργα ως άνθρωπος της
Δεξιάς και επιπλέον σαν CRYPTO-CO-
SMIC TOP SECRET του ΝΑΤΟ επί
χούντας. Η Δεξιά αναθέτως τον χρεώνει
στο ΠΑΣΟΚ (αφού φαίνεται να ήταν
υποψήφιος του σε σωματειακές εκλο-
γές).

■ Γενικώς όλοι: ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΔΗΑΝΑ
δέχονται ότι οι κυβερνήσεις τους, πάν-
τοτε παρακολουθούν τηλέφωνα για «εθνι-
κούς λόγους».

■ Ο κ. Μπάλκος μιλάει στη βουλή
(12.11) για προμήθειες, απ' το ΠΑ-
ΣΟΚ, νέων μηχανημάτων επίσημης
υποκλοπής ύψους: 325.000.000 δρχ.
και δυνατότητας παρακολούθησης και
ηχογράφησης 6.500 συνδιαλέξεων
ταυτόχρονα. Εισαγωγή απ' το Αμβούρ-
γο.

■ Ο ίδιος αρμόδιος βουλευτής, τέως
Υπουργός Δημόσιας Τάξης καταγγέλλει
τον κ. Θ. Τόμπρα ότι την μετεμφυλιακή
περίοδο σαν λοχαγός των διαβιβάσεων
επί 5 χρόνια καταγγέλθηκε και ΑΠΟ-
ΤΑΧΤΗΚΕ για υποκλοπές από κτήριο
της οδού Πατισίων.

■ Ο κ. Κουτσόγιωργας ελέγχεται για τη
θέση του την περίοδο '49-'51, στη χω-
ροφυλακή... παρ' όλο τον «τόσοοοο φά-
κελό του».

■ Ο βουλευτής κ. Στάθης Παναγιώλης
στην ομιλία του (πάντα στις 12.11) κα-
τηγορεί τον κ. Κουτσόγιωργα ότι δέχε-
ται τακτικές αναφορές απ' τον κ. Τόμ-
πρα από τις παρακολουθήσεις απ' το
κτήριο του ΟΤΕ της οδού Πατισίων.
Επίσης απ' το κτήριο της ΚΥΠ στην οδό
Κατεχάκη οι «ειδικές υπηρεσίες» της πα-
γιδεύουν τηλέφωνα και σχεδόν καθη-
μερινά εκδίδουν δελτία προς τους στε-
νοίς συνεργάτες του πρωθυπουργού.

Αυτά μαζί με άλλες καταγγελίες, π.χ.
δημοσιογράφων για παγιδεύσεις των
συνδιαλέξεών τους, ακούστηκαν στη
συζήτηση για την «σύσταση εξεταστικής
επιτροπής» στις 12 του περασμένου
μήνα. Όμως η κυβέρνηση δεν δέχτηκε
αυτή την πρόταση ερμηνεύοντας εκ
νέου κατά πως τη συνέφερε πολιτικά το
Σύνταγμα και τον Κανονισμό της
Βουλής. Να σημειώσουμε ότι τον περα-
σμένο Μάρτιο πριν τις εκλογές, 82 βου-
λευτές του ΠΑΣΟΚ είχαν υπογράψει
παρόμοια αίτηση σύστασης επι-
τροπής...

Εντύπωση έκανε η ολιγόλεπτη
παρέμβαση του νέου υπουργού Μετα-
φορών Γ. Παπαδημητρίου, που τηλε-

γραφικά διέλυσε όλη την επιχειρηματο-
λογία του συναδέλφου του Μένιου, λέ-
γοντας ότι το πόρισμα της έρευνας στον
ΟΤΕ το 'στειλε ήδη στον εισαγγελέα!
Αντίθετα απ' τον υπουργό Εσωτερικών
που επί 35 λεπτά «αποδείκνυε» ότι...
«δεν υπάρχει ζήτημα».

Επειδή ο κ. Τόμπρας ξαναγύρισε
στην καρέκλα του στη διοίκηση του
ΟΤΕ, αναβαπτισμένος και ισχυρότερος
παρά ποτέ και επειδή οι 82 «προεκλογι-
κοί» ΠΑΣΟΚίτες βουλευτές είναι πλέον
ρεαλιστές, ασκώντας και πειθαρχώντας
στον «Κουτσόγιωργισμό» είναι अपα-
ιτητο να πάρουμε τα δικά μας μέτρα.

Μια ιδέα είναι να αποφεύγουμε τις
τηλεπικοινωνίες... Μια καλύτερη είναι
να οργανώσουμε πολιτική καμπάνια
κατά του κρατικού χαφιεδισμού. Κυρίως
όμως να τηρούμε τις απαιτούμενες απο-
στάσεις απ' την πολιτική και τους πολι-
τικούς της «αλλαγής»...

Στην τρέχουσα περίοδο των «θαυμά-
των» καλούμαστε να «παγιδεύσουμε»
την εξουσία και τους φορείς της «παρα-
καλουθούμεντες» από κοντά τα ριζοσπα-
στικά μαζικά κινήματα και επικοινωνών-
τας απ' ευθείας... μαζί τους.

Δ.Τ.

Τα Θαύματα του ΙΚΑ

Κάποιος υπάλληλος ασφαλισμένος
υποχρεωτικά από το νόμο στο ΙΚΑ, μά-
λιστα σε καλή κλάση, πριν ένα χρόνο
ένωσε κάποιες ενοχλήσεις στο στομάχι.
Οι εδώ γιατροί διέγνωσαν έλκος και
ακολούθησαν την αντίστοιχη θεραπεία.
Μετά από 1 1/2 μήνα ο άνθρωπος άρ-

χισε ν' ανησυχεί γιατί όχι μόνο δεν έ-
βλεπε βελτίωση αλλά αισθανόταν χει-
ροτέρως. Τα μάζεψε λοιπόν και πήγε
στην Αγγλία για εξετάσεις. Οι εκεί για-
τροί διέγνωσαν αμέσως τον καρκίνο και
του έδωσαν ελπίδες μόνο αν υπο-
βαλλόταν άμεσα σε εγχείρηση. Πράγ-
μα χειρουργήθηκε στις αρχές του 85
στην Αγγλία και τη γλίτωσε. Γύρισε
στην Ελλάδα, μπήκε στο «Υγεία», έκανε
και άλλη εγχείρηση και σήμερα είναι
υγιέστατος. Η ιστορία αυτή του κόστισε
περίπου 2.500.000 δρχ.

Όταν βγήκε και από το «Υγεία» υπέ-
βαλε τα χαρτιά του στο ΙΚΑ για να πάρει
ό,τι εδικαιούτο ως ασφαλισμένος. Η
επιτροπή που εξέτασε την περίπτωση
του (αν θεωρηθεί εξέταση η 3λεπτη
μετά από πρόσκληση παρουσία του
εκεί) απέρριψε την αίτησή του. Αποζη-
μίωση γιοκ. Ο λόγος: δεν υπήρχε πα-
ραπεμπτικό για θεραπεία στο εξωτερικό
και στο «Υγεία» —που δεν είναι συμβε-
βλημένο με το ΙΚΑ— από γιατρό του
ιδρύματος. Με λίγα λόγια, κατά την επι-
τροπή, για να αποζητωθεί έπρεπε να
γυρίσει από την Αγγλία με τη διάγνωση
(μια και δω δεν είχαν καταλάβει τίποτα)
να πάρει παραπεμπτικό και να ξαναπάει
εκεί για την εγχείρηση. Για να ικανο-
ποιηθεί δηλαδή η γραφειοκρατία του
ΙΚΑ έπρεπε κοντολογίς να έχει πεθάνει.

Το λόγο σ' αυτή την καταγγελία έχει
ο διοικητής του ΙΚΑ κ. Κατσάνεβας και
ο πολιτικός προϊστάμενός του υπουργός
κ. Γεννηματάς. Αν τους ενδιαφέρει —όχι
απλά από ανθρωπιστικούς λόγους— να
ξεπεράσουν τη γραφειοκρατία των μη-
χανισμών που ελέγχουν, τα στοιχεία
του ενδιαφερόμενου μπορούν να τα
βρουν στο περιοδικό. Αναμένουμε...

Γ.Π.

Αποκατάσταση της Αλήθειας

Θα θυμάστε την υπόθεση του «Ακίλε Λάουρο» όπως και την αεροπειρατία των Αμερικανικών δυνάμεων σε αιγυπτιακό αεροσκάφος, για τη σύλληψη των Παλαιστινίων κομμάντος του πλοίου. Πιθανότατα όμως να μη γνωρίζετε πως στις 20 Ιανουαρίου θα γίνει στη Λευκωσία η δική 2 Παλαιστινίων μαχητών και ενός Άγγλου συνεργάτη τους για την εκτέλεση των 3 Ισραηλινών «τουριστών» τον περασμένο Σεπτέμβριο πάνω σ' ένα σκάφος στο λιμάνι της Λάρνακας.

Εκείνο που σίγουρα σας διαφεύγει, και δεν είναι τυχαίο αφού δεν σας το 'πε κανείς, ήταν πως οι τρεις «τουρίστες» συνέβαινε να ανήκουν στην ισραηλινή μυστική υπηρεσία Μοσάντ. Τώρα θα μου πείτε τι κακό έχει κάνει η Μοσάντ, Ε! διαβάστε επί τέλους και για το Παλαιστινιακό ζήτημα. Ρωτίστε τι συμβαίνει με τη γενοκτονία και τον πόλεμο στην Μ. Ανατολή...

Δ.Τ.

Οικολογικό τουριστικό μπουϊκοτάζ

Στα λόγια, η βρετανική κυβέρνηση συμπεριλαμβάνεται στους θιασώτες της γνωστής αρχής «Ο ρυπαίνων πληρώνει» —που σημαίνει ότι ο παραγωγός κάποιας μορφής ρύπανσης πρέπει να αναλαμβάνει το κόστος και τις συνέπειές της. Στην πράξη όμως η ίδια κυβέρνηση συμπεριφέρεται περισσότερο σαν θαμνώνας σκυλάδικου που αρνείται να πληρώσει τα σπασμένα της πίστας, παρά τις προηγηθείσες γενναιοδωρές δηλώσεις του σε στυλ «τα σπάω και τα πληρώνω»! Χάρη στους ανέμους τους «πνέοντες γενικώς εκ δυτικών κατευθύνσεων» η Βρετανία εξάγει στη Δυτική Ευρώπη 23 φορές περισσότερο διοξειδίου του θείου απ' όσο εισάγει μέσα στην επικράτειά της. Παρ' όλο ότι η εξαγωγή ρυπαντών συμβάλλει σημαντικά στο σχηματισμό της όξινης βροχής που τελικά καταστρέφει τα Ευρωπαϊκά δάση, η κυβέρνηση της κ. Θάτσερ επιμένει να κάνει το κορόιδο και να αρνείται ακόμη τη συμμετοχή στο «κλάμπ του 30%», δηλ. στην ομάδα των χωρών που έχουν αναλάβει την υποχρέωση να μειώσουν μέχρι το 1993 τις εκπομπές του διοξειδίου του θείου κατά 30%.

Το Διεθνές αυτό «ρίξιμο» σε βάρος κυρίως των Σκανδιναβικών χωρών, της Ολλανδίας και της Γαλλίας, έχει προκαλέσει τη συντονισμένη αντίδραση οικολογικών οργανώσεων από δέκα χώρες, ανάμεσα στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι «Φίλοι της Γης». Σε μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση περιβαλ-

λοντικού Διεθνισμού, οι Βρετανοί οικολόγοι πρωτοστατούν στη διοργάνωση ενός τουριστικού μπουϊκοτάζ εναντίον της χώρας τους, κυκλοφορώντας μάλιστα στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και καρτ-ποστάλ με το σύνθημα «Αγαπάμε τη χώρα σας (δηλ. την Αγγλία) —αλλά όχι και τη ρύπανσή σας».

Η αξιοσημείωτη αυτή στάση σε πείσμα των πατριωτικών εκκλήσεων υπέρ της αύξησης του εισαγόμενου τουριστικού συναλλάγματος και της στήριξης του βρετανικού ισοζυγίου πληρωμών, προσφέρεται πραγματικά σαν πρότυπο για μίμηση στα κοινωνικά κινήματα των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών, χωρών που συνηθίζουν να εξαγουν τη ρύπανσή τους υπό τη μορφή της μετακίνησης των βρώμικων βιομηχανικών στην περιφέρεια του Γ' κόσμου. Όσον αφορά εμάς, η εκδήλωση της διεθνοποίησης μας αλληλεγγύης υπό συνθήκες λιπότητας θα καταστεί απειρώς ευκολότερη: Άγγλοι οικολόγοι, σας υποσχόμαστε αυστηρή τήρηση του τουριστικού μπουϊκοτάζ επαόριστο...

Γιάννης Σκίζας

Για το στρατό

■ Στο νέο τεύχος του περιοδικού για το στρατό (Νοέμβρης 85) δημοσιεύεται αναλυτική κατάσταση 12 φαντάρων που αυτοκτόνησαν μέσα στο 1985. Αναφέρονται ακόμα 9 απόπειρες αυτοκτονίας, που έχουν δημοσιευθεί στον Τύπο. Φαντάζομαι ο κ. Δροσογιάννης θα συστήνει ακόμη τις περίφημες επιτροπές ψυχιάτρων. Οι υπόλοιποι τι κάνουμε;

■ Τον Οκτώβριο (πριν απολυθεί) ο στρ. (ΤΘ) Τσαούσογλου Τάσος της 9ης Ε.Μ.Α. (Αμύνταιο Φλωρίνης) απύθηνε ανοικτή επιστολή προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την κοινή γνώμη. Η επιστολή δόθηκε στις εφημερίδες αλλά δεν δημοσιεύτηκε σε καμία. Παραθέτουμε εκτενές απόσπασμα:

«Υπηρετώ στρατιωτική θητεία στην 9η Ε.Μ.Α. και γνωρίζοντας τον πλούτο των νομικών σας γνώσεων όπως και το ότι 'ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας άρχει των Ενόπλων Δυνάμεων' θέλω ν' αναφερθώ στο πρόβλημα της ποιότητος της πειθαρχικής φυλάκησης, που στο διάστημα αυτό δέχομαι άμεσα τις επιπτώσεις της... Έχω πμωρηθεί με 55 μέρες φυλάκησης...

...Αναφέρω 3 παραδείγματα πμωρών μου για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της αυθαιρεσίας:

α) 19.7.84: 6 μέρες φυλάκησης «διότι ανέφερε εις τον διοικητήν επιλαρχίας ότι το ήμισυ των οπλιτών της επιλαρχίας παίρνει πρεμιστικά λόγω του τρόπου διοικήσεως. Εξ εξετάσεων η οποία έγινε διεπιστώθη ότι από 1.1.84 είχαν μεταβεί στον κατρώ και έλαβον απλά πρεμιστικά 16 οπλίτες...»

β) 3.9.84: 15 μέρες φυλάκησης «διότι την 25.8.84 εισήλθε του στρατοπέδου δια πολιτικής περιβολής...»

γ) 18.9.84: 2 μέρες φυλάκησης «διότι ευρέθη ακούρευτος...» Θέλω ν' αναφέρω ότι παρ' ότι ήμουν κουρεμένος... (επώθηκε αλλά δεν γράφτηκε) πμωρήθηκα επειδή ήμουν «κουρεμένος σε στυλ μπουφάν».

Νομίζω ότι πέρα από τη συνταγματικότητα ή όχι της δυνατότητας επιβολής ποιήτης φυλάκησης από ένα άτομο χωρίς

δικαστική ιδιότητα σ' ένα άλλο, πέρα από την αναιρέση στην πράξη της διαταγής του ΓΕΣ για την πολιτική περιβολή, πέρα από το βαθμό παράνομης συγκεκριμένων αξιωματικών ή ακόμα και των κομματικών τους γνώσεων, υπάρχουν μερικά πιο εύθραυστα σημεία στον άνθρωπο όπως είναι ο αυτοσεβασμός, η διατήρηση της προσωπικότητας και αξιοπρέπειας...»

Άραγε μας διαβάσει ο κ. Σαρτζετάκης; Α.Α.

Απεργοσπάστες...

Το ξέρετε ότι οι φαντάροι που δούλεψαν απλήρωτοι και κυρίως χωρίς να «ζητηθεί η γνώμη τους», τη μέρα της μεγάλης απεργίας στα ΡΕΟ και στα Τζέιμς, έκαναν βάρδια άνω των 12 ωρών στο αμόνι;

Ζητήσαμε τη γνώμη 2 οδηγών φαντάρων εκείνη τη μέρα. Στην πρώτη περίπτωση κοντά στο άγαλμα του Κολοκοτρώνη στη Σταδίου, μια διμοιρία αστυνομικών έσπευσε να διώξει τον συνολμητή μας στρατώτη, ενώ εκείνος μας έδειχνε τον βαθμοφόρο του στρατού δίπλα του. Στην Λ. Αλεξάνδρας ο άλλος οδηγός-στρατώτης είπε: «κάντε κάπ, μας σέρνουν με το βούρδουλα απ' τις 3 τα ξημερώματα και ήδη έχω στο αμόνι 12 ώρες».

Νωρίτερα είχαμε περάσει από αστυνομικό τμήμα όπου εκρατούντο απεργοί της ΕΑΣ. Αυτοί με εισαγγελική απόφαση απελευθερώθηκαν το δε αδικημά τους «περιφρούρηση της απεργίας τους» είναι για τους νόμους σεβαστό αλλά διαπραγματεύσιμο.

Όμως η «ποινή» των φαντάρων είναι 24 μήνες ακριβώς και χωρίς διαδικασία ακροατηρίου... Α.Τ.

ΟΤΑΝ Ο κ. Ε. Γιαννόπουλος, υπουργός Εργασίας, στη μακροσκελή του δήλωση (13/11/85) έλεγε: «Η απεργία της ΠΕΜΠΤΗΣ (14-11) δεν πρόκειται να έχει επιτυχία. Και οι προβλέψεις μερίδας Τύπου ότι 1.500.000 εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα πρόκειται να απεργήσουν θα διαψευστούν. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στηρίζει την Αλλαγή... Στον ιδιωτικό τομέα των 1.700.000 εργαζομένων ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ πρόβλημα, οι εκεί εργαζόμενοι έχουν υψηλό φρόνημα ευθύνης και συνδικαλιστικής συνειδησης...», διέπραττε ένα βαρύτατο αδίκημα, εις βάρος της εργατικής τάξης και των ιδεών του σοσιαλισμού σε βαθμό κακουργήματος. Λόγω των στενών του επαφών με τα Αφεντικά (Βιομήχανους-Εμπόρους- κ.λ.π.) και ταυτόχρονα διαθέτοντας την εποπτεία που του παρέχουν οι κρατικοί μηχανισμοί, γνώριζε πολύ καλά την αλήθεια για το βιομηχανικό προλεταριάτο, τους εποχιακούς, τους υποαπασχολούμενους, τους «τρίτο-κοσμικούς» εργάτες, για την ανεργία σ' αυτούς τους κλάδους του «ιδιωτικού τομέα». Ερμηνεύοντας λοιπόν, ο υπουργός, την αντικειμενική και υποκειμενική αδυναμία καθολικής κινητοποίησης των εργαζομένων στη βιομηχανία-βιοτεχνία, σαν απόδειξη του «σοσιαλιστικού τους ήθους» ή της «υψηλής συνδικαλιστικής τους ευθύνης» απέκρυβε (αυτή είναι η δουλειά του) ολόκληρη την αλήθεια.

Επειδή κατά καιρούς πολλά λέγονται για το «βάθρο της δημοκρατίας» το συνδικαλισμό, απ' τους εκφραστές του κράτους ή της πολιτικής εξουσίας αλλά και επειδή αρκετές θερμπαλιστικές άνοιξεις ακούγονται και απ' τα φερόμενα ως «εργατικά κόμματα», συζητήσαμε με τον Πάνο Μπαλτά μέλος της Διοίκησης της ΟΒΕΣ (Ομοσπονδία Βιομηχανικών Εργατοϋπαλλήλικών Σωματείων) για την κατάσταση στα εργοστάσια μετά τη «νέα οικονομική πολιτική» του ΠΑΣΟΚ.

Δ.Τ.

Ο εργοστασιακός συνδικαλισμός μετά το 1981

«Τα περισσότερα σωματεία δημιουργήθηκαν μετά τον Οκτώβριο του 1981. Αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα μιας ανάπτυξης του συνδικαλιστικού κινήματος αλλά μιας πολιτικής νίκης των εργαζομένων. Η μαζικότητα δεν συμβάδισε με την ποιοτική ανάπτυξη. Είχαμε δηλαδή το σύνολο των εργαζομένων οργανωμένους στο σωματείο αλλά αυτό δεν αντανάκλασε και τον πραγματικό δυναμισμό τους.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί η διαφορά ανάμεσα στα μικρά και τα μεγάλα εργοστάσια. Εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις στα μεγάλα εργοστάσια (πάνω από 500 εργαζόμενοι) υπάρχει συμμετοχή στα σωματεία γύρω στο 95%. Όσο πηγαίνουμε προς τα κάτω πέφτει και το ποσοστό συμμετοχής. Στα εργοστάσια με 100 έως 500 εργαζόμενους υπάρχουν πολλά χωρίς καν σωματείο. Στις περισσότερες επιχειρήσεις με λιγότερους από 100 εργαζόμενους δεν υπάρχουν σωματεία, και σ' εκείνες που απασχολούν μέχρι 50 όχι μόνο δεν υπάρχουν σωματεία, αλλά η πλειοψηφία των εργαζομένων δεν είναι οργανωμένοι ούτε καν στα κλαδικά σωματεία.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι στους χώρους όπου υπάρχει το φάσμα της ανεργίας με το κλείσιμο του εργοστασίου κάθε άλλο παρά υποχώρηση του κινήματος παρατηρείται. Στις προβληματικές όλο και περισσότεροι συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες του σωματείου, λ.χ. στην 'Ανατόλια' πριν λίγα χρόνια, πριν τα προβλήματα δηλαδή, αν και συνδικαλισμένοι ήταν οι περισσότεροι, δεν είχαμε τη σημερινή συμμετοχή στις συλλογικές διαδικασίες του σωματείου.

Αντίθετα, το πρόβλημα της ανεργίας έχει συνδικαλιστική επίπτωση στις επιχειρήσεις που πηγαίνουν καλά. Φαίνεται λίγο αντιφατικό αλλά αυτή είναι η

Πίσω απ' τη διαμάχη των αριθμών

Ο αγώνας των εργαζομένων δεν τελείωσε στις 14 Νοεμβρίου

πραγματικότητα. Ο εργάτης εκεί επειδή δεν κινδυνεύει άμεσα να χάσει τη δουλειά του (το μεροκάματο του) πιστεύει ότι κάνοντας υποχωρήσεις στις απαιτήσεις του (οικονομικές ή άλλες) θα εξασφαλίσει αυτά που έχει.

Ο απολογισμός της απεργίας

Δεν μπορούμε να μιλάμε για ποσοστό απεργιών στη βιομηχανία-βιοτεχνία ξεχνώντας την πραγματικότητα του χώρου που περιγράψαμε. Ένα μεγάλο κομμάτι εργαζομένων δουλεύει σε μικρές μονάδες όπου δεν υπάρχει ούτε καν σωματείο. Στα μεγάλα εργοστάσια, και όπου οι εργαζόμενοι κλήθηκαν να απεργήσουν από τα σωματεία τους, η συμμετοχή τους δεν διέφερε από προηγούμενες απεργιακές τους κινητοποιήσεις. Παραδείγματα, απ' την ΟΒΕΣ:

■ ΙΖΟΛΑ Θήβας: 1000 εργαζόμενοι απήργησαν (100%), όπως κάθε φορά που τους καλεί το σωματείο τους.

■ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ (επίσης μεγάλο εργοστάσιο): Το σωματείο είναι αδύναμο και η συμμετοχή στην απεργία, όπως και παλιότερα, ήταν μικρή.

Οι εργαζόμενοι, δηλαδή, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν διαφοροποιούνται απ' τις αποφάσεις των διοικητικών συμβουλίων. Αυτοί που έχουν σαν αρχή να μην είναι απεργοσπαστές ακολουθούν το σωματείο. Βεβαίως σε ορισμένες περιπτώσεις αυτή η αρχή δεν διέπει και τις διοικήσεις των σωματείων. Με το πρόσχημα των πολιτικών κινήτρων κατά του κόμματός τους έσπασαν την απεργία που κάλεσε η ομοσπονδία τους.

Τους εργαζόμενους που δεν απήργησαν μπορούμε να τους κατατάξουμε σε 4 περιπτώσεις:

1. Αυτούς που ποτέ δεν απεργούν (στελέχη, με ιδιαίτερη σχέση προς την εργοδοσία, κ.λ.π.).
2. Τους εργαζόμενους σε μικρές επιχειρήσεις όπου ο συνδικαλισμός είναι ουσιαστικά ανύπαρκτος.
3. Τους εποχιακούς, συμβασιούχους και αλλοδαπούς. Ειδικά οι τελευταίοι είναι στο απόλυτο έλεος του εργοδότη, διπλά καταπιεσμένοι, χωρίς άδεια εργασίας και με φθηνότερο μεροκάματο.
4. Αυτούς που δεν καλύπτονταν απ' τα συνδικαλιστικά όργανα και με βάση το ειρηνοδικείο που δεν θεωρεί νόμιμη την πλειοψηφία της ΓΣΕΕ δεν έχουν τυπική στήριξη. Ας σημειωθεί ότι μετά της 14 Νοεμβρίου είχαμε απολύσεις στα διυλιστήρια Ασπροπύργου.

Παρόλα αυτά το Υπουργείο Εργασίας έδωσε ένα ψεύτικο ποσοστό. Στην προηγούμενη απεργία της ΟΒΕΣ έδωσε 150.000 μέλη και 3.500 απεργούς. Όμως εμείς έχουμε 150 σωματεία με 30.000 εργαζόμενους!

Συνδικαλισμός και κράτος

Το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να κατακτήσει την ανεξαρτησία απ' το κράτος και την κυβέρνηση. Αυτή η αρχή φαίνεται να γίνεται απ' όλους αποδεκτή. Όμως στην πραγματικότητα το κρατικό πλαίσιο εξάρτησης είναι ασφυκτικό για το συνδικαλισμό. Η οικονομική εξάρτηση π.χ. μέσω της «Εργατικής Εστίας», και η υπαγωγή των εσωτερικών διαδικασιών του κινήματος σε νόμους (είτε ο 1264, είτε ο Αστικός Κώδικας περί σωματείων) δημιουργούν μια γραφειοκρατία που διαπραγματεύεται τελικά την ύπαρξή της με βάση την κρατική στήριξη. Η ΓΣΕΕ το 1984 είχε 40 χιλ. δρχ. έσοδα από τους εργαζόμενους και 150 εκ. απ' την «Εργατική Εστία». Χωρίς να είναι ανάγκη να απειληθεί ο υπουργός ή ο δικοικητής της «Εργατικής Εστίας», η απειλή είναι δεδομένη. Ανά πάσα στιγμή τα σωματεία χρεωκοπούν.

Η σημερινή κρίση

Το συνδικαλιστικό κίνημα δεν έχει απόψεις. Και επί δεξιάς και στα 4 χρόνια του ΠΑΣΟΚ η ΓΣΕΕ απλώς διαμεσολαβούσε τις κυβερνητικές απόψεις στους εργαζόμενους.

Η σημερινή πολιτική της μείωσης της αγοραστικής δύναμης όλης της εργατικής τάξης δεν είναι δυνατόν να γίνει ανεκτή απ' τους εργαζόμενους. Πολύ περισσότερο αφού τα ίδια τα μέτρα δεν πρόκειται να ξεπεράσουν την κρίση σε όφελος των εργαζομένων. Περιμένουν οι ίδιοι, το 'πε ο Σημίτης, αύξηση των ανέργων και αυτό είναι μείζον θέμα για τους βιομηχανικούς εργάτες. Το βάρος πέφτει στο συνδικαλιστικό κίνημα να προστατέψει τους εργαζόμενους, με εναλλακτικές προτάσεις, νέες συμμαχίες και αυτόνομη ανασυγκρότηση. Σήμερα ανάπτυξη της «εθνικής οικονομίας» δεν σημαίνει παρά οριστικό διαζύγιο με τις απόψεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και πέρασμα των απόψεων-προτάσεων απ' τις οργανώσεις των εργαζομένων.

Σήμερα το ΠΑΣΟΚ διαφοροποιείται από εκείνο το μεγάλο κομμάτι της εργατικής τάξης που μέχρι πρότινος εκπροσωπούσε. Αυτό θέτει θέμα πολιτικής έκφρασης αν όχι εφ' όλης της υλης, τουλάχιστον στα οικονομικά μέτρα. Με δεδομένη, καλώς ή κακώς, τη σχετική αφερεγγυότητα της παραδοσιακής αριστεράς απέναντι σ' αυτό το κομμάτι που αποδεδειγμένα απ' το ΠΑΣΟΚ σήμερα και που δεν του προσφέρεται σαν εναλλακτική λύση, πιστεύω σ' έναν καινούριο πολιτικό φορέα. Υπάρχουν οι συνθήκες, φτάνει όμως καταρχήν το συνδικαλιστικό κίνημα και οι νέοι συσχετισμοί να τις αξιοποιήσουν.»

Γιώργος Κουκουλές: Η κρίση στη ΓΣΕΕ

ή: πώς η ιστορία επαναλαμβάνεται

Σχολιαστής: Με την κρίση που ξέσπασε στη ΓΣΕΕ γίνονται πολλές αναφορές στην πρόσφατη ιστορία του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Μπορείτε ν' αναφέρετε, σύντομα, εξελίξεις με τα γεγονότα που σφράγισαν τη μεταπολεμική συνδικαλιστική ζωή; Κι ακόμα, πιστεύετε ότι αυτές οι αναφορές έχουν κάποια χρησιμότητα για την κατανόηση της σημερινής κατάστασης κι ενδεχόμενα για τη δράση των ενδιαφερομένων προσώπων;

Γ. Κουκουλές: Πριν απαντήσω στην ερώτησή σας χρειάζεται μια διευκρίνιση. Αυτά που συμβαίνουν στη ΓΣΕΕ δεν συνιστούν κρίση. Πρόκειται για μια άστοχη ενέργεια ορισμένων μελών της διοίκησης η οποία μπορεί να σκοπεύει στο διορισμό προσωρινής διοίκησης για ν' αντικατασταθούν αυτοί που δε συμφωνούν με την οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Προϋπήρξε όμως κρίση πολιτικής συνείδησης στα μέλη εκείνα της ΠΑΣΚΕ που διαφώνησαν με τη γραμμή του κόμματός τους. Γι' αυτή την κρίση μπορεί να μας δοθεί η ευκαιρία να ξαναμιλήσουμε.

Μετά απ' αυτή τη διευκρίνιση ας γυρίσουμε στην ερώτησή σας. Οι ιστορικές αναφορές πολλές φορές υποθάλλουν το ερώτημα αν η ιστορία επαναλαμβάνεται. Ο Μαρξ λέει ναι, αλλά την πρώτη φορά σαν τραγωδία και τη δεύτερη σα φάρσα. Για την ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος η ιστορία «επαναλαμβάνεται» ως εξής: πρώτα σα φάρσα, ύστερα σαν τραγωδία και καμιά φορά σαν αξιοπρεπής επιθεώρηση. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά τους. Μετά την απελευθέρωση διορίστηκε στην προσωρινή διοίκηση της ΓΣΕΕ η Κεντρική Επιτροπή του Εργατικού ΕΑΜ κι αποκλείστηκαν οι δοσίλογοι και οι μεταξικοί συνδικαλιστές. Μετά τα γεγονότα του Δεκεμβρίου διορίστηκε στις αρχές του 1945 νέα προσωρινή διοίκηση που απαρτιζόταν από δοσίλογους και μεταξικούς. Μετά από πολλούς αγώνες και διαμεσολαγήσεις προσδιορίστηκε η σύγκληση του 8ου Πανεργατικού Συνεδρίου για το Μάρτιο του 1946. Σ' όλο αυτό το διάστημα όλα τα δοσίλογα στοιχεία ανασυντάχθηκαν και κατασκεύασαν ένα πλήθος από σωματεία-σφραγίδες. Την παραμονή της έναρξης του Συνεδρίου και παρά τις συμφωνίες, αποφάσισαν να μην πάρουν μέρος για να μπορέσουν, στη συνέχεια, ν' αμφισβητήσουν τη γνησιότητά του. Πραγματικά κατάφεραν ν' ακυρώσουν το 8ο Συνέδριο, αφού η δεξιά είχε αναρριχηθεί στην εξουσία με τις νόθες εκλογές του 1946. Μετά την ακύρωση του 8ου Συνεδρίου αρχίζει ένας νέος κύκλος ανωμαλιών με σκοπό να εγκατασταθεί στην ηγεσία της ΓΣΕΕ η ανύπαρκτη δεξιά συνδικαλιστική παράταξη. Μεσολαθούν διορισμοί προσωρινών διοικήσεων κι ανοιχτές αμερικάνικες παρεμβάσεις για τον αποκλεισμό της αριστεράς. Η φάρσα αυτή έκλεισε με το «ιστορικό» 9ο Συνέδριο που έγινε το 1948. Δηλαδή από το 1945 μέχρι το 1948 η διοίκηση της ΓΣΕΕ *απαρτιζόταν από πρόσωπα που ενέκρινε η κυβέρνηση και που διόριζαν τα δικαστήρια μέσω της βιομηχανίας των προσωρινών διοικήσεων*. Η τραγωδία ήταν ο εξανδραποδισμός των ελληνικών εργαζομένων.

Μετά την έλευση της Ένωσης Κέντρου στην εξουσία έγιναν κάποιες προσπάθειες για την αποκατάσταση της συνδικαλιστικής ομαλότητας. Αποπέμφθηκε ο Μακρής και οι συν αυτό κι άρχισε πάλι ο διορισμός προσωρινών διοικήσεων, -απ' όπου αποκλεί-

ονταν συστηματικά- οι αριστερές παρατάξεις που είχαν συσπειρωθεί στις ΣΕΟ («115») και οι ξένες επεμβάσεις. Μεσολάβησε η αποπομπή της κυβέρνησης της ΕΚ και τελικά επανεξελέγη ο Μακρής τον οποίο είχε απομακρύνει ο Μπακατσέλος (υπουργός Εργασίας της ΕΚ) κι ο οποίος -Μπακατσέλος- χαιρέτησε, σαν αποστάτης υπουργός Εργασίας, τη ΓΣΕΕ του Μακρή στο 15ο Συνέδριό της! Η φάρσα εδώ είναι ότι από το 1964 ως το 1966 μεσολάβησαν 4 διορισμοί προσωρινών διοικήσεων της ΓΣΕΕ και μια ανασύνθεση για να επανεκλεγεί ο Μακρής. Η τραγωδία και η φάρσα της τραγωδίας είναι η επιβολή της δικτατορίας και η υποδοχή των δικτατόρων από τη ΓΣΕΕ του Μακρή.

Μετά τη μεταπολίτευση η τότε ηγεσία της ΓΣΕΕ καταργήθηκε κι έγινε ο διορισμός προσωρινής διοίκησης.

Η φάρσα εδώ είναι όλο το νομικό πλέγμα που επιβλήθηκε και που κατέληξε σε μια ισχυρή εκπροσώπηση των χουντικών συνδικαλιστών και σε μια περιθωριοποίηση των αριστερών παρατάξεων. Η τραγωδία είναι ο εμπαιγμός αυτών που αγωνίστηκαν για την πτώση της δικτατορίας και η υποκατάστασή τους από χουντικούς κι απόντες (υπήρξαν και μερικές εξαιρέσεις). Μετά την άνοδο στην εξουσία του ΠΑΣΟΚ ακυρώθηκε το 21ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ και διορίστηκε νέα προσωρινή διοίκηση όπου πλειοψήφησε η ΠΑΣΚΕ και χωρίς να υπάρχει κανένα έγκυρο κριτήριο και στοιχείο γι' αυτή την προτίμηση. Μετά το 22ο Συνέδριο τα γεγονότα είναι γνωστά. Η φάρσα όμως της περιόδου είναι αυτά που συμβαίνουν τώρα. Για την τραγωδία περιμένουμε...

Από τις παραπάνω αλληλουχίες νομίζω ότι όποιος θέλει να σκεφτεί μπορεί να βγάλει ορισμένα συμπεράσματα για το τι γίνεται τώρα και γι' αυτά που μπορούν να γίνουν αργότερα.

Σ: Πώς εξηγείτε τη διαφοροποίηση των μελών της ΠΑΣΚΕ στη διοίκηση της ΓΣΕΕ;

Γ.Κ.: Εδώ μπορούμε να μιλήσουμε για κρίση όπως την προσδιόρισα στην αρχή. Η κρίση λοιπόν αυτή που κανείς δεν την περίμενε ενώ όλοι έπρεπε να την περιμένουν -όλοι την περίμεναν σαν αποτέλεσμα της λήξης της συνεργασίας κορυφής ανάμεσα στην ΠΑΣΚΕ και την ΕΣΑΚ-Σ- δεν μπορούσε να προβλεφθεί από τις συμβατικές αναλύσεις που αναλύουν τα πάντα σύμφωνα με την αρχή «των άνωθεν εντολών». Είναι αδιανόητο γι' αυτούς που βλέπουν έτσι τις κοινωνικές εξελίξεις να υποπτευθούν ότι τ' άτομα και αυτονομία έχουν και δέχονται άτυπες κι άλλες πιέσεις από τον περίγυρό τους. Για να εξηγήσουμε λοιπόν το πώς έγινε αυτή η ρήξη πρέπει να γυρίσουμε προς τα πίσω και να παρατηρήσουμε τη συνδικαλιστική πρακτική της ΠΑΣΚΕ και σε σχέση με τις κυβερνητικές εξαγγελίες κ.λ.π. και σε σχέση με την πραγματικότητα. Γι' αυτό ας κάνουμε έναν κριτικό απολογισμό όλων αυτών των σχέσεων, στοιχείων κ.λ.π.

Οι πρώτες ανακολουθίες σημειώθηκαν όταν πολλοί συνδικαλιστές, μεταξύ των οποίων και το σύνολο των διαγραμμαμένων από το ΠΑΣΟΚ συμβούλων της ΓΣΕΕ, άρχισε να εκλαϊκεύει -καλόπιστα πιστεύω- και να χρησιμοποιεί σαν όπλα πυρηνικής καταστροφικότητας συνθήματα όπως: οικονομιστής, συντεχνιακά προνόμια, υψηλόμισθοι κ.λ.π. Αποδεχόμενοι αυτά τα

συνθήματα και χωρίς να ερευνήσουν την προέλευσή τους παγιδεύθηκαν κι αποπροσανατόλισαν το συνδικαλιστικό κίνημα.

Σ: Τι εννοείτε με το παγιδεύθηκαν κι αποπροσανατόλισαν το συνδικαλιστικό κίνημα;

Γ.Κ.: Τα συνθήματα αυτά που τα εισηγήθηκαν οι μικρομεσαίοι διανοούμενοι του ΠΑΣΟΚ είναι ο λόγος των νεο-φιλελεύθερων κι ο λόγος αυτός, όπως κάθε άλλος λόγος, υποβάλλει έναν ορισμένο τρόπο δράσης κι επιβάλλει κυρώσεις στους διαφωνούντες. Ως προς τη δράση είναι γνωστό το τι συνέβη το 1982, 1983 (άρθρο 4), συλλογικές συμβάσεις του 1984 κ.λ.π. Αυτή ήταν η παγίδευση. Ως προς τις κυρώσεις, όλοι οι αντιφρονούντες χαρακτηρίζονται σαν υπονομευτές της «Αλλαγής» -της νέας αυτής φιλελεύθερης αλλαγής- δογματικοί, ύποπτοι κ.λ.π. Για ό,τι αφορά τον αποπροσανατολισμό θα χρειάζοταν μακρά κι ιδιαίτερη συζήτηση. Θ' αρκεστώ σε μερικές σύντομες αναλυτικές νύξεις. Ας ξεκινήσουμε από την κατηγορία του οικονομισμού. Ο οικονομισμός γεννήθηκε μέσα στα κόμματα της Β' Διεθνούς και μετά το θάνατο του Λένιν και τον παραμερισμό του Τρότσκι, στη Σοβιετική Ένωση. Ο οικονομισμός υποστηρίζει -δηλαδή τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα- ότι ο ρόλος της εργατικής τάξης δεν μπορεί παρά να είναι η αέναη πάλη για την καλύτερευση της οικονομικής της κατάστασης. Σ' αντίθεση, τα επαναστατικά κόμματα υποστήριζαν ότι ο ρόλος της ήταν κύρια πολιτικός. Δηλαδή η ανατροπή της αστικής τάξης. Όταν λοιπόν κατηγορεί κάποιος κάποιον για οικονομισμό εννοεί -εδώ ο μικρομεσαίος διανοούμενος- ότι ο άλλος -η Εργατική Τάξη- δεν βλέπει πέρα από τη μύτη της (π.χ. την «επανάσταση» των κοινωνικοποιήσεων). Συμπληρωματικά, όποιος διεκδικεί οικονομικά αιτήματα είναι ένας ρεφορμιστής που δεν αποδέχεται την επαναστατικότητα των θεσμικών αιτημάτων (πάλι οι κοινωνικοποιήσεις και σε περίπτωση ανάγκης η κολοθωμένη ΑΤΑ ή η πρωτοπόρα ρύθμιση της απεργίας από το άρθρο 4). Επακόλουθο της οικονομιστικής αντίληψης είναι και ο συντεχνιασμός -πάντα κατά τους μικρομεσαίους διανοούμενους του ΠΑΣΟΚ. Εδώ ο κίνδυνος της συντεχνιακής αντίληψης και πρακτικής προκύπτει από παρθενογέννηση. Δεν υπάρχουν δομές που τη γεννούν και τη συντηρούν. Για ν' απαλλαγεί απ' αυτόν οφείλει, η εργατική τάξη, να υπερασπιστεί την οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ η οποία στρέφεται εναντίον της -πώς αλλιώς θα την απαλλάξει από τον οικονομισμό της- και τις φαντασματικές θεσμικές αλλαγές που επαγγέλλεται το ΠΑΣΟΚ και που δεν γίνονται όχι γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν τις νομοθετεί αλλά γιατί η εργατική τάξη δεν τις καταλαβαίνει. Δηλαδή οι αλλαγές είναι εδώ αλλά οι εργαζόμενοι τις απολακτίζουν. Όλ' αυτά μπορεί να σας φαίνονται φαιδρά αλλά είναι ακριβώς η λογική ανάλυση όλης αυτής της συνθηματολογίας. Αν υπήρχε κόκκος μισού στους αναλυτές και τους στρατηγικούς εγκέφαλους του ΠΑΣΟΚ θα ήξεραν, αυτό που ξέρει ο καθένας, ότι δηλαδή οι οικονομικές διεκδικήσεις, οι θεσμικές αλλαγές κ.λ.π. δεν είναι ξεκάρφατες διαδικασίες αλλά διαλεκτικά συνδεδεμένες κι απαραίτητες, κι ότι το ξεπέρασμά τους, με τη δημιουργία της πολιτικής συνείδησης, γίνεται με παρεμβάσεις άλλου είδους κι όχι με το άρθρο 4 ή τη διάσπαση της ΓΣΕΕ.

Επιβάλλοντας αυτούς τους τεχνητούς διαχωρισμούς και τα γνωστά διλήμματα οι εργαζόμενοι αποπροσανατολίστηκαν κι όχι μόνο δε βοήθησαν το κομμάτι εκείνο του ΠΑΣΟΚ που ειλικρινά πίστευε και πιστεύει σε μίαν επερχόμενη αλλαγή αλλά έχασαν τουλάχιστον και 10% από το εισόδημά τους το 1984!

Όλα αυτά τα κατάλαβαν οι διαγραμμαμένοι οι οποίοι εκπροσωπούν τη συντριπτική πλειοψηφία των λίγων υπαρκτών συνδικαλιστικών οργανώσεων που υπάρχουν σήμερα στη χώρα μας και γι' αυτό αντέδρασαν.

Σ.: Πιστεύετε ότι η αντίδραση αυτή είναι αποτέλεσμα μιας νέας πολιτικής ανάλυσης ή οφείλεται σ' άλλους λόγους;

Γ.Κ.: Πιστεύω απόλυτα ότι η απόφαση υπαγορεύτηκε από μια νέα πολιτική ανάλυση της κατάστασης. Σ' αυτό βοήθησε και η ύπαρξη μιας υπολογίσιμης δεξιάς δύναμης στους χώρους που αγωνίζονται. Υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες αλλά δεν έχουμε καιρό να τους αναφέρουμε. Αλλά ας αναφέρουμε κι έναν ψυχολογικό. Οι άνθρωποι –που υποστήριζαν μέχρι τώρα, με παραλλαγές όλες τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ– ξεσηκώθηκαν για ν' αποφύγουν και τη σχιζοφρένια.

Σ.: Έχουν πολιτική κάλυψη από δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ;

Γ.Κ.: Δεν ξέρω. Αναπόφευκτα όμως θα πρέπει να υπάρξει κάποιο σχήμα υποδοχής τους γιατί αυτή τη στιγμή εκπροσωπούν ένα σημαντικό κομμάτι, το μόνο άλλωστε συνειδητά οργανωμένο, της εργατικής τά-

ξης. Κι εδώ υπάρχει ένας κίνδυνος. Αν δηλαδή το ΠΑΣΟΚ δεν αναλογιστεί τις τωρινές του ευθύνες και θελήσει να προχωρήσει θ' αναγκαστεί, από την ίδια του τη λογική, να «ξηλώσει» αυτούς τους συνδικαλιστές από τις οργανώσεις τους πράγμα που δεν το τόλμησε καμιά από τις μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις.

Σ.: Πιστεύετε ότι υπάρχει έξοδος από τη σημερινή κρίση;

Γ.Κ.: Ναι. Θα πρέπει όμως η μειοψηφία να πειθαρχήσει στην πλειοψηφία. Θα πρέπει να πάσουν οι ύβρεις και οι επιθετικοί προσδιορισμοί. Θα πρέπει η ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος να σκεφτεί σοβαρά πάνω στο ζήτημα των σχέσεων κόμματος και συνδικάτου –να μια θεσμική αλλαγή που είναι επαναστατική, όπως κι αυτή της οικονομικής του αυτοδυναμίας–. Θα πρέπει η παρούσα κυβέρνηση να μάθει ότι ο διάλογος με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι μια θεσμική αλλαγή κι όχι οικονομίστικο αίτημα. Κι ακόμα θα πρέπει οι αντιπολιτευτικές παρατάξεις να καταλάβουν ότι η σημερινή κρίση δεν μπορεί να είναι ευκαιρία μιας περιστασιακής αύξησης των διοικητικών της θέσεων αλλ' απαρχή μιας άλλης συνεργασίας. Επιπλέον θα πρέπει να καταλάβει το ΠΑΣΟΚ ότι έχει αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση. Κανένας δεν πιστεύει πια, χωρίς το ευεργέτημα της απογραφής, αυτά που του σερβίρονται καθημερινά.

Σ.: Μ' όλα αυτά τα θα...

Γ.Κ.: Αυτά είναι λίγα, ελάχιστα. Κι όμως πιστεύω ότι πάντα υπάρχει κάτι άλλο στο μέτρο κι όταν θέλουμε μπορούμε να το δημιουργήσουμε, παίρνοντας θέβαια υπόψη μας και τις αντικειμενικές δυσκολίες που υπάρχουν.

Σ.: Κι αν αυτό το «κάτι» δεν γίνει;

Γ.Κ.: Εδώ η απάντηση είναι εύκολη γιατί οι δυνατότητες είναι εκ των προτέρων γνωστές και περιορισμένες. Οι κυβερνητικές παρεμβάσεις θα είναι συνεχείς, λυσσαλέες και σ' όλα τα επίπεδα. Η μαγική λέξη ετερόκλητες συμμαχίες που με τόση ευκολία χρησιμοποιείται –όχι μόνο η λέξη– δεν αποκλείεται να ξαναφέρει στο προσκήνιο και μάλιστα σα διαιτητές αλησμόνητους εργατομάχους. Και τότε θα ξαναμπεί το ερώτημα: η ιστορία μπορεί να γυρίσει προς τα πίσω;

Σ.: Ποιες είναι οι νομικές λύσεις που μπορούν να προκριθούν για την έξοδο από την «κρίση»;

Γ.Κ.: Από τις ιστορικές αναφορές που έγιναν φαίνεται καθαρά ότι επικρατεί η άποψη ότι αρμόδια για τη λύση των εσωτερικών συνδικαλιστικών ζητημάτων είναι τα δικαστήρια κι όχι το ίδιο το κίνημα. Όλες οι κυβερνήσεις –οι οποίες επεμβαίνουν ανερυθρίαστα– πιστεύουν ότι η δικαστική απόφαση που νομιμοποιεί κυβερνητικές επιλογές νομιμοποιεί και τη διαδικαστικά επιλεγμένη διοίκηση στη συνείδηση των εργαζομένων. Η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος και της συνδικαλιστικής παράταξης του ΠΑΣΟΚ είναι η πιο πειστική αρνητική απάντηση στις προτεινόμενες κι επιβαλλόμενες ψευδο-ουδέτερες λύσεις.

Σ.: Φαίνεστε σαν ν' αμφισβητείτε την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Γ.Κ.: Σα νομικός πιστεύω στην αφηρημένη αυτή αρχή. Σαν ερευνητής παρατηρώ π.χ. ότι όποτε έγινε προσφυγή κατά του κύρους ενός Συνεδρίου της ΓΣΕΕ η ηγεσία της ΓΣΕΕ που απολάμβανε την εμπιστοσύνη της κυβέρνησης παρέμεινε στη θέση της. Νομίζω

λοιπόν ότι οι αμφιβολίες μου είναι εύλογες. Πιστεύω άλλωστε ότι τώρα είναι μια από τις καλύτερες ευκαιρίες όχι ίσως για να κρίνουμε αλλά για να σκεφτούμε πάνω στην ίδια την αρχή. Γιατί νομίζω ότι μόνο με σκέψη κι άλλες γνωστικές διαδικασίες μπορούμε να υποστηρίξουμε εικονοκλαστικές απόψεις. Δεν μπορούμε να συλλάβουμε απ' αυτοφώρω τη μη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης!

Σ.: Ποια είναι αυτή η ευκαιρία που υπονοείτε;

Γ.Κ.: Δεν έχω μπροστά μου το καταστατικό της ΓΣΕΕ αλλά ξέρω ότι προβλέπει και την εκλογή αναπληρωματικών μελών. Η παραίτηση της μειοψηφίας λογικά, δεν μπορεί να δημιουργήσει ζήτημα διορισμού προσωρινής διοίκησης εφόσον θέσεις της θα καταλάβουν οι αναπληρωματικοί. Επειδή όμως τα πράγματα είναι μάλλον μελετημένα όλοι οι αναπληρωματικοί ή ένα μέρος από αυτούς θα παραιτηθούν. Μολονότι δεν υπάρχει ζήτημα απαρτίας και για λόγους τυπολατρικούς που είναι απαραίτητοι –τουλάχιστο για την ελληνική πραγματικότητα– μπορεί να προκληθεί διορισμός προσωρινής διοίκησης. Γεννιέται όμως ζήτημα αν το δικαστήριο μπορεί να διορίσει νέα και εξ υπαρχής προσωρινή διοίκηση ή αν μπορεί να διορίσει τα εναπομείναντα μέλη ως τμήμα της συμπληρωμένης –από το δικαστήριο– προσωρινής διοίκησης η οποία θα έχει ως έργο της τη διενέργεια εκλογών για τη συμπλήρωση των κενών που δημιουργήθηκαν από τις παραιτήσεις –υπονοείται ότι τα εναπομείναντα μέλη αποκαθίστανται αυτοδίκαια στη θέση τους μετά τις εκλογές. Μολονότι υπάρχουν αποφάσεις που δέχονται την πρώτη άποψη τίποτα δεν εμποδίζει το δικαστή να δεχτεί τη δεύτερη. Αντίθετα, το δικαστήριο οφείλει να δεχτεί τη δεύτερη αυτή άποψη γιατί οι παραιτήσεις έχουν σα συγκεκριμένο και διαυγή σκοπό όχι τη λύση μιας διαφωνίας αλλά το «ξηλώμα» της πλειοψηφίας της διοίκησης καθ' εαυτής. Το δικαστήριο δεν έχει ν' αντιμετωπίσει κανενός είδους κρίση που εκδηλώθηκε στη λειτουργία του νομικού προσώπου αλλά ευθεία παρέμβαση της κυβέρνησης που αποσκοπεί στην αποσταθεροποίηση της ηγεσίας του συνδικαλιστικού κινήματος όπως αυτή διαμορφώθηκε στο 22ο Συνέδριο. Γι' αυτό υποχρεώνεται από το νόμο –κύρια από την υπ' αριθ. 87 Δ.Σ.– αλλά κι από τη συνείδησή του ν' αποτρέψει τ' απειλούμενο πραξικόπημα ενεργώντας με τον τρόπο που υποδεικνύουμε. Αν ενεργήσει διαφορετικά τότε η δήθεν αναλογική εκπροσώπηση των παρατάξεων –που το δίκαιο τις αγνοεί αλλά που η Κυβέρνηση ευνοεί, τουλάχιστον τη μία– θα υποκαταστήσει τη συνδικαλιστική –εκπροσωπευτική– πραγματικότητα με την κυβερνητική κυνικότητα.

Το 1962 ο Γ. Παπανδρέου διαβεβαίωνε τους προοδευτικούς συνδικαλιστές για τη θετική στάση που θα έδειχνε, απέναντί τους, η ΕΚ όταν θα ερχόταν στην εξουσία. Διακήρυξε μάλιστα, ότι επί κυβερνήσεως της ΕΚ «Είς το ιερόν του Ναού θα είναι η ηγεσία των εργατών, είς το εκκλησίασμα όλοι οι εργάτες ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων. Ο κ. Μακρής δεν θα γίνει δεκτός ούτε εις το εκκλησίασμα».

Η συνέχεια είναι γνωστή.

Ο Γ. Φ. Κουκουλες διδάσκει Εργατικό Δίκαιο και Κοινωνική Πολιτική στο Πανεπιστήμιο αριθ. 1 στο Παρίσι. Έχει δημοσιεύσει δυο βιβλία για το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα (Για μια Ιστορία του Ελληνικού Συνδικαλιστικού Κινήματος, Αθήνα: Οδυσσεάς, 1983. Ελληνικά συνδικάτα: Οικονομική Αυτοδυναμία και Εξάρτηση (1983-1984), Αθήνα: Οδυσσεάς, 1984). Σύντομα πρόκειται να εκδοθούν δυο άλλες μελέτες του αφιερωμένες κι αυτές στην ιστορία του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος (περίοδοι 1944-1948 και 1963-1967).

Μετά μας πρόκυψε...

Παλιά, γιατί πώς να το κάνουμε δηλαδή, η αλήθεια πρέπει να λέγεται, τα πράγματα ήταν αλλιώς. Κάθε τόσο που σφίγγανε έδβαινε η κυβέρνηση και έπαιρνε μέτρα, γιατί αυτήν «ετίμησε ο ελληνικός λαός με την ψήφο του». Η αντιπολίτευση διαμαρτυρότανε βέβαια, γίνονταν μάλιστα και απεργίες που πολλά προμηνούσανε, ώσπου οι θερμές ημέρες παγώνανε κάπως, τα καινούργια μέτρα γίνονταν παρελθόν και εμείς, τι άλλο να κάνεις, περιμέναμε. Τα επόμενα μέτρα βεβαίως...

Μετά όμως, μας πρόκυψε το ΠΑΣΟΚ κι ο Αντρέας και αυτά κοπήκανε. Στις μέρες μας η κυβέρνηση παίρνει μέτρα γιατί σ' αυτήν «έλαχε ο κλήρος», η αντιπολίτευση διαμαρτίζεται, γίνονται μάλιστα και απεργίες που πολλά προμηνούνε. Τα μέτρα βέβαια παραμένουν κατά βάση τα ίδια. Όπως και το θέμα.

Πόσα δηλαδή από αυτά τα μηνύματα δεν θα παραμείνουν στα αζήτητα. Αλλά όλα αυτά είναι λεπτομέρειες που σε καμιά περίπτωση δεν απασχολούν την ιστορία. Στο κάτω κάτω άλλο είναι να παίρνει ένα μέτρο ο Καραμανλής και άλλο ο Αντρέας. Υπάρχει διαφορά. Δεν το αντιλαμβάνεστε;

Είναι εκείνο το κάτι στο στυλ που αλλάζει. Άλλο πράγμα είναι να υπερασπίζεται τα μέτρα ο Στεφανόπουλος με εκείνο το ύφος επαρχιώτη δικηγόρου σε πταισματοδικείο την ώρα που εξηγεί γιατί ο πελάτης του λόγω ανωτέρας βίας παρεβίασε το ερυθρόν φως του σηματοδότη και άλλο να τα παίρνει κούρσα ο Κοντσόγιωργας με τη χαρακτηριστική καφενοδία ρητορεία του, κάτι σαν δημόσιος υπάλληλος που τα ξέρει όλα Κυριακή πρωί στην πλατεία.

Τώρα ακόμη και οι διαψεύσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου άλλη σημασία έχουν αποκτήσει. Γιατί δεν είναι το ίδιο να προκαλεί μειδιάματα ο Τσαλδάρης φερειπείν και το ίδιο να κάνει χάζι ο κόσμος με τον Λαλιώτη, κοτζάμ γενιά του Πολυτεχνείου ενσαρκώνει ο άνθρωπος. Το να γελάς μαζί του είναι σαν να διασκεδάσεις με τον κ. Κανελλόπουλο την ώρα που μιλά για την αντίσταση.

Εγώ βέβαια δεν είχα την παραμικρή αμφιβολία ότι με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ τα πάντα θα προκύψουν αλλιώς. Οφείλω όμως να ομολογήσω ότι η πραγματικότητα ξεπέρασε κατά πολύ τις προσδοκίες μου. Με τη ΓΣΕΕ ας πούμε είχα πρόδλημα. Δεν είναι εύκολο να θρεις τους κατάλληλους ανθρώπους και να κάνεις τις απαραίτητες κινήσεις ώστε η ιστορία τώσων και τώσων χρόνων εργατοπατερισμού στον τόπο μας να γνωρίσει πραγματικά καλύτερες μέρες...

Αλλά ακόμη κι εδώ, το ΠΑΣΟΚ, ή μάλλον ποιο ΠΑΣΟΚ, γιατί να χονδρόμαστε μια ζωή πίσω από το δάκτυλό μας, ο Αντρέας τα κατάφερε. Ο Ραντόπουλος δεν είναι βέβαια και καμιά προσωπικότητα αλλά προσπαθεί πάντως το κατά δύναμη. Αν τον αφήσουμε μάλιστα, με την πείρα που σιγά-σιγά αποκτάει, μπορεί αν δεν γίνει Μακρής να γίνει τουλάχιστον Καραχίτσος. Κάπως έτσι κι εγώ βεβαιώνομαι. Παλιά δεν είχαμε σοσιαλισμό. Μετά μας πρόκυψε...

Κ.Σ. Σδέικος

* ΤΩΡΑ ΠΡΕΠΕΙ

Λοιπόν ναι...
Ας αποκωδικοποιηθούμε.
Ας χυθούμε, ας ξεδουλούμε.
Είναι καιρός να λαθύνουμε
κι ας συνθλιθούμε.
Χωρίς δισταγμούς, αναστολές κι εκλογι-
κεύσεις.
κι αν δεν είναι για μένα
τούτα τα μονοπάτια,
ίσως δεν είναι αργά για τους άλλους.
Ίσως πάλι ούτε και για μένα.
Η φωνή γιγαντώνεται
πηγαία, στιβαρή, αχαλίνωτη
καλώντας με.
Τώρα πρέπει!...

Β.Τ.

(Αφιερώνεται σε μια λανθάνουσα συνεί-
δηση τη δικιά μου...)

* ΤΟ ΧΑΠΑΚΙ

Αναρωτιέμαι καμιά φορά
μήπως τελικά δεν ήμουν για σένα
παρά ένα χαπάκι
για μια απ' τις αυπνίες
που έχεις τότε-πότε.
Πήρες το χαπάκι και κοιμήθηκες και
πάλι...
Όταν ξυπνήσεις κι έχεις νέες αυπνίες
θ' αναζητήσεις ένα νέο χαπάκι.
Εγώ έχω ήδη χρησιμοποιηθεί
κι αναπαύομαι εντός σου... εν διαλύσει.
Δυστυχώς ήμουν χαπάκι μιας χρήσης
κι εσύ ήθελες χαπάκι διαρκείας...
(Αναρωτήθηκες ποτέ μήπως ήσουν κι
εσύ χαπάκι.)

Το χαπάκι σου...
με vitamin «B»

Υ.Γ. Περιττό να σου πω, ότι λίγο έλειψε
να με πνίξεις με τόσο νερό που ήπιες για
να με καταπιείς...

* ΧΕΙ- ΜΩΝΙΑΣΜΑΤΑ

Τώρα που το καλοκαιράκι πέρασε και
δεν μπορώ να ψαχουλεύω άλλο γι' αχι-
θάδες κι όμορφες πέτρες κάτω από την
καυτή άμμο, αισθάνομαι περισσότερο τη
μοναξιά μου, γι' αυτό, λέω να κουκου-
λωθώ με μια κουβέρτα και να περιμένω
γράμμα σου.

Κώστας Κ.

Τ. Καρατάσου 19
117.42 Αθήνα

* ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ

Σκοτεινές στοές περιμένουν
ν' ανακαλυφθούν,
το ίδιο και κάποια νησάκια.
Όξινα ρυάκια
διαβρώνουν τη μνήμη μου
μα η βάση του μυαλού μου
αντιδρά,
κάνοντάς τα θάλασσα...

Υ.Γ. Coperti, tra vent'anni telefona mi.
Spero che io non sia morto o tu sposata.

* ΧΑΡΙΖΩ!

Παρά τα δρακόντεια μέτρα που είχα λά-
βει
η σκύλα μου υπέκυψε και φέτος παρά-
φορα
και απερίσκεπτα στα αρχέγονα ένστιχτα
της
σεξουαλικότητας αραδιάζοντας 5-6 κου-
ταβάκια.
Τα χαρίζω ένα προς ένα γιατί πέσανε
πολλά
και ο παλιός χωριάτικος τρόπος με το
καζανάκι
και τη λεκάνη δεν ταιριάζει καθόλου
στη συνείδησή μου.

Κώστας
(9220898)

* ΣΤΟ ΨΥΓΕΙΟ ΣΟΥ

Θα με συναντήσεις στο ψυγείο σου την
προτελευταία
Πέμπτη της χρονιάς. Χωρίς δικαιολο-
γίες.
Μην φοβηθείς. Φρόντισε μόνο τη θερ-
μανση.
Εξάλλου έχουν δικίο παιχνίδι χωρίς
χαρτιά
δεν μπορεί να γίνει.

«Παγκόσμιος ημέρα ονειροποίησης»

* ΜΟΝΟΛΕΚΤΙΚΟ

Προς γουρουνό:
Χε!

Calcei Pennati

* ΑΓΚΑΘΙ

Έπιασε ένα μικρό αγκάθι, το χούφτωσε
στα χέρια του και αφού άνοιξε τα στήθια
του στον ουρανό, με το πρώτο δάκρυ είδε
να πέφτουν σταγόνες αίματος εκεί που
πατούσε...
Δίπλα του μια εκκλησία με ένα σταυρό,
τρεις εικόνες, δίχως Αγία Τράπεζα. Τότε
το μάτι του πηγε στην καμπάνα που
σκοτειρισμένη θασιόταν από μια τριχιά.
(από το διήγημα Θάλαμος - αγκάθι)
Σπύρος Ρώσικας
Θεοφράστου 16 Περιστέρι
ή Κούτουρλα - Μετόχι
Εύβοια

* ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΕΡΧΕΤΑΙ

Μπορεί να θρискόμαστε στο Νοέμβρη,
όμως εδώ στα Γιάννενα θρέχει τόσο πο-
λύ, που σε κάνει να σκέφτεσαι το καλο-
καιρί. Και δεν είναι μακριά ε; Όσοι
λοιπόν και όσες θάβελαν οι φετινές δια-
κοπές τους να είναι διαφορετικές, μακριά
από τα καθιερωμένα και διομηχανο-
ποιημένα, με τη μορφή ενός εναλλακτι-
κού κάμπινγκ σε μια πανέμορφη παραλία
του Αη Γιάννη Πηλίου, ας μου γράψουν:
Αγητράκης Πασχάλης
Α. Δωδώνης 127
45221 Ιωάννινα

* ΕΠΕΙΓΟΝ

Για τους Αιθεροθάμους της Σ.Τ.Ε.Τ.
Τι θα γίνει ρε παιδιά, πόσο θα κρατήσει
αυτή η κατάληψη της σκάλας. Θέλω να
κατέβω!

Ένας περαστικός

* ΚΑΝΕ ΠΑΡΤΙ

Θόδωρε, κάνε κανένα πάρτι παιδί μου
γιατί το πιθανότερο του χρόνου να επιτα-
χυνθεί η κοινωνικοποίησή μας, και να
γράψουμε παραπονιάρικα γράμματα στο
Σχολιαστή, απ' τις μονάδες μας. Ότι
προλάβουμε φέτος. Ειδοποίησε με όπως
μπορείς.

Ο Γιώργος απ' την ΚΙΝΑ

Υ.Γ.: Είμαι μονάχος, και δεν σας θρί-
σκω (όπως τότε στη Β. Εύβοια στη πα-
ραλία του Αη Βασίλη. Θυμάσαι ακόμα
το Σαρακήνικο.)

* ΓΙΑ ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ ΤΗΣ ΙΖΟΛΔΗΣ

Θα τον «καταφέρεις» αρκεί να σκέφτε-
σαι ότι:
οι τέσσερις εποχές του χρόνου
είναι τρεις, απ' αυτές δύο,
μία: το καλοκαίρι.

Δημήτρης
Από Αθήνα
τηλ. 6724461

Η ΒΡΟΧΗ

Η βροχή πέφτει αδιάκοπα έξω, ξεπλένοντας τη βρωμιά που υπάρχει κάτω απ' τα παραθυρόφυλλά μου. Η βροχή πέφτει συνεχώς εκεί έξω και απ' ό,τι διακρίνω απ' τις γρίλλες κανείς δεν κυκλοφορεί στους κουρασμένους δρόμους. Η βροχή δεν σταματά. Φαντάσου πόση βρωμιά υπάρχει εκεί έξω, όπου δύο μέρες τώρα, δεν καθαρίζει.

Ενώχ

* Η ΦΡΑΣΙΑ

στον Πανάγο Σαχτούρη
Σαν τον άνεμο που διασκεδάει σφυρίζοντας, καθώς περνάει απ' τα άδεια κλαριά του δάσους, προσπαθώ να σφυρίξω στο δικό μου σκοπό, το δικό σου τραγούδι. Μόνο που εγώ δεν είμαι άνεμος. Κι όταν περνά απ' τα γυμνά κλαριά της ψυχής σου καρφώνομαι πάνω τους χωρίς διασκέδαση.

Απελλιού

Υ.Γ.: Ρε Πανάγο δεν είσαι εντάξει. Ακόμα περιμένω κάποιες εξηγήσεις. Ίσως φταίει η παιδική μου ευαισθησία. Ίσως κι όχι. Άσε για λίγο τα γραφεία, τη φράζια σου και το Ρήγα και πάρε με ένα τηλέφωνο την Κυριακή.

* 130 ΜΕΡΕΣ

«Τα ταξίδια είναι υπέροχα αλλά η μοναξιά τα ΣΚΟΤΩΝΕΙ. Λοιπόν μικρή Maren μας μένουν λιγότερο από 130 μέρες. Take the Opportunity Now Tomorrow will be late...

Νίκος Γιαννακόπουλος

* ΣΤΙΓΜΑ

Στην άκρη του χεριού βρίσκεται η ζωή. Και να! το δαχτυλίδι, κι η πέτρα αλλάζουν χρώματα κι ακολουθεί το αμαυρώμενο άστρο του γαλαξία της θύμησης. Φως φθονερό, ρομαντικό, και μαύρο ριγμένο στο μούχρωμα, της λήθης, του αιώνιου μουσικιστικού βλέμματος. Κοντυλοφόρος, σπασμένη η χροιά. Ξεθωριασμένα χρώματα της ζήσης. Ρίξτε τα πέπλα της ασυναίρετης, χαλκίνης, λησμονιάς στο βάθος του ωκεάνιου ονείρου, με τα κοράλλια, και τα μαργαριταρένια κομματάκια άμμου. Φωτισμένα, στενά, αδιάβαστα, κεχριμπαρένια, δρομάκια. Αγάπη σαν την πορφύρα, σαν ένα κόκκινο μεγάλο παπιγιόν, που λερώθηκε από τη λάσπη μιας περαστικής άμαξας!...

Μήικα

Υ.Γ.: Στον Αντώνη Μυλωνάκη με φιλία, μια άγνωστή του, μα γνωστή μιας κοπέλας που βρίσκεται στο δεύτερο έτος της ακαδημίας, Ρόδου. -Και στον «παλιόσκορπιό»: Εξαργύρωσε την αγάπη σου και πλήρωσε στο ταμείο της ζωής!

* ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Αν είσαι 20-24 χρόνων, αν σου τη δίνει κατακούτελα η κατεστημένη ιδεολογία και κάνεις σκέψεις αναρχικές, αν παίζεις κάποιο όργανο (μουσικό) και θέλεις να φτιάξουμε ένα group και τελικά, αν είσαι φοιτητής - τρία της Ιατρικής ή Οδοντιατρικής στην Αθήνα - για να έχουμε και τα ίδια ενδιαφέροντα, όχι τίποτ' άλλο - τηλεφώνησέ μου.

Απογεύματα μετά τις 6.00. Ζητάω πολλά, Ράνια
Τηλ. 8329647

ΜΑΡΙΑ

Στο ξανθό ΜΑΡΑΚΙ που το καλοκαίρι στη ΛΑΡΙΣΑ έκαψε δυο καρδιές!! Αχ!! στην Αίγλη το βράδυ

* ΒΙΒΛΙΑ

ΚΑΙ ΣΙΝΕΜΑ

Ο χειμώνας που τ' αρνάνια παγώνει, παγώνει και τη δική μου σκέψη και δεν μπορώ να βρω κάποιο πρωτότυπο μήνυμα. Θάθελα να επικοινωνήσω με κοπέλες που πάνε μόνες στο σινεμά ή στα βιβλιοπωλεία. Γιατί η μοναξιά γίνεται λιγότερο σκληρή όταν τη μοιράζεσαι. Βέβαια, δεν υπόσχομαι πως καταργώ τη μοναξιά. Πάντως η Άνοιξη αργεί...

Α.Α.

Τ.Θ.80765

18510

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

* ΕΡΜΙΟΝΙΔΑ

Το μεγαλύτερο κατόρθωμά να δείξεις τ' αρχίδια σου στους άλλους. Το να καταφέρεις να παίξεις μαλακία. Θέμα συζητήσεως ποιος πήρε μάτι ποιον ή ποια ομάδα θα ξεσκίσει μια άλλη την επόμενη Κυριακή. Δεν ατα θαρεθήκατε αυτά ρε μαλάκες; κι αν τα θαρεθήκατε γιατί κρυβόσαστε; Κόψτε τις μαλακίες τώρα και κάντε μου σινιάλο γιατί πνίγομαι.

Υ.Γ.: Εγώ είμαι δεκαοχτώ χρόνων μένω κοντά στο Κρανίδι και είμαι μαθήτρια. Ζητώ ανθρώπους κάθε φύλου - όχι αρσενικά ζώα για γαμήσι - για παρέα. Δημήτρη, κάνε πως δεν κατάλαβες, θα τα πούμε αύριο. Ε!!! και κάτι που ξεχάσα οποιος ενδιαφέρεται ας μου στείλει μήνυμα μέσω του περιοδικού.

* ΣΑΣ ΠΕΘΥΜΗΣΑ

Σε δύο φοιτήτριες (Φιλοσοφικής και ΣΕ-ΛΕΤΕ Αθηνών)

Τι κάνετε βρε παιδιά; Σας πεθύμησα πολύ. Ο μουρίτσας απέναντι κάθεται με τις ώρες στο μπαλκόνι ε; Γιατί δεν κατεβαίνετε καμιά βόλτα στην Καλαμάτα; Μας ξεχάσατε; Δεν το πιστεύω. Το νομίζω όμως.

Σας αγαπώ

Μητσούλα...

Υ.Γ. Σίγουρα θα καταλάβατε ποιος το έγραψε.

* ΤΟ ΚΕΝΟ

Περισσότερο χρειαζόμαστε μια εικόνα απ' ένα μάτι έναν ήχο από ένα καλοσχηματισμένο αυτί ένα ζεστό σπέρμα από τη μήτρα το κενό από το πλήρες την υπερβολή από μια ευθεία γραμμή τα τέρατα του εφιάλτη από τον γλυκό ύπνο η ζωή προχωράει με δρασκειλιές καιρός να θγάλουμε λευκά φτερά για την σκεπή του ουρανού.

X

* ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

Για κάποιον που τα 'χει 401

Νίκο, εσύ μπορείς να θρίσκεσαι όπου θέλεις, αλλά οι κασέτες και το «De profundis» νομίζω ότι πρέπει να βρίσκονται εκεί απ' όπου τα πήρες. Σε παρακαλώ να μου τα στείλεις.

Ζωή

* NOVOROSSIIYSK

Πόσο μας έχει κουράσει τούτος ο καιρός πόσο μακριά μας στάθηκαν οι άνθρωποι πόσο λάτρεψα μωρό μου τα πρόστυχα

ΛΕΚΤΟΡΑΣ

Χρήστο Έχω δυο μήνες να μάθω νέα σου απ' τη Θεσσαλονίκη. Μου είπες να σε περιμένω κι αυτό κάνω. Πέντε χρόνια τώρα σπουδάζεις Νομικά και φέτος μου είπες πως θέλεις να γίνεις λέκτορας, λέει...

Ίσως θα 'πρεπε να σπουδάσω κι εγώ κι όχι να καθίσω στο χωριό, στα χωράφια. Αυτού στην πόλη χάλασες! Αλλά εγώ θα σε περιμένω να γυρίσεις, να παντρευτούμε.

Αλέκος

(Χαιρετίσματα στο Γιώργο και την Πέτρα)

μάτια σου πόσο άραγε θα περιμένω ακόμα εκείνη την ώρα όπου θα φανείς με τ' άσπρο πέπλο σου και θα μου πεις ΥΠΑΡΧΩ - χα, χα, χα - Μπάμπης Καλογερόπουλος Χρηστιάναούπολη ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
Υ.Γ.: Γυριστρούλα μου, δεν σου υπόσχομαι τίποτα μη σε νοιάζει για μένα μου κρατάει συντροφιά η Τζάνι Τσούπιν.

* ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ

ΚΟΡΙΤΣΙ

ΖΗΤΕΙΤΑΙ: Κορίτσι, από την επαρχία που μπορεί να ανεχτεί τα ιδανικά, ενός εναλλακτικού. Με την ελπίδα για φιλία, και για καλύτερες εμπνεύσεις.

Θα χαρώ να πάρω γράμματά σου,

Με αγάπη Τάσος

ΤΗΛ: 0551-20674

Αργυρόπουλος Αναστάσιος

Σουλίου 4

Αλεξανδρούπολη

* ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ:

«ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ '85»

Οι εκδόσεις Όμβρος στη συνέχεια της προσπάθειάς τους για την προώθηση νέων ελλήνων συγγραφέων αναγγέλλουν την εκδήλωση «Ελληνικό Κείμενο '85». Μέσα στον όρο κείμενο περιλαμβάνονται όλα τα είδη της γραφής με παράκληση τα κείμενα να είναι δακτυλογραφημένα να μην υπερβαίνουν τις 30 σελίδες και φυσικά να είναι ανέκδοτα. Η επιλογή των τριών καλύτερων κειμένων που θα εκδοθούν και σε βιβλίο από τις εκδόσεις Όμβρος θα γίνει με ανάγνωση, συζήτηση και τελικά ψηφοφορία από τους ίδιους τους συγγραφείς που θα συμμετέχουν. Μπορείτε να δηλώσετε συμμετοχή (μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου) και να πάρετε περισσότερες πληροφορίες στο Στέκι του Όμβρου (Σόλωνος 68 τηλ. 3638181, υπεύθυνος Μ. Κόκκινος) και στο Café Lautreamont (Ισαύρων 298 Εξάρχεια), υπεύθυνος Ε. Αυρήλιος) καθημερινά από τις 12.30 έως τις 8.00 μ.μ. Στόχος μας και αυτή τη φορά δεν είναι ο ανταγωνισμός αλλά η δημιουργία ενός φιλοτεχνικού και γενικότερα καλλιτεχνικού happening.

* ΣΚΟΥΛΗΚΙΑ

Η βροχή έξω αντηχεί τους χτύπους της καρδιάς μου. Μονότονα, βαρετά. Σιγά-σιγά πια τη λάσπη αυτού του κόσμου σας, όλους εσάς που σέρνεστε σαν σκουλήκια μέσα της. Δεν ζητώ αγάπη, ούτε καν κατανόηση. Δεν έχω χώρο για φιλικότητες. Φωνή απόγνωσης. Στο πικάπ Pink Floyd, Joplin, Gallagher...

Λόγια ατέλειωτα για αγάπη, ελευθερία, ζωή.

Με μαχαιρώνουν. Κάποιος θα σθίσει

ΤΙΠΟΤΑ

Θυμάμαι που χαράκωσε στο μπράτσο σου τη λέξη ΤΙΠΟΤΑ. Τα μεσημέρια του καλοκαιριού τηλεφωνούσες πάντα από τη μεγάλη πλατεία Βιαζόμου να έρθω στο σπίτι απέναντι από το θερινό σινεμά. Αποδράσεις της νύχτας σε στενούς επαρχιακούς δρόμους. Κινηματογραφική λέσχη και φουτουριστικές νουβέλλες. Νοσοκόμες με καφέ σκουφάκια κι επωμίδες. Για να ξεχωρίζουν. Κοιμάσαι ακόμα και σε περιμένω. Το άλλο έφυγε για πάντα. Ημεροδείκτες τεσσάρων χρόνων με την ξοφλημένη ιδιότητά μου. Μνήμες από πρόσωπα που ολοένα ταξιδεύουν. Χάνω τα χαρακτηριστικά τους και μαζί θυθίζομαι στην πλήξη. Μου είπαν ότι απολύθηκες και σε περιμένω πάντα. Είμαι ερωτευμένος μαζί σου όπως στη φωτογραφία πάνω από το πικ-απ. Το ξέρω πως δε θα το διαβάσεις αλλά να θυμάσαι. One more cup of coffee (διαβάζεται ως παλιά χρονιά στην Πάτρα κι αφιερώνεται σ' όλους).

Αποστόλης

πάλι το φως κι εγώ θα τρέμω ξανά στο φόβο μου, μέσα στα απέραντα μάτια της αγωνίας μου. Ξέχασα πως το γκρι δεν έχει αποχρώσεις και ζητώ να το ζωντανέψω. Ξέχασα πως η μοναξιά μου δεν χωρίζεται. Ξέχασα πως όλα γύρω μου είναι άβυσσος... Και γελάω...

Τ.Σ.

Πάτρα

* ΩΔΗ ΣΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ

Κύλησα πάνω σε μέταλλα και επιφάνειες κρύες χρησιμοποίησα υλικά από αιθέρα κι άχρωμες φωνές χτίζοντας όρια με φανταστικά λιθάρια της ακής που βάλλθηκαν σκέψεις πρωινές και επιπλάιες να καταστρέψουν αφήνοντας κενούς χώρους και έχασαν έτσι από καιρό και δε φαινόταν και αιτία του είχε εκφραση εύθραυστη σα τη μορφή του σκονοβάτη αυτού που δοκιμάζει νούμερο καινούργιο και παράτολμο, που όμοιο του δεν έχει προσπαθήσει φορά άλλη. κι ίσως να μην είναι αυτός που η επιτυχία θα προτιμήσει σήμερα μα αυτή η μεγαλειώδης ήττα ήταν που χρόνια ανυπόμονα επιθυμούσε.

M. Shanne

* ΣΤΟ ΠΟΡΝΕΙΟ

Μαράζωνε η ψυχή μου στο πορνείο καθώς απάνω στην πούτανα το σώμα μου βαρύ το είχα γείρει. Κι ύστερα η εκσπερμάτωση καθώς τα μάτια ορθάνοιχτα κοίταγα τον τοίχο απέναντί μου από μια κόκκινη λαμπίτσα, τόση δα, να είναι φωτισμένος. Μετά εκείνη έφευγε και γω μες το δωμάτιο μονάχος φόραγα τα ρούχα μου θαρρεστημένα τάχα ήταν έρωτας αυτό; Στο λεωφορείο μέσα, κατόπι πηγαίνοντας στο σπίτι, κοιτάγα στα μάτια τις γυναίκες, μα από πουθενά ούτε φιλή, ούτε χάδι.

Ρος Πάνθηρας

Αθήνα

* ΤΑ ΧΑΛΙΑ ΜΑΣ

Ευτυχάκι, ...τώρα που θα φύγω σ' άλλη γη σ' άλλα μέρη,

ΠΡΑΣΙΝΟ ΦΑΝΑΡΙ

Πελεκανάκι,
μοιράζομαι τη στενοχώρια σου,
την αγωνία σου και τη μοναξιά σου,
μα θ' ανάνει το πράσινο φανάρι και
για μας.

Σε πεθύμησα
Η αδελφούλα σου

μη χαθούμε... Ας θρискόμαστε πού και
πού

να γελάμε με τα χάλια μας!... φιλιό
Κατερίνα

Υ.Γ. και μη το βάξεις κάτω, κάποτε
εκτός από το όνομα θάχεις και τη χάρη!!

★ΤΟ ΜΩΡΟ

Για το Δημήτρη:
Αν ο λόγος είναι το χειρότερο μέσον
επικοινωνίας των ανθρώπων,
αν εκφυλίζει και υποθιβάσει το υπέρτατο
των συναισθημάτων,
τον αυθορμητισμό, την απλότητα μέσα
από την αμεσότητα...

Τότε
να ζούμε, να καταλαβαίνουμε
ΝΑ ΝΙΩΘΟΥΜΕ ΚΑΘΕ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ
ΖΩΗΣ ΜΑΣ
Ξενοδοχείον Νέα Ορεστιάς - Θεσσαλο-
νίκη.

Όλα τώρα έχουν τόσο πολύ αλλάξει,
γιατί τίποτα δεν μπορεί ν' αλλάξει το
χρόνο. Έτσι δεν είναι Δημήτρη;

Το μωρό
(που ποτέ δεν πρόκειται να μεγαλώσει)

★ΑΠΟ ΚΟΝΤΑ

Σκατ'όχιρε,
ΧΙΛΙΟΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΑΜΟΓΕΛΑ-
ΣΤΟΣ!

Θα τα πούμε σύντομα από κοντά...

(απίστευτο κι όμως αληθινό!)
σε χιλιοφιλώ
το λιοντάρι

Υ.Γ.: Τάσο σε σένα τα λέω!

★ΑΣΧΕΤΟ

Σάββατο θράδυ είν' επικίνδυνο να μένεις
μόνος σου,

η τρέλα παραμονεύει μες τις σκιές,
κλειδώνω

πόρτες, ανάβω φώτα, κλείνω παράθυρα,
όμως

αυτή πάλι ξεγλίστρησε μες το δωμάτιο,
είν' εδώ,

την ξεγελάω, σκαλίζω γράμματα, στρίβω
τσιγάρα.

σάπιες εικόνες, κοκτέιλ απίστευτα πικρά
με μια

γλυκά που κολλάει στα δάχτυλα, μάτια
από μάρμαρο

και το στομάχι ανάποδα, τρύπιες καρ-
διές, ανάπηρες,

η δικιά μου τόνσασε, κι απέξω άνθρω-
ποι, πολλοί,

ατέλειωτοι μ' ηλίθια βλέμματα κι ένας
που κλαίει

από θλίψη κι έκσταση, πού πήγα πάλι,
οι ώρες

κυλούν κανονικά, κάνοντας θόρυβο, θα
'ταν καλά

να ξερνάγα, κι σένα μαζί, όμως θυμάμαι
ήταν

όμορφα το πρωί, είχε κάτι κομμάτια ή-
λιου, μοιάζανε

γνήσια, είπα, θάναι αλλιώςτικο τούτο το
Σάββατο,

τώρα μου ξέφυγε, μου θγήκε μαύρο, θά-
γινε λάθος,

πάντα με θάμπωναν τα χρώματα, του ή-
λιου και

της θάλασσας, όλο τα ψάχνω, πού να
'χουν πάει,

Υπάρχουν άραγε;

★ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

ΙΧΘΥΣ

Ένας Ιχθύς ψάχνει εσένα που είσαι από
18-23 χρονών και που ίσως γράφεις στί-
χους και σ' αρέσει η κάθε είδους μου-

S.O.S.

Προς όλους τους μοναχικούς
κι απελπισμένους του κόσμου.
ΖΗΤΕΙΤΑΙ φίλος, ανεξαρτήτως
χρώματος και ηλικίας, που η λέξη
τρυφερότητα και φιλία, ίσως κάτι
να του θυμίζει

Ελίνα

Υ.Γ. Διαθέτουμε κι αποθέματα ελπίδας...

σική ή ίσως αγαπός τον καλό κινηματο-
γράφο.

Διανύω τα 26 χρόνια της ζωής μου και
σχεδιάζω διακοπές για το επόμενο καλο-
καίρι σε κάποιο νησί. Αφού αυτό το κα-
λοκαίρι το ξόδεγα μόνος ύστερα από έ-
ναν Σκορπιό που δεν έδειξε κατανόηση.
Αν νομίζεις ότι κάτι μπορεί να βρεις σ'
αυτό το μήνυμα γράψε.

Γιώργος Κουθέλης

Αιγείρα 25010

Ν. Αχαΐας

Τηλ. 0696-31743 (Μετά τις 10 μ.μ.)

★ΚΟΥΡΑΔΟ- ΜΑΓΚΙΕΣ

Το «κουκάκι» ήταν ιδέα της κοντορεθυ-
θούλας. Το κουκί και το ρεθύθι που λένε.
Εσύ είσαι το κουκί μιας σπαραξικάρδιας
αγάπης. Λίγη πειθαρχία δε βλάπτει κι
εγώ το 'χω παρακάνει με τα ντενεκάκια.
Αλλά και συ, κείνο το γαμημένο κερα-
σάκι, δε λες να μου το δώσεις! Φυσικά
πέφτω στην παγίδα του «όλα είναι σχε-
τικά», περιορίζομαι και τρώγομαι με τα
ρούχα μου. Είναι και κείνη η φλογίτσα,
εκείνος ο φασισμός που ξερνάει κάθε μη
ευφυής άνθρωπος, είναι η ιδιοτροπία του
κόκκορα ν' αποχτήσει άλλη μια κότα για
το κοτέτσι του! Μπορεί να βαδίζω κανο-
νικά την κατιούσα, μπορεί η περίπτωση
να χρειάζεται μέθοδο άνευ διδασκάλου,
όμως δεν υπάρχει θέμα «κουτοπονηριάς»
Γιάννη... Γι' αυτό καλέ μου, μην σκε-
φτείς ποτέ άσχημα για κάποιο μωρό που
απελπίζεται και κλαίει.

Για την επέτειο - σα δώρο

★ΕΧΑΣΑ

ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ!

Είμαι η «Κασσάνδρα» από το τεύχος του
Οκτώβρη. Πήρα γράμμα απ' το Γιώργο
που υπηρετεί στην Κω, αλλά έχασα το
φάκελο με τ' όνομά του. Τον παρακαλώ
λοιπόν να μου ξαναγράψει

Κασσάνδρα

ΤΘ 41824

Ανθούπολη

Περιστερί

12103 ΑΘΗΝΑ

★ΣΤΗ ΣΚΟΠΙΑ

Κι ύστερα
άρχισε να πέφτει μια κίτρινη βροχή...

Όχι, δεν είναι κίτρινη

Πάντως αυτή η καταραμένη σκοπιά

- η χαραγμένη με καρδούλες και

ονόματα - μπάζει από παντού

Και είναι ακόμα Οκτώβρης

Φαντάρος στον Έβρο

Αν κάποιος θέλεις ας γράψει τη διεύθυ-
σή του στο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ.

★ΠΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1η

Μη ψάχνετε για τίποτα «σωστούς» γκό-
μενους.

Αυτοί είναι ζωντόβολα.

Παντρεύονται κακάσχημες και ματσό

και ονειρεύονται άφραγκες και παραδει-
σες μικρές.

Γι' αυτό κοπιάστε απ' εδώ που τα θέ-
λουμε όλα.

Πανέμορφη, ματσό, ξύπνια, κλπ.

ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΝ

Ζητείται:

Νέος ετών 25-60 (όχι περισσότερο)

Άνευ συζυγικών καθηκόντων και στρα-
τιωτικών

ρεαλιστής, ευαίσθητος,

Να διαθέτει τουλάχιστον ένα πατάκι και
«να τρώγεται»

Να έχει χιούμορ (εκτός από μαύρο)

Να πίνει μόνο νερό και πορτοκαλάδες

Να καπνίζει μόνο ελληνικά

Να διαβάσει οτιδήποτε εκτός από Play
boy

Να τρώει τα πάντα.

Να μην είναι παχύς

Να μισεί το χρήμα, να είναι ιδιόρρυθμος
να αγαπά την ελευθερία και να είναι
απλός.

Όποιος πιστεύει ότι διαθέτει αυτά τα
προσόντα

ας δώσει μια απάντηση στα επόμενα τεύ-
χη

στην ΓΩΓΟΥΛΑ και αν θέλει

διεύθυνση και τηλέφωνο.

Έτσι θα γλυτώσετε και την φοβεράν τι-
μωρίαν «μου»

«κατά την δεύτεραν παρουσίαν...» σας

ενώπιόν μου...

Ουαί ταις κουφάις...

Απόστολος Γεώργιος

Αραχώθης 29

10680 ΑΘΗΝΑ

★ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑ

Χριστίνα, Χρισ-τί-να, Κριστίνα, φραου-
λοκόριτσο.

Χρι-Χρι-Χριστ-ίνα, που δεν ξέρω καν αν
θα

το διαβάσεις αυτό, να! εσύ Χριστίνα!...

Διαθέτεις, άραγε, και ιδιον Θράσος
εκτός

από το(ν) άλλο;...

Χριστίνα, Κριστίνα, χυμοκόριτσο με γε-
ύση μπανάνας, καταλαβαίνεις ή, απλάς,

κατ'άλλα-θαίνεις;

Ο «κοντινός» σου Η.Σ.Ε.

★ΤΟ ΜΟΙΡΑΙΟ

Η εσωτερική φωνή εκστασιάζεται καθώς
οι ώρες ρέουν προς το μοιραίο. Τότε

όλα θα είναι πυρηνές απόδρασης, και,
μέσα στην ανεπανόληπτη ευτυχία των

σημαδεμένων, ακόμα κι εσύ θα εκραγείς,
σκορπίζοντας τον εαυτό σου στο τίποτα

Ύστερα, κι ενώ δε θα 'χεις στόμα, θα
μιλήσεις με φωνή στεντόρεια που θ' α-

κούσουν όσοι δε θα 'χουν αυτιά. Και τα
έργα σου, μηδαμινά κι ανήκουστα, θα

εξοστρακιστούν αμετάκλητα στις αρπά-
γες των μυστικών ανθρώπων. Των αν-

θρώπων με τα πελιδνά πρόσωπα που
κρύβονται στα σκοτάδια και περιμένουν

τη στιγμή που θα μείνουν αδρανείς.
Εκείνη ακριβώς τη στιγμή που δεν πρέ-

πει...

Ηλίας Οικονομόπουλος

★ΤΙΠΟΤΑ

Στιγματίστηκαν μόνο εικόνες.

Κάθε δύση και ανάμνηση.

Κάθε ανατολή και ελπίδα.

Όμως ελπίδα καμία.

Δεν υπάρχει τίποτα για να ελπίζω.

Πάνος

Ηράκλειο

★ΘΕΛΩ ΝΑ

ΜΕ ΠΙΕΙΣ

Στο Μωράκι που μπεκρουλιάζει!

Ποντικάκι μου μη με διάχνεις έτσι αλύ-
πητα.

Ο Βιθάλντι, (καλά το είπες) είναι να τον
ακούς και να χαϊδεύεις...

Κι εγώ είμαι έτοιμη και σε θέλω πάντα.

Αφού την πάτησα μαζί σου και το ξέ-
ρεις.

Να 'πινες κι εμένα όπως πίνεις το κρα-
σί!!!

Σ' αγαπάω Πειράζει;

Μια γάτα που

έπαθε μελαγχολία

ΓΙΑ ΤΗ ΣΑΣΑ

Γλυκό μου κοριτσάκι σ' αγαπώ.

Αχιλλέας

★ΠΟΥΛΑΩ ΔΙΣΚΟΥΣ

Πουλάω 500 δίσκους δεκαετίας 60-70 και
80 και πολλά βιβλία κινηματογράφου.
Τηλ. 9592612.

Μιχάλης

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΝΑΝΑΣ

Γιατί φέτος να 'ναι έτσι λυπημένα αυτά
τα μάτια που με συντηρούν κρυφά δυό-
μισι χρόνια τώρα στο πανεπιστήμιο;
Δεν μπορείς τουλάχιστο στις λίγες στιγ-
μές που σε βλέπω να είσαι πιο χαρούμε-
νη;

Έτσι, να σ' αναζητώ λιγότερο...

Ψέματα... Αυταπάτες... Χαμός...

Στη Νανά στην Πάτρα

★ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΠΙ ΧΑΡΤΟΥ

Ερ. Γράμμου, Ερ. Μυροβλήτη, Ερ. Κα-
λής Βρύσης, Ερ. Αγ. Ζαχαρία, Ερ. Σλί-
μνιτσας...

Σταυροί πολλοί σταυροί και σπίτια ξε-
πάτωρα, συμμαζώμενα στις ράχες που αν-
τιστέκονται ακόμα.

Τι γίνανε οι κάτοικοι της Γράμμουσας,
τι έγινε το Μυροβλάτσκο, τι έγινε η

Φοΐσια, πού πήγαν, πώς πεθάνανε έτσι
τόσες γενιές χωρίς να 'ψήσουν σπόρο;

Πρώτα τους αλλάζανε το όνομά τους σε
εθνικό και χριστιανικό και μετά τα σθή-

σανε εντελώς από το χάρτη...

Οι αντάρτες και οι εθνικοφρόνες έχουν
τα ετήσιά τους μνημόσυνα, για κείνους

όμως κανένας δεν μίλησε κανένας δεν
είπε τίποτα. Μένουν μάρτυρες τα ερεί-
πια, μιας άλλης ζωής.

Ένας στρατιώτης των συνόρων

★ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΝΥΧΤΕΡΙΝΗΣ

ΠΑΓΙΔΑΣ

Τι γίνεται να καταλάβω δεν μπορώ

Τη μια σε λένε Φαίδρα

κι αναρωτιέσαι για τη ζωή

Την άλλη Κασσάνδρα

κι εξυμνείς τη νύχτα

Πάντως εμένα με λένε Γιώργο σίγουρα

και αν προσπάθησα

δεν μπόρεσα μαζί σου να επικοινωνήσω

(αν και πιστεύω

πως πρόκειται για τον άλλο μου εαυτό).

Υ.Σ. Πάντως ΑΝ πράγματι θες επικοι-
νωνία

είμαι διατεθειμένος να ξαναπροσπαθήσω

και να δώσω διεύθυνση.

★ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Αν πικράθηκες με το Ε.Σ.Υ

έλα απ' το γραφείο να με πάρεις

θα σε γλυκάνω με φιλιό

θα με γλυκάνεις με σοκολάτες

Σ' αγαπώ

Το κορίτσι του γιατρού

ΠΟΛΥΤΕΧ

Το χρονικό της πολιορκίας, όπως την έζησε

ΜΙΑ ΜΕΡΑ πριν τη «μάχη του Πολυτεχνείου '85» ο Σταθόπουλος ο Τσαμουργκέλης κι ο Μαυράκης, άπαντες στελέχη του «κινήματος» ΠΑΣΟΚ έδωσαν την άδεια να εισβάλουν σχεδόν αεροπορικά και με τη χρήση χημικών τα ΜΕΑ στο Χημείο της Αθήνας. Διότι το να σκοτώνει η αστυνομία ένα 15χρονο, δεν είναι λόγος... να χρησιμοποιείς την Πανεπιστημιακή ασυλία για να διαμαρτυρηθείς!

Τα γεγονότα που μεσολάβησαν: Ξυλοδαρμοί, συλλήψεις των καταληψιών του Χημείου, η μεγάλη συγκέντρωση του πλήθους στο Πολυτεχνείο, η βίαιη διαδήλωση των αυτόνομων-αναρχικών μέχρι τη σύγκρουσή τους στην Κλαυθμώνος, επηρέασαν την Επιτροπή Ασύλου του Πολυτεχνείου και τις πρωτανικές αρχές που δεν «ξεπουλήθηκαν» όπως τους το ζητούσε εκδιαστικά όλο το βράδυ της 18 προς 19 Νοεμβρίου ο ίδιος ο «ευαίσθητος» Κουτσόγιωργας.

Όπως είναι γνωστό, αργά τη Δευτέρα 18/11 στο θάλαμο επιχειρήσεων συγκεντρώθηκαν οι «εύθικτοι παραιτηθέντες» κ.κ. Κουτσόγιωργας και Τσούρας καθώς και οι κ.κ. Δροσογιάννης, Παπούλιας και Κατσιφάρας για να συντονίσουν με τους νέους ηγέτες της αστυνομίας το σχέδιο εκκένωσης του Πολυτεχνείου.

Ισχυρές δυνάμεις ΜΑΤ και ΜΕΑ από νωρίς το βράδυ είχαν ζώσει μια τεράστια περιοχή της πόλης και διεξήγαγαν ανταρτοπόλεμο με εκατοντάδες ομάδες διαδηλωτών. Επίθεση, υποχώρηση και ξανά επίθεση και τραυματίες και πέτρες και μολότωφ από «άνδρες με πολιτικά» κ.λ.π. Δεν είναι εύκολο να «εκκαθαριστεί» η περιοχή μιας και δεν επρόκειτο για «ορισμένα άτομα» αλλά για μια ευάριθμη και ανυποχώρητη μάζα διαδηλωτών μαθητών, σπουδαστών, ανέργων και εργαζομένων. Η «εύθικτη» κυβέρνηση αντιμετώπισε τη θυμωμένη απ' την παρουσία και τη βία της αστυνομίας νεολαία με την Αστυνομία. Σοφή η ιδέα της, θα εισπράξει τις συνέπειες και μάλιστα ο κατώτερος μηχανισμός της ΕΛ.ΑΣ. φαινόταν να γλεντάει το κυνηγητό, όπως ο σαδιστής δολοφόνος το θύμα του.

Άλλωστε αν πρόσεξε κανείς τις κινήσεις της αστυνομίας τη μέρα της Πορείας του Πολυτεχνείου (Κυριακή 17/11) θα καταλάβαινε τι εννοούμε. Οι εγκέφαλοι φρόντισαν να γεμίσουν την άδεια Αθήνα απ' τις 12:30 το μεσημέρι, κάθε γωνιά και διμοιρία. Σπουδαστές σχολής δημοσιογραφίας που ήταν στη

γωνιά Βουκουρεστίου και Πανεπιστημίου εκείνο το πρωί, για να υπενθυμίσουν τους φόνους του '80 (Κουμής-Κανελλοπούλου), στην καλύτερη περίπτωση εντυπωσιάστηκαν απ' την αστυνομική παρουσία δίπλα τους.

Το απόγευμα και μόλις νέοι αντιεξουσιαστές κατέβηκαν απ' τα Προπύλαια στο οδόστρωμα, 11 διμοιρίες, κλούβες και ασθενοφόρα τους «μάρκαραν» στενά. Αυτή η κίνηση εκφοβισμού αλλά και πρόκλησης προς τους περισσότερο ευαίσθητους με την αστυνομική παρουσία διέγραφε και τη νυχτερινή όξυνση. Όταν η περιοχή Εξαρχείων γεμίζει ΜΑΤ, ΜΕΑ και κλούβες, την ημέρα του Πολυτεχνείου μάλιστα, τότε οι επιστρέφοντες διαδηλωτές απ' την πρεσβεία έχουν λόγους να θυμώσουν. Στην περίπτωση μας η πολιτική της αστυνομίας ήταν η εξής: *πολιορκώ το σπίτι σου κι όταν θγεις θυμωμένος σε σκοτώνω, δέρνω συλλαμβάνω... εν αμύνη!*

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η αστυνομία διεκδικούσε τη σύγκρουση για να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με ένα κομμάτι νεολαίας και να δοξασθεί για τους ηρωισμούς της ή εν πάση περιπτώσει να διασκεδάσει την «ξεφτίλα» της κατάθεσης στεφάνου που πολλούς άνδρες της ενόχλησε για διαφορετικούς λόγους απ' ό,τι εκνεύρισε εμάς.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στην πολεμική εκστρατεία του Μένιου στο Πολυτεχνείο. Κατ' αρχήν να ξεκαθαρίσουμε πως ο Νοέμβρης του '85 σε σκηνοθεσία επέμβασης ΠΑΣΟΚ δεν ζήληψε σε τίποτα από την «τεχνική» άποψη απ' αυτόν του Παπαδόπουλου. Μόνο το τανκ έλειψε.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΕΝΙΟΥ

Προηγείται εκδιαστική πίεση του Μένιου προς τη Σύγκλητο να πείσει τους διαδηλωτές να αποσυρθούν από τους δρόμους αλλιώς θα εισέβαλε. Διορία 20'. Ο Αντιπρύτανης Σκουλικίδης έρχεται σε επαφή με τη Συντονιστική Επιτροπή αλλά παράλληλα δηλώνει την άρνησή του να αποδεχτεί οποιαδήποτε επέμβαση της αστυνομίας. Ο πυρήνας της ιδέας ήταν όπως και στο περασμένο Χημείο, να διωχθούν οι περιεργοί-συμπαραστάτες απ' τη γύρω ζώνη και οι έγκλειστοι του Πολυτεχνείου. Αλλά ας δούμε τα γεγονότα όπως τα ακούσαμε «λαθραία» απ' το κέντρο της Αστυνομίας

02:00

Μπαίνουν στην τελική φάση: οι διμοιρίες 322, 321, 327, 341 διατάσσονται να πάνε Χαλκοκονδύλη και Πατησίων.

Ο Α52 να πάρει τις δύο διμοιρίες στη γωνία Στουρνάρη και 3ης Σεπτεμβρίου. Αν υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας ζητήσει να τηλεφωνούν οι διμοιρίες στα 3233988, 3236667.

02:21

Να μοιραστούν οι προσωπίδες. Ο Α53 (κ. Σκούρας) να πάει στη γωνία Σολωμού και 3ης Σεπτεμβρίου με τις 336, 346.

02:25

Ειδικό όχημα με χημικά φτάνει στην Πλ. Κάνιγγος, γωνία με την οδό Κάνιγγος.

02:30

Το όχημα θα εκτοξεύσει δακρυγόνα-ασφυξιγόνα απ' την οδό Κάνιγγος στο Πολυτεχνείο.

02:31

Οι διμοιρίες Καρράς, Μπουτόπουλος ορίζονται υπεύθυνοι για τις συλλήψεις που θα επιχειρηθούν στην οδό Πατησίων, μετά την επίθεση.

02:35 «Προς όλες τις δυνάμεις που θα ενεργήσουν κατά την επίθεση με τα

χημικά μέσα να επιδείξουν αυτοκυριαρχία, στωϊκότητα, ψυχραιμία και να αποφευχθούν τα χειρότερα»

Ειδικά στο θέμα της αποφυγής νέων φόνων ο κ. Τσούρας που ήταν δίπλα στον σπήκερ ακουγόταν να επιμένει γνωρίζοντας ίσως πως ο υπερβολικός ζήλος των ανδρών του πιθανόν να είχε και γιαυτόν δυσάρεστα αποτελέσματα. Με 250 τραυματίες καθάρισε πολύ φτηνά τη στρατιωτική του επιχείρηση.

02:45

Εφοδιασμός με χημικά απ' το ειδικό όχημα και ακροβολισμός των ανδρών. Λογική χρήση των ασφυξιγόνων.

02:47

Να πάρουν θέσεις οι διμοιρίες στο Χημείο επί της Ναυαρίνου και στη Νομική: Σίνα και Μασσαλίας και Σίνα και Σόλωνος.

Ο κ. Βολίκας είναι υπεύθυνος του ειδικού φορτίου, χημικά κ.λ.π.!

02:50

Το κέντρο διατάζει: «Ετοιμότητα, εγρήγορση. Οι δυνάμεις ανασυγκροτούμενες να βρίσκονται σε υπερένταση.»

Την ίδια ώρα ο Μένιος εκβιάζει τηλεφωνικά τον Α' αντιπρύτανη Κ. Σκουλικίδη λέγοντας: «Τι παιχνίδι παίζετε και τους καλύπτετε; Σε λίγο μπαίνουμε μέσα!» Ευτυχώς παρά το δυσμενές

ΚΝΕΙΟ '85

Ε το Κέντρο Επιχειρήσεων της Αστυνομίας

κλίμα ούτε ο αντιπρύτανης, ούτε η Επιτροπή Ασύλου άφησε περιθώρια νομιμοποίησης της επίσημης εισβολής διότι ανεπίσημες έγιναν 3 φορές.

02:52

«Κατά την επίθεση να αποφύγουμε τυχόν τραυματισμούς (sic) και κάτι το χειρότερο. Να μη κακοποιείτε τους συλληφθέντες. Να τους συλλάβετε όλους απ' τους γύρω δρόμους.»

Και λίγο μετά γνωρίζοντας τις διαθέσεις των ανδρών διέταξε:

«στωϊκότητα-αυτοκυριαρχία-θάρρος»

Όλα είναι έτοιμα για την επίθεση, οι διμοιρίες έχουν πάρει θέσεις πάνω-κάτω απ' την οδό Στουρνάρα επί της Πατησίων και στις γωνίες μέχρι την Ομόνοια επί της 3ης Σεπτεμβρίου, Μπουμπουλίνας, παντού.

02:58

Διαταγή κέντρου για την επίθεση «19.11.1985 ώρα 03:00. Οι δυνάμεις δρουν για την απομάκρυνση των αναρχικών (σ.σ. Ξέρω αρκετούς κομμουνιστές της άκρας αριστεράς αλλά και μέλη της ΕΚΟΝ Ρ.Φ.) απ' το χώρο περίξ του Πολυτεχνείου. Εκτός του Πολυτεχνείου, επαναλαμβάνω.»

03:05

«Να μη γίνεται κατάχρηση στα χημικά.» Την ίδια ώρα τα χημικά γεμίζουν ολόκληρη την περιοχή εκτός-εντός Πολυ-

τεχνείου. Ο αντιπρύτανης καλεί τον Μένιο επειγόντως ο οποίος αρνείται ότι πέφτουν δακρυγόνα!!! Την ίδια στιγμή ένα δακρυγόνο σπάει το τζάμι της αίθουσας.

Οι πάντες μετά από λίγο εξοντωμένοι απ' τα ασφυξιογόνα C.S. (αέρια που χρησιμοποίησαν στον πόλεμο του Βιετνάμ οι ΗΠΑ) κάνουν συνέχεια εμετό. Η αντίσταση κάμπτεται. Ελάχιστοι πια πισορικάδες έχουν το κουράγιο να πετούν πέτρες στις ορδές των παρακρατικών και των ΜΑΤ. Παραδίδεται για πρώτη φορά η κεντρική πόρτα του Ε.Μ.Π. από ομάδες παρακρατικών (κρατήθηκε και ταυτότητα απ' τη Συντονιστική επιτροπή κατάληψης με φωτογραφία τον Παπαδόπουλο). Αναχαιτίζονται οι χαφιέδες με πέτρες που πετούν αριστεριστές, αναρχικοί, «φρικιά», ροκάδες, επιμελητές... κ.λ.π.

03:07

«Αρκούν τα δακρυγόνα και τα χημικά (sic) να σταματήσουν τη χρήση.»

«Να γίνουν αθρόες συλλήψεις.» Ακούγεται η φωνή του κ. Τσούρα:

«Επιμένουμε στο θέμα συλλήψεις.»

Απ' αυτό το σημείο ο σπήκερ ακούγεται χαρούμενος. Η επίθεση πέτυχε, οι τόννοι των αερίων, οι πετρίδες της συμμαχίας φασιστών, ΠΑΣΟΚτζήδων τα ρόπαλα και οι ξυλάρες των ΜΕΑτζήδων

κατάφεραν να κάμψουν την αντίσταση των αναρχικών. Όπως και το '73...

03:10

«Φωτιά σε λεωφορείο Στουρνάρα και Μπότσα.»

Εκεί ακριβώς που πριν 24 ώρες περίπου, σκότωσαν τον 15χρονο μαθητή Καλτέζα.

«Να συλλαμβάνετε όσους διαφεύγουν από Στουρνάρα, Πατησίων, προς Ομόνοια.»

03:15

«Να καταλάβετε θέσεις στις 4 γωνίες του Πολυτεχνείου.»

03:16

«Ο κ. Καρράς να κάνει την αναγνώριση της οδού Στουρνάρα που είπαμε.»

«Οι διμοιρίες και οι ΑΛΛΕΣ δυνάμεις» (σ.σ. εννοεί τις οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ;) να πάρουν θέσεις περί του χώρου.»

«Ηπείρου και Πατησίων, απωθήστε τους.»

03:30

«Βόμβες μολότωφ -Προσοχή- Στουρνάρα και Πατησίων.»

03:32

«Σταματήστε τα δακρυγόνα στην οδό Μπουμπουλίνας είναι δικό μας (ΜΕΑ-τζήδες).»

03:33

«Α 390» (δύναμη των ανδρών των ΜΕΑ

με πολιτικά) «να μας γνωστοποιείτε τη θέση σας γιατί θα σας ρίξουμε χημικά»...!!!

03:35

«Ξαναβγήκαν με μολότωφ και πέτρες Στουρνάρα και Πατησίων.»

(Αμ τι θα κάνανε...)

«Προσέχτε μην ανασυγκροτηθούν στην Πλατεία Εξαρχείων.»

Εδώ τελειώνει η στρατιωτική νίκη του ΠΑΣΟΚ επί ενός κινήματος της νεολαίας και της Αριστεράς που απαιτούσε λιγότερη αστυνομία και περισσότερη ελευθερία και το δικό της σοσιαλισμό.

03:45

«19.11.85 ώρα 03:45, απ' τον περίξ του Πολυτεχνείου χώρο οι αναρχικοί έχουν αποχωρήσει.»

Στη σημείο αυτό να σημειωθεί η τρομερή αστυνομική αναφορά που διαπίστωσε πως η πόρτα της Στουρνάρα ήταν ανοιχτή! Ως τότε ψάχνανε έως την Κυψέλη (όπου έπεσε και μολότωφ) να συλλάβουν νεαρούς μαχητές, αλλά, ξέσπασαν πάνω σε περιέργους και συμπαραστάτες. Όμως στις 4:30 και στις 6 το πρωί η κεντρική πύλη του Πολυτεχνείου παραβιάστηκε εκ νέου από ομάδες με πολιτικά και αναχαιτίστηκαν απ' τους καταληψίες. Κατά το «κέντρο επιχειρήσεων» οι συμπαραστάτες πολίτες έπρεπε να αποσυρθούν «ευγενικά».

σταθμός κατάληψης

«Απευθυνόμαστε στο Γενικό κρατικό και το 166. Στείλτε μας ασθενοφόρα. Έχουμε τραυματίες...»

Το Πολυτεχνείο ήταν η αρχή...

Το μόνο σίγουρο στην τρέχουσα πολιτική συγκυρία είναι πως το αντιταρχικό και εναλλακτικό κίνημα της νεολαίας καθώς και οι αντιεξουσιαστικές του τάσεις θα επιστρέψουν στο προσκήνιο. Θα δράσουν εκ νέου γιατί πιστεύουν αυτό που κάνουν, δεν έχουν να χάσουν και πολλά πράγματα, αλλά έχουν να κερδίσουν εκτοπίζοντας τον αυταρχισμό και την κρατική τρομοκρατία απ' τη ζωή τους. Το εργατικό κίνημα επίσης έχει πολλά να κερδίσει απ' τη πείρα των αγώνων αυτού του «χώρου». Μερικοί απ' αυτούς που σήμερα συντάχτηκαν ιδεολογικά με την κυβέρνηση και αποσύρθηκαν απ' την πολιτική σκηνή, χάριν της «σταθερότητας», στην τρέχουσαν περίοδο της σκληρύνσης θα ψάχνουν να βρουν κανένα πιτσιρίκι να τους μάθει να αντιστέκονται πρακτικά...

Δημήτρης Τρίμης

Τι να σου κάνει και η Ασφάλεια...

Πολύ φοβηθήκαμε ότι αυτό τον μήνα θα μένατε χωρίς πρόβλημα. Κι έρχονται και γιορτές. Βλέπετε ο Ίων έλειπε στο Λονδίνο πάει είπαμε μας ξέχασε. Αλλά δεν ήταν έτσι! Είχαμε, βέβαια, μάθει τη συνταρακτική επιτυχία του σε μια σκοτεινή υπόθεση δολοφονιών που συγκλόνισε την Αγγλία και την Ευρώπη ολόκληρη και είχαμε χαρεί, με όλους τους συνέλληνες φυσικά, γιατί, εκτός των άλλων, έβαλε τα γυαλιά στους υπερόπτες της Scotland Yard. Όταν τον ακούσαμε στο τηλέφωνο, μετά τα συγχαρητήρια, του ζητήσαμε αμέσως λεπτομέρειες. Δε θαριέσει, είπε. Τι να σου κάνει και η Ασφάλεια... άκου τα γεγονότα όπως μου τα είπαν:

«Τρεις τζέντλεμεν, ένας οικονομολόγος, ένας αστυνομικός και ένας εκβιαστής, μένουν στο Elmers End, Ponders End και Wonders End. Τα ονόματά τους είναι Elmer, Ponder και World. Κανείς, πάντως, δεν μένει στη συνοικία που έχει τ' όνομά του. Ο καθένας, ο ίδιος ένα μελλοντικό θύμα, έχει αποφασίσει να δολοφονήσει έναν απ' τους άλλους δύο. Στις 13 Φεβρουαρίου, στις 8.00 μμ, ξεκινούν όλοι από τα σπίτια τους για να εκπληρώσουν τους σκοπούς τους. Είναι γνωστό ότι χρειάζονται 5 ώρες να πας από το Elmers End

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πού πέθανε ο καθένας από τους τρεις αυτούς κυρίους και κάτω από ποιες συνθήκες;

στο Ponders End, 4 ώρες από το Ponders End στο Worlds End και 3 ώρες από το Worlds End στο Elmers End. Φυσικά τα ίδια ισχύουν και για τις αντίστροφες διαδρομές. Ο καθένας κάνει δύο ταξίδια αυτό το θράδυ. Ο εκβιαστής, μη βρίσκοντας το θύμα του στο σπίτι, γυρίζει στη συνοικία που έχει τ' όνομά του. Ο αστυνομικός, επισκέπτεται το θύμα του, δεν το βρίσκει στο σπίτι, δηλητηριάζει το ουίσκι και πηγαίνει στο Elmers End. Ο οικονομολόγος φτάνει στο σπίτι του θύματός του, τοποθετεί μια βόμβα ρυθμισμένη να εκραγεί 4 ώρες και 30 λεπτά αργότερα και πηγαίνει στο Ponders End. Και οι τρεις πεθαίνουν από βίαιο θάνατο.

Ο Ponder πεθαίνει στις 3.30 π.μ. στις 14 Φεβρουαρίου.
Ο Elmer πεθαίνει στις 5.30 π.μ. στις 14 Φεβρουαρίου.
Ο World πεθαίνει στις 6.00 π.μ. στις 28 Νοεμβρίου.»

Όπως είναι φανερό, συνέχισε ο Ίων, δεν είναι και τόσο δύσκολο να καταλάβεις τι έγινε, έστω και μ' αυτά τα λίγα στοιχεία. Γιατί η Scotland Yard ήξερε κι άλλα που μου τα έκρυψε. Αλλά τι κερδίσανε; Στο τέλος βγάλανε το καπέλο στον Ίωνα! Στον μοναδικό Ίωνα Ταβλερό!

Λύση του προηγούμενου (Α-μπε-μπα-μπλομ)

Η λύση είναι, δυστυχώς, θέμα χειρωνακτικής εργασίας (Δουλέψτε γιατί χανόμαστε!). Ο αριθμός διαγραφής μπορεί να είναι από 1 έως και 18, ενώ τα άτομα από 4 έως και 7. Αν Α,Β,Γ,Δ,Ε,Ζ,Η, οι θέσεις γύρω απ' το τραπέζι, με Α την αρχή της αριθμώσεως ο επόμενος πίνακας παρέχει τη θέση που μένει τελευταία ως συνάρτηση του αριθμού διαγραφής.

		ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΓΡΑΦΗΣ																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΟΝΤΩΝ	4	Δ	Α	Α	Β	Β	Γ	Β	Γ	Γ	Δ	Δ	Α	Δ	Α	Α	Β	Β	Γ
	5	Ε	Γ	Δ	Α	Β	Δ	Δ	Α	Β	Δ	Ε	Γ	Β	Ε	Α	Γ	Δ	Α
	6	Ζ	Ε	Α	Ε	Α	Δ	Ε	Γ	Ε	Β	Δ	Γ	Γ	Α	Δ	Α	Γ	Α
	7	Η	Η	Δ	Β	Ζ	Γ	Ε	Δ	Η	Ε	Α	Α	Β	Α	Ε	Γ	Ζ	Ε

Για παράδειγμα με 5 άτομα στο τραπέζι (Α,Β,Γ,Δ,Ε) και αριθμό διαγραφής πχ 16 ο τελευταίος που θα μένει μετά τις διαγραφές κάθετα στη θέση Γ. Ο ευνοϊκότερος αριθμός παρόντων για τους σκοπούς της προβλήματος είναι 6, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Ο επόμενος πίνακας δείχνει τους ευνοϊκούς αριθμούς για κάθε θέση (με 6 άτομα) και κάθε διαδικασία επιλογής του αριθμού, την πιθανότητα εμφανίσεως του ευνοϊκού αριθμού για κάθε διαδικασία καθώς και τη συνολική πιθανότητα να παραμείνει η κάθε θέση τελευταία ασχέτως διαδικασίας επιλογής. Όταν λέμε ευνοϊκούς εννοούμε ευνοϊκούς για τη λύση και όχι για τους υποψήφιους!

ΘΕΣΗ	2 ΖΑΡΙΑ	3 ΖΑΡΙΑ	ΤΡΑΠΟΥΛΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ
Α	3,5 (6/36)	3,5,14,16,18 (29/216)	3,5 (2/13)	15,16%
Β	10 (3/36)	10 (27/216)	10 (1/13)	9,51%
Γ	8,12 (6/36)	8,12,13,17 (70/216)	8,12,13 (3/13)	24,05%
Δ	6,11 (7/36)	6,11,15 (47/216)	6,11 (2/13)	18,86%
Ε	2,4,7,9 (14/36)	2,4,7,9 (43/216)	2,4,7,9 (4/13)	29,86%
Ζ	- (0/36)	- (0/216)	1 (1/13)	2,56%
				100%

Για την κατασκευή του ανωτέρω πίνακα δίνουμε το εξής παράδειγμα: Η θέση Β παραμένει τελευταία με αριθμό διαγραφής το 10 όπως προκύπτει από τον πρώτο πίνακα (6 άτομα).

Με δυο ζάρια σε σύνολο 36 (6×6) αποτελεσμάτων τα 3 μόνο δίνουν άθροισμα 10 (6+4, 4+6, 5+5) άρα η ευνοϊκή πιθανότητα είναι 3/36 και δίνεται στην παρένθεση. Με τρία ζάρια σε σύνολο 216 (6×6×6) δυνατών αποτελεσμάτων υπάρχουν 27 αποτελέσματα που δίνουν άθροισμα 10 (6+3+1 με 6 μεταθέσεις, 5+4+1 με 6 μεταθέσεις, σύνολο 27) άρα πιθανότητα 27/216. Τέλος με την τράπουλα ο 10 έχει πιθανότητα 1 στις 13 δηλ. 1/13. Η συνολική, τώρα, πιθανότητα για τη θέση Β είναι:

$$\frac{6}{36} \times \frac{1}{3} + \frac{27}{216} \times \frac{1}{3} + \frac{1}{13} \times \frac{1}{3} = 0,0951$$

ή 9,51% (τελευταία στήλη). Έτσι κατασκευάζεται ο πίνακας των 6 ατόμων και ομοίως θα πρέπει να κατασκευαστούν και να απορριφθούν οι πίνακες των 4,5 και 7 ατόμων. Η απάντηση στο πρόβλημα τώρα είναι εύκολη: Θα κληθούν ακόμα 2 άτομα -σύνολο 6- ο Γιώργος Παπανδρέου θα καθήσει στη θέση Νο 6 με πιθανότητα να εκλεγεί μόνο 2,56%, ο Λαλιώτης στην θέση Νο 5 με πιθανότητα 29,86% και ο Άκης στη θέση Νο 2 με πιθανότητα 9,51%. Με δεδομένο ότι γήγχε ο Λαλιώτης η πιο πιθανή διαδικασία είναι τα δύο ζάρια. Να σημειωθεί ότι άλλος αριθμός παρόντων δεν δίνει καλύτερη κατανομή πιθανοτήτων σε σχέση με την ιεράρχηση των στόχων του προβλήματος. Δύσκολο πράγμα η εξουσία, αλλά γλυκό ε;

Ιδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος & ΣΙΑ» Ε.Ε.

Διαφήμιση:

Τ. Υπέρμαχος.

Φωτοσύνθεση:

Lexikon O.E.

Ανδρέα Μεταξά 19-21

Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:

Α. Μαστραντώνης

Βουκουρεστίου 13

Εκτύπωση:

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»

Πάρνηθος 51-53

Εκδότης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:

Κ. Βουρνάς

Π. Παναγιώτου

Δ. Ψαρράς

Πολιτική:

Χ. Βερναρδάκης

Π. Γεωργίου

Α. Λαζαρίδου

Γ. Μηλιός

Διεύθυνση:

Α. Αρζιμάνογλου

Μ. Δελιπέτρος

Δ. Δελιολάνης

Τ. Κυπριανίδης

Κ. Πίττας

Κοινωνία:

Ε. Αραβίσης

Α. Θεοδωρίδου

Γ. Κάλλας

Λ. Καστανάς

Γ. Καραζάνος

Δ. Κούρτοβικ

Γ. Μαυρίης

Α. Μαυρομάτη

Χ. Μαχαίρας

Δ. Τρίμης

Μ. Τσιριμωνάκης

Τ. Υπέρμαχος

Τ. Χριστοδουλοπούλου

Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:

Θ. Γιάτσος

Χ. Δασκαλόπουλος

Μ. Θεοδωρίδης

Ε. Καλαφάτη

Τ. Καραϊσκάκη

Α. Κελέκης

Γ. Μακρής

Γ. Μαργαρίτης

Ν. Μαυρουδής

Μ. Μειμάρης

Β. Ντάκουρη

Δ. Οικονομάκης

Σ. Παπασπύρου

Α. Περόκης

Δ. Πουλικάκος

Α. Τύρος

Β. Χατζηβασιλείου

Σ. Χρυσουλάκη

Αθλητικά:

Κ. Βερνίκος

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Α. Αηδόνης

Α. Θεοδωρίδου

Μ. Καλογεράκου

Σκίτσος:

Β. Ελευθερίου

Π. Ζερβός

Γ. Κουρούδης

Γ. Χατζάκος

Κόμικς:

Αρκάς

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία:

Κ. Ελευθεράκης

Συνδρομές:

Εσωτερικού: 12 τεύχη δρχ 2.000

Ευρώπη: 12 τεύχη δρχ 2.300

Αμερική: 12 τεύχη δρχ 2.600

Δημ. Οργ.: 12 τεύχη δρχ 5.000

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ

Γιώργος Πιτουρόπουλος

Εκεί που σταματάει η λογική

Δεν ξέρουμε κατά πόσον οι Πυροβολαρχίες της 180 ΜΚΒ ΧΩΚ έχουν απασχολήσει τις σελίδες του τύπου και στο παρελθόν. Κι αυτό γιατί είναι στρατιωτικά συγκροτήματα σχετικά σύγχρονα, κατασκευασμένα από και σε πρώτη φάση τουλάχιστον, για σκοπούς του ΝΑΤΟ, που βρίσκονται σε θουνά της Αττικής ή έστω κοντά σ' αυτήν. Εύλογα λοιπόν θα περίμενε κανείς ότι και η ζωή των φαντάρων θα ήταν εδώ τουλάχιστον πιο υποφερτή. Πίσω απ' τη θιρίνα όμως υπάρχει η φρίκη της πραγματικότητας που έκανε εμάς, κάποιους στρατιώτες της Δ' Πυρξίας, να προσπαθήσουμε να θρούμε διεξόδο μέσα από τη δημοσιοποίηση των προβλημάτων μας, εφ' όσον η όποια προσπάθεια μέσα στη μονάδα μας σκοντάφτει πριν καλά καλά ξεκινήσει στο φόβο που καλλιεργούν μέσα μας οι απειλές, ο αυταρχισμός, η αυθαιρεσία και το σπασίμο νευρών, που πολύ συχνά παίρνουν σάρκα και οστά με στερήσεις και φυλακές εφ' όσον η διατύπωση και μόνο γνώμης από στρατιώτη πάνω σε ζήτημα που τον αφορά «στοιχίζει» σ' αυτόν 2 μέρες φυλάκη.

Αυτή η ψυχολογική βία είναι θέβαια μόνο το ένα σκέλος απ' αυτά που στηρίζουν την καθημερινή μας καταπίεση. Το άλλο σκέλος έχει να κάνει με την έλλειψη βασικών προϋποθέσεων για μια ανθρώπινη ζωή. Ειδικά δεν ξέρουμε από πού να πρωταρχίσουμε. Από την έλλειψη νερού που ειδικά το καλοκαίρι μονοποιείται επικίνδυνα, από το άθλιο φαγητό που είναι κρύο, λιγιστό και άνοστο, γεγονός που εξαναγκάζει τους στρατιώτες να ξεδεύουν πάγια ένα σημαντικό χρηματικό ποσό για συμπλήρωμα, απ' τα αποχωρητήρια που ενώ υπάρχουν πολύ σύγχρονα κατασκευασμένα πλην όμως αυτά παραμένουν αδικαιολόγητα κλειδωμένα για τους στρατιώτες που έτσι εξαναγκάζονται να πηγαίνουν σε κάτι εντελώς ανθυγιεινούς «προβλεπόμενους» χώρους ή να καταφεύγουν στο ύπαιθρο, από την έλλειψη τηλεφώνου που σε συνδυασμό με τις αραίες εξόδους μας στερεί τη δυνατότητα επικοινωνίας με τους δικούς μας, από την έλλειψη συγκοινωνίας που να μας κατεβαίνει απ' το θουνό ως την πόλη που απέχει 10 km, γεγονός που μας εξωθεί στην «παρανομία» του αυτοστοπ ή απ' την απαγόρευση της εξόδου στην Αθήνα (που απέχει μόλις μία ώρα με τη συγκοινωνία, που είναι πολύ πυκνή).

Η μετάθεσή μας εδώ καθορίστηκε όπως άλλωστε συμβαίνει στο σύνολο του Ε.Λ. στρατού απ' το γνώριμο σε όλους μας καθεστώς ανισότητας και διακρίσεων που θέλει τους γνωστούς «κάποιων» να μετατίθενται στις Πυρξίες που είναι κοντά στην Αθήνα, ενώ για τους λιγότερο γνωστούς και τους εντελώς ξεκαρπωτούς υπάρχει η δική μας Δ' Πυρξία ή ακόμη χειρότερα η Γ' που βρίσκεται ακόμα μακρύτερα απ' την Αθήνα. Γι' αυτό άλλωστε υπάρχουν και οι απειλές που απευθύνονται στους πιο «ατακτους» από μας για δυσμενή μετάθεση στη Γ' Πυρξία γεγονός που λειτουργεί εκφοβιστικά. Κι όλα αυτά παρά την προφορική διαταγή του διοικητή της μοίρας που λέει ότι όσοι συμπληρώνουν 6μηνο στη Γ' και Δ' Πυρξία μπορούν να μετατεθούν στις Πυρξίες της Αττικής, διαταγή που όμως μένει ανεφάρμοστη για να επιβεβαιωθεί πανηγυρικά η χρησιμότητα του γνωστού «μέσου».

Το τελευταίο διάστημα όλοι μας ζήσαμε την εξαθλίωση της επιθεώρησης «ποδομής» που έγινε από το ΝΑΤΟ!!! στην ανεξάρτητη π. Ελλάδα της περιφερειακής πολιτικής... Επί ένα μήνα οι στρατιώτες μετατράπηκαν σε δούλους Ρωμαϊκού τύπου, σε μηχανές που ξέρουν μόνο να σκάβουν, να χτίζουν και να θάφουν κι όλες οι ανάγκες για ξεκούραση, ανθρώπινο φαί και ψυχαγωγία θεωρήθηκαν είδη πολυτελείας και μάλιστα σε εποχή σκληρής λιτότητας. Έτσι ο ύπνος περιορίστηκε σε 4-5 ώρες το 24ωρο, η δουλειά πήρε διαστάσεις φυσικής εξόντωσης, οι εξόδοι σε πολλές περιπτώσεις περιορίστηκαν χρονικά ή

και κόπηκαν τελείως (για άδειες φυσικά ούτε λόγος), για να φτάσουμε στην πιο χαρακτηριστική περίπτωση όπου ασκήθηκε μέχρι και σωματική βία (εκτός τη φυλακή) απέναντι σε στρατιώτες που «συνελήφθησαν» να κάθονται αποκαμαμένοι στο χώρο δουλειάς τους.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες ίσως θεωρηθεί πολυτέλεια το να μιλήσουμε και για την ιδεολογική καταπίεση όπου στρατιώτες εξαναγκάστηκαν να ζωγραφίζουν και να κολλάνε στους τοίχους, επιστρατεύοντας όλη την καλλιτεχνική τους ευαισθησία, σημάδια του ΝΑΤΟ ή σε άλλες περιπτώσεις πυραύλους και γεράκια όλα έτοιμα να καταβροχθίσουν την Υδρόγειο.

Επειδή ακριβώς είμαστε άνθρωποι που δε μας ενθουσιάζουν αλλ' αντίθετα μας προβληματίζουν τα συγχαρητήρια που στο τέλος πήραμε απ' τους ξένους προστάτες μας, επειδή δεν τα καταφέραμε να συμβιβαστούμε με το γνωστό «εκεί που σταματάει η λογική αρχίζει ο στρατός», επειδή για μας η ζωή δεν σταματάει στα 2 χρόνια του στρατού αλλά πρέπει να συνεχίζεται και μέσα σ' αυτόν και τέλος επειδή τα καθεστώτα διακρίσεων, αυθαιρεσίας και μιλιταρισμού έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τις επιθυμίες μας για ισότητα, ελευθερία, αυτοδιάθεση και ειρήνη, προχωράμε σ' αυτή την πρώτη δημοσίευση με την υπόσχεση πλέον να μην περνάμε απαρατήρητα γεγονότα και καταστάσεις που συνθέτουν το πλέγμα της καταπίεσης στο στρατό.

Στρατιώτες της Δ' Πυρξίας της 180 ΜΚΒ ΧΩΚ.

Μια άχαρη αντίθεση

Αγαπητέ «Σχολιαστή»

Πρόκειται απλά για κάποιες παρατηρήσεις. Αφορούν την άποψη που κυριαρχεί στους χώρους του περιοδικού για το ποιόν του αναγνωστικού κοινού.

— Το θέμα είναι αρκετά «ειθραυστο» μιας και υπάρχει αρκετά μεγάλη δυσκολία στο να ορίσεις επακριβώς το αναγνωστικό σου κοινό. Μοιραία λοιπόν γίνονται κάποιες παρεξηγήσεις.

— Θυμάμαι χαρακτηριστικά ένα παιδί που δημοσίευσε ο «Σχολιαστής» στα πρώτα τεύχη. Σε ένα από αυτά μάλιστα το παιδί είχε ένα απόσπασμα από ένα διήγημα και ζητούσε από μας να θρούμε το συγγραφέα (!) — κάτι παρόμοιο με το κομμάτι του Μπακούιν στο τελευταίο τεύχος.

Δεν απάντησε κανείς και στο επόμενο — τότε — τεύχος έγραφε:

«Μετά λυπη μας (ή κάπως έτσι) κανείς από τους αναγνώστες δε θρήκε το συγγραφέα — ήταν ο Μπουκόφσκι». Λοιπόν σας πληροφορώ ότι οι μισοί τουλάχιστον αναγνώστες θα το είχαν δει αλλά — ιδίως εκείνη την εποχή — σφαλός δεν αφήσαν τον Μπουκόφσκι (που ίσως να διάβαζαν) για να «παιξουν» με το «Σχολιαστή».

— Κάτι παρόμοιο — που στάθηκε και η αφορμή για να σας γράψω — είναι και η συνέντευξη (!) στο τελευταίο τεύχος «Ο κουμπάρος της χρονιάς». Διαβάζοντας αυτές τις δυο σελίδες ένιωσα το ίδιο όπως τότε με το παιδί του «Μπουκόφσκι», όπως όταν διαβάζω ως πούμε την «Εβδομάδα του Ιάκχου» ή κάτι τέτοιο στον «Ταχυδρόμο».

— Είναι ξέρετε επιτακτική ανάγκη για κάποιον κόσμο στην Ελλάδα να ξέρει πως υπάρχει περιοδικό που δε του «ζητάει» να ξέρει τον Μπουκόφσκι ή τον Μπακούιν. Να ξέρει ότι θα ανοίξει ένα περιοδικό και δε θα δει έναν Ιόλα σε κάποιες φωτογραφίες. Εξάλλου έρχεται σε άμεση σχέση με το ποιόν του περιοδικού το γεγονός ότι το περισσότερο αναγνωστικό σας κοινό — και τον Μπουκόφσκι «ξέρουν» και τον Ιόλα «δεν ξέρουν».

— Βέβαια δεν ξέρω με πόσο ελαστικά κριτήρια επιλέγονται αυτά που γράφονται στο «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ» αλλά βλέπω πως άρθρα όπως αυτά που ανέφερα φαντάζουν άχαρη αντίθεση στο τόσο σωστά πολιτικά τοποθετημένο περιοδικό.

Με εκτίμηση
έναν αναγνώστη
από Ωρωπό

Τηγανίζω φανταστικά αυγά

Αγαπητέ «Σχολιαστή».

Παρακινήμένη από τη συνέντευξη με τον «Κουμπάρο της χρονιάς» στο τεύχος του Νοέμβρη, αισθάνομαι την ανάγκη να γράψω κάτι σχετικά.

Ομολογώ ότι αυτός ο γάμος υπήρξε για όλους εμάς το γεγονός. Ειδικά εμένα με βοήθησε να ξεχάσω προβλήματα αναζήτησης, επιβίωσης, υπαρξιακά, ψυχολογικά κ.λ.π. Ούτε με τα «Αρλεκιν δεν ξεχνιέμαι έτσι. Καλέ τι Τσουτσουθίδες τώρα και τι Κρυστάλλιδες και ποιες κλαδικές και ποια υποτίμηση δραχμής. Εδώ έχουμε να κάνουμε με το διεθνές ΤΖΕΤ-ΣΕΤ, θ' αφήσουμε το γάμο να πάμε για πουνάρια τώρα;

Ιδιαίτερα μου άρεσε η ροζ ντάλια και το μαύρο φουλάρι του αγαπητού κουμπάρου Αλέξη (συγχαρητήρια μου κ. Μελίτα την οικειότητα). Χάρμα οφθαλμών οι πάντες και τα πάντα. Από την Ανούκ ως τον Ιόλα (να σκάσει κι η «Κάλλας» απ' τη ζήλεια της).

Και μια κι είμαι παιδί με βάσεις, αλλά όχι με προσβάσεις, θα 'θελα να μάθει ο φίλος (συγγνώμη πάλι για την οικειότητα) κουμπάρος Αλέξης τρία σημαντικά πράγματα. Τα εξής δυο:

1. Τηγανίζω φανταστικά αυγά και χωρίς να πετάγονται λάδια πάνω μου.

Ως εκ τούτου και μια και δεν είμαι φεμινίστρια, ίσως — λέω ίσως — είμαι εγώ «η γυναικούλα που θέλει να βρει, να την κάνει κι αυτός». Εμένα πάντως με συγκίνησε με τη συνέντευξή του, την ομορφιά και τα νιάτα του, το σπiti το επιπλωμένο κομπλέ, το αυτοκίνητο και το πλεούμενό του, τη μετριοφροσύνη του και ΚΥΡΙΩΣ με τον τίτλο του. Για φανταστείτε με να διεξάγω το υπόλοιπο του θίου μου ως «κυρία του κουμπάρου της χρονιάς ή του αιώνων»!!

Ελπίζω να δημοσιευτεί το γράμμα μου γιατί σ' αυτό στηρίζω τη μελλοντική μου αποκατάσταση...

Ευχαριστώ

Φιλικά,

Λίτσα Αντωνίου

Αγ. Ανάργυροι - Αθήνα

Υ.Γ. Αγαπητέ κ. Μελίτα — Είμαι ελεύθερη κι ωραία, ετών 22, Τοξότης, οπαδός της γήνηςας κουλτούρας και διαθέτω το λάδι της χρονιάς κι ένα αρμόνιο ΥΑ-ΜΑΝΑ. Δεν είμαι κόρη της Ανούκ Αιμέ και δεν γνωρίζω τον πάτερ Ιάκωβο ή την Ντιαν Φον Φύρστενπεργκ. Ωστόσο: «Bajo la luna, todo es mortal».

ΠΕΡΑΣΤΙΚΑ ΜΟΥ!!

Διαμαρτυρία

Διαπιστώνει κανείς, τώρα τελευταία, μια έξαρση ενδιαφέροντος, για τα προβλήματα του λαού της Ν. Αφρικής, όπως και για τα προβλήματα των άλλων λαών, για τα απελευθερωτικά κινήματά τους, για το πρόβλημα της πείνας κ.λ.π. Αυτό το κίνημα ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ είναι κάτι το ευχάριστο και τιμά όλο τον κόσμο.

Από την άλλη πλευρά όμως, ο κάθε καλοπροαίρετος, μπορεί πολύ καλά και εύκολα να διαπιστώσει ότι αυτό το ενδιαφέρον, κατά κάποιο τρόπο, είναι έμμεσα ή άμεσα κατευθυνόμενο.

Και να γίνω πιο συγκεκριμένος. Βλέπουμε εξέχουσες προσωπικότητες της πολιτικής, της πνευματικής κ.λ.π. ζωής, να κάνουν κυριολεκτικά σταυροφορίες για την πείνα στην Αιθιοπία, για τους δικαίους αγώνες των λαών της Λατινικής Αμερικής. Μνημόσυνα και διαμαρτυρίες για τους νεκρούς στην Ν. Αφρική και άλλα.

Από την άλλη όμως, παρατηρούμε οι ίδιοι άνθρωποι και όχι μόνο αυτοί, να αγνοούν ή να κάνουν πως αγνοούν και άλλα εξίσου σοβαρά προβλήματα, που στην ουσία τους είναι πολιτικά.

Και έτσι έχουμε για την ξηρασία στην Αφρική, να φταίει ο «κακός Θεός», ίσως, που δε βρέχει, όχι όμως οι κυβερνήσεις που αγνοώντας τα πραγματικά προβλήματα των λαών, και εξυπηρετώντας άλλα συμφέροντα, καταναλ-

ώνουν πολύτιμους πόρους σε άδικους πολέμους, προσπαθώντας να καθυποτάξουν με μεθόδους γενοκτονίας λαούς ολόκληρους, ή εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα.

Αλήθεια πόσοι γνωρίζουν την πραγματικότητα για την Μπιάφρα, παλιότερα;

Τι γίνεται σήμερα στο Κέρας της Αφρικής, στην Ερυθραία στο Τιγκράι και αλλού, όπου δεκάδες χρόνια τώρα διεκδικούν και ένοπλα το δικαίωμά τους, για αυτοδιάθεση, ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη.

Ποιοι τάχατες και πόσοι ενδιαφέρονται για τους π.χ. βιετναμέζους εκείνους που καλώς ή κακώς, διάλεξαν έναν άλλο τρόπο ζωής, και που δεν τους επιτρέπουν να τον αναζητήσουν αλλού, ελεύθερα, πράγμα που σαν αποτέλεσμα έχει, αυτοί οι άνθρωποι να γίνονται βορά κερδοσκοπών, πολυβόλων ή καρχαριών στον Ειρηνικό.

Πόσοι ενδιαφέρονται για τους πολιτικούς κρατούμενους και πρόσφυγες σ' όλο τον κόσμο, για τα απανταχού υπάρχοντα λευκά κελιά ή όπως αλλιώς κατά τόπους ονομάζονται.

Οι μεγαλόσχημοι μας και όχι μόνο αυτοί, αλληλέγγυοι είναι, κακά τα ψέματα, μόνο σε καταστάσεις που εξυπηρετούν τις όποιες κομματικές τους επιλογές. Που και αυτές με τη σειρά τους εξυπηρετούν άλλες.

Τα βιβλία μας και οι θέσεις μας, περί δικαιωμάτων των εθνών και των λαών, οι διακηρύξεις για ανθρώπινα δικαιώματα, είναι χρησιμα πλέον μόνο για σεμινάρια ινστιτούτων, για τα αρχεία μας και όπου αλλού βολεύει.

Η καθημερινή μας συμπεριφορά (μήπως άργε φασισμός;) επίκουρη μιας διεθνούς συνωμοσίας σιωπής και με συνεπικουρο την πλειοψηφία του τύπου, μετά από τους Αρμένιους, προσθέτει καθημερινά, έξω από κάθε έννοια δικαίου, στα υπόγεια του οικοδομήματος του «πολιτισμού» μας και άλλα πτώματα.

Και όλα αυτά προς τιμή και δόξα ευτελών σκοπιμοτήτων.

Ως πότε όμως;

Με φιλία
Γιώργος Ν.

Η άλλη απειλή

Αποστολή του στρατού είναι να διασφαλίζει την ακεραιότητα του εθνικού μας χώρου όταν αυτός απειλείται (Τούρκικος επεκτατισμός).

Όμως απειλή για την ελληνική κοινωνία είναι και οι δομές του στρατού μας. Και δεν χρειάζεται να πάμε μακριά. Η Χίος αποτελεί ένα παράδειγμα. Και ίσως από τα χειρότερα 643ΤΕ, 218ΤΕ, 96 ΕΑΡΜΕΘ, 96ΤΕ, 96ΜΕΘ κ.α. Είναι αποδεκτά ακόμη και από τους αξιωματικούς σαν τόπους μαρτυρίου.

Και μπαίνει το ερώτημα πόσοι νέοι ακόμα πρέπει ν' αυτοκτονήσουν, πόσοι πρέπει να θρουν λύση στα τρελόχαρτα, πόσοι θ' αναζητήσουν στηρίγματα για να εκπληρώσουν τη θητεία τους στον τεχνητό παράδεισο των «χαπιών» (ΑΡΤΑΝ) πόσοι θα θγούν ψυχικά ράκη στην κοινωνία, για να προβληματιστούν οι διοικήσεις.

Η δική μας διοίκηση, 96ΑΔΤΕ, φαίνεται να προβληματίστηκε και αποφάσισε να επαναλειτούργησουν τα πειθαρχεία, αυστηρότητα στις ποινές, δραστηριοποίηση των μηχανισμών αστυνόμευσης και χαφιεδισμού κ.α.

Και όλα αυτά, σαν απάντηση στην προσπάθεια του στρατιώτη να αναπνεύσει κάπως ελεύθερα μέσα στο στρατόπεδο.

Ενστολε πολίτη αντιστάσου καταπολέμησε τον χαφιεδισμό μην αφήνεις να περνάνε τα μέτρα καταστολής αντιστάσου στην εξαθλίωση της προσωπικότητάς σου διεκδίκησε τα δικαιώματά σου για ανθρώπινη θητεία

Ομάδα φαντάρων Χίου

Μια άλλη άποψη

Αγαπητή Σύνταξη,

Στη σελίδα 30 των σημερινών «ΝΕΩΝ» διαβάω πως, ετέθησαν εκτός κινήματος 8 στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Λίγο πιο κάτω, στην ίδια σελίδα διαβάω, πως «αποκεφαλίστηκαν» τέσσερα παλιά μέλη της ΟΝΝΕΔ.

Στην αμέσως επόμενη σελίδα, (31), ο Μαξ Φρις, έχοντας πια εγκαταλείψει την Ευρώπη και εγκαταστημένος, (πια), στην Αμερική, μας λέει, πως οι απόψεις τον ενδιαφέρουν όλο και λιγότερο. Πως τον ενδιαφέρουν μόνο τα γεγονότα...

Σε μια εποχή που το «ετέθησαν» γίνεται ταυτόσημο με το «αποκεφαλίστηκαν», σε μια εποχή που ο Μαξ Φρις δηλώνει ότι δηλώνει όντας εγκαταστημένος στην Αμερική, γιατί ν' απορούμε που ο αρχηγός του κινήματος γίνεται πρόεδρος του κινήματος... Γιατί ν' απορούμε που το πρωτοπαλλήκαρο ή ψυχοπαίδι του αρχηγού και νυν προέδρου του κινήματος μπορεί και δηλώνει πως θα μπορούσε να ζήσει τα υπόλοιπα του χρόνια από το προϊόν της εκποιήσεως του περιεχομένου της γκαρνταρόμπας του...

Ας παραδεχτούμε την άποψη του Μαξ Φρις κι ας ενδιαφερθούμε για τα γεγονότα.

Τίποτα δεν μπορεί να θέσει τον πρόεδρο εκτός κινήματος και κανείς δεν τολμά ν' αποκεφαλίζει το πρωτοπαλλήκαρο ή ψυχοπαίδι του προέδρου.

Οι απόψεις ενδιαφέρουν, (γάρ), όλο και λιγότερο...

«Κρίμα»... (Είναι η δική μου άποψη)...

Με εκτίμηση,
Χρήστος Σούπας

Η εξαθλίωση και το καθήκον

Μια μονάδα αρμάτων στον Έβρο που μοιάζει με στρατόπεδο συγκέντρωσης ανεπιθύμητων. Μέσα σε συνθήκες πλήρους κοινωνικής απομόνωσης, χωρίς καμιά επαφή με τον έξω κόσμο, ούτε καν οπτική, οι φαντάροι της 16ης ΕΜΑ ζούνε σαν εξόριστοι εξαργυρώνοντας ακριβά το τίμημα της μακρόχρονης θητείας τους. Μια θητεία που στις συνθήκες αθλιότητας και μιζέριας του στρατοπέδου μεταβάλλεται σ' ένα ατέλειωτο καβόνι. Πρέπει να διαθέτεις μεγάλα αποθέματα αντοχής για να «τη θγάλεις καθαρή» και να μη «σαλτάρεις», όπως λέγεται στη στρατιωτική διάλεκτο. Μόνο τους τελευταίους 8-10 μήνες έχουν δοθεί 10 αναβολές για ψυχολογικούς λόγους και έχουν σημειωθεί 3 ή 4 λιποταξίες με επακόλουθο το στρατοδικείο και τις αυστηρές ποινές.

Η άδεια έχει καταντήσει πολυτέλεια και όταν δίνεται είναι χωρίς οδοιπορικά με αποτέλεσμα οι περισσότεροι φαντάροι, που δεν έχουν λεφτά να ταξιδέψουν με αεροπλάνο, να καταναλώνουν το 1/3 της άδειας στη διαδρομή με το τραίνο (γκάντζο) ή το λεωφορείο. Όσο για τη μετάθεση, ούτε λόγος να γίνεται. Αυτή είναι πολυτελές προνόμιο μόνο αυτών που έχουν «γλύψιμο» και μάλιστα «χοντρό γλύψιμο». (Βλέπε αξιοκρατία).

Η ζωή στο στρατόπεδο είναι εξουθενωτικά εντατικοποιημένη με συχνές αναφορές, 6-7 την ημέρα, φορτωμένη υπηρεσία, επιθεωρήσεις, αγγαρείες κλ.π. Η αγγαρεία (πλύσιμο δίσκων) γίνεται έξω στην ύπαιθρο, σε μια θρύση για πέντε ίλες και χωρίς απορρυπαντικό με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζονται ούτε οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής και να παρατηρούνται σε πολλούς στρατιώτες τροφικές δηλητηριάσεις.

Το νερό το 'χουμε πει νεράκι γιατί έχει γίνει πολυτέλεια. Υπάρχει χρόνιο πρόβλημα ύδρευσης για το οποίο αδιαφορούν υπεύθυνοι και διοίκηση. Ειδικά το χειμώνα που παγώνουν τα πάντα το νερό καταντάει σπάνιο είδος. Μα και όταν υπάρχει δεν μπορείς να κάνεις μπάνιο γιατί ο καυστήρας στα

λουτρά είναι σχεδόν μόνιμα χαλασμένος.

Οι απειλές, οι θρισίες, οι εξευτελιστικές εκφράσεις όπως, «μάου-μάου», «κάνιβαλου», «μαλάκες» κ.α. είναι καθημερινό φαινόμενο. Οι ποινές πέφτουν θροχή και είναι υπερβολικά αυστηρές ακόμα και για ασήμαντα παραπτώματα. Σήμερη φυλάκιση για κούρεμα ή ξύρισμα, πρόσφατα μάλιστα τιμωρήθηκε συνάδελφός μας με Σήμερη φυλάκιση (λίαν επιεικώς) γιατί μετά το συσσίτιο περπατούσε στο χώρο αναφοράς της επιλαρχίας με τα χέρια στην τσέπη και χωρίς τζόκευ.

Όλα αυτά μαζί με την απαγόρευση των εφημερίδων και του ραδιοφώνου του μόνο τελικά μέσον επικοινωνίας με τον έξω κόσμο συνθέτουν ένα κλίμα αυταρχισμού, καταπίεσης και καταρράκωσης της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας του φαντάρου.

Δε λείπουν βέβαια, αφού πρόκειται για το ένδοξο σώμα των τεθωριακισμένων, (θυμήσου 21 Απρίλη '67, Πολυτεχνείο '73) τα ομαδικά καβόνια που τώνουν την πειθαρχία, και ανωνώνουν το φρόνημα και που επί το ευγενικότερο οι καρθανάδες τα λένε ασκήσεις ακριβείας. Καθημερινά καλλιεργείται ένας άκρατος σωβινισμός με συνεχείς νύξεις για τους απέναντι (Τούρκοι) που караδοκούν να μας φάνε και με διάφορα σωβινιστικά τραγούδια που μας υποχρεώνουν να τραγουδάμε όπως «των εχθρών τα φουστάτα περάσαν...» «...τα βουνά τα βορειοηπειρωτικά ελληνικά - ελληνικά...» κλ.π. Α-ομα και στο Κ.Ψ.Μ., το μοναδικό χώρο διασκέδασης (βλέπε αποχαύνωσης) των φαντάρων, υπάρχει αναρτημένος σε περίοπτη θέση, πίνακας που με φόντο την Αγία-Σοφία φέρει την επιγραφή «ΗΡΘΕ Η ΩΡΑ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΕΤΕ» (το ΠΛΗΡΩΣΕΤΕ με κόκκινα γράμματα). Εμείς οι Έλληνες ξεχνάμε θλέπετε γι' αυτό πρέπει παντοιοτρόπως να μας θυμίζουν εκείνο το παλιό «πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικά μας θα 'ναι». Κατά τ' άλλα δεν διεκδικούμε από κανέναν τίποτα κ. Παπανδρέου.

Επειδή είμαστε μαυροσκουφίδες με υψηλό βαθμό πειθαρχίας, αν δεν εκτελούμε ζωνά στην πρωινή αναφορά έχει μεταβολές και τρέξιμο γύρω-γύρω από την ίλη, όπως πρόσφατα διέταξε ο ίλαρ-

χος Καρακασίδης. Έτσι για να μη καταντήσουμε «Ουγκάντα», «ζουλού» ή «μάου-μάου», όπως αρέσκει να επαναλαμβάνει καθημερινά ο αυταρχικός ίλαρχος Μητρόπουλος.

Τελειώνοντας θεωρούμε σκόπιμο να αναφέρουμε την πλήρη ανικανότητα και ανοργανωσιά που διακατέχει τα μόνιμα στελέχη του στρατού. Το μόνο που ξέρουν καλά είναι οι ασκήσεις ακριβείας και το απλόχερο μοίρασμα ποινών. Κατά τα άλλα ο ένας μεταθέτει τις ευθύνες στον άλλον ή εκδίδουν διαταγές αδιαφορώντας για το αν υπάρχουν οι απαραίτητοι όροι υλοποίησής των, με αποτέλεσμα βέβαια να την πληρώνουν πάντα οι έφεδροι, οι οποίοι θγάζουν όλη τη δουλειά στο στρατό, και οι οποίοι κινδυνεύουν να τιμωρηθούν κιόλας. Στη μονάδα μας υπάρχουν πολλά τέτοια παραδείγματα.

Αυτά λοιπόν για να μην ξεχνάτε «το φαντάρο που φυλάει στη σκοπιά του και ριτίζει τον γαζώνει η πικρή μοναξιά του».

Φαντάροι της 16ης ΕΜΑ

Η «Ελένη» και ο «Σχολιαστής»

Κύριοι,

Αν κάποιος αυτοεπαναλαμβάνεται δεν είναι ο Γκέιτς, αλλά εσείς. Νομίζετε ότι με το να γράφετε αλεπάλληλα υβριστικά σχόλια για το βιβλίο του, με το να τον ειρωνεύεστε, («Δημοσιογραφώσκο» εν αντιθέσει με τον Δ. Ψαρρά προδήλως...), με το να αναρωτιέστε πού σφείλεται η κυκλοφοριακή επιτυχία του βιβλίου και βεβαίως ο «Ιστορικός» Βουρνάς να τ' αποδίδει όλα στους Αμερικανούς και ο Δ. Φωτιάδης να γράφει ότι η ΕΛΕΝΗ γράφτηκε για να μας πάρουν τα νησιά οι Τούρκοι, δεν αντιλαμβάνεσθε ότι η πολεμική αυτή συμβάλλει στην αύξηση των πωλήσεων του βιβλίου και δεν φτάνει ο... Ρήγκαν; Αν διάβασα την ΕΛΕΝΗ αυτό σφείλεται σ' εσάς και δεν θα έλεγα ότι δεν μου άρεσε...

Γ.Κ.

VINCENT DESCOMBES ΤΟ ΙΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΛΟ	Georges Bataille το καταραμένο αποθεμα
RONALD D. LAING DAVID G. COOPER ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ	PRAXIS φιλοσοφικές έρευνες R. D. LAING / D. G. COOPER ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ: 10 ΧΡΟΝΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΕΑΡΤΡ. 1950-60 VINCENT DESCOMBES ΤΟ ΙΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΛΟ: 45 ΧΡΟΝΙΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ. 1933-78 GEORGES BATAILLE ΤΟ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟ ΑΠΟΘΕΜΑ Κεντρική Διάθεση Παραγγελίες ΜΗΝΥΜΑ, Σόλωνος 83, τηλ. 362 3646

ΕΝΑ

θέμα με πολεμικές

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ είναι οι ειδήσεις, άλλοτε μικρές κι άλλοτε πάλι πιο μεγάλες, που φτάνουν κάποτε ως εμάς από τις εφημερίδες. Αυτοκτονίες ή απόπειρες συνθήκας. Από την άλλη οι διαμαρτυρίες των ιδίων των φαντάρων που εμείς, το συνθηθέστερο, τις αντικρίζουμε στις στήλες αλληλογραφίας των διαφόρων εντύπων. Κι είναι και κάποια ειδικά δημοσιεύματα περιοδικών για να φανεί η ζωή των στρατευμένων από «μέσα»...

«... και νάμαστε πρωί πρωί στις 7 στο Κέντρο Εκπαίδευσης Ειδικών Δυνάμεων, στο Μεγάλο Πεύκο, σαν... νεοσύλλεκτοι καλοί στρατιώτες...

...Διαλέξαμε επίτηδες ένα στρατόπεδο που η εκπαίδευση είναι σκληρότατη, όπως αυτό των καταδρομέων, γιατί ίσως εκεί να υπήρχαν και περισσότερα προβλήματα... ισοπέδωσης προσωπικότητας και συνηθειών. Αλλά μάλλον πέσαμε έξω!»

ΕΙΚΟΝΕΣ, 31/7/85

«Είχαμε από τις προηγούμενες μέρες ακούσει αυτό που διαδίδεται για το στρατόπεδο της Αυλώνας, το Κέντρο Τεθωρακισμένων. «Μαύρη μαυρίλα» αποκαλούν πολλοί φαντάρους το ΚΕΤΘ Αυλώνας, χωρίς όμως να μας προσδιορίζουν τι ακριβώς εννοούν».

ΕΝΑ, 2/8/84

«Την Κυριακή 5/5/85 στο Κέντρο Εκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων στην Αυλώνα, το επωνομαζόμενο στρατόπεδο των «Μαύρων» αυτοκτόνησε στη σκοπιά του ο 19χρονος στρ. Δαμουλάκης Βασίλης...

Οι αιτίες παραμένουν άγνωστες. Εκείνο που είναι γνωστό είναι οι συνθήκες, το περιβάλλον που όλα εκτυλίσσονται. 3-4.000 στρατιώτες σε θαλάμους όπου ο ήλιος δεν μπορεί να μπει. Σαν να ήταν επιμελώς έτσι κατασκευασμένοι. Οι υπηρεσίες για τους «τυχερούς» είναι 5 μέσα 1 έξω ενώ πολύ συχνά παρατηρούνται και περιπτώσεις 15 ή και 30 μέσα, 1 έξω»

Γράμμα στο ANTI, 10/5/85

«Πολλοί προσπαθούν τον τελευταίο καιρό να παρουσιάσουν το ΚΕΕΔ σαν υποδειγματική μονάδα. Πίσω όμως από τα διαφημιστικά δημοσιεύματα υπάρχει μια απαράδεκτη κατάσταση. Είναι τυχαίο άλλωστε ότι το 35% των νεοσύλλεκτων της τελευταίας σειράς ζήτησε να «κοπεί» και να φύγει από τον παράδεισο του Μεγάλου Πεύκου;»

Γράμμα στον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ, 22/9/85

«Αλλά φαίνεται ότι νέος αέρας φυσάει στον Ελληνικό Στρατό. Ή πέσαμε εμείς στην περίπτωση. Στην περίπτωση ενός καταδρομέα διοικητή που αγκαλιάζει τους νεοσύλλεκτους μαζί με τα προβλήματα που κουβαλούν από το σπίτι τους. Στην περίπτωση ενός υποδιοικητή και κατώτερων αξιωματικών που δεν κοιτάνε

πότε θα πάει η ώρα 2.30 για να πάνε σπίτι τους. Στην περίπτωση εκπαιδευτών που αν και εκπαιδεύουν αυριανούς σκληρούς καταδρομείς ασχολούνται και με τα ψυχολογικά προβλήματα των εκπαιδευομένων...»

ΕΙΚΟΝΕΣ, ο.π.

«Στη μέση το γραφείο του διοικητή. Ο ίδιος μας καλωσόρισε και μας εξήγησε πρώτα μερικά πράγματα για το στρατόπεδο...

... Τα λόγια του, τα επιχειρήματα και οι σκέψεις του συνοδεύονταν από ένα μειδίαμα που έδειχνε σιγουριά. «Αφοσιωμένος» κυριολεκτικά στην πατρίδα, όπως μας ζήτησε, βοηθάει τα νέα παιδιά γιατί γνωρίζει καλά τις δυσκολίες της πρώτης μέρας».

ΕΝΑ, ο.π.

«Η αυθαιρεσία της ηγεσίας δεν δίστασε προκειμένου να αποδείξει την όλη κατάσταση «φυσιολογική» να χαρακτηρίσει ολόκληρη την 175 σειρά ως προβληματική. Έτσι προκειμένου ο χαρακτηρισμός «προβληματικοί» να φύγει από τον προγραμματισμό, την οργάνωση και την πρακτική του στρατού και να μεταβιβαστεί στους φαντάρους ορίστηκε σε κάθε θάλαμο κι ένας υπεύθυνος για να συζητά τα εν γένει προβλήματα μας και να τα μεταφέρει κατευθείαν στον διοικητή. Οι προβληματικές οικογένειες είναι αυτές που γεννούν προβληματικούς φαντάρους κι όχι ο στρατιωτικός παραλογισμός. Έτσι έχουμε εύκολη εξήγηση για κάποια αυτοκτονία».

Γράμμα στον ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, 1/9/85

«Γιατί ο περιθόητος 20-1 επιτάσσει πρώτα να υποκούσει ο φαντάρος και να εκτελέσει και μετά την ισοπέδωση μες απ' το χώμα αν θέλει να παραπονεθεί. Τα περίφημα αντίγραφα μπουντρουμιών, τα πειθαρχεία του ΚΑΤΘ βοηθούν αρκετά. Καθημερινά στέλνονται στρατιώτες στο 401 για να περάσουν από το περίφημο Ν-Ψ, δηλ. νευροψυχιατρικό, λόγω ψυχωσικών φαινομένων».

Γράμμα στο ANTI, ο.π.

«Τρεις μέρες ολόκληρες, οι παλιότεροι μαυροσκουφηδες αποψίλωναν, άσπριζαν, καθάριζαν το στρατόπεδο, το στόλιζαν με σημαιάκια, επειδή το ΕΝΑ θα έκανε ρεπορτάζ. Όλα αυτά βέβαια τα πληροφορηθήκαμε από παλιότερους φαντάρους που συναντήσαμε. Εμείς αυτό που παρατηρήσαμε ήταν ένα άσφογο λειτουργικό στρατόπεδο».

ΕΝΑ, ο.π.

«Ρωτάμε ένα στρατιώτη: Το φαγητό καλό. Δεν βρίσκω καμιά διαφορά από το σπίτι. Και τα βρήκα διαφορετικά εδώ απότι μούλεγαν έξω. -Τι σου λέγαν; -Ότι εκεί που πάω θα... πήξω. Αλλά εδώ δεν

είδα τίποτα τέτοιο...

Πιάνουμε ένα δεύτερο στρατιώτη και τον ρωτάμε τα ίδια πράγματα, αλλά έρχεται η απάντησή: Θα μου επιτρέψετε να μην απαντήσω...

-Γιατί; Μήπως θέλεις να απομακρυνθείς ο... διοικητής που βρίσκεται πίσω μου και να μιλήσουμε; (τι... δημοσιογραφικό θράσος κι αυτό καμιά φορά...)».

ΕΙΚΟΝΕΣ, ο.π.

«Η λογική που επικρατεί είναι η εκμηδένιση της προσωπικότητας. Απαγορεύονται οι εφημερίδες, η πολιτική ενημέρωση και το ομαδικό καψόνι είναι καθημερινό φαινόμενο. Κι όλα αυτά για να γίνουμε άντρες. Ενδεικτικά τα συνθήματα που αναγκάζουν τους φαντάρους να φωνάζουν: «Πάρτε τους αυτούς τους καχεκτικούς, γιατί θα τους πατήσουμε σαν τους ποντικούς».

Γράμμα στον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ, ο.π.

«Εδώ στο ΚΕΤΘ λέμε: Ο Φόβος φυλάει τα έρμια και τα συρματοπλέγματα το ΚΕΤΘ. Οι αυτοκτονίες των μαυροσκουφηδων στη Σάμο (δύο), στη Λήμνο (κανείς δεν θα μάθει πόσοι αυτοκτονούν εκεί) κι εδώ στο ΚΕΤΘ κάτι δείχνουν. Το ΚΕΤΘ ήταν και είναι μια φυλακή με απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης, με άγχος σε όλους, οπλίτες και αξιωματικούς που συμπαραλάζει τα νεύρα και διαλύει την προσωπικότητα. Οι αναβολές που ζητάνε οι νέοι «μαυροσκουφηδες» είναι άνευ προηγουμένου. Αλλά το ΚΕΤΘ θα συνεχίσει να στέλνει υποψήφιους αυτόχειρες στη Λήμνο, στη Σάμο κι αλλού. Ποιος θα θελήσει να ταραξεί τα λιμνάζοντα στο μαύρο τούτο σώμα; Ίσως κανείς!»

Γράμμα στον ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, 1/8/85

Γράμματα λοιπόν, δημοσιογραφικά ρεπορτάζ και ειδήσεις χωρίς τέλος. Τι να πρωτοκαταγράψεις; Έτσι κι αλλιώς το θέμα αυτό δεν είναι από κείνα που λύνονται με κάποιο κείμενο. Κι οι συζητήσεις για σχετικές παρεμβάσεις δεν φαίνεται να θγάζουνε κάπου. Είναι οι περίφημες «υποκειμενικές» αδυναμίες που παρεμβαίνουν...

«Ως συνήθως ο κ. Δροσογιάννης ήταν μακριά και δεν άκουσε τον πυροβολισμό. Ευτυχώς όμως έχει εκδημοκρατίσει το στρατό. Από τη γωνία η δεξιά χαίρεται. η προεκλογική μάχη άρχισε. ο σοσιαλισμός τρίζει και η αριστερά κατορθώνει πού και πού να δακρύζει. Στο μεταξύ οι στρατιώτες στις σκοπιές οπλίζουν ξανά τα όπλα τους. Μα όλο λάθος σημαδεύουν. Όλο λάθος...

Στα χαρακώματα της Αυλώνας

Ένας στρατιώτης

ΠΟΥ ΦΟΒΑΤΑΙ!»

Γράμμα στο ANTI, ο.π.

Για την Αντιγραφή:
Βλάσης Δελημπασής

Ανταπόκριση

Ο ΜΑΡΙΟ ΚΑΠΑΝΑ, ώριμος σαραντάρης τώρα πια, είναι ένα από τα ζωντανά σύμβολα του ιταλικού '68. Ως χαρισματικός ηγέτης του φοιτητικού κινήματος στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Μιλάνου πέρασε στην ιστορία της ιταλικής αμφισβήτησης όταν, τον Δεκέμβριο του '68, υποδέχτηκε με αυγά και ντομάτες την υψηλή κοινωνία στην πρεμιέρα της Σκάλας του Μιλάνου. Από το '82 ο Καπάνα είναι γραμματέας της Προλεταριακής Δημοκρατίας, του μόνου ακροαριστερού (ή νεοαριστερού ή αριστεριστικού ή όπως θέλετε) κόμματος της Ευρώπης που κατέχει 7 έδρες στο εθνικό κοινοβούλιο και μία στο ευρωπαϊκό. Στις περιφερειακές εκλογές του περασμένου Μαΐου η Προλεταριακή Δημοκρατία αύξησε το ποσοστό της από 0,9 στο 1,6% και κέρδισε 27 έδρες στα περιφερειακά συμβούλια.

Δημήτρης Δεληολάνης

απ' την Ιταλία

Σχολιαστής: *Η Προλεταριακή Δημοκρατία (Π.Δ.) είναι το μόνο κόμμα στην Ευρώπη μεταξύ εκείνων που προέκυψαν από το '68 που όχι μόνον επιβιώνει αλλά και αναπτύσσεται. Γιατί;*

Μ. Καπάνα: 'Οντως, κατ' ομολογίαν εχθρών και φίλων, η Π.Δ. είναι ο μόνος τώρα πια κληρονόμος του '68. Διατηρήσαμε ό,τι καλύτερο εξέφρασε εκείνη η περίοδος, την αξία της άμεσης δημοκρατίας, του εξισωτισμού, της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών, την υπεράσπιση και την ποιότητα της ζωής. Απορρίψαμε όμως τα αρνητικά στοιχεία αυτής της κληρονομιάς, όπως εκείνη η ιδιότυπη αισθητική της βίας, της βίαιης σύγκρουσης. Στοιχεία αρνητικά και επικίνδυνα, που γρήγορα άρχισαν να θαραίνουν στο κίνημα. Η Π.Δ. ουσιαστικά δημιουργήθηκε σαν κόμμα στην περίοδο '77-78, στην ακμή δηλαδή της τρομοκρατικής δράσης των Ε.Τ.: Θυμάσαι, η απαγωγή του Μόρο έγινε το '78. 'Ετσι απ' τα πρώτα θήματά μας σαν κόμμα ήρθαμε σε κατακόρυφη πολιτική και θεωρητική ρήξη με τις τρομοκρατικές οργανώσεις κι αυτό καθόρισε την μετέπειτα φυσιογνωμία μας.

Ύστερα καταφέραμε να κρατήσουμε μία απερίοριστα ανοιχτή στάση (ή αν θέλεις) νοοτροπία απέναντι στα κινήματα που εμφανίστηκαν στο μεταξύ: το οικολογικό προπαντός, αλλά και το φιλειρηνικό κίνημα. Υιοθετήσαμε πλήρως τη θεματική του μονομερούς αφοπλισμού της Ιταλίας κι είμαστε το μόνο ιταλικό κόμμα που ζητά να βγούμε από το ΝΑΤΟ.

Τέλος, μία άλλη ιδιομορφία της Π.Δ. είναι πως έχει, μεταξύ των ιταλικών κομμάτων, ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά πιστών καθολικών, κάπου το 10% των μελών και των ψηφοφόρων μας. Αυτό δεν πρέπει να εκπλήττει: αποδεικνύει τον πολιτικό πλούτο του κόμματος αυτού, τη δύσκολη πολιτική σύνθεση που επιδίωξαμε και ίσως πετύχαμε σ' αυτά τα χρόνια.

Σ.: *Ένα πολιτικό κι όχι ιδεολογικό κόμμα λοιπόν. Ίσως όμως και λίγο πολιτικίστικο. Πέρυσι ένα ψήφισμά σας εναντίον του χριστιανοδημοκράτη υπουργού Εξωτερικών Αντρεότι υπερψηφίστηκε από βουλευτές της πλειοψηφίας στη Βουλή και μόνον η αποχή των κομμουνιστών έσωσε τον Αντρεότι. Μην μου πεις πως δεν είχατε συνεννοηθεί από πριν με τους αντιφρονούντες χριστιανοδημοκράτες...*

Μ.Κ.: 'Οχι, καθόλου: κάναμε μία κοινοβουλευτική πανουργία. Για τον Αντρεότι προτάθηκε 27 φορές να του αρθεί η βουλευτική ασυλία αλλά πάντα η πρόταση απορρίφθηκε. Παρουσιάσαμε έτσι αιφνιδιαστικά ένα ψήφισμα που ζητούσε την παραίτησή του και βρεθήκαμε εκ των πραγμάτων με όλους εκείνους τους χριστιανοδημοκράτες που εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία για να ρίξουν τον Κράξι. Δεν υπήρξε καμία συμφωνία.

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ:

Η «ώριμη αμφισβήτηση»

Σ.: Τώρα όμως ο Αντρεότι, με τα ανοίγματά του προς την Ο.Α.Π. στην υπόθεση Ακίλε Λάουρο, σας ικανοποίησε;

Μ.Κ.: Ο Αντρεότι είναι ο Αντρεότι, ο πιο έξυπνος πολιτικός αυτής της χώρας. Ξέρει να κάνει τους κατάλληλους ελιγμούς την κατάλληλη στιγμή. Ναι, κράτησε μία θετική στάση, με την εξαίρεση της πειρατίας εναντίον του αιγυπτιακού Μπόινγκ στη Σιγκονέλα. Ο Κράξι, περισσότερο από τον Αντρεότι, δεν έπρεπε να επιτρέψει την προσγείωση του αεροπλάνου. Και πάλι: τα ανοίγματα υπήρξαν, ήταν θετικά, αλλά δεν έφτασαν μέχρι τη διπλωματική αναγνώριση της Ο.Α.Π.

Σ.: Μιλούσες προηγουμένως για τη βία. Τώρα ξέσπασε η υπόθεση της δολοφονίας του Σέρτζο Ραμέλι που την επαναφέρει στην επικαιρότητα. Ανακεφαλαιώνω: στα μέσα Σεπτεμβρίου η εισαγγελία του Μιλάνου συνέλαβε καμιά δεκαριά άτομα που το '75 ήταν μέλη της επιτροπής περιφρούρησης της *Avanguardia Operaia* με την κατηγορία ότι ευθύνονται για τη δολοφονική ενέδρα εναντίον του δεκαεπτάχρονου φασίστα Ραμέλι, που ξυλοκοπήθηκε μέχρι θανάτου το '75 κάτω απ' το σπίτι του.

Μ.Κ.: Η Π.Δ. σχετίζεται μόνον έμμεσα με την υπόθεση, αφού ένας μεγάλος τομέας της *Avanguardia Operaia* συγχωνεύτηκε με την Π.Δ. Η δολοφονία του Ραμέλι ήταν ένα τραγικό σφάλμα, από ηθική, ανθρωπινή και πολιτική άποψη. Οργανώσαμε στις 12 Οκτω-

βρίου ένα μεγάλο συνέδριο αφιερωμένο στη δεκαετία του '70. Τότε, για μας, οι συγκρούσεις με τους φασίστες ήταν ήδη ένα πολιτικό σφάλμα. Οι φασιστικές συμμορίες είχαν ήδη ηττηθεί, και είχε αρχίσει μία νέα φάση που το '76 θα καταλήξει στην περίοδο των κυβερνήσεων «ιστορικού συμβιβασμού». Από δικαστική άποψη λοιπόν δεν έχουμε τίποτα να πούμε: υπήρξε μία δολοφονία και οι ένοχοι πρέπει να δικαστούν, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τη γενικότερη πολιτική συγκυρία εκείνης της εποχής. Βλέπουμε όμως πως πίσω απ' τις ενέργειες της δικαιοσύνης δραστηριοποιήθηκε και η τέταρτη εξουσία για να επαναλάβει, χωρίς κανένα πνεύμα εφευρετικότητας, ένα παλιό κλισέ, που απ' ό,τι ξέρω εφαρμόστηκε και στην Ελλάδα μετά τον πόλεμο: να, λένε, η δολοφονία του Ραμέλι αποδεικνύει πως όλα τα χρόνια απ' το '68 μέχρι το '75-76 ήταν χρόνια βίας, συγκρούσεων, αιματοχυσιών κι όλοι οι τότε αμφισβητίες ήταν βίαιοι και κατά θάθος ευθύνονται για τη γέννηση της τρομοκρατίας. Εσύ τα έζησες αυτά, ξέρεις πόσο υστερόβουλη είναι αυτή η εκδοχή για το '68.

Σ.: Αισθάνεσαι λίγο ένοχος γιατί έσπρωξες το ΙΚΚ να κάνει το δημοψήφισμα για την ΑΤΑ τον περασμένο Ιούνιο;

Μ.Κ.: Όχι, γιατί;

Σ.: Γιατί κατέληξε σε μία συντριπτική ήττα για την αριστερά.

Μ.Κ.: Χάσαμε γιατί το ΙΚΚ προώθησε το δημοψήφισμα χωρίς να πιστεύει σ' αυτό. Ο Κράξι, που ξέρει να παίζει καλά πόκερ, έριξε στο πιάτο την απειλή της παραίτησής του, το ΙΚΚ τρομοκρατήθηκε και προσπάθησε, μάταια, να υποβαθμίσει τη γενικότερη πολιτική αξία της αναμέτρησης. Φυσικά μ' αυτόν τον τρόπο χάσαμε.

Σ.: Συνεχίζοντας με το ΙΚΚ, γιατί τα έχετε μαζί του; Σε τελευταία ανάλυση στα τελευταία χρόνια έκανε αντιπολίτευση, έτσι δεν είναι;

Μ.Κ.: Δε τα έχουμε καθόλου με το ΙΚΚ. Δεν καυγαδίζουμε με το ΙΚΚ, θα ήταν ανόητο από μέρους μας. Το πρόβλημα με τους κομμουνιστές είναι πως συνεχίζουν να πιστεύουν πως σ' αριστερά τους δεν πρέπει να υπάρχει τίποτα, παρά μόνον η έρημος. Αφομοίωσαν το ΡDUP, (και καλά έκαναν γιατί από καιρό έλεγαν ουσιαστικά τα ίδια πράγματα), όπως στα 60 χρόνια της ιστορίας τους αφομοίωσαν ή κατέστρεψαν ή κατέστειλαν κάθε προσπάθεια να δημιουργηθεί μία δύναμη σ' αριστερά τους. Με μας τα πράγματα είναι πιο πολύπλοκα, γιατί δεν προερχόμαστε, όπως το ΡDUP, από μία διάσπαση του ΙΚΚ. Δεν είμαστε αιρετικοί κομμουνιστές. Είμαστε ένα άλλο πράγμα, εκείνη η πολυσύνθετη πραγματικότητα που σου έλεγα προηγουμένως. Αυτό το ΙΚΚ το κατάλαβε: σποραδικά συναντιόμαστε με ορισμένους κομμουνιστές ηγέτες και νομίζω πως η στάση τους άρχισε να αλλάζει. Εκ των πραγμάτων συνεργαζόμαστε όχι μόνον στη βάση, αλλά και σε πολλά περιφερειακά συμβούλια, ακόμη και στη Βουλή, ιδιαίτερα γύρω απ' το θέμα της ΑΤΑ. Τους το λέω κάθε φορά που τους βλέπω: κοιτάξετε, δεν θέλουμε καυγάδες γιατί ζημιώνεται η αριστερά στο σύνολό της. Αλλά φυσικά δεν παραιτούμαστε από την κριτική μας στα καίρια θέματα, όπως το ΝΑΤΟ ή οι πυρηνικοί αντιδραστήρες ή η μείωση των κονδυλίων για την άμυνα.

Σ.: Παρακολούθησα πολλές προεκλογικές εκστρατείες σου και είδα πως δεν χάνεις ευκαιρία να αναφέρεις τον Παπανδρέου, την ελληνική εξωτερική πολιτική κτλ. Τι ακριβώς σου αρέσει από την πολιτική του Παπανδρέου;

Μ.Κ.: Αναφέρομαι κυρίως στην αναγνώριση της ΟΑΠ, μία θαρραλέα πρωτοβουλία της ελληνικής κυβέρνησης. Όσο για την εξωτερική πολιτική της, φυσικά είναι πολύ καλύτερη από εκείνη της προηγούμενης κυβέρνησης. Επίσης σημαντική είναι η στάση του Παπανδρέου σε σχέση με το ΝΑΤΟ, αν και μου φαίνεται λιγότερο συνεπής: στα λόγια έχουμε μία ουσιαστική αυτονομία της Ελλάδας, στην πράξη όμως δεν είναι πάντα έτσι. Εκτιμώ λοιπόν τη στάση της Ελλάδας, αλλά μέσα σ' αυτήν τη γενικότερη εκτίμηση θα περίμενα μία μεγαλύτερη αποφασιστικότητα, περισσότερη συνέπεια.

Σ.: Ξέρω ότι προσπαθήσατε να έρθετε σ' επαφή με το ΠΑΣΟΚ. Με ποιο αποτέλεσμα;

Μ.Κ.: Πολύ θετικό. Έλαβα πριν λίγες μέρες ένα τηλεγράφημα από ένα στενό συνεργάτη του Παπανδρέου και τώρα ετοιμάζουμε μία επίσκεψη στην Αθήνα. □

scripta manent

ΕΠΙΣΤΟΛΗ προς πρωτοετείς φοιτητές στέλνει με επιφυλλίδα στα ΝΕΑ (1.10.85) ο Γιώργης Γιατρομανωλάκης, λέκτορας του Φιλοσοφικού τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για να τους πληροφορήσει, μεταξύ άλλων ότι «η κυριότερη δραστηριότητα του φοιτητικού κινήματος είναι η αφοσκόλληση και η εγγραφή συνθημάτων», επομένως «εγγραφείτε σε κάποιο κομματικό σύλλογο από τους πολλούς... και ζητήστε να σας δώσουν πολλές αφίσες».

Γεμάτος ειρωνία ο κ. Γιατρομανωλάκης εξηγεί ότι «καλός φοιτητής και προπάντων δημοκρατικός είναι αυτός που κολλά περισσότερες αφίσες και γράφει περισσότερα συνθήματα σε τοίχους, τζάμια, έδρανα, πατώματα, ή πάνω σε αγάλματα» και διεκτραγωδεί την κατάντια του πανεπιστημιακού ασύλου επειδή δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές να καταλάβουν «όποια αιθουσα, όποιο χώρο θέλουν και να τον χρησιμοποιήσουν για συγκεντρώσεις, πάρτυ, για πικ-νικ ή για κοιτώνα».

Όσο για τους καθηγητές κατακρίνονται επειδή «ελάχιστοι διαπραττουν την απρέπεια να χαλούν το χατήρι των φοιτητών τους». Η αιτία γι' αυτή την ελαστική στάση κάποιου καθηγητή είναι ότι «έτυχε να είναι ζωγράφος στα χρόνια της δικτατορίας». Επομένως η «φιλοφοιτητική» συμπεριφορά είναι τεκμήριο αντιδημοκρατικών φρονημάτων. Ίσως να υπονοείται και το αντίστροφο.

Και καλά. Ο κ. Γιατρομανωλάκης και τα ΝΕΑ μπορούν να λένε ό,τι θέλουν. Αλλά πώς να ερμηνεύσουμε την αναδημοσίευση της επιφυλλίδας στο «Φοιτητικό Περίγυρο», εφημερίδα του Δημοκρατικού Αγώνα; Προς τι η αυτομαστίγωση;

Δ.Ψ.

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ τεύχος (No 12, φθινόπωρο '85) του περιοδικού «Τετράδια» ξαναδημοσιεύεται, σε μετάφραση Δ. Δεληολάνη, το πολιτικό κείμενο του Τ. Νέγκρι, που παρουσιάσαμε στο 28ο τεύχος (Ιούλης '85) του «Σχολιαστή» με τίτλο «Ο Λένιν στη Νέα Υόρκη».

Οι συντάκτες των «Τετραδίων» στο προλογικό σημείωμα ισχυρίζονται πως όχι μόνο έλαβαν το κείμενο αλλά πως ο Νέγκρι τους διαβεβαίωσε ότι: «...Δεν είχα στείλει εκείνο το κείμενο στον Νάσιο για να το δημοσιεύσει αλλά μόνο για να τον πληροφορήσω γύρω από τη συζήτηση που διεξάγονταν σε διεθνές επίπεδο μεταξύ

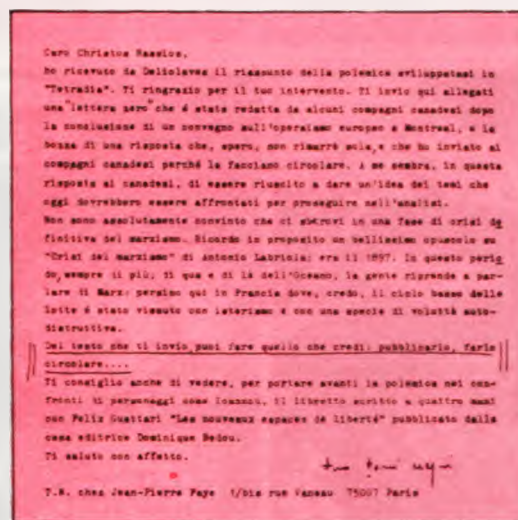
διανοουμένων που συνδέονται με τα ιταλικά χρονικά της αυτονομίας...». Και τα «Τετράδια» κλείνουν το σημείωμα καλώντας τους «σκεπτόμενους αναγνώστες» τους να βγάλουν τα συμπεράσματά τους... φυσικά εις βάρος μου.

Λοιπόν:

Παραθέτουμε τη φωτοτυπία της συνοδευτικής επιστολής του Νέγκρι —στο εν λόγω κείμενο— προς εμάς. Να τι μας γράφει ο Νέγκρι: «Έλαβα από τον Δεληολάνη την περίληψη της πολεμικής που διεξήχθη στα «Τετράδια». Σ' ευχαριστώ για την παρέμβασή σου. Σου στέλνω εδώ μαζί α) το Γράμμα μηδέν' που συντάχθηκε από μερικούς καναδούς συντρόφους μετά τη λήξη νέος συνέδριου πάνω στον ευρωπαϊκό εργατισμό που 'γινε στο Μόντρεαλ και β) ένα είδος πρώτης απάντησης, που νομίζω θά 'χει συνέχεια —και που έστειλα στους καναδούς συντρόφους για να την κυκλοφορήσουν.

...Το κείμενο που σου στέλνω μπορείς να το κάνεις ό,τι νομίζεις: να το δημοσιεύσεις, να το κυκλοφορήσεις κ.λ.π.».

Λοιπόν σκεπτόμενε αναγνώστη των «Τετραδίων»; Όμως, πριν βγάλεις, τα συμπεράσματά σου γι' αυτή την τόση «φτηνή» ιστορία πρέπει να γνωρίζεις και το εξής: αμέσως μόλις πληροφορηθήκαμε (3 μήνες πριν) τους ισχυρισμούς των «Τετραδίων» περί ιδιοποίησης κ.λ.π. (λες και πήραμε ποτέ μια δραχμή για τις εκατοντάδες σελίδες μετάφρασης των κειμένων του Νέγκρι!!) επισκεφτήκαμε τα «Τετράδια» με την επιστολή ανά χειράς!! Αναγνώρισαν αμέσως το δικό μας. Όμως (3 μήνες πριν) δικαιολογήθηκαν πως το λάθος τους δεν διορθώνεται πια γιατί το περιοδικό (3 μήνες πριν) ήταν στο Τυπογραφείο!! Αλλά κύριοι των «Τετραδίων» υπάρχει και κάτι ακόμα. — Γιατί όλη αυτή η πρεμούρα για τον Νέγκρι; ο Νέγκρι σας ενδιαφέρει καθόσον προσωπικότητα με δημοσιογραφικό ενδιαφέρον!! ή καθόσον «κομμάτι» του ανταγωνιστικού κινήματος;

— Και πώς γίνεται εσείς κ. Δεληολάνη που γράφατε και εσείς κ. Αζέλε που εκδώσατε εκείνο το εμμετικό (κατά τη γνώμη μου) «Puscher» —όπου η Εργατική Αυτονομία ταυτίζεται με τους εμπόρους ναρκωτικών— να γλύφετε εκεί που φτύνετε χθες; — Γιατί μπαίνετε σε χωράφια που ποτέ δεν δουλέψατε; Γιατί δεν αρκείστε στον ψυχροπολεμικό αντικομμουνισμό σας να παροτρύνετε το ΠΑΣΟΚ κατά της απλής αναλογικής και να ταυτίζετε τον Κ. Ελεφάντη και τον Γ. Καραμπελιά με τον Ρ. Ουίλιαμς;...

Χρήστος Νάσιος

ΠΟΛΛΟΙ ΕΙΝΑΙ εκείνοι που προσπαθούν να διαλευκάνουν την υπόθεση ποιος κρύβεται πίσω απ' τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης. Ποιος είναι ο εγκέφαλος και εμπνευστής τους. Η Ε.Ο.Κ., βέβαια, συγκεντρώνει τις περισσότερες υποψίες και ο Ανδρέας Παπανδρέου φέρεται ως

προσωπικά υπεύθυνος για τη «σύλληψη» του πακέτου των μέτρων. Και όμως, ήδη εδώ και δυό χρόνια ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης, υποψήφιος του ΚΚΕσσ. στις περασμένες εκλογές και αρθρογράφος του Πολίτη και του Βήματος είχε επισημάνει ότι «Η μόνη κατεύθυνση που φαίνεται ανοιχτή στη βραχυπρόθεση οικονομική πολιτική είναι η πολιτική λιτότητας», (Βήμα, 14.8.83) που συνίσταται σε «μείωση δαπανών δημοσίου τομέα, ...κυρίως δαπάνες επενδύσεων... (και) δαπανηρές μεταρρυθμίσεις, περιορισμό της ζήτησης, ...συγκράτηση των εισοδημάτων διαφόρων κατηγοριών και μεταξύ άλλων των μισθωτών, με κατάτμηση της καταβολής των ποσών της ΑΤΑ σε περισσότερες «δόσεις», ...αμφισβήτησης υπερωριών... επιδομάτων... τέλος ένα γενικότερο «νοικοκύρεμα» του δημόσιου τομέα» (7.8.83). Όχι μόνο λοιπόν πρότεινε από τότε ο κ. Παπαγιαννάκης τη λήψη των σημερινών μέτρων αλλά προεξωφλούσε και την αποδοχή τους εφόσον: «Η ανάγκη (της λιτότητας) έχει αρχίσει να γίνεται εμφανής σε αυξανόμενο αριθμό πολιτών από την αντικειμενική, κακή, πορεία της οικονομίας» (12.6.83).

Κακώς έσπευσαν, λοιπόν, όσοι κατηγορήσαν τον κ. Παπανδρέου ότι υποτάσσεται στις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ή ότι ζήτησε τη δόξα της κ. Θάτσερ. Η λιτότητα φαίνεται ότι είναι συστατικό στοιχείο του «ελληνικού δρόμου στο σοσιαλισμό».

Δ.Ψ.

ΑΠΟ ΤΗΝ κυρία Τζούλια Καλογεράκη, γραμματέα της Μαργαρίτας Παπανδρέου λάβαμε την παρακάτω επιστολή: «Στο τεύχος 32 του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ δημοσιεύτηκε άρθρο του κ. Δημήτρη Ψαρρά με τίτλο «Απ' την 'Ελένη' στην 'Ελευθερία',», στο οποίο γίνεται αναφορά σε δήλωση της κ. Μαργαρίτας Παπανδρέου για το βιβλίο «Ελένη» του κ. Νικόλας Γκέιτζ. Σε τηλεφωνική συνομιλία που είχα με τον κ. Ψαρρά του διευκρίνισα, εκ μέρους της κ. Παπανδρέου, απαντώντας σε σχετικά ερωτήματά μου, ότι το σχόλιο αυτό εξέφραζε τη γνώμη της σαν συγγραφέα για τη λογοτεχνική αξία του βιβλίου, χωρίς να αναφέρεται καθόλου η άποψή της από πολιτικής πλευράς. Συνεπώς, η δήλωσή της αυτή δεν είχε καμιά πολιτική βαρύτητα, και οποιεσδήποτε προσπάθειες να αποδοθούν τέτοιες είναι μάλλον σκόπιμες. Θεωρώ ότι η μη δημοσίευση ολοκληρωτής της συνομιλίας ήταν ατυχής επιλογή για το περιοδικό σας και επειδή ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ δεν χαρακτηρίζεται από τέτοιου είδους δημοσιογραφία, που δεν τον τιμά, παρακαλώ για τη δημοσίευση αυτής της απάντησής μου.

Με φιλικούς χαιρετισμούς,
Τζούλια Καλογεράκη

Η δήλωση της κ. Παπανδρέου είναι —μας λέει η κ. Καλογεράκη— χωρίς καμιά πολιτική βαρύτητα. Όμως δεν είναι ο «Σχολιαστής» που ανέδειξε αυτή τη δήλωση αλλά το περιοδικό ΕΝΑ. Οι «σκόπιμες προσπάθειες» που υπονοεί η κ. Καλογεράκη θα πρέπει σ' αυτό να αναφέρονται. Και είναι εύλογες. Αυτό ακριβώς το θέμα ανέλυε το άρθρο στον προηγούμενο «Σχολιαστή». Περιέγραφε με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται η άποψη της κ. Παπανδρέου και η σχέση της με τον Γκέιτζ για να παρουσιαστεί ένα νέο πρόσωπο του αμερικανού δημοσιογράφου και να διασκεδαστεί κάπως η εικόνα του αντιδραστικού και αντικομμουνιστή που πηγάζει απ' τις σελίδες του βιβλίου του.

Επομένως, η «πολιτική βαρύτητα» της δήλωσης μπορεί να μην ήταν στις προθέσεις της κ. Παπανδρέου αλλά απ' τη στιγμή που το σχόλιό της αποδόθηκε πιστά (και σ' αυτό δεν υπάρχει διάψευση) ήταν στη διακριτική ευχέρεια του περιοδικού ΕΝΑ να της δώσει όση έκταση και βάρος ήθελε.

Σ.

ΕΔΩ Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΜΑΣ
ΕΛΑΒΕΝ ΤΕΛΟΣ! ΟΡΙΣΤΕ, ΚΥΡΙΕΣ
ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ, ΟΤΙ ΕΧΕΤΕ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΗ...

ΤΖΙΦΟΣ
ΠΑΛΙ...

ΠΑΝΤΑ Η ΙΔΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ...
ΚΑΘΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΖΕΠΟΥΝ ΜΕΧΡΙ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΜΟΛΙΣ ΒΓΕΙ
ΤΟ ΝΤΕΦΙ ΤΗ ΚΟΠΑΛΙΑΝΕ...

ΔΕΝ ΦΤΑΙΕΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ,
ΒΑΓΓΕΛΗ! ΤΟ ΛΑΘΟΣ
ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Σ' ΕΜΑΣ!
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΡΩΤΗ-
ΘΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗ-
ΤΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΜΑΣ...

... ΜΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ ΠΟΥ ΧΟΡΕΥΕΙ ΔΕΝ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕ-
ΡΙΝΟΥ ΚΟΙΝΟΥ! ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕ
ΚΑΤΙ ΠΙΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΑΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ
ΕΧΟΥΜΕ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ...

ΤΙ ΘΑ ΕΛΕΓΕΣ, ΟΣΟ
ΕΓΩ ΘΑ ΧΟΡΕΥΩ, ΕΣΥ
ΝΑ ΤΟΥΣ ΓΥΑΛΙΖΕΙΣ
ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ;

...ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΙ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ...

Αρκά

ΧΡΡΡΡΡ

ΤΟ ΒΡΗΚΑ!

Ε;!

ΒΡΗΚΑ ΠΩΣ ΘΑ ΑΥΞΗΣΟΥΜΕ ΤΙΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΣ!
ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΘΑ ΒΓΑΖΕΙΣ ΕΣΥ
ΤΟ ΝΤΕΦΙ ΑΥΤΙ ΓΙΑ ΜΕΝΑ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ
ΓΕΛΛΑΙΟΔΩΡΟΙ ΜΕ ΤΑ ΖΩΑ!...

...ΑΥΤΟ ΗΤΑΝ!
ΤΟΡΑ ΜΠΟΡΩ ΝΑ
ΚΟΙΜΗΘΩ!

ΚΑΙ ΜΕ
ΕΜΠΙΣΤΕΥΕΣΑΙ;
ΔΕ ΦΟΒΑΣΑΙ ΜΗΠΩΣ
ΣΕ ΚΛΕΒΩ;

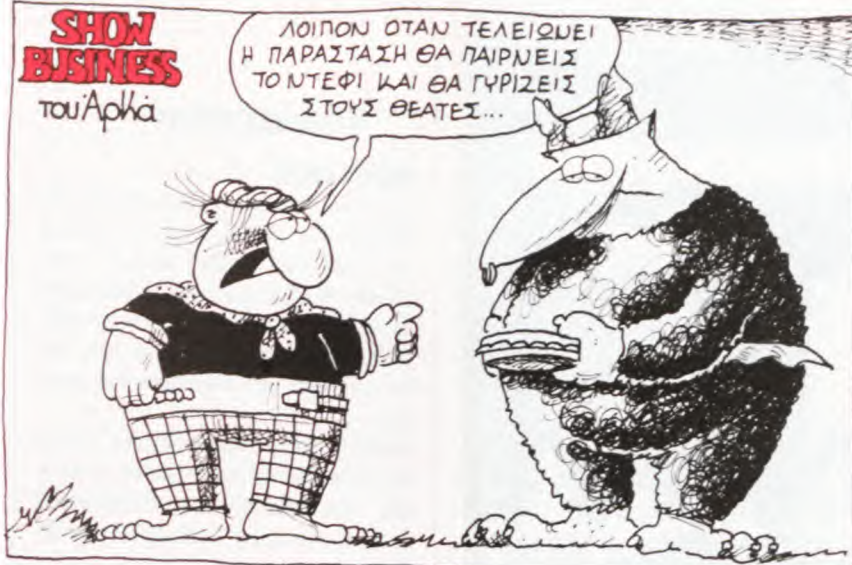

ΧΡΡΡΡΡ

Αρκά

ΛΟΙΠΟΝ ΟΤΑΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ
Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΘΑ ΠΑΙΡΝΕΙΣ
ΤΟ ΝΤΕΦΙ ΚΑΙ ΘΑ ΓΥΡΙΖΕΙΣ
ΣΤΟΥΣ ΘΕΑΤΕΣ...

ΠΡΟΣΕΞΕ, ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΔΟΥΛΟΠΡΕΠΗΣ!
ΝΑ ΘΥΜΑΖΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΖΗΤΙΑΝΕΥΟΥΜΕ! ΤΑ ΛΕΦΤΑ
ΑΥΤΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΟΥΜΑΣΤΕ! ΝΑ ΤΟΥΣ ΔΙΝΕΙΣ
ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟΙ
ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ, ΑΦΟΥ ΕΙΔΑΝ ΤΗ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ...

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΠΡΟΒΑ!
ΑΣ ΠΟΥΜΕ ΟΤΙ ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ
ΘΕΑΤΗΣ ΚΙ' ΕΣΥ ΕΡΧΕΣΑΙ
ΝΑ ΜΟΥ ΖΗΤΗΣΕΙΣ ΛΕΦΤΑ!
ΓΙΑ ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΤΙ
ΚΑΤΑΛΑΒΕΣ...

ΓΚΡΡΡΡ!

ΔΕΝ ΤΟ ΕΛΠΙΖΟΥΣΑ ΕΤΣΙ,
ΑΜΑ ΙΣΣΙ ΑΠΟΔΕΙΧΘΕΙ
ΠΟΛΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ

ΛΟΙΠΟΝ;
ΠΩΣ ΠΗΓΑΜΕ;

ΜΙΑ ΧΑΡΑ!..

...ΠΟΛΥ ΩΡΑΙΑ Η ΙΔΕΑ ΣΟΥ ΝΑ ΒΓΑΞΕ
ΕΓΩ ΤΟ ΝΤΕΦΙ! ΜΟΥ ΡΙΧΝΑΝΕ ΟΛΟΙ!
ΓΕΜΙΣΑΜΕ ΛΕΦΤΑ!..

ΓΙΑ ΦΕΡΕ
ΕΔΩ...

ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΛΕΦΤΑ! ΚΙ' ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ!
ΚΟΙΤΑΣΕ, ΜΕΧΡΙ ΦΥΣΤΙΚΙΑ ΜΟΥ ΕΧΟΥΝΕ ΡΙΞΕΙ...

ΦΥΣΤΙΚΙΑ;!

ΜΑ ΕΙΝΑΙ ΧΑΖΟΣ
Ο ΚΟΣΜΟΣ! ΑΠΟ
ΠΟΤΕ ΟΙ ΑΡΚΟΥΔΕΣ
ΤΡΟΝΕ ΦΥΣΤΙΚΙΑ;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΜΕΝΑ...
ΜΟΥ ΕΛΕΓΑΝ: "ΠΑΡΕ ΚΙ' ΑΥΤΑ,
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΑΙ'MΟΥ
ΜΕ ΤΗ ΤΡΑΓΙΑΣΚΑ"...

Μας συγχωρείτε... εμβαδομέτρηση

Λάβαμε και δημοσιεύουμε το παρακάτω γράμμα που μας απηύθυνε ο Αντιδήμαρχος Αθηναίων κ. Δημ. Κατριβάνος.
Αθήνα 11 Νοεμβρίου 1985
Προς
Το Περιοδικό «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ»
Ισαύρων 10

Κύριε Διευθυντά

Σε απάντηση του από 1/11/1985 δημοσιεύματός σας με τίτλο «Αφισσορύπανση» θέλουμε να σας γνωρίσουμε, για την αποκατάσταση της αλήθειας, τα πιο κάτω.

1) Το πρόστιμο των 35.000 δραχ. που σας επιβλήθηκε και ενσωματώθηκε στο λογαριασμό της ΔΕΗ, προέκυψε από έλεγχο εμβαδομέτρησης, για τα δημοτικά τέλη καθαριότητας & φωτισμού, που έγινε στις 4-5-1984 από υπαλλήλους μας στην οδό Ισαύρων 10 όπου τα γραφεία του εκδοτικού οίκου «Γ. Πυτουρόπουλος & Σία Ε.Ε.» και όα για αφισσοκόλληση.

2) Το πρόστιμο των 20.000 σας επιβλήθηκε από το Πλημμελειοδικείο Αθηνών μετά από μήνυση που κατέθεσε η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου για παράνομη αφισσοκόλληση που κάνατε τον Γενάρη του 1984 με αφίσσες «ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ Ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ», στους τοίχους, προσόψεις σταών, υποστυλώματα οικοδομών, κολώνες φωτισμού της ΔΕΗ κλπ. των οδών Σόλωνος, Ιπποκράτους, Ασκληπιού, τοίχους Χημείου, τοίχους Νομικής Σχολής, πλατεία Κ. Παλαμά (Ακαδημία), κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 6 παρ. 1, 2 και 4 του Ν. 1144/81.

Ο
Αντιδήμαρχος
ΔΗΜ. ΚΑΤΡΙΒΑΝΟΣ

Το σχόλιό μας παραμένει: Πώς καταδικαστήκαμε χωρίς να κλητευθούμε ποτέ σε οποιοδήποτε δικαστήριο; Αλλά και επί της ουσίας:

Η αφίσσα εκτός από μέσο έκφρασης είναι και αισθητικό προϊόν. Δεν μπορεί έτσι ασυλλόγιστα να θεωρείται συλλήβδην «ρύπανση». Σκέφτηκε ποτέ ο Δήμος Αθηναίων εκτός από τους ωραιότερους ακάλυπτους να αθλοθετήσει και κάποιο βραβείο για την πιο όμορφη αφίσσα; «Καλύτερη πόλη» δεν γίνεται με πρόστιμα...

Σ.

Μια Απόπειρα δικάζεται στη Χαλκίδα

Υπάρχουν και χειρότερα: Ο υπεύθυνος του περιοδικού Απόπειρα στη Χαλκίδα Ανδρέας Ρουμελιώτης δικάζεται στις 4 Δεκεμβρίου για πλημμέλημα (φθορά δημοσίας περιουσίας ή κάπ παρόμοιο) για τη φράση «Κυκλοφόρησε το 2ο τεύχος της Απόπειρας» που βρέθηκε γραμμένη στον τοίχο του Λυκείου της Χαλκίδας. Η ιστορία ξεκίνησε από μήνυση «κατ' αγνώστων» που υπέβαλε ο λυκειάρχης. Ο αντεισαγγελεὺς κ. Ντάκουρης στη συνέχεια άσκησε δίωξη κατά του υπεύθυνου του περιοδικού με την παραπάνω κατηγορία.

Αξιοσημείωτο είναι (αφού εδώ το πρόβλημα δεν είναι φαίνεται η ρύπανση, αλλά η φθορά) ότι το μόνο που έχει σβηστεί από το σύνθημα στον τοίχο του Λυκείου είναι το όνομα του περιοδικού. Μήπως με την ποινικοποίηση της διάδοσης της Απόπειρας περιορίζεται βάναυσα η ελευθερία της έκφρασης στη Χαλκίδα;

Κ.Β.

Εναλλακτική κριτική

Στο τελευταίο τεύχος της Οικολογικής Εφημερίδας δημοσιεύεται ο απολογισμός της Εναλλακτικής κίνησης οικολόγων (ΕΚΟ) για την «Εναλλακτική Συνάντηση» της Νέας Σμύρνης. Αναδημοσιεύουμε ένα απόσπασμα που έχει τον εύγλωττο υπότιτλο Κριτική ή «κριτική»;

«Επειδή όμως, έχουν αρχίσει, και θα συνεχιστούν οι προσπάθειες, κυρίως, της εξοστράκισής της Εναλλακτικής Συνάντησης εμείς απαντάμε προκαταβολικά.

Στην παραδοσιακή 'δυσκολία' περασματος από αιτήσεις και απαντήσεις στο κράτος και τις ενέργειές του, εμείς προσπαθήσαμε μια αυτοοργάνωση ενός χώρου. Όσο καλή ή κακή κι αν ήταν η προσπάθεια, (για μας ούτε το ένα ούτε το άλλο), είχε μια λογική που αξίζει τον κόπο να δοκιμάζεται.

Η εξέλιξη αυτής της συνάντησης, σε θεσμό, από εδώ και πέρα, δεν θα μας έκφραζε, μιας και δεν θέλουμε αντιγραφή ή επανάληψη ανά τους αιώνες του ίδιου πράγματος, αλλά θέλουμε κάτι που να καλύπτει τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές μας εκείνη τη στιγμή.

Για όσους τώρα 'κράτησαν μια συνειδητή απόσταση από τα πράγματα' και σπεύδουν τώρα επιζητώντας τη δικαίωσή τους εμείς τι άλλο να πούμε; οι νεκροί δικαιώνονται. Και καλά θα κάνουν όσοι κόπονται για την έλλειψη φαντασίας στην αντίστασή μας, ν' αναζητήσουν κάπου και τη δικιά τους αντίσταση, έστω και κατά φαντασία.

Καλά θα κάνει λοιπόν η 'κριτική' να ξαναγίνει κριτική, αν θέλει πραγματικά κάτι να προσφέρει και δεν εκφράζει απλά 'εσωτερικές' ανησυχίες. Κατά τα άλλα κατανοούμε βέβαια τη συμπαθή τάση των αρθρογράφων, και τα συνεκχιακά της συμφέροντα, κι έτσι no problem».

Σ.

Σταθμοί και ιστορία

Οι σχέσεις δημοσιογραφίας και ιστορίας είναι μάλλον εκθριβικές. Ξαφνιάζει, λοιπόν, και αξίζει ν' αναδειχθεί μια απ' τις λίγες εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Το Ελληνικό Σοσιαλιστικό Κίνημα του Μιχάλη Δημητρίου που φιλοδοξεί σε τρεις τόμους να αναλύσει την ιστορία αυτού του πολύμορφου κινήματος απ' τους σαινισμονιστές του 1833 μέχρι τον «αντρείσμό», αποφεύγει τις εύκολες λύσεις των «ιστορικών αναγνωσμάτων».

Βάση της εργασίας αποτέλεσε μια δημοσιογραφική έρευνα στο ΒΗΜΑ για την επέτειο των 60 χρόνων από την ίδρυση του ΣΕΚΕ, το 1978. Το υλικό, συνδυασμός συνεντεύξεων-μαρτυριών

και εκτενούς ανθολόγησης κειμένων από βιβλία και περιοδικά έχει καταταχθεί με τρόπο που να μην υπονομεύει την αφηγηματική απλότητα. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι τη βοήθειά τους στο συγγραφέα προσέφεραν, μεταξύ άλλων, οι Μιχάλης Οικονόμου, Πασίας Γιασόπουλος, Λεωνίδας Στρίγγος, Δημήτρης Παρτσαλίδης, Λευτέρης Αποστόλου, Άγης Στίνας, Κώστας Σκλάβος, Ιωακείμ Τσατσάκος, Αριστείδης Δημητράτος, Νίκ. Ευαγγελόπουλος, Μάρκος Βαφειάδης, Γιάννης Μοναστηριώτης, Βασίλης Νεφελούδης, Μιχάλης Ράπτης, κ. ά.

Σ.

Στην πατρίδα του Λουκανίδη

Κυριακή, 11 Νοέμβρη και η θρυλική «Δόξα» προς τον τίτλο της και πάλι τραβά. Λιακάδα, νίκη με 2-1 επί του πολεμοχαρούς «Άρη» της Θεσσαλονίκης, όλοι ικανοποιημένοι στη Δράμα, που την προηγούμενη νύχτα κουνήθηκε στους ρυθμούς των 5,3 ρίχτερ, ύστερα από έναν ολόκληρο αιώνα. Ποιος, λοιπόν, προκαλεί τέτοιους κραδασμούς στη γεννέτειρα του μεγαλύτερου Έλληνα ποδοσφαιριστή;

Μήπως ο δήμαρχος, που λίγο πριν την απονομή των βραβείων του 8ου φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους και σούπερ-8, συμπαρίσταται στον αγώνα της Μελίνας για την επιστροφή των Ελγινείων;

Μήπως η υπουργός, που τα προπαγανδιστικά μάρμαρα του Παρθενώνα φορώντας διαφορετικά κόκκινα κι αντί για «κόκκινος υπόπτης» (απ' τον εξώστη) ακούει κόκκινες μπότες και θυμάται τους Γερμανούς;

Μήπως η συνοδεία της που ξυπόλητη και πανικόβλητη (με ταχύτερο τον Κ. Αλαβάνο) έτρεχε την ώρα του σεισμού να βγει από το ξενοδοχείο;

Μήπως οι διαμαρτυρίες των ερασιτεχνών του σούπερ-8 που καταγγέλλουν τη διάθεση επισημοποίησης του φεστιβάλ σαν ιδεολογική και ψυχολογική προσχώρηση σε σχήματα ξένα προς την αρχική φιλοσοφία του θεσμού;

Μήπως οι φήμες πως το ίδιο το φεστιβάλ μικρού μήκους το διεκδικούν παρασηκνωτικά κάποιοι προστατευόμενοι του Δήμου Καλαμάτας (με πρώτο τον Δ. Λεβεντάκο), φροντίζοντας προηγουμένως να εμφανιστούν διασπασμένοι οι ενδιαφερόμενοι νεαροί κινηματογραφιστές, πάνω ακριβώς στο θέμα της αυτόνομης παρουσίας των ταινιών τους;

Δύσκολο ν' απαντήσεις. Ίσως όλοι, πιθανότατα κανείς.

Αυτό που χρειάζεται είναι μάλλον να γίνουν οι μικρού μήκους πραγματικές ταινίες κι όχι σκηνές από κάποιες μεγάλες. Τότε, για να θυμηθούμε και τα επίκαιρα της δικτατορίας που διαφύμιζαν τα έργα της, θα μπορούσαμε να πούμε πως ...δύο μικρού μήκους την ημέρα, κάνουνε τη χούντα πέρα. Άλλωστε, το φεστιβάλ της Δράμας είχε φέτος χρώμα σοσιαλιστικό, σίγουρα όμως διατηρεί το ανθρώπινο πρόσωπό του.

A.T.

Τέχνη του αυτοσχεδιασμού

(ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΟΥΚΑΣ – ΚΛΑΡΙΝΟ – PRAXIS)

Η PRAXIS μέσα από τα φεστιβάλ και τους δίσκους έχει προβάλει τον μουσικό αυτοσχεδιασμό κυρίως όπως εμφανίζεται στις σύγχρονες μορφές της τζαζ.

Μ' αυτό το δίσκο κάνει ένα βήμα και

στην παραδοσιακή μουσική. Προβάλλοντας βέβαια αποκλειστικά στοιχεία της, που αν και παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη ζωντανή μουσική, σε πολύ μικρό ποσοστό περνούν στη δισκογραφία.

Ο Βασίλης Σούκας, μέλος της γνωστής μουσικής οικογένειας, αυτοσχεδιάζει με το κλαρίνο του.

Τα τέσσερα βασικά κομμάτια του δίσκου είναι αυτοσχεδιασμοί πάνω σε τέσσερις μουσικούς τρόπους (NIXABENT, ΣΑΜΠΙΑΧ, ΟΥΣΑΚ, ΧΙΤΖΑΖ). Οι τρόποι ή δρόμοι όπως συνθέστερα ονομάζονται, είναι βασικά χαρακτηριστικά τόσο της ανατολικής μουσικής παράδοσης όσο και της βυζαντινής και της σύγχρονης λαϊκής μουσικής.

Οι αυτοσχεδιασμοί του κλαρίνου, σε ελεύθερο ρυθμό, συνοδεύονται από ταμπουρά και λαούτο.

Ο Β. Σούκας φημίζεται σαν ένα από τους καλύτερους λαϊκούς οργανοπαίκτες αυτοσχεδιαστές και εδώ δικαιώνει τη φήμη του.

Εμείς βέβαια δεν έχουμε στόχο να κάνουμε εξειδικευμένη κριτική, αλλά να υπογραμμίσουμε το ήθος και την ποιότητα.

Όταν μάλιστα αυτή γίνεται σε μια εποχή που η παραδοσιακή μουσική διασύρεται στα χέρια των διαφόρων «νεο-» για εμπορικούς σκοπούς!

Σημειώνουμε επίσης το θαυμάσιο κι επεξηγηματικό εσώφυλλο του Γ. Παπαδάκη και Κ. Σφέτσα.

Αφιερώνουμε το δίσκο στους υμνητές του «ήχου της Ομόνοιας»! Ίσως καταλάβουν τη διαφορά!

Δ.Ο.

Λουδοβίκος των Ανωγείων

(ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ – ΣΕΙΡΙΟΣ)

Θα ήθελα πολύ να ακούγατε αυτό το δίσκο. Έχει εκδοθεί απ' τις μουσικές εκδόσεις «Σείριος» και φέρει τον ευφάνταστο τίτλο «Ο Λουδοβίκος των Ανωγείων», με υπότιτλο «Μοιρολόγια». Η παραγωγή είναι προσεγγιστική και περιέχει συλλογή από μοιρολόγια των Ανωγείων. Τα τραγουδά ο Λουδοβίκος Δραμουντάνης με συνοδεία, απ' τον ίδιο, μαντολίνου. Ο θάνατος εδώ, έχει ντυθεί ερωτικά στοιχεία τόσο στο στίχο όσο και στην απλή αλλά μεστή μουσική. Δεν υπάρχει φρίκη. Μόνο παράπο-

νο, τρυφερό και άμεσο. Μια αμεσότητα που «δένει» το θάνατο, τη ζωή και τη φύση σ' ένα αδικαιρέτο σύνολο και γι' αυτό πιο κατανοητό. Ο θάνατος σ' αυτά τα μοιρολόγια δεν τρομοκρατεί τις ψυχές μας. Έρχεται γλυκά σαν πρωτοβρόχι να μας θυμίσει ότι όλα είναι ένα και πως εμείς τα χωρίσαμε.

Λουλούδια, καθημερινότητα κι έρωτας μπλέκονται με τα ονόματα όσων έφυγαν, δημιουργώντας ένα απελευθερωτικό βάλαμο για τον ακροατή. Αυτός ο δίσκος δεν είναι σημαντικός για την ερμηνεία του ή για τη μαρτυρία μιας παράδοσης που φθίνει. Είναι σημαντικός γιατί εκφράζει μιαν άλλη άποψη για τον θάνατο. Τον τραγουδά οικεία, καθημερινά και γι' αυτό λιγότερο φοβερά. Ακούγοντας τα μοιρολόγια που αυτοσχεδίασαν οι γυναίκες των Ανωγείων απελευθερώνονται –σχεδόν όλες– οι μυθικές φοβίες, χάνουν το φρικτό τους πρόσωπο κι ο ακροατής συμμετέχει συγκαρποικά. Όλα γίνονται απλά, αβίαστα, δίχως άγχος. Αναλαμβάνεται πως δεν χρειάζεται να ξορκίζεις τον θάνατο, όπως δεν πρέπει να φοβάσαι την καταγίδα. Συνειδητοποιείς πως είναι κι αυτός στοιχείο της ζωής μας, και πως όταν έρθει η στιγμή θα τον τραγουδήσουμε, όπως θα τραγουδούσαμε τον έρωτα, τη θλίψη ή τη χαρά μας.

Αν όλα για τίποτ' άλλο, μόνο γι' αυτή του τη διάσπαση, πρέπει αυτός ο δίσκος να υπάρχει στη δισκοθήκη μας. Για να μας μιήσει σε κάτι που ξεχάσαμε. Για να επανασυνδεθούμε με την παλιά σοφία που αφορά το θάνατο. Για να γευτούμε τη ζωή με περισσότερη γαλήνη.

Β.Ν.

Παράλογο και Λογικό

Η ΠΟΙΗΣΗ στηρίζεται συν τοις άλλοις και σε κάποιες ηχητικές κι άλλες άδηλες αξίες της λέξης και της φράσης, υπολαμβάνοντας, και πολύ σωστά, ότι το σημαίνον φέρει κάτι παραπάνω. Έξω και πέρα από το σημαίνόμενο· κι όχι μόνον αυτό αλλά και παραπάνω, έξω και πέρα από τη συναισθηματική-γνωστική στάση του υποκειμένου

στον

Εγγονόπουλο

προς το σημαίνόμενο αντικείμενο. Έτσι «το άλογο», «ο ίππος», «το άτι» και «το φαρί» διαφέρουν όχι μόνο κατά τη συναισθηματική στάση του υποκειμένου προς το (ίδιο;) σημαίνόμενο αντικείμενο, αλλά και κατ' άλλους τρόπους που ένας ποιητής πρέπει να μπορεί να γνωρίζει ή έστω να διαισθάνεται. Και είναι γνωστό ότι ένας από τους βασικούς λόγους ύπαρξης και δικαίωσης του υπερρεαλισμού είναι ακριβώς η εμμονή του σ' αυτή την αρχέτυπη, άδηλη και μυστηριακή ευταξία της λέξης¹, όπως είναι επίσης γνωστό ότι ο Νικόλαος Εγγονόπουλος δούλεψε με πάθος και διέπρεψε σ' αυτόν τον απέραντο και σκοτεινό τομέα.

Όμως μ' αυτήν κι άλλες αξιωσύνες του Εγγονόπουλου θ' ασχοληθούν ασφαλώς άλλοι αρμοδιότεροι. Εγώ, μια και η ποίηση είναι πολυδιάστατη έτσι που ο καθένας να την προσεγγίζει με τις δικές του προσληπτικές κεραίες κι απ' τους δικούς αγωγούς, θέλω σε τούτο το σημείωμα ν' ασχοληθώ με μια μονάχα πλευρά του ποιητικού έργου του Ν. Εγγονόπουλου: εκείνην, που κύρια (έτσι συμπέρανα τελικά μετά από πολύχρονη αναζήτηση) είναι υπεύθυνη για την εκρηκτική και μανιώδη ευφορία, που μου προκάλεσε η ανάγνωση του Εγγονόπουλου, ευφορία, που δεν είπε να καταλαγιάσει σε ήρεμη ευχαρίστηση παρά μετά από πολλά χρόνια και πολλές επαναλήψεις της ανάγνωσης. Πρόκειται για την ατράνταχτη λογική του, που υποτείνει και οργώνει το ετερόκλητο και ασημαντικό υλικό του σε θαυμασιώς σημαντικά σύνολα.

Ναι, ο υπερρεαλιστικός παραλογισμός του Εγγονόπουλου υποκρύπτει μίαν ανυποχώρητη λογική, τόσο πολύ πιο άτεγκτη κι ανελέητη, όσο (κι ακριβώς επειδή) δεν επεξεργάζεται κανένα από πρώτο χέρι λογικό υλικό. Η λογική του Εγγονόπουλου παρουσιάζει λοιπόν τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Είναι η ελληνική λογική. Η λογική της ελληνικής γλώσσας και σκέψης, που τόσο έχει αρχίσει να σπανίζει δυστυχώς. Εκεί κατά βάση βρίσκεται η ελληνικότητα του Εγγονόπουλου, κι όχι στην ελληνολατρεία του «Μπολιβάρ», που θα μπορούσε να 'ναι και φιλελληνισμός².

β) Είναι η λογική δομή, η δομή της λογικής. Γι' αυτό έχει κάτι το καθαρά θεωρητικό, προσομοιάζοντας κατά κάποιο τρόπο με τη λογική του Αριστοτέλη.

γ) Είναι η λογική δομή εν κινήσει, στην εφαρμογή της, στην πράξη. Και γι' αυτό κάπως θυμίζει τη λογική της επιχειρηματολογίας του Λυσία, του Ισοκράτη, του Δημοσθένη, με κάτι το δικανικό, το ρητορικό.

δ) Είναι, τέλος, η λογική δομή στην πράξη, σ' εφαρμογή, χωρίς όμως «λογικό» υλικό³. Αυτή ακριβώς η απουσία «λογικού» υλικού πετυχαίνει ν' αναδεικνύει τη λογική δομή γυμνή, ξεκάθαρη, αβοήθητη στη λο-

γικότητά της. Διότι, βέβαια, η λογική δομή της φράσης βοηθιέται από τη λογικότητα του σημαίνοντος υλικού της, αλλά συγχρόνως αποκρύπτεται απ' αυτήν. Όταν όμως το συμφραζόμενο υλικό είναι παράλογο, τότε η λογική δομή όχι μόνο προβάλλει ολοκάθαρη, αλλά και καταπλήσσει στην αντίθεσή της με το παράλογο του υλικού.

ε) Είναι η λογική στη σύνταξη (καμιά ασάφεια ποτέ

στον Εγγονόπουλο για το ποιο είναι το υποκείμενο της δράσης, ποια τα κατηγορούμενά του, ποια η πράξη του ή το πάθος του, ποιες οι παρένθετες αναφορές κ.ο.κ.), αλλά είναι παραπέρα και η λογική στη διήγηση με αρχή, ανέλιξη, κλιμάκωση και τέλος.

Αυτή λοιπόν η υποδειγματική λογική του Εγγονόπουλου, που τόσο συχνά εκφράζεται με κάποιες σαν

ειδησεογραφικές επεξηγήσεις («Κι' όταν λέω πέτρινο να εννοούμεθα...» – «Φορούσα, λέει...» – «υπονοών βέβαια την Πολυξένη» – «άγριοι κι' αιμοθόροι αλθανοί, επτά τον αριθμόν») θα ήθελα να εκθέσω εδώ, διαβάζοντας ένα ποιήμα του.

Ένας λύκος ουρλιάζει πένθιμα στη γωνιά της σκάλας. Κι' είμαι εγώ ο ίδιος, ή μάλλον είναι η καρδιά

μου, που προσμένει, χρόνια τώρα, τον ερχομό του Σαρδανάπαλου, υπό μορφήν είτε φυσιογίου δυναμίτιδος, είτε άνθους χαρίτων.

Αρχίζουμε λοιπόν με την παρουσίαση του ήρωα. Μαθαίνουμε γι' αυτόν ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο: δεν είναι ευτυχής, ούτε είναι δραστήριος, αφού το άξιο λόγου χαρακτηριστικό του είναι ότι προσμένει. Και είναι τόσα τα χρόνια που προσμένει, ώστε ουρλιάζει πένθιμα.

Διασκεδάζω την ανία μου διαβάζοντας τα κεφάλαια «των ψαριών» μέσα στα σεξουαλικά συναξάρια των λωτοφάγων.

Φυσικό είναι να διακατέχεται από ανία ένας άνθρωπος, που δεν κάνει τίποτ' άλλο απ' το να προσμένει. Εξάλλου αυτή η ανία μας μαθαίνει ότι η προσμονή βρίσκεται υπό έλεγχο, ότι δεν οδηγεί στην απελπισία. Μα βέβαια, ανία όχι απελπισία. Γιαυτό δεν είναι αυτός ο ίδιος –ας αντιστρέψουμε– είναι η καρδιά του που ουρλιάζει, ή μάλλον ο λύκος μέσα του. Εκείνος ανιά, δεν απελπίζεται.

Τώρα ξέρουμε τα ουσιαστά για τον ήρωα. Μπορούμε να μπούμε στη δράση.

Διασκεδάζω την ανία μου... Κι όμως αισθάνομαι γύρω μου να ογκούται η αγανάκτησής κι η εχθρότης του πλήθους των ιερέων.

Γιατί αυτή η αγανάκτησις και η εχθρότης;

Κατηγγέλθην ήδη ως «προσέκων σεβασμός» υπό ομάδος αλλοπροσάλλων παμφάγων ερυθροδέρμων αλιέων. Ομογενείς εφοπλισταί και αντισφαιρισταί των δύο φύλων μ' εστιγμάτισαν ως «ποδήλατον εγκέφαλον» των Χετταίων. Μου προσήφθη ασυστόλως έγκλημα ότι ελάκτισα, εν στιγμή οργής, το ιερούν οστούν των δεινοσαύρων.

Περί αυτού λοιπόν πρόκειται. Ο άνθρωπός μας καταγγέλλεται και στιγματίζεται για κάποιο έγκλημα. Αυτοί που τον κατηγορούν είναι α) το πλήθος των ιερέων, β) ομογενείς εφοπλισταί, γ) αντισφαιρισταί κι από κοντά και κάποιοι αλλοπρόσαλλοι παμφάγοι. Έχουμε να κάνουμε με ταξική σύγκρουση: Δεν το νομίζω: οι κατηγοροί εκπροσωπούν το ιδεολογικο-κοινωνικό κατεστημένο. Και το έγκλημα; Μα απλούστατα ο άνθρωπός μας ελάκτισε κάποιο ιερό και όσιο οστόν ή σκήνωμα ή λείψανο. Κι όχι μόνο αυτό: αντί να επιδείξει τον προσήκοντα σεβασμό προς τα ιερά και όσια των κατηγορών του, εμφανιζόταν σαν προσέκων σεβασμός ο ίδιος. Κι πώς αντιδρά αυτός στην κατηγορία που του εκτοξεύουν;

Εγώ όμως μένω ήρεμος. Γαλήνη και αταραξία βασιλεύουν μεσ' στην ψυχή μου, ενώ βρέχει από το πρωί, συνεχώς από το πρωί.

Να τον πιστέψουμε; Φυσικά βρέχει συνεχώς από το

πρωί, όταν κάποιος προσμένει χρόνια τώρα. Αλλά ηρεμία, γαλήνη και αταραξία; μαζί με την προσμονή, την ανία και το λύκο να ουρλιάζει μέσα σου πότε-πότε; Είναι σαφές ότι ο ήρωάς μας αυτά τα λέει στον εαυτό του, για να μπορέσει να κρατήσει στην επίθεσή.

Όλοι μου φωνάζουν:

παραδόσου!

Αλλά εγώ δεν παραδίδομαι.

Κι όχι μόνο δεν παραδίδεται, αλλά και τους ειρωνεύεται από πάνω:

Αρνούμαι να παραδίδω μαθήματα αγγλικής γλώσσας δις, ή και τρεις ακόμη της εβδομάδος εις τας θνησιγενείς ραπτομηχανάς των επάλξεων.

Όλοι μου φωνάζουν:

παραδόσου!

Όχι. Θα παραδώσω μόνον τις εξάγωνες φωτοβολίδες των λαιμητόμων στο μαρμαρωμένο θασίλη. Όλοι μου φωνάζουν:

παραδόσου!

Κι εδώ —πολύ γρήγορα ίσως;— η αντίσταση του ήρωά μας καταρρέει μαζί με τη γαλήνη και την αταραξία του. Και ψελλίζει:

Καλά... Να παραδοθώ... Έστω.

Και πάλι κάποια επανάσταση. Πάλι κάποια προσπάθεια να σηκώσει κεφάλι, να θυμηθεί ποιος είναι και τι αντιπροσωπεύει:

Αλλά όμως γιατί; Είμαι ή δεν είμαι ο συμμετοχός του νυκτερινού εγκλήματος; Είμαι ή δεν είμαι το αλαλάζον άροτρον, ο κροκόδειλος—θενζίνη; Είμαι ή δεν είμαι η πύρινη περικεφαλαία του σκυτοτόμου, ο πολέμιος των αστραπών;

Δεν έχει όμως τα κότσια. Τόσα χρόνια προσμονή και ανία, κι ο λύκος μέσα του να μη λέει να σταματήσει το πένθιμο ουρλιαχτό. Ο άνθρωπός μας δεν είναι από στόφα μαχητή. Κι όχι μόνο θα παραδοθεί, αλλά και θ' αποδεχθεί την παράδοσή του. Θα καταλάβει γιατί πρέπει να παραδοθεί. Θα καταλάβει, δηλαδή, τη ζωή του, όπως την καταλαβαίνουν οι κατήγοροί του.

Καθώς καταλαβαίνω, μολαταύτα πως η ζωή μου ήτανε το φυτίλι της λάμπας, ήτανε, με μια λέξη, ο ηλεκτρικός διακόπτης των αραμαϊκών κλειδοκυμβάλων της σιωπής, γι' αυτό,

παραδίδομαι

Μπορεί να μου ειπωθεί ότι διάλεξα το πιο λογικό από τα ποιήματα του Εγγονόπουλου, και ίσως να 'ναι κι έτσι και γι' αυτό ν' ανέκυψε εκείνο στη μνήμη μου σαν υπόδειγμα λογικής. Όμως στα περισσότερα ποιήματά του λειτουργεί αυτή η λογική και μάλιστα σ' όλα εκείνα που 'χουν μορφή πεζού κείμενου, τα παλιότερα με τους Αλθανούς, το Γουλιέλμο Τζίτζη και την Πολυξένη, αλλά και τα νεώτερα.

Σε μια εποχή, όπου σε διατριβές, σε δοκίμια, σε αναλύσεις και σ' άλλα από τη φύση τους υποχρεωμένα να 'ναι σαφή κείμενα παρεισφρύνουν ή και ενδημούν η ασάφεια και η ακατανοησία, ο Νικόλαος Εγγονόπουλος, ο ποιητής του παραλόγου, μας διδάσκει ελληνική λογική.

Θανάσης Καλόμαλος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Άνθρωποι απ' όλες τις φυλές, τις γλώσσες, τις παιδείες και τις βαθμίδες πολιτισμού ρωτήθηκαν ποιο από τα δύο σχήματα και είναι το «μαλούμα» και ποιο το «τακέτε» (λέξεις αυθαίρετες κι ανυπαρκτες σ' οποιαδήποτε γλώσσα). 95% των ερωτηθέντων συμφώνησαν με τους σχεδιαστές του πειράματος και μεταξύ τους για την «ορθή» απάντηση, αποδεικνύοντας έτσι την αυταξία των ήχων.

2) Δεν υπάρχει θέβαια μια ανελληνική ή ανθελληνική λογική. Λέγοντας λοιπόν ότι κάποιος διαθέτει ελληνική λογική, εννοούμε ότι διαθέτει μια καθαρή, απεγδαίστη λογική της κάλλιστης ποιότητας.

3) Οι στρουκτουραλιστές αγνοούν τελείως το «υλικό». Για τη «δομή», το «υλικό», τις μεταξύ τους σχέσεις και το «σύνολο», που απαρτίζουν θλ. Thanassis Kalomalos: La science du materialisme social—Editions Anthropos. Paris / ΕΚΚΕ. Athenes σελ. 36 και passim.

Αποχαιρετισμός για τον Νίκο Εγγονόπουλο

του Νάνου Βαλαωρίτη

Ακούστε λοιπόν κάτι που θέλω να σας πώ:

(και στον καθένα —ιδιαιτέρως— να το εκμυστηρευθώ).

Ο εικοστός αιώνας προχωρεί τροχάδην —επάνω

Σε ρόδες ξύλινες —και φτάνει επιτέλους—

Μ' επιταχυνόμενο ρυθμό στο τέλος του

Και καθόδ' «πίπτουν» εντός των σπλάχνων του οι γεννηθέντες κατὰ την διάρκεια του» ευγενείς διακεκριμένοι άνθρωποι

Ένας ένας πέφτουνε απ' τις εξέδρες των σωμάτων τους χαμώ στη γη κι εκπνέουν —πολίτες του ενός ή τ' άλλου έθνους— (διακεκριμένοι λέω ή ταπεινοί κι ασήμαντοι) πνέουν τα λούστια και μουρμουρίζουν φράσεις τελευταίες του είδους:

«Τι με περνάτε ανάμεσα στους ασφόδελους —τι σας έκαμα

Και με στέλνετε στην «πόρτα του ήλιου», γιατί πενθείτε

ενόσω ζω ακόμα; —φοβάμαι!— μη μ' αφήνετε

το σκυτάδι έρχεται —δεν αντέχω άλλο— τόσο φως...»

Τέτοια λένε κι άλλα πολλά ακατάληπτα και ασυνάρτητα

Πριν να βουλιαξουν μες' το αιώνιο τέλμα του ασυνείδητου

Ενώσω —γύρω από την κλίνη όπου παλεύει με το θάνατο—

Συντετριμμένοι οι συγγενείς παρίστανται αμίλητοι

Κι αργότερα μαζεύονται όλοι —οι περισσότεροι—

Στην μελαγχολική σερνή σκληρή του ενταφιασμού

Δακρύζοντας —ενίοτε— και πνίγοντας λυγμούς

Και άλλοτε σκουπίζοντας με τα μαντήλια τους

τα προϊόντα τα υγρά των οφθαλμών τους

Το θέαμα είναι λυπητερό —δεν άλλαξε καθόλου

Πάνε μισό εκατομμύριο χρόνια τώρα αφότου

Έρχισε να θάβει τους δικούς του το γένος Homo Erectus...

Κι όμως κι όμως... λένε πως Παράδεισος υπάρχει

πως εκεί πηγαίνουν οι ψυχές των ποιητών που φεύγουν

(Και μ' αυτούς μαζί ένα σωρό «κοινού θνητού»)

Να μένουνε για πάντα μέσα σε κείνα που ονειρεύτηκαν

Και παρ' έλπιδα ελπίσανε κι οραματίστηκαν

και γι' αυτό —δεν τους είδε ποτέ κανείς από κει πέρα

ΣΤΑ ΜΕΡΗ ΕΤΟΥΤΑ ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ ΝΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ.

Καλιφόρνια,
4-6 Νοεμβρίου 1985

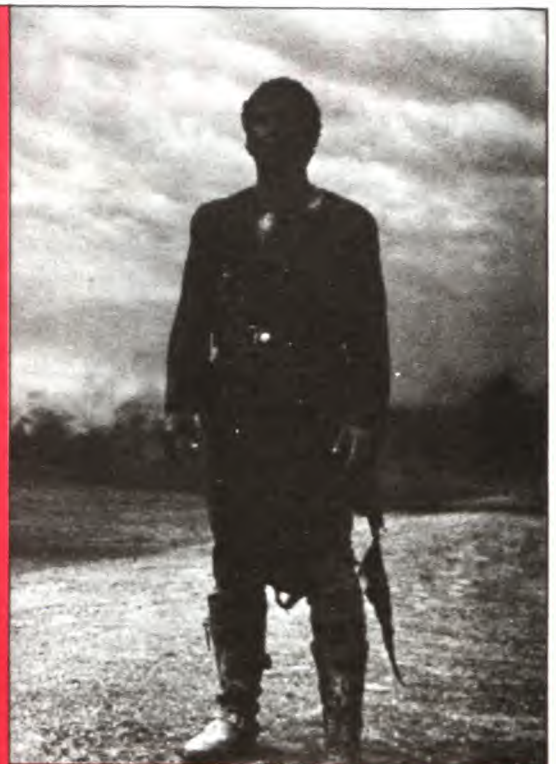
Και ήρωες, και διαρκείας...

Ιεροκήρυκας πιστολάς και «Σιωπηλός καβαλλάρης» ο Κλιντ Ήστυουντ.

Ο ιππότης του περιθωρίου: Ρούντγκερ Χάουερ στο «Σάρκα και αίμα» του Πωλ Βερχόφεν.

Μεσσίας και Σαμουράι ο Μελ Γκίμπσον, για τρίτη φορά «Μαντ Μαξ» από τον Τζωρτζ Μίλλερ.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ Ριχάρδος ήταν Λεοντόκαρδος και ο Ζορρό προστάτης των φτωχών και των αδικημένων. Πριν απ' αυτούς, οι γιγαντόσωμοι Ούρσος και Μασίστας εκσφενδόνιζαν με χαρακτηριστική ευχέρεια χαρτονένιους βράχους που μάλιστα αναπηδούσαν από σώμα σε σώμα, σαρώνοντας εκατοντάδες.

Μετά, για μερικά χρόνια ο Ρομπέν κι οι ιππότες αποσύρθηκαν στο δάσος και τα κάστρα τους, αντίστοιχα, ενώ οι Βίκινγκς και οι Μογγόλοι παραχωρούσαν τη θέση τους στους δίχως παρελθόν, αλλά με εμφανή την καταγωγή, πιστολέρους των ουέστερν-παγγέτι.

Αλλάζοντας πρόσωπα διαδοχικά, ώπου στον Ρότζερ Μουρ να βρεθεί το υποκατάστατο του Σην Κόνερνυ, ο Τζέιμς Μποντ, έμεινε, για δυο ολόκληρες δεκαετίες, να θυμίζει, μόνος σχεδόν την ανάγκη των σταθερών σημείων αναφοράς, της ανεξάντλητης επινοητικότητας και των υπολοίπων γνωρισμάτων κάθε χαρισματικού φαντάσματος.

Μακριά από ύποπτες δολοηψίες με βιομηχανίες στυλό διαρκείας και διαφημιστικές εταιρείες, ο Κόμης Δράκουλας την ίδια εποχή επικοινωνούσε πολύ αραιά πια και αποκλειστικά με τους πιστούς του.

Και ξαφνικά, μετά την άτυχη εισβολή του Φλας Γκόρντον σε τοπία άγνωστα για το κόμικ και τον παροπλισμό του Σούπερμαν, οι επιστήμονες κι οι τεχνοκράτες της επιστημονικής φαντασίας και των ταινιών καταστροφής, παραμερίζουν με σεβασμό μπροστά στους υπεράνθρωπους της λαϊκής μυθολογίας, στεφανωμένους από υλικά του μεγάλου θεάματος και της βουβής νοσταλγίας.

Το διάστημα, σαν καινούρια ήπειρος δεν προσφέρεται στο αίτημα της παλινόρθωσης. Όσο για την τηλεόραση, της ταιριάζουν τα σήριαλ, ωστόσο παραμένει μια μικρή οθόνη, ανίκανη να χωρέσει τις διαστάσεις της περιπέτειας και του έπους.

«Εξκάλιμπερ», λοιπόν και δισκοπότηρο και μαγεία. «Σάρκα και αίμα» και σιδερόφραχτοι, δίπλα στη θία και τον ερωτισμό. Απέναντι στους ευγενείς, οι γενναίοι του περιθωρίου. Τα άλογα, ίδια παντού, καλπάζουν ξανά με τον Κλιντ Ήστυουντ «Σιωπηλό καβαλλάρη» και το «Σιλβεράντο» να τραγουδάει την ανα-

βίωση του ουέστερν, ύστερα από τη μεσαιωνική περιπέτεια και το «χέθι μέταλ».

Μοναχικός περιπλανώμενος ο «Μαντ Μαξ», την τρίτη φορά, αποτελεσματικός όσο και τις δυο προηγούμενες, αλλά πιο ώριμος, με γκριζούς κροτάφους, περισσότερο υπεύθυνος, συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά και τις αρετές διαφορετικών προκατόχων του στο σχήμα του Μεσσία και του Σαμουράι.

Η ανάγκη για αθάνατους, που μπορούν ν' αντιμετωπίσουν άφοβα κάθε κίνδυνο και πιθανή αντιξοότητα, ώστε πιο μόνιμα ν' αναλαμβάνουν, για λογαριασμό του όλο και πιο ανήμπορου στην πολυθρόνα του θεατή, την αποκατάσταση της διασαλευμένης τάξης πραγμάτων.

Στην περίπτωση του «Ράμπο», ενδιαφέρονται περισσότερο. Γιατί, σαν «Ρόκυ», ο Σουλθέστερ Σταλόνε συμπλήρωσε κιόλας τις τέσσερις ταινίες, χωρίς να δημιουργήσει ανάλογες παρενέργειες.

Από την αμερικάνικη επαρχία βετεράνος του πολέμου, ο Ράμπο γυρίζει στο Βιετνάμ. Αμίλητος, αμείλικτος, αναλώσιμος. Το τρίτο άλφα δεν είναι στερητικό, όπως είναι τιμωρός, εκδικητής, άγγελος εξολοθρευτής μαζί. Εξοντώνει ό,τι και όποιον κινείται για ν' απελευθερώσει αιχμαλώτους. Καταστρέφει σοβιετικά ελικόπτερα, χειρίζεται μ' εκπληκτικό τρόπο το τόξο, το μαχαίρι, το πολυβόλο. Κάνει αυτό, κάνει εκείνο. Κάνει και εισιτήρια όπου παίζεται, γεγονός που οδηγεί στην αντιμετώπιση άλλων φαινομένων.

Στην πραγματικότητα, ανασκευάζει. Την ταπεινωτική ήττα τη μετατρέπει σε θριαμβική ρεβάνς, ακυρώνοντας τ' αποτελέσματά της, ενεργοποιώντας το φανταστικό του αμερικανικού συλλογικού ασυνείδητου, εξορίζοντας τις ενοχές, αποκαθιστώντας τον τραυματισμένο εθνικισμό.

Ψυχροπολεμικό κλίμα συν εξωτισμός, να η πρόσφατη εκδοχή του μυθοπλαστικού φασισμού. Χωρίς μωδής σώματα, με ρεπούμπλικα, εύθραυστοι κάτω από τις καμπαρντίνες τους, πόσο μακρινοί φαντάζουν ο Μάρλοου και η παρέα του, αγγίζοντας απαλά το πιστόλι πριν συναντήσουν τη μυστηριώδη πελάτισσά τους...

Ανδρέας Τύρος

Αλαίν Ντελόν, ο «Σαμουράι» του Ζαν-Πιερ Μελβίλ, πιστός απόγονος των ηρώων του φιλμ νουάρ στην Ευρώπη.

Εκδικητής στο Βιετνάμ ο «Ράμπο», Σουλθέστερ Σταλόνε.

Οι Προσωκρατικοί πειτούν με ελικόπτερο...

ΑΝ ΚΑΠΟΤΕ ο Βασίλης Βασιλικός θελήσει να διεκδικήσει τον τίτλο του πιο μοντέρνου Έλληνα συγγραφέα της μεταπολεμικής περιόδου, θα μπορέσει να επικαλεσθεί τουλάχιστον ένα λόγο: στη σημερινή εποχή των ρεκόρ, είναι ο κατ'εξοχή συγγραφέας - ρεκόρντμαν. Είναι ο πιο πολυγράφος λογοτέχνης μας, ο πιο ευκολογράφος, ο πιο εμπορικός, ο πιο γνωστός στο εξωτερικό, ο πιο κομπολόιτης, ο πιο μπασμένος στη ζωή και στους μηχανισμούς των σύγχρονων mass - media, ο πιο αφείδωλος σε δηλώσεις, ο πιο «φιγουράτος»... Όλο πρωτιές. Και πάνω απ' όλες μία, ίσως εκείνη για την οποία θα τον θυμούνται περισσότερο οι μεταγενέστεροι: Κανένας άλλος λογοτέχνης μας δεν ενσαρκώνει τόσο τέλεια όσο αυτός την ιδέα ότι η σημερινή Ελλάδα δεν μπορεί να επιβιώσει παρά μόνον ως ένα πελώριο κλισέ - όχι μόνον επειδή έτσι μας βλέπουν οι τουρίστες, αλλά κυρίως επειδή μόνον έτσι μπορούμε πια να βιώσουμε την κουλτούρα και την ταυτότητά μας. Ο Βασίλης Βασιλικός είναι ο τροβαδούρος της νέας συνείδησης που διαμορφώνει στους Νεοέλληνες η πιο ανθηρή βιομηχανία μας - η τουριστική.

Τα δύο τελευταία μυθιστορήματά του, «Το ελικόπτερο» και «Οι Προσωκρατικοί», είναι αψευδείς μάρτυρες αυτής της αλήθειας. Γραμμένα και τα δύο σε χρόνο - ρεκόρ (άλλο ένα ρεκόρ...), είναι η Βίβλος ενός νέου είδους εξωτισμού, που διεγείρει τη φαντασία του ξένου (και προ παντός της ξένης), κάνει τον Έλληνα άδρα να καμαρώνει ενδόμυχα για πράγματα όπως η αρσενική πορνεία στα τουριστικά κέντρα, ξέρει να καρυκεύει το ρομαντισμό της μενεξεδένιας θάλασσας και των χελιδονόψαρων με μπόλικες καυλομαχίες και αιδοιοκαταδύσεις, παρουσιάζει την ελληνική γραφειοκρατία σαν ένα γραφικό αναχρονισμό και, ταυτόχρονα, διεκδικεί με πολλές αξιώσεις την προσοχή και τη συναίνεση του εκλεπτυσμένου διανοούμενου, σερβίροντας τη νέα τουριστική μυθολογία του όχι σαν προπαγάνδα, αλλά σαν αποστασιοποιημένη καταγραφή «αντικειμενικών» γεγονότων

και καταστάσεων. Ο Βασιλικός, βλέποντας τα ελληνικά πράγματα με τα αναποδογυρισμένα κιάλια της ρωμαϊκής άνοιξης (έχει δηλώσει επανειλημμένα ότι μόνο στο εξωτερικό μπορεί να γράψει για την Ελλάδα...) ζωγραφίζει ένα πίνακα που είναι ότι πρέπει για να ξυπνήσουν οι ναρκωμένες αισθήσεις της κυρίας Στόουν, αλλά και για να μάθουν τα ταλαιπωρα θύματα της ελληνικής γραφειοκρατίας, από ένα που γνώρισε τα πράγματα «εκ των ένδον», ότι ο μηχανισμός που τους σαδίζει και τους εξευτελίζει καθημερινά είναι προσαρμοσμένος στο «ραχατλήδικο κλίμα του Νότου».

Ας πάρουμε τους «Προσωκρατικούς». Με σκηνικό μια θάλασσα που «ήταν λάδι. Ζαργάνες σκάζαν τις φυσαλίδες τους, παχειές παλαμίδες πηδούσαν έξω απ' το νερό κυνηγημένες ίσως από κάποιο δελφίνι» (σελ. 209), στη μαγεία μιας «υπέροχης δύσης, με το νησί να ξεδιπλώνει τις ακρογιαλιές του, κεντημένες ψιλοβελονιά, και τον ήλιο να βουλιάζει με μια δόξα από ματωμένα σύννεφα...» (σελ. 209), οι κορδωμένοι φαλλοί των καμακιών σκορπούν ακούραστα την ηδονή στα μαραμένα αιδοία των πέντε ηπειρών, «ενώ το μονόχορδο μουζούκι συνόδευε, υποβλητικά, το σμίξιμό τους» (σελ. 260). Οι κάτοχοι αυτών των θαυματουργών οργάνων είναι όπως δεν θα τολμούσε να τους ονειρευτεί ούτε η πιο ξελιγμένη και θιποτά τεκνατζού της Ευρώπης: πριαπικά θαρβάτοι, αρχιμάστορες του έρωτα, καλλιτέχνες του σωματικού και ψυχικού σαδισμού, συναισθηματικά ανέφικτοι, θεικά φαλλοκρατικοί. (Οι δυο Αυστραλέζες τουρίστριες που έγραψαν το βιβλίο Excuse me, Miss, have you seen the Acropolis? δίνουν μια πολύ πιο ρεαλιστική και λιγότερο κολακευτική εικόνα για τα καμάκια, ακόμα και στον τομέα όπου υποτίθεται ότι είναι «αχτύπητα». Το βιβλίο αυτό πουλιέται σ' όλα τα περίπτερα της Πλάκας και του Συντάγματος, και συμβουλεύουμε τον κ. Βασιλικό να το διαβάσει, αν ενδιαφέρεται — πράγμα πολύ αμφίβολο — για το αληθινό πρόσωπο των καμακιών).

Αγκομαχώντας από οργασμό σε οργασμό, τα καμάκια του κ. Βασιλικού προλαβαίνουν ωστόσο ν' απαγγείλουν ρήσεις των Προσωκρατικών σε περιστάσεις που ο συγγραφέας σκίζεται για να τις φέρει στα μέτρα του κάθε ρητού (γιατί τάχα; Ο κ. Βασιλικός θα μας μετέδιδε σίγουρα μερικά ψήγματα αλήθειας και χιούμορ, αν τους έβαζε να τα λένε αυτά στις πιο αιχμίτιστες στιγμές). Τα μουσικά της ερωτικής τέχνης τους τα φυλάνε ζηλότυπα, σαν τα μέλη μιας μεσαιωνικής συντεχνίας, αλλά σε στιγμή έσχατης συγκάταθης ένας απ' αυτούς αφήνει μετά την ερωτική πανδαισία πλάι στην κοιμωμένη ερωμένη / πελάτισσα / σκλάβα του ένα βιβλίο με τίτλο The G-Spot, το όνομα δηλαδή της περιφημής νέας ερωτογενοῦς ζώνης που ανακάλυψαν οι σεξολόγοι το 1982. Με τέτοιο τέλειο συντονισμό πρακτικής εξάσκησης και θεωρητικής ενημέρωσης, πώς να μη μπορούν τα προσωκρατικά καμάκια να λειώνουν τους ογκόπαγους της σκανδιναβικής ψυχρότητας και να εκπορθούν τα σινικά τείχη της ασιατικής αιδιμοσύνης, διαθεβαίνοντας τον τσαλαπατημένο Έλληνα του 1985 ότι είμαστε πάντα οι Πρώτοι;

Απ' τα μουσκεμένα κρεβάτια του νησιού με τις δαυτελένιες ακρογιαλιές ως τους δαιδάλους της ΕΡΤ δεν μεσολαβούν παρά δυο σπιθαμές Ελλάδα, έτσι που και τα δυο αυτά μοτίβα μπορούν να χωρέσουν

στο ίδιο καρτ - ποστάλ. Γιατί αυτό που ξεχωρίζει «Το ελικόπτερο» από τους «Προσωκρατικούς» είναι μόνο το θέμα, όχι η οπτική. Ο επιόλης της ελληνικής γραφειοκρατίας ανάγεται τελικά σε μια караγκιο-ζέικη ίντριγκα, σε μια γραφική μπερδεψούρα, που ανάλογα με την προέλευσή μας μπορούμε να την περιεργασθούμε σαν αξιοθέατο ή να την αντιμετωπίσουμε με τη θυμωσοφία ενός Ναστράντιν Χότζα. Αν το ελικόπτερο δεν αγοράζεται, φταίει η σύγχυση αρμοδιοτήτων, η ξεροκεφαλιά των τάδε διευθυντή, ο εγωισμός του δεινά σύμβουλου, η αδιαφορία των υπαλλήλων, οι μικροπολιτικές σκοπιμότητες. Μ' άλλα λόγια, οι ανθρώπινες αδυναμίες. Ο Βασιλικός αδυνατεί να φανταστεί ένα γραφειοκρατικό μηχανισμό με άσφογο καταστατικό, με σαφέστατο καταμερισμό ευθυνών, με ευσυνειδητούς και τέλεια συντονισμένους υπαλλήλους, που ωστόσο να είναι απάνθρωπος και εξοντωτικός. Ή μάλλον όχι. Τον φαντάζεται, τον έχει μπροστά στα μάτια του στην Επερία όπου γράφει, τον θαυμάζει, αλλά τον θεωρεί ανέφικτο για τον Νότο: στη σελ. 77, μιλώντας για την επίσκεψη του Κολ στην ΕΡΤ, περιγράφει ως εξής τον Γερμανό καγκελάριο: «Εντύπωση του έκανε του Γιάννη καθώς τον κοίταζε, παρέα με τον κυρ - Θανάση, απ' τη μεριά του φυλάκιου, η ευλιγισία του γιγάντειου αυτού κορμιού, λες και χτυπούσε μέσα του η καρδιά της θαρειάς βιομηχανίας, που σαν εκπρόσωπος της, αυτός, από τις χώρες του καπιταλισμού, υπογράμμιζε με το ρυθμό του σώματος μια δυναμικότητα παραγωγής τόσο διαφορετική απ' το ροχατλήδικο κλίμα του Νότου». Ο Βασιλικός ταλαντεύεται ανάμεσα στο μικροαστικό όνειρο ενός εύρυθμου κράτους και τον εξίσου μικροαστικό μύθο του μεσογειακού ραχατιού, που ναι μεν δεν μας αφήνει να προκόψουμε οικονομικά, αλλά μας κάνει «γραφικούς», μας δίνει χρώμα και προσωπικότητα.

Στο «Ελικόπτερο», ο ήρωας που μπαίνει στην ΕΡΤ για να εμψυχήσει νέα ζωή σ' αυτό τον απολιθωμένο οργανισμό διαπνέεται απ' τα αγνότερα κίνητρα και μένει ως το τέλος αμόλυντος απ' τον Μολώχ που θέλησε να μεταρρυθμίσει. Ο αναγνώστης απορεί από πού τέλος πάντων έρχεται αυτό το αγγελικό όν, που μοιάζει σαν ξένο σώμα στην κοινωνία που μικρογραφείται στη σφηκοφωλιά της ΕΡΤ. Αλλά μάταια γυρίζει τις σελίδες ψάχνοντας για κάποια σχετική πληροφορία. Ενώ το κοινωνικό υπόβαθρο της κάθε «σφήκας» φωτίζεται άπλετα, η προέλευση του ήρωα και οι μηχανισμοί που τον οδήγησαν στην καρέκλα του αναπληρωτή γενικού διευθυντή μένουν τυλιγμένοι επιμελώς στην καταχνιά: κανένας οργανικός δεσμός δεν συνδέει τον Αναπληρωτή με το αχούρι που ανέλαβε να συγκυρίσει. Καθώς ο Αναπληρωτής είναι, βέβαια, ο ίδιος ο Βασίλης Βασιλικός, θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς με κάποια δόση κακίας ότι ο συγγραφέας απολογείται για την όχι και τόσο ευδόκιμη θητεία του στην ΕΡΤ. Όταν όμως διαπιστώνουμε ότι η ίδια «συσκότιση πληροφοριών» υπάρχει και γύρω από τα προσωκρατικά καμάκια, αρχίζουμε να υποψιαζόμαστε ότι οι αιτίες πάνε βαθύτερα. Γιατί, ενώ ο συγγραφέας μας δίνει την κοινωνική ακτινογραφία της κάθε καμακωμένης, μας αρνείται πεισματικά κάθε πληροφορία που θα μας επέτρεπε να δούμε και τα καμάκια ως συγκεκριμένα, γήινα όντα. Οι Προσωκρατικοί προβάλλουν σαν πανάρχαια φαλλικά αγάλματα μες απ' το έδαφος ενός απελπιστικά σύγχρονου κό-

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ 1985

Συμπληρώστε το απόκομμα (ή γράψτε ένα δικό σας) και στείλτε το στη διεύθυνση του περιοδικού. Τα αποτελέσματα θα δημοσιευτούν στο τεύχος Ιανουαρίου που θα κυκλοφορήσει πριν τα Χριστούγεννα. Οι απαντήσεις θα γίνονται δεκτές μέχρι τις 7 Δεκεμβρίου.

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Καλύτερο βιβλίο απ' όσα διάβασα μέσα στο 1985 είναι:

1. Ελληνική λογοτεχνία: .....
2. Ξένη λογοτεχνία: .....
3. Θεωρία: .....

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

μου. Τι συμβαίνει άραγε;

Η απόκρυψη των αιτίων και των οργανικών σχέσεων ανάμεσα στα πρόσωπα και τα πράγματα είναι βασική προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση και τη λειτουργία του κλισέ. Αλλά ας μη ξεχνάμε ότι τόσο ο Αναπληρωτής όσο και οι Προσωκρατικοί αντιπροσωπεύουν και ασκούν δυο μορφές εξουσίας. Ο Βασιλικός εκφράζει, συνειδητά ή ασυνείδητα, ορισμένες αντιλήψεις για την εξουσία που πρέπει να τις προσέξουμε. Μας λέει λοιπόν ότι η εξουσία γεννιέται κάπου έξω από την κοινωνία, τις ανάγκες της οποίας καλείται να ικανοποιήσει, και είναι ανεξάρτητη από τις ζυμώσεις που συντελούνται μέσα σ' αυτή την κοινωνία. Κι όχι μόνο αυτό, παρά γενικά η εξουσία «δεν είναι εκ του κόσμου τούτου». Ούτε ο Αναπληρωτής ούτε τα καμάκια μας παραπέμπουν σε κάποια άλλη κοινωνική δομή: έρχονται από κάποιο υπερπέραν και είναι προικισμένοι με μαγικές ιδιότητες ηθικής ή σεξουαλικής φύσεως. Η εξουσία του Αναπληρωτή απορρίπτεται τελικά, γιατί η ηθική ανωτερότητά του δεν συνεπικουρείται από κάποιο μηχανισμό βίας, που να θάζει στον πάγκο του τον κάθε κατεργάρη της «σφηκοφωλιάς». Αντίθετα, η εξουσία των καμακιών αποδίδεται αποτελεσματικότερα, γιατί στηρίζεται σε πολύ πιο πρωτόγονα ένστικτα και ανταποκρίνεται στον έμφυτο μαζοχισμό των εξουσιαζομένων. Χρησιμοποιώντας τον φαλλό σαν καμτσίκι, τα καμάκια ριζώνουν στην ψυχή των γυναικών εξίσου βαθιά όσο και στο αιδοίο τους. Καλύτερα να μη σχολιάσουμε αυτή τη φιλοσοφία της εξουσίας. Αναρωτιόμαστε μονάχα αν ο συγγραφέας του «Ζ» θα θγάλει στο επόμενο βιβλίο του και πρακτικά συμπεράσματα δεοντολογικού χαρακτήρα για το πώς πρέπει να διοικείται η ελληνική κοινωνία. (Η προοπτική αυτή δεν είναι καθόλου εξωπραγματική, δεδομένου ότι λίγο πριν από τις εκλογές του 1981 ο Β. Β. είχε δηλώσει ότι είμαστε πολύ πίσω ως λαός και γι' αυτό προβλέπει από τώρα τους απογοητευμένους των 100 πρώτων ημερών της κυβέρνησης Παπανδρέου...).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θ' ακουσθούν και θα γραφούν πολλά για τις «ερωτικές» σκηνές των «Προσωκρατικών». Ο Βασιλικός διεκδικεί εδώ άλλο ένα ρεκόρ: στις 286 σελίδες του βιβλίου περιγράφονται όχι λιγότερες από 27 σεξουαλικές πράξεις (τόσες μέτρησα εγώ, μπορεί και να έχασα το λογαριασμό...). Αυτές καθ' εαυτές οι κρεβατομαχίες καλύπτουν το λιγότερο 52 σελίδες, ενώ άλλες 156 είναι αφιερωμένες στα προεόρτια ή τα μεθεόρτια της ερωτικής πράξης. Ενδιάμεσα υπάρχει ένα «Δεύτερο μέρος» που μιλάει για κάποιο συνέδριο, αλλά δεν έχει καμιά ουσιαστική σχέση με το υπόλοιπο βιβλίο και, καθώς αποτελείται σχεδόν εξ ολοκλήρου από τσιτάτα παρμένα από άλλα βιβλία, είναι φανερό ότι παρεμβλήθηκε για να ξεκουράσει το χέρι του συγγραφέα απ' τις ατέλειωτες ερωτικές πανδαισίες που τον απορροφούν κατά τ' άλλα...

Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια ο καταπιεσμένος ερωτισμός των στρατευμένων συγγραφέων της Αριστεράς, δεκαετίες ολόκληρες χαλιναγωγημένος στο όνομα του αγώνα, ξεσπάει πια με συσσωρευμένη βιαιότητα και με μια θαναυσότητα που τον κάνει άσχημο — πολύ περισσότερο αφού σήμερα η ερωτική θαναυσότητα ανταποκρίνεται και στα κριτήρια της αγοράς. Είναι ένας ερωτισμός που δεν μπορεί πια να ενώσει τους φορείς του με τον κόσμο, γιατί έχει συγκεντρωθεί αποκλειστικά στους σπερματογωγούς τους, απειλώντας να τους σπάσει με την πίεσή του. Τουλάχιστον ο Ρίτσος, στο «Ίσως να 'ναι κι έτσι», είχε τη μετριοφροσύνη να τον εκφράσει ως προσωπική εξομολόγηση. Ο Βασιλικός, αντίθετα, οραματίζεται ένα σύμπαν όπου οι άνθρωποι, αρσενικοί και θηλυκοί, θα έχουν ξεφύγει απ' όλες τις κοινωνικές διαστάσεις τους και θα έχουν αναχθεί σε καθαρά σεξουαλικά πλάσματα, σε φαλλούς και σε αιδοία. Περιττό να πούμε ότι ένα τέτοιο σύμπαν δεν μπορεί να υπάρξει, ούτε υπήρξε ποτέ. Είναι όμως εν-

διαφέρουν ότι ο Β. Β. παρουσιάζει το όραμά του (θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε και μια λιγότερο επιεική λέξη) ως μια σεξουαλική σωτηριολογία που ευαγγελίζεται την κοινωνία του ανθρώπινου είναι με κάποια κοσμική ουσία μέσω του σεξ. Παίρνουμε στην τύχη ένα παράδειγμα: «Όσο για το όργανό του, δεν της άφηνε ακάλυπτη καμιά κρυφή γωνιά της. Απ' το φαρδύ στεφάνι ως τον κύλινδρο της ανάδινε τα πιο ακριβά της μύρα. Ο έρωτάς τους γι' αυτό έμοιαζε με κοσμικό συμβάν: γιατί την έστελνε στο διάστημα απ' όπου επέστρεφε πλούσια σε συγκομιδή από μετεωρίτες ανάθοντας εκστατικά τη στιγμή της τριθής της με την ατμόσφαιρα για να προσθαλασσωθεί σε λίγο σε μια υγρή επιφάνεια που δρόσισε τη φλόγα της». (σελ. 105). Από τέτοιες παραληρηματικές περιγραφές είναι κατάσπαρτο το βιβλίο. Ας μη ξεχνάμε: έχουμε

να κάνουμε με καμάκια και τις γκόμενες τους!... Τιμή και δόξα λοιπόν στα καμάκια, που σώζουν το γόητρο της Ελλάδας στον τομέα της διαστημικής τεχνολογίας, μετατρέποντας κάθε ελληνικό νησί το καλοκαίρι σ' ένα Καίτη Κέννεντυ!

Ο Βασίλης Βασιλικός έχει αρκετό ταλέντο, κύρος και μέσα ώστε να κάνει ένα σημαντικό αριθμό αναγνώστων να παρηγορηθούν για το ελικοπτερο, που δεν αγοράστηκε, με ονειρικές σεξουαλικές πτήσεις στο διάστημα. Γι' αυτό δεν θεωρούμε άσκοπο ν' απευθύνουμε κι εμείς μια προειδοποίηση σε στυλ ταιριαστό με τους πονηρούς καιρούς μας: Προσοχή! Οι γνήσιοι Προσωκρατικοί πετούν πάντα μ' ελικοπτερο. Πάντα μ' ελικοπτερο!...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Ποιος έγραψε το παρακάτω κείμενο;

ΤΟ KOMMATI που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος ήταν, φυσικά, του Μπακούιν, από το βιβλίο του *Κράτος και αναρχία*. Δεν το κάναμε για επίδειξη πνεύματος ή γνώσεων, αλλά για τον εξής απλό λόγο: Στην ιστορία του σοσιαλιστικού κινήματος, ειπώθηκαν και γράφθηκαν πράγματα που θ' αποκτούσαν αργότερα εκπληκτική επικαιρότητα ή θα γίνονταν πολύ διαφωτιστικά για μερικές κατοπινές εξελίξεις, αλλά ωστόσο ξεχάστηκαν ή «θάφτηκαν», είτε γιατί αυτοί που τα είπαν και τα έγραψαν νικήθηκαν πολιτικά, είτε γιατί έπεσαν σε δυσμένεια, είτε πάλι γιατί η επίσημη αιογραφία «ρετουσάρισε» δραστικά τη φυσιογνωμία τους. Σήμερα, σε περίοδο ανασύνταξης των αριστερών δυνάμεων, έχει σημασία να δούμε μ' ανοιχτά μάτια την κληρονομιά που μας άφησαν οι ηγέτες του αριστερού κινήματος, έστω κι αν αυτό έχει μερικές φορές για συνέπεια να κλονισθούν κάποιες θεβασιότητες μας ή να δοκιμάσουμε οδυνηρή έκπληξη. Έχουμε λοιπόν έτοιμη

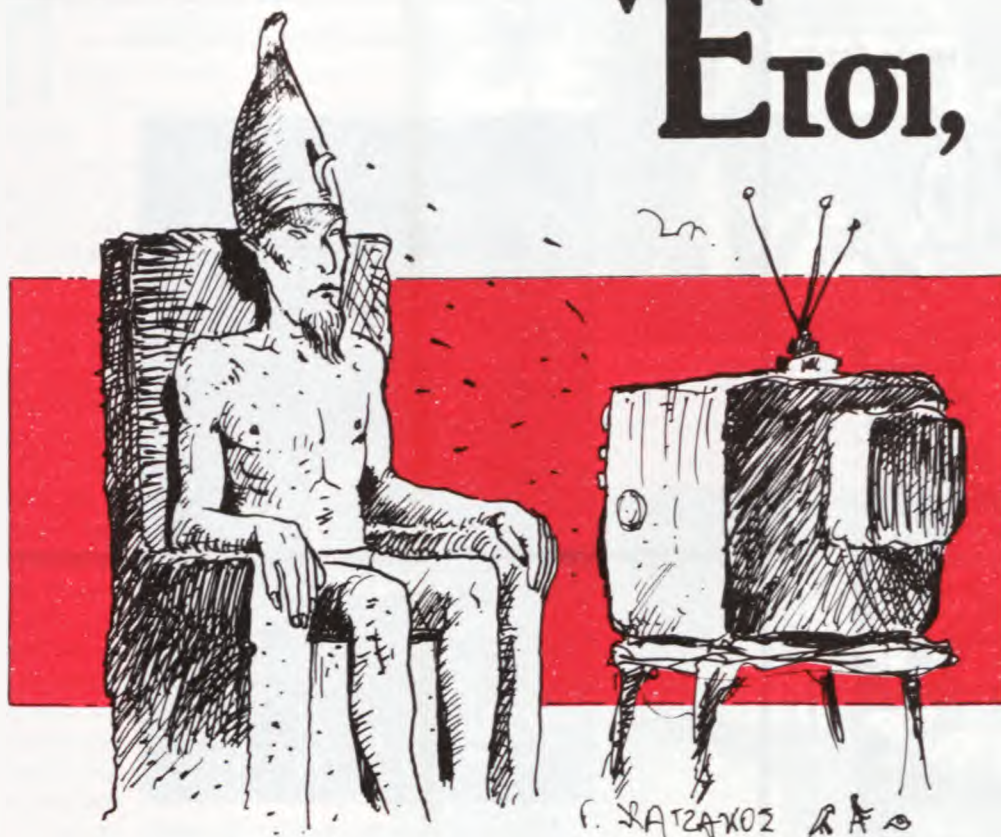
μια καινούρια έκπληξη και καλούμε τους αναγνώστες μας να κρίνουν ποιος μπορεί να έγραψε το παρακάτω, τόσο επίκαιρο κείμενο:

«Η συνεχής «ανεξαρτησία» του συνδικαλιστικού κινήματος, στην περίοδο της προλεταριακής επανάστασης, είναι το ίδιο απαράδεκτη όσο και η πολιτική των συμμαχιών. Τα συνδικάτα γίνονται τα σημαντικότερα οικονομικά όργανα του προλεταριάτου που βρίσκεται στην εξουσία. Γι' αυτό την ηγεσία τους την αναλαμβάνει το Κόμμα. Όχι μόνο ζητήματα αρχών στο συνδικαλιστικό κίνημα, αλλά και σοβαρές οργανωτικές διαφορές διευθετούνται από την Κεντρική Επιτροπή του κόμματός μας...»

- α) Ο Λένιν;
- β) Ο Στάλιν;
- γ) Ο Τρότσκι;
- δ) Ο Μπουχάριν;
- ε) Ο Ανδρέας Παπανδρέου;

Έτσι,

χωρίς πρόγραμμα

ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΜΕ για ραδιοηλεκτρονικά μέσα και πρόγραμμα πάντα, οι περισσότεροι τουλάχιστον, σκεφτόμαστε την τηλεόραση. Στο ραδιόφωνο, καλώς ή κακώς, τα προβλήματα θεωρούνται λυμένα. Κι αυτό είτε γιατί τραγουδία, έτσι ή αλλιώς, φτιάχνονται πάντα σ' αυτό τον τόπο, είτε γιατί τις εκπομπές λόγου τις βρίσκουμε «εύκολες», όσο κι αν αυτό στην πραγματικότητα χωράει πολλή συζήτηση, ο εκνευρισμός που προκαλεί το «Μέρα με-σημέρι» στους ακροατές του είναι το καλύτερο παράδειγμα.

Από την τηλεόραση αρχίζουμε λοιπόν κι εμείς τη συζήτηση. Που άλλη μια χρονιά, με καινούρια και πάλι πρόσωπα στις θέσεις των υπευθύνων, μοιάζει να πορεύεται σαν πέρυσι, σαν πρόπερσι, σαν πάντα. Έτσι δηλαδή, χωρίς πρόγραμμα. Τουλάχιστον αυτό υποστηρίζουν οι περισσότεροι ειδικοί από τις στήλες των εφημερίδων. Και η νέα ηγεσία των καναλιών μας μοιάζει να επιβεβαιώνει αυτή την άποψη δηλώνοντας, πέρα από τα γνωστά και καθιερωμένα, ότι για το πρόγραμμα θα είναι έτοιμη να μιλήσει με την είσοδο της Άνοιξης.

Ακόμα τούτη η Άνοιξη λοιπόν, για να θυμηθούμε και τη δημοτική μας παράδοση που έχει καταγράψει τα πάντα, και μετά τα πράγματα φτιάχνουνε... Τι γίνεται όμως αν τα πράγματα είναι αλλιώς;

Γιατί εμείς θα υποστηρίξουμε, και δεν είμαστε οι μόνοι, ότι πρόγραμμα υπάρχει παρόλα αυτά, και τώρα όπως πάντα. Γιατί είναι άλλο θέμα αν, αυτή την περίοδο, μας λείπουν τα σήριαλ. Κάποια τέλειωσαν, κάποιες νέες αναθέσεις δεν προχώρησαν, κάποιες άλλες, για τον άλφα ή τον βήτα λόγο, θα τα κουβεντιάσουμε εν καιρώ, θγήκαν κακές... Αυτό είναι κάτι που σε λίγο καιρό, με αυτή ή την άλλη ηγεσία, θα το ξεπεράσει η τηλεόρασή μας. Το θέμα είναι αν το μοντέλο που έχει επιλεγεί δουλεύει ή όχι.

Και το μοντέλο που οι υπεύθυνοι έχουν επιλέξει για τον τρόπο λειτουργίας της τηλεόρασης δουλεύει. Με τον τρόπο έστω που όλοι αντικρύζουμε ανοίγοντας τους δέκτες μας. Με τις συνεχείς παρατάσεις «ζωής» σειρών σαν τα Δαλιανίδια «Λιονταράκια». Με

επιμορφωτικές εκπομπές ιδιαίτερα χαμηλής ακροαματικότητας για τα ειδικά γούστα ενός κάποιου, υποτιθέμενου, ποσοστού των θεατών. Με τα κάθε λογής αφιερώματα, ενδιαφέροντα, μέτρια, ή και αδιάφορα, σε στιγμές, περιόδους και πρόσωπα της Έβδομης Τέχνης και τις πολυποικίλες αθλητικές εκπομπές να γεμίζουν τα κενά. Με Ρωμαίο, με Πεπονή, με Αργυρόπουλο...

Δεν είναι έτσι; Σήμερα βέβαια το ελληνικό πρόγραμμα είναι μόνο το μισό του συνολικού, καθώς οι συνεχείς αλλαγές προσώπων στην κορυφή δεν γινόταν να αφήσουν ανεπηρέαστη τη βάση. Η σχέση όμως σύντομα θα τροποποιηθεί. Το πρόβλημα, άλλη μια φορά, είναι πώς;

Κι αυτό το ερώτημα όλοι, πριν και μετά ΠΑΣΟΚ, το απαντάνε με τον ίδιο τρόπο. Μουσικές εκπομπές, τηλεπαιχνίδια και κάποια ντοκυμανταίρ να μας βρίσκονται. Λαϊκά σήριαλ από «δοκιμασμένους» δημιουργούς, ώστε κανείς να μην αμφιβάλλει για το αποτέλεσμα, «πειραματικές» προσπάθειες από τους ημετέρους. Κι από δίπλα «Ανοιχτά χαρτιά» ή «Συναντήσεις με τον τύπο» σαν άλλοθι πολυφωνίας με εξασφαλισμένη ακροαματικότητα όταν τα πράγματα σφίγγουνε, και πολλές, όσες περισσότερες γίνεται, αναμεταδόσεις αθλητικών γεγονότων, ειδικά όταν νέα μέτρα προστίθενται στα παλιότερα.

Εύκολα περιγράψιμη λοιπόν, καταρχήν, η εικόνα. Κάθε τμήμα τραβάει το δρόμο του, δίνοντας άλλοτε τις πολύ όμορφες εκπομπές της παιδικής ζωής της ΕΡΤ-1 κι άλλοτε τα δελτία ειδήσεων της ΕΡΤ-2, ο αρμόδιος καθ' ύλην υπευργός από πίσω ελέγχει τα πάντα κι εμείς, πλάι στους δέκτες μας, θεατές και ακροατές του όποιου αποτελέσματος.

Γι' αυτό άλλωστε τα συζητάμε, έτσι, χωρίς πρόγραμμα, ανάκατα όπως μας τα δίνουνε. Γιατί μας αρέσουν και τα φιλιμάκια της «ΕΡΤ στη Βόρεια Ελλάδα» και οι μεταμεσονύκτιες ταινίες. Γιατί μας τη σπάνε και οι εκπομπές της Βραδινής Ζώνης του Δευτέρου και τα «Λιονταράκια του Κυρ. Ηλία»...

Πέτρος Δελής

ΟΛΟΙ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ότι, ανέκαθεν, η τηλεόραση ήταν ηθικός αυτουργός και τελικός αποδέκτης διαμαρτυριών από όλες τις πλευρές. Τελευταία όμως το πρόβλημα μοιάζει να έχει παραγίνει.

Διαμαρτύρεται ο κ. Κτενός βουλευτής Λευκάδας, γιατί δεν προβάλλεται επαρκώς το έργο, λέει, της Βουλής αλλά διάφοροι περιθωριακοί τύποι και δραστηριότητες. Διαμαρτύρεται ο κ. Γιαννόπουλος, υπουργός Εργασίας ακόμη, γιατί τα δελτία ειδήσεων είναι (λέτε να είναι έτσι;) απαράδεκτα, προϊόντα της ανίερης συμμαχίας ΚΚΕ - ΝΔ. Διαμαρτύρεται, τελευταίος αλλά όχι έχοντας, ο κ. Σαρτζετάκης, πρόεδρος της Δημοκρατίας, γιατί κάποιες δραστηριότητές του (ποιες άραγε;) δεν προβλήθηκαν επαρκώς. Διαμαρτύρονται ακόμα, και καλό είναι να μην το ξεχνάμε, όλοι όσοι θλέπουν τηλεόραση. Να λοιπόν που η συζήτηση για τις σχέσεις κυβέρνησης - μαζικών μέσων ενημέρωσης, η οποία, υποτίθεται, τόσες φορές έχει γίνει, παραμένει ανοιχτή.

ΟΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΕΣ πάντως των επώνυμων είχαν ήδη κάποιο αποτέλεσμα. Γράφονταν αυτές οι γραμμές όταν ανακοινώθηκε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο της Παρασκευής 22/11, αντί για θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Πολιτισμού, θα συζητήσει, πάλι, για την τηλεόραση. Όπως φαίνεται ένα σημαντικό τμήμα της κυβέρνησης δεν έχει πεισθεί ότι αξιοπρεπέστερες ειδήσεις σημαίνει, έστω και τελικά, κέρδη για την πολιτική ηγεσία...

ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΩΡΑ οι υπεύθυνοι της εκπομπής «Η ΕΡΤ στη Βόρεια Ελλάδα» που σχεδίαζαν μίαν εκπομπή με θέμα την «Πρώτη μέρα κατάταξης», έπαιρναν αρνητική απάντηση στο αίτημά τους για είσοδο στο στρατόπεδο της Κορίνθου. Κι όμως το Γενικό Επιτελείο Στρατού έχει δώσει παλιότερα τη σχετική άδεια σε δημοσιογράφους περιοδικών. Κάπως έτσι άλλωστε πρόκυψαν διαφημιστικά δημοσιεύματα για τα Κέντρα Εκπαίδευσης της Αυλώνας και του Μεγάλου Πεύκου. Άραγε αυτή η αλλαγή στάσης καθορίζεται από τις συμπάθειες των αρμοδίων, έστω κι αν η ΕΡΤ είναι κρατική, ή από τη γνώση ότι ο φακός είναι κάτι διαφορετικό από τη γραφομηχανή, οπότε καλύτερα να φυλάμε τα ρούχα μας;

Σε στυλ... Λουί σεζ

ΠΟΛΛΟΙ μουσικόφιλοι σ' όλον τον κόσμο ανησυχούν σοβαρά για το χαμηλό επίπεδο της μουσικής παραγωγής στην περίοδο που περνάμε.

Τα αριστουργήματα δεν υπάρχουν πια, ενώ οι μεγάλοι μουσουργοί έχουν εκλείψει σαν είδος.

Κι αναπολούν με θλίψη περασμένες εποχές και περασμένους αιώνες όπου οι ιδιοφυίες διαδέχονταν η μία την άλλη. Πού είναι πια οι προσωπικότητες στο ύψος του Μπαχ, του Μότσαρτ του Μπετόβεν; Τι θα κληροδοτήσουμε εμείς στις επόμενες γενιές;

Το γενικά αποδεκτό αυτό πρόβλημα αναζητάει τη λύση του, ή τουλάχιστον την εξήγησή του.

Και να που η λύση έρχεται και πάλι από τη μικρή και ένδοξη σοσιαλιστική Ελλάδα του '85! Κι η λύση είναι τόσο απλή όσο και το αυγό του Κολόμβου.

Οι μαρξιστές εγκέφαλοι του ΠΑΣΟΚ κοίταξαν για πρώτη φορά την ιστορία της μουσικής σε σχέση με τις ταξικές ανακατατάξεις και έβγαλαν το απλό συμπέρασμα:

Η μουσική παραγωγή κορυφώνεται όσο οι μουσικοί βρίσκονται ανάμεσα στις τάξεις ή στην υπηρεσία των ευ-

θλία και τις παρτιτούρες, ελληνικές εκδόσεις είναι ελάχιστες, και αφορούν κυρίως τους έλληνες δημιουργούς, πολύ μικρό, δηλαδή, ποσοστό στην

Ανάλογο πρόβλημα εμφανίζεται και στα μουσικά βιβλία και παρτιτούρες, που ήδη απορροφούσαν κονδύλι αρκετών χιλιάδων κάθε λίγο για τον τα-

έχει επιπτώσεις σε διάφορα επίπεδα της ζωής, και δεν είναι δουλειά της σελίδας να την αμφισβητήσει. Όμως οι αυξήσεις είναι δυσανάλογες με την υποτίμηση.

Και δεν χρειάζεται φιλοσοφία, για να καταλάβει η κυβέρνηση ότι άλλο πράγμα είναι το ούισκυ κι άλλο το πιάνο! Ότι χρειάζονται μέτρα, για να μπορεί κάποιος ν' αγοράσει τα μέσα που είναι αναγκαία για οποιαδήποτε μελέτη ή δημιουργία. Ότι τα όργανα δεν είναι «είδος πολυτελείας»! Ότι η επιβολή του μέτρου των προκαταβολών σ' ένα τόσο ευαίσθητο και αναγκαίο τομέα, είναι παράλογη!

Γιατί είναι πράγματι παράλογο, ο 15χρονος ροκάς της γειτονιάς μας να χρειάζεται ατομικό εξοπλισμό αξίας 250.000 χιλ. αν παίζει κιθάρα. Γιατί συνθεσάιζερ είναι αδύνατον να παίζει πια. Όσοι πήρανε-πήρανε!

Όλ' αυτά έχουν και το θετικό ότι οι χιλιάδες νέοι που αγαπούν τη μουσική θα στραφούν στο ... τραγούδι! Πολλές χορωδίες λοιπόν και μια Μαρία Κάλλας σε κάθε γειτονιά.

Ίσως τέλος, απλά και μόνο το Παλαιό Ψυχικό να εκδικείται τα Πετράλωνα!

γενών μουσουργών βασιλιάδων κ.λπ. Αυτές οι εποχές δίνουν τ' αριστουργήματα! Αντίθετα εκχυδαίζεται όσο περνάει στα χέρια των κατωτέρων στρωμάτων κι έρχεται σ' επαφή με τον λαουτζικό! Η λύτρωση θά 'ρθει με την αποκλειστική παράδοση της τέχνης στους φυσικούς φορείς της, τους πλούσιους.

Η ευκαιρία για την εφαρμογή του σχεδίου δόθηκε με τα γενικότερα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης.

Εκτός από την υποτίμηση είχαμε και το μέτρο της υποχρεωτικής καταβολής στο κράτος, τουλάχιστον για 6 μήνες, του 80% της αξίας της εισαγωγής προϊόντων. Αυτό βέβαια συνεπάγεται ότι χρειάζεται το διπλάσιο κεφάλαιο για μια εισαγωγή. Και ως γνωστόν όλ' αυτά τα πληρώνει ο τελικός αποδέκτης των προϊόντων. Τι σχέση έχουν όλ' αυτά με τη μουσική. Πώς δεν έχουν!

Για να παίζουμε μουσική χρειάζονται όργανα. Κι αν τα οικονομικά μέτρα ενισχύουν τα ελληνικά προϊόντα σε βάρος των ξένων, στα μουσικά όργανα και βιβλία αυτό δεν ισχύει. Γιατί απλούστατα δεν υπάρχουν ελληνικά όργανα, εκτός ορισμένες κιθάρες, ελάχιστες σε σχέση με τη ζήτηση, και με όρια στην ποιότητά τους. Κι όσον αφορά τα δι-

αναγκαία ύλη.

Φθάνουμε λοιπόν στο σημείο το φθηνότερο πιάνο να ξεπερνά το μισό εκατομμύριο! Μια αξιοπρεπής ηλεκτρική κιθάρα να αρχίζει από 120.000 δρχ. και μια καλή κλασική να φθάνει επίσης τις 500.000 δρχ.

Περισσότερο να μιλήσουμε για τις τιμές που αποκτούν διάφορα άλλα «Σπάνια» όργανα όπως βιολιά, βιολοντσέλα και κοντραμπάσα, πνευστά ή η ήδη εκλείπουσα άρπα που ξεπέρασε το εκατομμύριο!

Η κατάσταση συνεχίζεται και στα διάφορα αναγκαία αξεσουάρ όπως οι χορδές της κιθάρας, που έφθασαν αίσιας το χιλιάριο, ή του μπάσου που έφθασαν τις 5.000 δρχ.

Αυτό βοηθά βέβαια και στην ανάπτυξη νέου στυλ παιξίματος, ήρεμου και υποτονικού, μιας και σήμερα δεν είναι αστέιο πράγμα να σπάσεις χορδή!

λαίπωρο μαθητή ή μουσικό. Σήμερα φθάνουν τις 100 δρχ. το φύλλο!

Τραγική κατάσταση υπάρχει και στους δίσκους όπου οι 2.000-2.500 δρχ. θα είναι ο μέσος όρος για δίσκους εισαγωγής, δηλαδή τους δίσκους της τζαζ και κλασικής μουσικής!

Δεν ξέρω πόσο σημαντικά σας φαίνονται όλ' αυτά. Ίσως να ηχούν αδιαφορο: «εδώ ο κόσμος καίγεται»...

Κι όμως, χωρίς καμιά υπερβολή, έχουμε φθάσει στο σημείο οι τιμές των μουσικών μέσων να είναι από τους πιο ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη της μουσικής παραγωγής και παιδείας!

Το καλό όργανο, και φυσικά το βιβλίο και ο δίσκος, είναι στοιχειώδεις παράγοντες για τη μελέτη και την εκτέλεση της μουσικής. Κι έχουμε φθάσει ακόμα και το κακό όργανο να είναι απλησίαστο!

Και βέβαια η υποτίμηση της δραχμής

Αυτό είναι μέρος μόνο της αδιαφορίας του υπουργείου για τα προβλήματα της μουσικής και γενικότερα του πολιτισμού.

Σε περσινό τεύχος του «Σχολιαστή» είχαμε δημοσιεύσει κριτική για το σχέδιο νόμου για τα ωδεία, όπου ουσιαστικά η κατάσταση παρέμενε ίδια (και άθλια), με την απλή μετονομασία ορισμένων ωδείων σε ανώτερες σχολές.

Μετά από διαμαρτυρίες των ενδιαφερομένων το σχέδιο αποσύρθηκε για να μελετηθεί και να διορθωθεί. Σύμφωνα λοιπόν με πληροφορίες, επανέρχεται ίδιο και απaráλλακτο!

Κι ούτε σκέψη βέβαια για ανωτατοποίηση της μουσικής παιδείας.

Την ίδια στιγμή όμως ιδρύθηκε, στα πλαίσια της Φιλοσοφικής σχολής ανώτατη σχολή Μουσικολογίας στην Θεσσαλονίκη. Χαζό αυτό βέβαια.

Φθάνουμε όμως στο παράδοξο να εκπαιδεύει η πολιτεία μουσικολόγους «ανωτάτου» επιπέδου, που θα μας δώσουν πιθανά σπουδαίες έρευνες, αναλύσεις και κριτικές. Αλλά να αδιαφορεί για τον πιο ουσιαστικό παράγοντα, τους μουσικούς!

Πάντως στη μουσικοκριτική υπάρχει μέλλον!

Δημήτρης Οικονομάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Ζέφη Δαράκη

ΜΑΡΘΑ ΣΟΛΓΚΕΡ

Αλέξανδρος Κοτζιάς

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Αντιποίησης αρχής
Η απόπειρα
Μια σκοτεινή υπόθεση
Ο γενναίος Τηλέμαχος
Ο εωσφόρος
Πολιορκία

Λία Μεγάλου

ΤΟ ΞΕΝΟ ΣΩΜΑ

Βαγγέλης Ραπτόπουλος

ΤΑ ΤΖΙΤΖΙΚΙΑ

Δημήτρης Χριστοδούλου

ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Ελ Ντάμπα
Καφετέρια
Ο γύψος
Το ατελιέ
Το γκισέ
Το γούπατο
Το πατάρι
Το πεζοδρόμιο
Το σαράβαλο

Ο ΤΑΛΙΠ ΟΖΚΑΝ είναι δεξιοτέχνης του λαϊκού τουρκικού οργάνου Σάζι, τραγουδιστής παραδοσιακών τραγουδιών καθώς και εθνομουσικολόγος. Εργάστηκε για χρόνια στους ραδιοφωνικούς σταθμούς της Άγκυρας, της Πόλης και της Σμύρνης σαν σολίστας - τραγουδιστής καθώς και καθηγητής της λαϊκής τουρκικής μουσικής, ενώ για 20 χρόνια διηύθυνε χορωδία στη Σμύρνη. Εργάζεται τώρα στο Παρίσι στο Κέντρο Ανατολικών Σπουδών, όπου διδάσκει ρυθμούς της Ανατολής. Με την ευκαιρία του ρεσιτάλ που έδωσε στους Δελφούς στις 17/9/85, μίλησα σύντομα μαζί του για την λαϊκή μουσική της χώρας του. Ορισμένες πληροφορίες που μου έδωσε σ' αυτή τη συνομιλία, μας ενδιαφέρουν -νομίζω- άμεσα. Απ' την άποψη ότι η καθυστερημένη και πολιτικά κατατεσμένη Τουρκία καταφέρει παρ' όλα αυτά να συντηρεί έναν μουσικό πολιτισμό που βασίζεται στην παράδοσή της. Αμέσως έρχεται στο νου το σύνθημα «επιστροφή στις ρίζες», και μένεις αυτόματα μετέωρος όταν σκέφτεσαι πως αυτές τις ρίζες εδώ τις έχει φάει το σαράκι. Ας αφήσουμε όμως καλύτερα να μιλήσει ο ίδιος ο Ταλίπ Οζκάν.

Βάσω Ντάκουρη

Ταλίπ Οζκάν: Εργαζόμαστε πολύ σοβαρά πάνω στη μουσική παράδοση

«Κάθε περιοχή της χώρας μου έχει να παρουσιάσει και διαφορετικούς ρυθμούς. Η μουσική στα Αιγιοπελαγίτικα παράλια είναι τελείως διαφορετική από εκείνη της Κεντρικής Ανατολίας, της Μαύρης Θάλασσας ή τις περιοχές της Ν.Α. Μεσογείου. Έχουμε μεγάλη ποικιλία ρυθμών στη λαϊκή μας μουσική. Εγώ, για παράδειγμα, που ερευνήσα και ήμουν διευθυντής λαϊκής χορωδίας στη Σμύρνη για 20 χρόνια, δεν μπορώ παρ' όλα αυτά να πω ότι γνωρίζω όλες τις λεπτομέρειες της λαϊκής μας μουσικής. Έχουμε ανάγκη να κάνουμε πολύ έρευνα ακόμα σχετικά με αυτό το θέμα.

Στα Αιγιοπελαγίτικα παράλια συναντάμε περίπου τους ίδιους ρυθμούς που έχετε και στην Ελλάδα. Είναι ενιάσιμοι ρυθμοί. Ο ρυθμός δηλαδή του ζεϊμπέκικου. του καρσιλαμά κ.λ.π. Ένας ρυθμός που δεν υπάρχει στην Ανατολία για παράδειγμα. Αντίθετα ο πεντάσιμος ρυθμός είναι εθνικός. Τον βρίσκουμε παντού. Λέγεται ότι τον διέδωσε σ' όλη την Τουρκία ένας τροβαδούρος-αντάρτης καθώς πήγαινε απ' το ένα μέρος στο άλλο. Το ρυθμό 7/8 τον συναντάς στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας, της Α. Θράκης, αλλά και στην Ελλάδα. Είναι θαυμάσιος ρυθμός. Μόνο που ο τουρκικός εφτάσιμος ρυθμός δεν είναι τόσο γρήγορος όσο αλλού. Είναι πιο αργός. Επίσης βρίσκουμε σε άλλες περιοχές δεκάσιμους ρυθμούς και τετράσιμους. Υπάρχει μεγάλη ρυθμική και μελωδική ποικιλία. Το ίδιο συμβαίνει και με τα όργανα. Το Σάζι όμως είναι το πιο γνωστό.

Η υπόθεση της εθνομουσικολογικής έρευνας στην Τουρκία αρχίζει από παλιά. Αυτός που έβαλε τα θεμέλια ήταν ο Μπέλα Μπάρτοκ γύρω στα 1925-26 όταν ερευνούσε κι ο ίδιος προσωπικά. Αργότερα συνέχισε ο δάσκαλός μου, ο Μουζαφέρ Σαρσουζέμ. Είχε περίπου 40.000 παραδείγματα. Είμαστε περίπου 5 φίλοι μουσικολόγοι που καταγράψαμε και καταγράφουμε ακόμα. Δεν είναι πως υπάρχουν και πολλοί εθνομουσικολόγοι στην Τουρκία, υπάρχει όμως μεγάλο αρχείο και μεγάλο ρεπερτόριο.

Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί στην Τουρκία λειτουργούν σχεδόν σαν σχολές μουσικολογίας. Ένας καλλιτέχνης τουρκικής μουσικής που εργάζεται στο ρα-

Η λαϊκή μουσική στην Τουρκία

διόφωνο δίνει μαθήματα στους νέους. Διδάσκει σολφέζ, μουσική, ιστορία κ.λ.π. όπως στα Ωδεία. Για να παίξει και να τραγουδήσει κάποιος σαν σολίστας παραδοσιακής - λαϊκής μουσικής στο ραδιόφωνο, θα πρέπει πρώτα να περάσει τέσσερις με πέντε εξετάσεις.

Εδώ και πάνω από 10 χρόνια υπάρχει στην Πόλη Ωδείο Τούρκικης Μουσικής. Διδάσκονται όλα τα όργανα, θεωρία κ.λ.π. Υπάρχει τάξη Σάζι, Κεμετζέ, Κανονάκι, Κρουστών, γενικά όλων των παραδοσιακών μας οργάνων. Στη Σμύρνη υπάρχει το Ωδείο της Αρ-

μερίας που μαζί με την κλασική μουσική μπορείς να μελετήσεις και τη λαϊκή μας μουσική.

Κάθε πόλη έχει πολιτιστικό κέντρο όπου παίζεται η δική μας μουσική. Γίνονται σεμινάρια τουρκικής μουσικής με χορούς, όργανα, τραγούδι. Υπάρχει κι ένας μεγάλος διαγωνισμός χορού στην Τουρκία. Η μουσική μας λοιπόν διδάσκεται, τραγουδιέται και χορεύεται ακόμα. Όπως και τα όργανά της. Σ' αυτά πρόσθεσε το γεγονός ότι υπάρχουν οι Τεκέδες, που είναι κέντρα μουσικής των Δερβίσηδων και των Σούφι.

Οι χωρικοί μας είναι θαυμάσιοι κριτές. Δεν δέχονται εύκολα τις αλλαγές. Ελέγχουν πολύ αυστηρά τη δομή της μουσικής. Εάν τη δεχθούν σημαίνει ότι είναι λαϊκή μουσική. Για παράδειγμα, θα σου μεταφέρω μια δική μου εμπειρία. Είχα συνθέσει λοιπόν ένα ζεϊμπέκικο σμυρναϊκό. Δεν πέρασε. Μου είπαν πως «εμείς στην περιοχή μας δεν έχουμε τέτοια ζεϊμπέκικα». Εργαζόμαστε πολύ σοβαρά πάνω στη λαϊκή μας μουσική στην Τουρκία.

Τα πράγματα βέβαια αλλάζουν παντού. Μετά από έναν αιώνα ας πούμε, η κατάσταση δεν θα είναι όπως σήμερα. Όπως και πριν από μας υπήρχαν στοιχεία που δεν υπάρχουν σήμερα. Θα γίνω σαφέστερος. Υπάρχει ένα τραγούδι που αναφέρει τη λέξη τραμ. Το τραμ δεν είναι στοιχείο αυτόχθονο. Όμως το τραγούδι αυτό έχει παλιό ρυθμό, μελωδία σε παλιά πρότυπα και κυρίως το δέχθηκαν οι χωρικοί. Για μας λοιπόν τους μουσικολόγους αυτό το τραγούδι είναι λαϊκό. Απ' τη στιγμή που ένα τραγούδι βιώνεται απ' το λαό, γιατί να μην είναι λαϊκό; Κάπως έτσι είναι η ουσία της λαϊκής μουσικής. Σίγουρα η πραγματικότητα αλλάζει τη λαϊκή μουσική. Υπάρχουν αλλαγές που σαν μουσικολόγος δεν τις δέχομαι. Δέχομαι όμως εκείνο που δέχονται οι χωρικοί σαν λαϊκή μουσική.

Πάρα πολλοί νέοι μαθαίνουν παραδοσιακά και λαϊκά όργανα όπως το σάζι, ο ταμπούρας, το ούτι, το κανονάκι και άλλα. Υπάρχουν βέβαια και -μικρές όμως- ομάδες που ακούνε δυτική μουσική. Όμως, στην Ανατολία ειδικά, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και καλλιέργεια της λαϊκής μας μουσικής απ' τους νέους.»

Ελληνική γλώσσα και γαλλική παιδεία

Η διάλεκτος της Ιλ ντε Φρανς κι η εξάπλωσή της

Ζώντας στην εποχή των εθνών - κρατών, είναι εύκολο να πέφτουμε στο λάθος να τους προσδίδουμε υπερϊστορικές διαστάσεις και να προσπαθούμε να κατανοήσουμε το παρελθόν, προσφεύγοντας στην τρέχουσα πραγματικότητα των και την αντίστοιχη νοητική κατηγορία τους. Έτσι ακόμη και σοβαρά ιστορικά βιβλία γράφουν για τη «γερμανική ενοποίηση», που πραγματοποιήσε ο Μπίσμαρκ», λες και η Γερμανία, όπως την ξέρουμε στον 20ό αιώνα, υπήρχε και πριν το 19ο, περιμένοντας παράλογα κατατμημένη την ενοποίησή της, που μάλιστα ήταν φυσικό δήθεν να τη διαφορίσει από μια γερμανόφωνη Αυστρία και Ελβετία.

Αυτό το λάθος της υπερϊστορικότητας βρίσκεται και στη βάση της πολύ απλής και δήθεν μη προβληματικής φράσης «η γαλλική γλώσσα είναι η γλώσσα της διεθνούς διπλωματίας». Όμως αυτή η φράση περιλαμβάνει όχι μόνο κάποια θεωρητικά δεδομένα, κάποιες έννοιες, που μας τις σερβίρει για πράγματα, αλλά ακόμη και τη διάταξη αυτών των εννοιών της σε μια μη αναστρέψιμη, δήθεν αυτονόητη, χρονική σειρά. Έτσι σύμφωνα με τη φράση αυτή α) κατ' αρχήν υπήρχε κάποιο «γαλλικό έθνος», που β) σε κάποια υστερότερη χρονική στιγμή ανέπτυξε μια γλώσσα, την οποία, ακριβώς επειδή είναι δική του, την ονομάζουμε «γαλλική» και τέλος γ) σε κάποια επόμενη, τρίτη στιγμή η διεθνής διπλωματία υιοθετεί τη γλώσσα αυτή ως γλώσσα της.

Όλα αυτά είναι αναληθή. Η αλήθεια, δηλαδή η πραγματικότητα, είναι ότι «τα γαλλικά» στην αρχή ήταν μια από τις πολλές διαλέκτους, που αποτελούσαν τη «γλώσσα του οίλ» (φυσικά εδώ οι λέξεις «γλώσσα» και «διάλεκτος» χρησιμοποιούνται καταχρηστικά), γλώσσα ή γλώσσες του οίλ που ήταν η κατάληξη της περαιτέρω αποσύνθεσης και πρόσμιξης των υστερων λατινικών (bas latin) στην περιοχή της βορειοκεντρικής Γαλλίας. Η διάλεκτος αυτή μιλιόταν στην Ιλ ντε Φρανς και ήταν πολύ λιγότερο διαδεδομένη από άλλες γειτονικές της, φερειπείν από τη διάλεκτο της Πικαρδίας, που διέθετε κι αρχαιότερα φιλολογικά κείμενα του 9ου-11ου αιώνα.

Η εξάπλωση και προκοπή αυτής της διαλέκτου δεν οφείλεται σε τίποτα ιδιαίτερα προσόντα, που επέβαλλαν την προτίμησή της κατέναντι σε άλλες διαλέκτους ή και γλώσσες του σημερινού γαλλικού κράτους· οφείλεται στο ότι στην Ιλ ντε Φρανς βρίσκεται το Παρίσι, που ήδη από την εποχή του Κλοβίς έγινε έδρα των βασιλέων της Γαλλίας. Γλώσσα λοιπόν της γαλλικής βασιλικής αυλής, η διάλεκτος της Ιλ ντε Φρανς ακολούθησε την τύχη των γάλλων βασιλέων κι επιβλήθηκε παντού, όπου εκείνοι επεξέτειναν την κυριαρχία τους με πολέμους, συνθήκες ή συνοικέσια.

Η επιτυχία όμως των γάλλων βασιλέων στην καθυπόταξη των γύρω τους φεουδαρχών και στη

δημιουργία ενός συγκεντρωτικού κράτους, που έφτασε στο απόγειό του με την απολυταρχία του Λουδοβίκου 14ου, του αποκαλούμενου «ο Βασιλιάς - Ήλιος», έθετε το παράδειγμα προς μίμηση σε όλους τους επίδοξους μονάρχες της Ευρώπης. Και δοθέντος ότι πριν το 19ο αιώνα δεν υπήρχαν εθνικές συνειδήσεις, και συνακόλουθα ούτε έθνη, ούτε εθνικές γλώσσες, γι' αυτό οι περισσότεροι μνηστήρες της απολυταρχίας, αντί να επιλέξουν μιαν από τις πολλές διαλέκτους ή γλώσσες της επικράτειάς των, προτιμούσαν τα γαλλικά, που γι' αυτούς δεν ήταν η γλώσσα του γαλλικού λαού, που και πράγματι δεν ήταν, αλλά η γλώσσα της απολυταρχικής μοναρχίας.

Έτσι προτού καν τα γαλλικά επιβληθούν σαν γλώσσα των Γάλλων (στα 1800 σύμφωνα με έρευνα του αββά Γκρεγκουάρ γαλλικά μίλαγαν 3 εκατομμύρια Γάλλοι· 6 εκατομμύρια δεν τα καταλάβαιναν και 16.000.000 ήταν δίγλωσσοι, που θα πει ότι χρησιμοποιούσαν στο σπίτι τους κάποια «διάλεκτο» - διάβαζε «γλώσσα» σαν τα βρετόνικα, ή τα οκσιτάνικα) τα γαλλικά ήταν στα 1770 η γλώσσα της αυλής του Φρειδερίκου του Μεγάλου, η γλώσσα της αυλής της Αικατερίνης της Μεγάλης και φυσικά και γλώσσα της διεθνούς διπλωματίας.

Ο ταξικός καθορισμός της γαλλικής γλώσσας

Αυτή η διαμόρφωση της γαλλικής γλώσσας σαν γλώσσας της γαλλικής βασιλικής αυλής αρχικά, κι άλλων βασιλικών αυλών αργότερα, είναι βέβαια ένα γεγονός με τεράστιες συνέπειες. Κι αυτό διότι «...η γλώσσα είναι η άμεση πραγματικότητα της σκέψης»¹, διότι δεν κάνει τίποτα άλλο από το να μεταβιβάζει, να κοινωνεί τη σκέψη του ανθρώπου, που τη μιλά, στον άνθρωπο, που την ακούει και την καταλαβαίνει. Διότι η γλώσσα αφενός δεν μπορεί να πει τίποτα παραπάνω απ' αυτό που σκέφτεται, εκείνος που τη χρησιμοποιεί, ενώ αφετέρου δεν του επιτρέπει να σκεφθεί τίποτα παραπέρα απ' αυτά που εκείνη χωράει στις λέξεις - έννοιές της και στις εκφράσεις - θεωρίες της.

Αυτές όμως οι αλληλοκαθοριζόμενες γλώσσα - σκέψη σε τι μπορεί να αναφέρονται; Τι να κοινωνούν; Προφανώς πρώτιστα και κύρια την πραγματική, την καθημερινή ζωή που αντιμετωπίζουν. Γι' αυτό «... δεν είναι η συνείδηση των ανθρώπων, που καθορίζει την ύπαρξή τους, αλλά αντίθετα η κοινωνική τους ύπαρξη, που καθορίζει τη συνείδησή τους»² και συνεπώς και τη γλώσσα τους. Δεν είχε λοιπόν δίκιο ο Στάλιν³ που υποστήριζε ότι η γλώσσα δεν ανήκει στο εποικοδόμημα του υλικού βίου. Η διάλεκτος της Ιλ ντε Φρανς ασφαλώς προϋπήρχε της βασιλικής απολυταρχίας, όμως δεν ήταν παρά μια πρώτη ύλη από την οποία η μοναρχία έφτιαξε τη γαλλική γλώσσα κατ' εικόνα και ομοίωσή της.

Αλλ' ενώ η βασιλική απολυταρχία παρήλθε, το συγκεντρωτικό κράτος υιοθετήθηκε απ' τους αστούς και μαζί και η γλώσσα του για να γίνει κι εκείνη εργαλείο ισοπέδωσης των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής και διαμόρφωσης του γαλλικού έθνους - κράτους. Βλέπουμε λοιπόν ότι ενώ στα πλαίσια της λειτουργίας ενός κοινωνικού συστήματος και σε μια πρώτη φάση η γλώσσα μαζί με τη συνείδηση αποτελούν παράγωγα του υλικού βίου και του ταξικού συμφέροντος, που τον κουμαντάρει, όπως σωστά θεωρεί ο Μαρξ, εντούτοις στα πλαίσια ενός κοινωνικοοικονομικού σχηματισμού και της αλληλοδιαπλοκής περισσότερων κοινωνικών συστημάτων η γλώσσα, με τη συνέχεια που τη χαρακτηρίζει, έρχεται να δώσει σαφές παράδειγμα για την οπισθεπενέργεια (Rückwirkung) για την οποία έγραφε ο Ένγκελς. Καθορισμένη λοιπόν η γαλλική γλώσσα από τη βασιλική απολυταρχία, καθορίζει πια εκείνη μετά το 1800 και περιορίζει και καναλιζάρει τη σκέψη και συνακόλουθα και τη συνείδηση των ανθρώπων, που την έχουν μητρική γλώσσα τους. Έτσι διαμέσου της γαλλικής γλώσσας οι γαλλόφωνοι μέσα σε άλλους από το δουλοπαροικιακό τρόπους παραγωγής και σε άλλο πολιτικό εποικοδόμημα κουβαλάνε μέσα τους κάτι από τα συναισθήματα, τις αξίες, τα ενδιαφέροντα της βασιλικής αυλής.

Και δεν πρόκειται τόσο για την εμμονή της σε κάποιες έννοιες αριστοκρατικού ενδιαφέροντος, π.χ. το μοναδικό στον κόσμο πλούτο λέξεων, που διαθέτει για ισάριθμες θαριάντες κοσμημάτων⁴, πρόκειται πολύ περισσότερο για το ότι η αριστοκρατική καταγωγή της έχει διηθηθεί μέσα στην ίδια τη δομή της, στον τρόπο που ηχεί, στο πώς οργανώνει το υλικό της. Η γαλλική γλώσσα σε σχέση με άλλες γλώσσες διαθέτει ένα αυξημένο ποσοστό «κομψότητας» και «καλλιπέριεας», «μεγαλοπρέπειας» και «μεγαλοπραγίας» κι εντεύθεν ρητορικότητας, κομπορημοσύνης, στόμφου και μελοδραματισμού. Και διαθέτει επίσης η γαλλική γλώσσα σε μεγάλες δόσεις και μια δεύτερη δέσμη χαρακτηριστικών: σοβαρότητα ή και σοβαροφάνεια, σπουδαιότητα ή και σπουδαιοφάνεια και βαθυστοχαστικότητα με ή χωρίς περιεχόμενο.

Αναμφίβολα υπάρχουν γάλλοι συγγραφείς και καλλιτέχνες, που έχουν διαφορετικό ύφος, είτε επειδή αξιοποίησαν κάποια υπόγεια, ενάντια ρεύματα, είτε διότι άντλησαν από αλλότριες επιδράσεις (η λιτότητα και αυστηρότητα του Καμύ π.χ. μήπως έχει κάτι το αραβικό;). Όμως το «γαλλικό πνεύμα» δεν το εκφράζουν αυτές οι εξαιρέσεις. Το γαλλικό πνεύμα το φέρουν και το μεταφέρουν ο Ρασίν και ο Κορνέιγ, οι ποικίλες Madame De, ο Βατώ, ο Νταβίντ, ο Ενγκρ και ο Ντελακρουά, ο Ντε Βινύ, ο Λαμαρτίν, ο Ντε Μυσσέ και ο Βερλαίν, ο Σαιν Ζυστ και ο Ντε Γκωλλ, ο Σαιν Σανς και ο Μπερλιόζ και φυσικά κι ο Αμπέλ Γκανς με το πουλί του.

Η ειρωνεία του Μπέκετ «O, les beaux jours!» θα ήταν αδιανόητη αν η γαλλική γλώσσα δεν επέτρεπε να εκφωνούνται με σοβαρότητα και να ακούγονται με

σεβασμό φράσεις όπως το «Juste ciel! Tout mon sang dans mes veines se glace! O Desespoir! ô crime! ô déplorable race!» από τη Φαίδρα του Ρασίν μέχρι και το «O, le joli toutou!» της τελευταίας μανταμίτσας.

Το πρόβλημα όμως αυτό της ταξικής φόρτισης της γαλλικής γλώσσας γίνεται παγκόσμιο στο μέτρο που η γαλλική γλώσσα και η γαλλική παιδεία (culture) αξίωνε και πετύχαινε, και μερικά πετυχαίνει εισέτι, να επιδρά και να θέτει πρότυπα για αλλοεθνείς παιδειακές δραστηριότητες. Έτσι π.χ. στα 1935 ο γάλλος κριτικός Hugues Panassié κόντευε να πείσει τους πάντες ότι οι μεγαλύτεροι τενορίστας της jazz ήταν ο Coleman Hawkins, επειδή ο ήχος και φρασεολογία του έτυχε να ικανοποιούν τις προδιαγραφές της γαλλικής παιδείας. Δεν μπόρεσε όμως να πείσει τους ίδιους τους αφροαμερικάνους, έτσι που μια σειρά τενορίστες από τον Buddy Tate και τον Wardel Gray μέχρι και τον John Coltrane μας βοήθησαν να καταλάβουμε, όσους δεν το είχαμε καταλάβει αμέσως, ότι στα 1935 ο μεγάλος τενορίστας ήταν ο Lester Young κι όχι ο Hawkins.

Ο Ζαν Βιλάρ διδασκε ότι ο Βικτόρ Ουγκώ πρέπει ν' ανεβάζεται στο θέατρο «χωρίς αιδώ», κι έτσι, λέει, «χωρίς αιδώ και χωρίς το φόβο του γελοίου» σκηνοθέτησε στην Αθήνα ο Αντουάν Βιτέζ τη «Λουκρητία Βοργία»⁵. Αυτή όμως η γελοιότητα, ο φόβος της και η επακόλουθη αιδώς δεν είναι συναισθήματα εσωτερικά στη γαλλική παιδεία⁶ προέρχονται απ' την αντιπαράθεση ενός καθαρά γαλλικού έργου, όπως είναι του Ουγκώ, με άλλες παιδείες, και πρώτιστα την κυρίαρχη αγγλοσαξωνική, που έχουν άλλες προδιαγραφές για το τι είναι σοβαρό και τι γελοίο. Κι η σε διάθεση οικειότητας αναφορά των αμερικανών στρατιωτικών στον έφιππο ανδριάντα της Ζαν ντ' Αρκ ως «Johnnie on the pony» πλήγωνε θανάσιμα τους κάτοικους της Ορλεάνης στα 1960 ακριβώς λόγω αυτής της παιδειακής απόστασης κι ασυμφωνίας.

Ελληνική γλώσσα και γαλλικά πρότυπα

Για μας τους Έλληνες αυτή η ιστορία πάθους και μεγαλείου της γαλλικής παιδείας έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι έχει περάσει μέσα στα ελληνικά πράγματα και μας αφορά άσχετα με το αν μάθαμε ή όχι γαλλικά.

Η ελληνική γλώσσα διαμορφώθηκε και παγιώθηκε στα 700 ως 500 π.Χ. μαζί με το μικροϊδιοκτητικό τρόπο παραγωγής⁶ και τη δημοκρατία έτσι που ν' αντανakλά την απλότητα, τη σαφήνεια και τη λογική των ανθρώπων, που τη χρησιμοποιούσαν. Θα περίμενε λοιπόν κανείς από το 18ο αιώνα και δώθε, που ξαναζωντανεύει η ελληνική συνείδηση, ότι η ελληνική γλώσσα θα ήταν πολύ λίγο πρόσφορη για να μπολιαστεί με τ' αριστοκρατικά χαρακτηριστικά της γαλλικής παιδείας. Αλλά η κομπλεξική κι εξιδανικευτική μεταχείριση της ελληνικότητας από τους γραμματισμένους νεοέλληνες καθόρισε μια διαφορετική

εξέλιξη. Όταν κάποιος έχει «μεγάλους» προγόνους, «μεγαλειώδες» παρελθόν και «Μεγάλη Ιδέα» για το μέλλον, είναι εύκολο να ξεχάσει το ελληνικό «μέτρο» και να βαλθεί ν' αντιγράφει το πρότυπο του γαλλικού μεγαλείου.

Ο Αχιλλέας Παράσχος δε φαίνεται να είχε άλλη πρόσβαση στη γαλλική παιδεία εκτός από κάποιες μεταφράσεις. Του άρκεσαν όμως για να γνωρίσει (:) το Βικτόρ Ουγκώ (σίγουρα τουλάχιστον το δακρύθρεκτο «L' enfant grec» και να τον θεωρεί το μεγαλύτερο ποιητή του κόσμου. Ο Αλέξανδρος Σούτσος όχι μόνο σπούδασε στο Παρίσι, όπως κι ο αδελφός του Παναγιώτης, αλλά και έγραψε γαλλιστί μιαν «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης». Κι όλοι οι λογιώτατοι των πρώτων μετεπαναστατικών χρόνων, ποιος λίγο ποιος πολύ, αντιγράφανε τα γαλλικά πρότυπα.

Θα 'ταν αστείο να νομισθεί ότι η γαλλική παιδεία καθόρισε μοναδικά εκείνη την πνευματική εξέλιξη στην Ελλάδα. Μπορεί, όμως και πρέπει να υποστηριχθεί ότι η γαλλική παιδεία με την τοτινή παγκόσμια ακτινοβολία της βοήθησε την τάση, που επικράτησε στην Ελλάδα.

Αυτή η επίδραση δεν έπαψε όταν εμφανίστηκε, δυνάμωσε και τελικά επιβλήθηκε στη λογοτεχνία ο δημοτικισμός. Αντίθετα πολύ συχνά ο δημοτικισμός άλλαξε τη μορφή αλλ' όχι και το πνεύμα. Αν «ο Παλαμάς στολίζει με μπερδεμένη σύνταξη, περιπτεές εικόνες, σύνθετες λέξεις, επίθετα» και «ηχηρές λέξεις»⁷, αν πρέπει να καταταγεί μεταξύ των «ποιητών της περιττολογίας»⁸ αυτό οφείλεται στην ανελληνικότητα της γραφής του· κι αν μολοντούτο ανακηρύχθηκε «εθνικός ποιητής» αυτό εξηγείται απ' την παγκόσμια τότε ηγεμονία των γαλλικών προτύπων.

Ο Κ. Στεργιόπουλος⁹ νομίζει ότι ο Σικελιανός «δε μπόρεσε ν' αποφύγει τους πλατεϊασμούς και τις χωρίς μέτρο αναπτύξεις... ένας φόρτος... των επιφωνημάτων κι ο φόρτος των μακροπεριόδων παρομοιώσεων... Ο Γ. Παπανδρέου είπε κάποτε ότι ο Σικελιανός έχει φτερά, αλλά τα χτυπάει πολύ...». Αλλά πώς ν' αποφύγει κάτι εγγενές στο ύφος και στην κοσμοθεώρηση που υιοθέτησε; Η μεγαληγορία για να μην καταλήξει στο φαφλαταδισμό χρειάζεται μέτρο, αλλά το μέτρο είναι άλλης παράδοσης συστατικό. Τα μέγала πάθη κι οι μεγάλες λέξεις δεν ανήκουν μόνο σε πασιδήλα κακούς στιχοπλόκους· μπορούν να συνυπάρχουν μαζί με κάποια αδιαμφισβήτητα προσόντα και γι' αυτό βρίσκονται και στο Σικελιανό, όπως εξάλλου και στον Καζαντζάκη.

Μετά το 1930 περίπου άλλα πρότυπα κι άλλες επιδράσεις με φορείς μάλιστα τελείως άσχετους μεταξύ των (π.χ. Γ. Σουρής, Καβάφης, Μακρυγιάννης, Παπαδιαμάντης) παίρνουν το πάνω χέρι και η μεγαλοπραγμοσύνη - κομπορρημοσύνη υποχωρούν σ' άλλο επίπεδο, στους δεκάριους των γυμνασιάρχων και των ταγματάρχων. Κι εκεί, ενώ φαινόταν ότι η ελληνική παιδεία θα μπορούσε ν' απαλλαγεί από τ' αριστοκρατικά πρότυπα, κάπου στα 1960 ή 1970 εισβάλλει στη χώρα μας η περιπεπλεγμένη, ακατανόητη κι ασημα-

ντική γραφή της ιντελλιγκέντσας.

Αυτό το κατά βάση σωματειακό - ελιτίστικο αντιδημοκρατικό ρεύμα αποτελεί ίσως παγκόσμιο φαινόμενο¹⁰. Μόνο στη Γαλλία, όμως μπόρεσε να επιβληθεί σαν πνευματικά τρομοκρατικό κατεστημένο¹¹, για να μεταλαμπαδευτεί στη συνέχεια και στην ψωροκώσταίνα.

Ο Δημοσθένης Κούρτοβικ¹² νομίζει ότι μπορεί να πλησιάσει τα γλωσσικά μας πράγματα στη βάση ενός διαφορισμού μεταξύ γέρων με αποκρουστικές φράσεις - κλισέ και γλωσσολαγνεία και αφετέρου νέων με νέα γλώσσα πιο ειλικρινή. Δυστυχώς τα πράγματα δεν είναι τόσο αισιόδοξα. Εκείνοι που έφεραν στην Ελλάδα απ' το Παρίσι την αποκρυφιστική, ιερατειακή γλώσσα της απροσπέλαστης στους κοινούς θνητούς σοφίας ήταν και ίσως είναι ακόμη και νέοι και αριστεροί. Κι αν βρήκε έδαφος για να ριζώσει εδώ αυτή η γλώσσα, το βρήκε στα έντυπα της πάσης φύσεως αριστεράς, τροφοδοτούμενη ίσως κι από το γενικότερο θεωρητικό και πολιτικό κομφούζιο, στο οποίο η αριστερά παραδέρνει.

Δεν έχω την πρόθεση να γυρίσω το κείμενο αυτό στο καλαμπούρι, συλλέγοντας μαργαριτάρια. Όποιος όμως αμφιβάλει για την αλήθεια της διαπίστωσης μου δεν έχει παρά να ψάξει στα αριστερά περιοδικά τα προ δεκαετίας ως τα σήμερα για να βρει αφθονία από μπουρδουκλωμένες φράσεις απύθμενης σοφίας και μηδενικής σημασίας. Διότι συμβαίνει κι αυτό το ενδιαφέρον: ενώ ο Μπωθέ ασχολείται να μεταφράζει την «εξαγωνική», όπως την αποκαλεί, γλώσσα σε απλούστερα γαλλικά, αναγνωρίζοντάς της έτσι μιαν έστω και κρυμμένη σημασία, η ελληνική ανεψιούλα της την υπερακοντίζει κι αρκετά συχνά είναι αμεταφράσιμη διότι δε σημαίνει τίποτα.

Στο μεταξύ παραμένει το γεγονός ότι δυο αιώνες μετά την πτώση του Ancien Regime η ελληνική γλώσσα συνεχίζει να υφίσταται την εισαγωγή αριστοκρατικών προϊόντων.

Θανάσης Καλόμαλος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κ. Μαρξ - Φ. Ένγκελς: «Η Γερμανική Ιδεολογία» ΜΕW Band 3, σελ. 432.
2. Κ. Μαρξ: «Πρόλογος στο Για μια κριτική της Πολ. Οικονομίας».
3. Ούτε γω, που με κάποιες επιφυλάξεις δεχόμουν αυτή τη θέση.
4. Βλ. Claude Duneton: «Parler croquant», Stock, 1973, σελ. 105.
5. Ε. Βαροπούλου: «Κριτική Θεάτρου», Το Βήμα 14.9.1985.
6. Για το μικροϊδιοκτητικό τρόπο παραγωγής βλ. Θανάση Καλόμαλου «Ο τρόπος παραγωγής στην Ελλάδα του 19ου αιώνα» - ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ No 6. «Το εθνικό φαινόμενο» ΤΕΤΡΑΔΙΑ No 8. «Το νεοελληνικό έθνος» ΤΕΤΡΑΔΙΑ No 10. «ΠΑΣΟΚ - εκσυγχρονισμός» ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ No 8.
7. Ν. Κάλας: «Κείμενα ποιητικής και αισθητικής», ΠΛΕΘΡΟ, σελ. 121.
8. ίδιd σελ. 118.
9. «Η ελληνική ποίηση», τόμος Δ' σελ. 88.
10. Δες τη μετάφραση σε απλά αγγλικά ενός αποσπάσματος του Taitot Parsons που δίνει ο C. Wright - Mills στο «Η κοινωνιολογική φαντασία».
11. Βλ. R. Beauvais: «L' hexagonal tel qu'on le parle».
12. Δ. Κούρτοβικ: «Η γλώσσα φινγουρίνι», ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ No 29.